general A. I. Ekrem

HALID IBN VELID

radijallahu anhu

بسم الله الرحمن الرحيم

Naslov originala:
The Sword of Allah: Khalid bin Al-Waleed,
His Life and Campaigns

Autor:
Agha Ibrahim Akram

Na bosanski preveli i prilagodili:
Mehmed i Mensura Ćeman

Recenzent:
Senad Ćeman, prof.

Redaktori:
hfz. Nedžad Ćeman, prof.
Mirsad Ahmić, pukovnik

Lektor i korektor:
Hurija Imamović

Tehnička priprema i design:
Alfa i Omega - Tešanj

Izdavač:
Nedžara Ćeman

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-33:929 Halid ibn Velid

AGHA Ibrahim Akram
Halid ibn Velid / A.I. Ekrem; (na bosanski preveli i prilagodili Mehmed i Mensura Ćeman) Tešanj: M. Ćeman, 2007. - 510 str. ; 24 cm

Prijevod djela: The sword of Allah. -
Bibliografija str. 510

COBISS.BH-ID 15607814

general A. I. Ekrem

HALID IBN VELID

radijalahu anhu

PREDGOVOR PRIJEVODU

Ashabi su, bez ikakve sumnje, najbolja generacija najodabranijeg umeta. Abdullah b. Mes'ud, r.a., je rekao: *„Allah je pogledao u srca Svojih robova pa je između njih izabrao Muhammeda, a.s., te ga je poslao, sa Poslanicom i znanjem Svojim stvorenjima. Poslije toga ponovo je pogledao u srca ljudi i izabrao mu ashabe, koji će ga pomoći i koji će biti njegovi namjesnici. Pa ono što vjernici vide dobrim to je dobro, a ono što vjernici vide lošim to je i kod Allaha loše."*

Međutim, i u toj odabranoj generaciji postoje najodabraniji, kao što su, u sazviježđu, neke zvijezde sjajnije od drugih. Tako, jedna blistava zvijezda koja je ostavila trajno svjetlo u historiji islama zove se Halid ibn Velid - Allahova Sablja.

Islam nas uči da povjerljive poslove prepuštamo onima koji su dostojni da ih nose. Uzvišeni Allah u Časnom Kur'anu veli: **„Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate..."** (En-Nisa, 58.) Za komandovanje vojskom i apsolutno sve što je vezano za vojna pitanja najdostojniji, od svih ashaba, bio je Halid - Allahova Sablja.

Halid je bio komandant koji je u svakoj situaciji znao odabrati najbolje rješenje. Svojom briljantnom taktikom bezizlazne situacije je pretvarao u pobjede. Allahova Sablja je bila toliko dosjetljiva i brza da je naprosto zbunjivala njegove neprijatelje, a fascinirala prijatelje. Poslanik, a.s., je rekao: *„Rat je varka!"* Ovaj hadis, mudru izreku našeg Poslanika, a.s., Halid je sprovodio u praksu. Bio je nenadmašan u pripremanju i primjeni ratnih varki, ali, kada bi se i sam našao u klopci, znao se iz nje izvući.

Knjiga koja se, poštovani čitaoče, nalazi u Vašim rukama „Halid ibn Velid" je napisana perom profesionalnog vojnika, general-majora A. I. Ekrema. Ovaj pakistanski vojni stručnjak utrošio je pet godina pišući ovo izuzetno vrijedno djelo. Lično je obišao sva mjesta kuda je pohodila Allahova Sablja, od Libanona, Sirije, Jordana, Iraka i Saudijske Arabije. Obzirom da nam je sve bitke i vojne pojedinosti, kroz ovu knjigu, prikazao vojni stručnjak imamo osjećaj, dok je čitamo, da se i sami nalazimo u spomenutim situacijama.

Ono što je dodatno lijepo za ovo djelo jeste da je njen prijevod sačinio Mehmed Ćeman, zaljubljenik historije islama, koji takođe posjeduje solidno vojno znanje i iskustvo. Tako, pred sobom imamo, pored ostalog, precizno ispričane Halidove manevre objašnjene vojnom terminologijom. Sve to je opet ispričano stilom kojeg mogu razumjeti i oni koji nisu vični ovoj vrsti literature. A već naprijed smo spomenuli da poslove treba prepuštati onima koji su ih dostojni i koji su od date struke.

Milostivi Allah je Halida, sina Velidovog, osnažio jakim tijelom. Bijaše on krupan, razvijen, snažnih mišića i vrlo pokretljiv. Uz sve to on bijaše Allahov štićenik, borac na kome su se pojavljivali kerameti, tj. posebne počasti kojima Allah daruje Svoje iskrene robove. Sjetimo se samo jednog primjera, koji će biti dovoljan da se vidi o kakvoj se „Sablji" zapravo radi. Kada je Halid krenuo prema gradu Hiri, Perzijanci su mu, radi pregovora, poslali Abdul-Mesiha, koji je sa sobom nosio otrov koji bijaše izuzetno brzog dejstva. Međutim, Halid je zatražio dotični otrov. Pošto su mu dali otrov proučio je sljedeću dovu: *„Sa imenom Allah i sa Allahom, Gospodarom zemlje i neba! Sa imenom Allah, sa Čijim imenom ne štetiti nikakva bolest!"* A zatim je popio otrov, koji mu nije nanio nikakvu štetu. Vidjevši o čemu se radi Abdul-Mesih se vrati svom narodu govoreći: *„O moj narode, on je popio najljući otrov i nije mu naštetio! Sklopite sa njima primirje, jer pobjeda je njima predodređena!"*

Takođe, ono što je za Allahovu Sablju bilo izuzetno važno jeste dlaka sa glave Allahovog Poslanika, a.s., koju je nosio upletenu u svoju crvenu kapu. Činio je to teberruken, tj. želeći time privući na sebe Allahov blagoslov. Halida nikada nisu vidjeli zabrinutog, ni kada je neprijatelj bio po nekoliko puta jači, ni kada su glave padale, ni kada je krv tekla, ni kad su njegovi ljudi gubili moral. Jedino su ga zabrinutog vidjeli kad je izgubio svoju kapu. A osobi koja je našla crvenu kapu Halid je bio neizmjerno zahvalan.

Dalje, ono što je suština svega jeste činjenica da je Halidovo srce bilo zaokupljeno Allahom. Jedino za čim je Halid tragao bilo je Allahovo zadovoljstvo. Tako se znao iskrasti od vojske koja je marširala i obaviti hadž i ponovo se vratiti a da to nije znao niko osim mali broj Halidovih najodanijih ljudi.

Govoriti o ratovima protiv otpadnika od vjere, o murtedima, nije moguće bez Halida. Jer, murtede je u red doveo Halid. Irak, drevnu perzijsku kraljevinu, je razbio Halid. Vizantiju je slomio Halid. On je vojni genij koji nije izgubio niti jednu bitku. A zar neko Allahovu Sablju i može pobjediti?!

Pored toga što je bio jako žestok prema neprijatelju on je u isto vrijeme bio i jako milostiv prema vjernicima. Tačno onakav kakvim je Allah Uzvišeni opisao Muhammedove, a.s., ashabe govoreći: **„Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo."** (El-Feth, 29.) Listajući ovu knjigu često ćemo čitate pasuse koji govore o Halidovoj dobrodušnosti, o njegovoj darežljivosti i brizi prema muslimanima.

Suština života pravog vjernika jeste u postizanju Allahovog zadovoljstva, kroz hizmet, kroz žrtvovanje vlastitog života, vremena i imetka. Uzvišeni Allah je od iskrenih vjernika kupio njihove živote i imetke u zamjenu za Džennet. Halid je ko zna koliko puta žrtvovao svoju glavu, samo da Allahova Riječ bude gornja. Koliko dvoboja, koliko napada, koliko opsada!

Halid je, opet, svoj imetak najrađe trošio na svoju vojsku, posebno na svoj specijani odred. Za njega, kao komandanta, najvažnije je bilo imati motivisane ratnike. Svoj život, vrijeme i imetak, ama baš sve što je imao, stavio je u hizmet din-i Islamu.

Allahova Sablja je institucija od koje se mogu neprestano crpiti najvažnija vojna pravila:

- kako komandovati i raspoređivati borce
- čemu davati prioritet
- kako savladati iznenadne prepreke
- kako stimulisati vojsku
- koga određivati za posebne akcije
- kako ispunjavati obećanja
- kako postati autoritetom koji se voli i slijedi itd.

Skoro svakog čovjeka Allah je nadario za određeni posao. Vrlo je važno to primjetiti, pa dodatno kod sebe i drugih taj dar razvijati. A potom, na polju svog djelovanja polučiti što veći napor čineći time hizmet umetu. Neko je nadaren za nauku, neko za organizaciju, neko za zbrinjavanje nevoljnika, neko za medicinu itd. Halid je bio nadaren za sve ono što se smatra vojnim pitanjima. On je tu nadarenost iskoristio do maksimuma!

Neka je Uzvišeni Allah zadovoljan Halidom, sinom Velidovim, i neka mu Svoje najveće počasti u Džennetu ukaže zbog njegovog nemjerljivog hizmeta prema umetu!

Sarajevo, 01.02. 2007.
Nedžad Ćeman

RIJEČ AUTORA

Muslimanska historija obiluje velikim vojnim postignućima. U analima rata nema bitaka koje nadmašuju briljantnost i presudnost bitaka islama. Nema komandanata koji smjelošću, vještinom i darovitošću nadmašuju muslimanske komandante. Ipak, svijet malo zna o islamskim vojskama. Cilj ovog djela je da donekle popuni tu prazninu u ljudskom znanju.

Postao sam svjestan te praznine 1964. godine kada sam bio načelnik za obuku u vojnom učilištu Queta u Pakistanu. Još od dana kad sam bio kadet na vojnoj akademiji, vojna historija me je privlačila više nego ostale moje vršnjake, a tako je ostalo i kasnije pa sam se osjećao kvalifikovanijim od mojih kolega da popunim neke praznine u ovom području. Odlučio sam istražiti i opisati vojne pohode Halida b. Velida, neka je Allah sa njim zadovoljan.

Znao sam da postoje tomovi i tomovi pisane građe o tom periodu, ali na arapskom jeziku. Samo neka od tih djela su prevedena na druge jezike, a i ono što je prevedeno - prevedeno je netačno i sa potpuno nečasnim namjerama. Zato sam odlučio ne pouzdati se u prijevode i naučiti jezik na kome su pisani originali - arapski jezik.

Zatim sam pripremio bibliografiju u koju sam uključio sve rane historičare isključujući sve one koji su živjeli nakon desetog stoljeća - bili to muslimani ili kršćani. Priprema bibliografije je bila relativno lahka, ali je pravi problem bio nabavka knjiga. Nije ih bilo moguće nabaviti u Pakistanu, a u arapskim zemljama su bile preskupe. Tu su mi pomogli neki moji prijatelji tako što su mi dali svoje knjige i na taj način velikodušno pomogli ovaj projekat. Svi ti prijatelji su bili moji studenti u Queti. Tako sam prikupio čitavu biblioteku ranih muslimanskih historičara i započeo istraživanje.

Jedan od najvećih problema sa kojima se neko može sresti u takvom istraživanju je nedostatak geografskih podataka. Geografija određuje osnovu vojne strategije, pa ni jedna vojna historija ne može biti jasna bez dobrog poznavanja geografskih prilika toga vremena. Srećom, uspio sam nabaviti dva izvrsna geografska djela iz perioda ranog islama: „A'laku'-nefisa" Ibn Ruste i „El-Buldan" Jakubija. Ova djela detaljno pojašnjavaju fizičku i političku geografiju tog vremena. Tako sam uspio rekonstruisati uslove terena i precizno odrediti lokacije mjesta koja više ne postoje. Trebalo mi je nekoliko sedmica

istraživanja da pripremim karte koje su dio ove knjige. Kad su u pitanju ove karte, pomogli su mi oficiri iz Jordana i Pakistana. Također sam koristio i historijski atlas Iraka koji je priredio dr. Ahmed Susa iz Bagdada. Ovaj atlas je zaista od prvorazredne pomoći svakom ko istražuje Irak.

Skoro svi velikani historijske literature koja se odnosi na prva stoljeća islama su muslimani. Ipak, smatrao sam da je pošteno istražiti i zapadne historičare koji su pisali o ovom periodu, naročito ona djela koja opisuju muslimansko osvajanje Sirije. Najpodesniji za to su bizantijski historičari Nikifor i Teofan, oba sa kraja osmog i početka devetog stoljeća, ali nisam uspio pronaći njihova djela na jezicima koje govorim. Zato sam se odlučio osloniti na djela Edvarda Džibona. Njegovo djelo „Propast Rimskog carstva" je bez sumnje veliki doprinos historiji uprkos njegovim antimuslimanskim predrasudama. U nedostatku pouzdanih zapadnjačkih izvora, morao sam se zadovoljiti ovim djelom.

Ma koliko sam nastojao izbjeći djela koja su nastala nakon desetog stoljeća, ipak sam morao povremeno odstupiti od tog kriterija, ali samo kad je geografija u pitanju, a sve to da bi ova knjiga bila što preciznija. Koristio sam čuveni Jakutov „Mu'džemu'l-buldan," koji je nastao u dvanaestom i trinaestom stoljeću. Također sam koristio i jedno djelo iz dvadesetog stoljeća i to „Srednji Eufrat" Alojza Musila, češkog naučnika koji je proputovao Irak i Siriju u drugom desetljeću dvadesetog stoljeća i iznio široku studiju geografije područja koje presjeca Eufrat.

Nakon što sam okončao sve pripreme za grubu skicu djela, uzeo sam odsustvo iz armije i napustio Pakistan početkom augusta 1968. godine. Proveo sam neko vrijeme u Evropi, uglavnom u Londonu u Britanskom muzeju tražeći djela o muslimanskom osvajanju Bizantijskog carstva. Nisam uspio naći niti jedan engleski prijevod ranih zapadnih pisaca, ali sam pronašao neke korisne reference u muzejskoj biblioteci.

Krajem augusta sam stigao u Bejrut. Sada je započelo moje putovanje po bojnim poljima Halida b. Velida. Vidio sam zemlju kojom je Halid marširao, mjesta gdje je vodio bitke. U Libanonu nisam imao drugog posla osim lociranja Ebul Kudsa. Nakon toga sam prešao u Siriju.

U Siriji sam posjetio svaki grad koji je Halid osvojio - Damask, Homs, Tedmur i Halep. Vidio sam svako mjesto gdje se Halid borio i došao do tačnih lokacija svih ostalih mjesta spomenutih u četvrtom poglavlju ove knjige. U Damasku sam vidio ostatke tvrđave i svih šest kapija Damaska koja se još uvijek zovu onako kako su se zvale u Halidovo vrijeme. Također sam u Damasku posjetio Nacionalni muzej i pronašao neke reference iz djela koja nisam imao u svojoj biblioteci.

U Homsu sam posjetio džamiju Halida b. Velida. Bio sam kod Halidovog turbeta. Nakon toga sam klanjao dva rekjata namaza i zamolio Allaha Uzvišenog da današnjim muslimanima dadne pobjede kakve je dao Halidu iako mi to ne zaslužujemo.

Najvažniji obilazak bojnih polja u Siriji je bio obilazak Jermuka. Tada je bilo vrlo teško posjetiti ovo područje jer je pristup strancima bio zabranjen zbog vojnih djelovanja. Posredstvom pakistanskog ambasadora dobio sam dopuštenje sirijske vlade da posjetim ovo i bilo koje drugo područje. Osim toga, Sirijska vojska mi je obezbijedila vozilo za putovanje kroz zemlju i dodijelila mi oficira koji je izvrsno poznavao sva područja. Ovaj oficir se pokazao kao izvrstan vodič. Tako sam, naoružan kartama i kompasima, proučavao bojna polja. Vozio sam se duž cijelog fronta historijskih bitaka i sagledao ih iz raznih uglova. Mogao sam dobro osmotriti klisuru Jermuka sa sjeverne strane. Nisam mogao vidjeti Vadi Rekad zbog apsolutne zabrane pristupa tom području, ali sam bio u selu Šedžere, oko pet kilometara od jaruge Vadi Rekada i imao sam jasan pogled na područje gdje se odvijala posljednja faza bitke na Jermuku.

Nakon toga sam otišao u Basru gdje sam vidio poznatu utvrdu, pregledao teren i vratio se u Damask. Nakon dvije sedmice u Siriji, zemlji prepunoj historije, krenuo sam ka Jordanu.

Kad sam stigao u Jordan, otkrio sam da Pakistanac tamo nije stranac. Bio sam gost Jordanske Armije. Tako sam mogao vidjeti sve što sam htio. Neki moji studenti, sada visoki oficiri Jordanske Armije, bili su mi od velike pomoći.

Mnogo vremena sam proveo proučavajući bojno polje na Jermuku sa južne strane. Uočio sam mnoge detalje koje nisam mogao vidjeti sa sirijske strane. Također sam posjetio Fahl i bojno polje gdje je vođena bitka. Zatim sam otišao na Mu'tu i obišao područje za koje se

pretpostavlja da je na njemu vođena bitka. Sada se tu gradi džamija. Mnogi ljudi koji tu žive tvrde da su imali vizije bitke na Mu'ti, pokreta jedinica i sukoba. Sreo sam dvojicu takvih ljudi. Tri muslimanska komandanta koji su pali u toj bici pokopani su oko četiri kilometra od te lokacije. Moja posjeta Jordanu je završena u septembru 1968. godine kad sam odletio u Bagdad.

Kad sam stigao u Irak, već su bile izvršene sve pripreme oko mog obilaska lokacija u toj zemlji i to preko pakistanskog vojnog atašea u Iraku. Iračka Armija mi je stavila na raspolaganje vozilo i oficira njihove armije koji će me voditi.

Prvu sedmicu sam proveo u Bagdadu istražujući biblioteku Bagdadskog muzeja i diskutujući sa uglednim učenjacima. Ove diskusije su mi bile od velike pomoći. Sada je uslijedio teži dio zadatka. Trebalo je locirati sva bojna polja Halidovih bitaka u Iraku. Bilo je mnogo teže nego u Siriji i Jordanu. Mnogi gradovi i naselja kroz koja je Halid prolazio i kod kojih se borio sada uopće ne postoje. Osim toga, rijeke Tigris i Eufrat su kroz historiju često mijenjale tokove i tako uticale na izgled terena.

Uprkos tim teškoćama, Allahovom milošću, uspio sam dosta toga uraditi. Moja turneja je trajala nekoliko dana. Prešao sam stotine kilometara kroz iračku pustinju. Locirao sam i posjetio svako mjesto gdje se Halid borio osim onih na kojima se borio poslije Ajnu Temra jer ta mjesta više ne postoje pa ih je sada nemoguće precizno locirati. Zatim sam otišao u Basru i posjetio Mezar (današnji El Azeir), kao i Ubulle i Hufejr od kojih danas nema nikakvog traga.

Kad sam završio posao u Iraku, otputovao sam u Kuvajt. Bilo je to u oktobru 1968. godine. Tu sam locirao i posjetio Kazimu od koje je vrlo malo ostalo. Dva dana nakon toga vratio sam se u Pakistan. Za malo više od šest sedmica proputovao sam oko 7 000 kilometara.

Četiri mjeseca sam opisivao Halidove bitke u Iraku i Siriji na osnovu podataka koje sam prikupio na putovanjima. Zatim sam u februaru 1969. godine ponovo krenuo ka pustinji. Sletio sam u Džidu gdje me dočekao pakistanski vojni ataše, kao i predstavnici saudijske armije. Moja posjeta je najavljena vladi Saudijske Arabije. Dočekan sam srdačno i ukazano mi je tipično arapsko gostoprimstvo. Bez pomoći saudijske armije nikada ne bih locirao i posjetio mjesta gdje se

Halid borio u ovim predjelima. U pitanju je prava pustinja. Zato sam imao na raspolaganju saudijskog oficira, vozilo i potrebnu pratnju.

Odmah pošto sam stigao, obavio sam umru u Mekki, a zatim sam odletio u Rijad. Prvo sam obišao sjeverne dijelove Arabije. Ostao sam tri dana u području Rijada. Pregledao sam bojno polje Jemame, pa sam se zaputio prema Bureidi. Posjetio sam Nibadž (današnja Nabkijja) i Butu. Kad sam odletio u Hail, bio sam iznenađen kako je tamo hladno. Ovdje sam posjetio nekoliko mjesta gdje se Halid borio protiv odmetnika.

Vratio sam se u Rijad 15. februara i odletio za Džiddu. Sada sam počeo istraživati područje Mekke. Posjetio sam Taif i vidio džamiju koja je izgrađena na mjestu gdje je bio muslimanski logor tokom opsade. Nisam našao tragove utvrde Taifa, ali sam vidio mnoga mjesta na kojima je bio Allahov Poslanik, alejhisselam.

Na Hunejnu sam proveo čitav dan. Nekad je ovuda vodio put iz Mekke u Taif. Sada je izgrađen moderan put koji ide sasvim drugom rutom. Zbog toga je ovo područje zapušteno, ali sam srećom imao na raspolaganju izvrsno terensko vozilo kojim sam bez problema obilazio pjeskovita i kamenita bespuća. Tako sam bio tačno na području gdje je vođena bitka.

Zatim sam proučavao Mekku kako bi što bolje razumio način na koji je osvojena. Od tog vremena se Mekka enormno proširila, pa je bilo vrlo teško odrediti dokle se prostirala Mekka u doba Allahova Poslanika, alejhisselam. Penjao sam se na mekanska brda i pokušao načiniti skicu nekadašnje Mekke. U tom poslu su me ometala mnogobrojna brda kao i moja vrlo ograničena crtačka umijeća.

A onda su se približili dani hadža. Obavio sam hadž i otputovao za Medinu. Tu sam proučavao područje Uhuda i područje gdje se odigravala Bitka na Hendeku. Zatim sam posjetio Abrak gdje se halifa Ebu Bekr borio protiv odmetnika od islama. U Medini sam susreo učenjake i radosno sa njima razgovarao o muslimanskoj historiji i geografiji tog vremena.

Moj posao u inostranstvu je time bio završen. Vratio sam se u Pakistan 11. marta 1969. godine. Dugo sam razmišljao o svojim putovanjima. Tek tad sam shvatio koliki je to poduhvat bio i sa kakvom

lahkoćom sam ga obavio. Nema nikakve sumnje da mi je Uzvišeni Allah neprestano bio na pomoći.

Proveo sam nekoliko mjeseci obrađujući rukopise. U oktobru 1969. godine sve je bilo završeno i knjiga je data na štampanje. Proteklo je pet godina od dana kad sam započeo ovaj projekt do dana kad je knjiga bila gotova.

Ovo je historijska knjiga. Ona opisuje život i djelo najvećeg svjetskog vojnika – Halida b. Velida. Kao profesionalni vojnik, pokušao sam uprostiti stručne izraze kako bi bili jasni vojnim laicima.

Sve što je u ovoj knjizi izneseno su historijske i naučne činjenice. Svaki pokret, svaki dvoboj, svaki udarac i sve brojke su uzete iz knjiga ranih historičara. Podaci o bitkama su takođe uzeti iz istih izvora i opisani mojim riječima pri čemu sam nastojao biti što objektivniji. U mojim opisima događaja davao sam priznanja neprijateljima islama ondje gdje to zaslužuju i gdje za to postoje nepobitni dokazi. Takođe sam ukazao na greške koje su, po mojim nalazima, činili muslimanski pisci. Ali, njihovih grešaka je vrlo malo.

Primijetio sam da se verzije događanja ponekad vrlo razlikuju kod nekolicine ranijih historičara. Ovi ljudi su bilježili sve verzije do kojih su došli pa čak i onda kad su u potpunoj kontradiktornosti. Tako su ostavili čitaocu da sam rasuđuje uz opasku „Allah zna najbolje". Ove konfuzije su najizraženije u opisima operacija u Siriji. Naročito se to odnosi na hronologiju zbivanja.

Pokušao sam razriješiti ovu konfuziju, analizirajući događanja i zaključujući na najlogičniji mogući način. Nisam opterećivao knjigu fusnotama koje ukazuju na razlike u mišljenjima historičara. Uglavnom sam ih koristio kao izvore odakle sam preuzimao dijaloge i neke izjave. Ove fusnote su korisnije istraživačima nego običnom čitaocu koji ih slobodno može zaobići ako ne želi proučavati ovu tematiku. U slučajevima važnijih razilaženja načinio sam bilješke u dodacima ovoj knjizi koji će zanimati samo izbirljivije čitaoce.

Neke od bitaka, posebno u drugom dijelu knjige, su čista rekonstrukcija bazirana na podacima preuzetim od ranijih historičara. Razlike su u tome što se oni nisu posebno trudili da analiziraju strategiju i taktiku. Kao vojnik i historičar, pokušao sam to učiniti. Priroda

manevara i analiza bitaka su moj doprinos opisima ovih bitaka, a sve činjenice sam preuzeo od historičara. Oni su divno cvijeće historije, a aranžman je moj.

U prvom dijelu knjige pričinja se da je više opisivana vojna biografija Allahova Poslanika, alejhisselam, nego Halidova. To je neizbježno. Allahov Poslanik, alejhisselam, je dominirao svim događajima u to vrijeme bili oni vjerski, politički, ekonomski, kulturni ili vojni. Nijedan pisac ne može opisati ove događaje bez čestih spominjanja Allahova Poslanika, alejhisselam.

Mnogo je onih koji su pomogli u izradi ovog projekta. Nema dovoljno mjesta da ih spomenem.

Cilj ove knjige je zabilježiti i predstaviti cijelom svijetu život i vojna postignuća Halida b. Velida. Ako knjiga uspije - neka je slavljen Allah, a ako ne - neka je opet slavljen Allah.

General-major A.I. Ekrem
Oktobar, 1969,
Ravalpindi, Pakistan

DIO 1.

DOBA ALLAHOVA POSLANIKA
alejhisselam

DJETINJSTVO

Vreli ljetni dan u Mekki. Dječaci se takmiče u hrvanju. Halid i jedan visoki dječak polahko se kreću u krug, prodorno gledajući jedan drugoga, pazeći da protivnik ne primijeni kakav trik. Nije bilo neprijateljstva u njihovim očima, tek se nazirala jaka želja za pobjedom. Halid je bio posebno oprezan, jer je visoki dječak bio ljevak, a to je često prednost u borbi.

Arapski dječaci su provodili dosta vremena u međusobnim borbama u kojima nije bilo zle namjere. Bio je to tek sport u kome su trenirani za borbe. Biti borac u to vrijeme je bio znak muškosti. Ova dva dječaka su bili snažniji od svojih vršnjaka, tako da je ova borba bila zapravo borba u teškoj kategoriji. Njihove snage su bile približno jednake. Oba dječaka su imali po deset godina. Bili su visoki i mršavi, a tijela su im se presijavala na suncu. Drugi dječak je bio nešto malo visočiji od Halida. Lica su im bila tako slična, da su ih često zamjenjivali. Bili su bliski rođaci.

U jednom trenutku, Halid je odbacio visokog dječaka, tako da je ovaj pao i začuo se čudan prasak. Trenutak kasnije, čudan izgled dječakove noge je pokazivao da je slomljena. Visoki dječak je nepomičan ležao na zemlji, a Halid je sa strahom u očima buljio u slomljenu nogu svoga rođaka.

Vremenom je noga zaliječena, visoki dječak se oporavio i opet se često hrvao sa najboljim hrvačima, a sa Halidom je ostao prijatelj. Oba dječaka su bili inteligentni i energični po svojoj prirodi, ali je obojici često nedostajalo strpljenja i takta. Oni su nadopunjavali jedan drugog u skoro svemu što su činili. Visoki dječak će kasnije odigrati važnu ulogu u Halidovom životu. Bio je je to Omer sin Hatabov.

Prema običaju imućnijih porodica iz plemena Kurejš, Halid je odmah nakon rođenja predat beduinskom plemenu iz pustinje. Pronađena je dojilja koja će se brinuti o njemu. Čist pustinjski zrak mu je podario snagu i zdravlje koje će ga pratiti cijeli život. Činilo se da mu je pustinja bila suđena, u njoj će se uskoro početi osjećati kao kod kuće. Od prvih dana života do ranog djetinjstva živio je u pustinji, a kad je napunio šest godina, vratio se roditeljskom domu.

U ranom djetinjstvu je preležao male boginje, koje će ostaviti nekoliko manjih ožiljaka na njegovom licu, koji nisu nagrdili njegovu ljepotu.

Njegov otac Velid, poznat po nadimku Jedinstveni, bio je poglavica Benu Mahzuma, uglednog ogranka plemena Kurejš, na što je Halid bio vrlo ponosan. Halidov otac je od mladog dječaka načinio muževnog Arapa, hrabrog, vještog borca, upornog i velikodušnog. Velid je bio visokog porijekla i rekao je Halidu da je on:

Halid sin Velida, sin Mugire, sin Abdullaha, sin Omera, sin Mahzuma, sin Jakza, sin Murra-a, sin Kaba, sin Luveja, sin Galiba, sin Fihra, sin Malika, sin Nazra, sin Kinana, sin Huzejma, sin Mudrika, sin Ilijasa, sin Mudara, sin Nizara, sin Ma'dda, sin Adnana, sin Udda, sin Mukavvama, sin Nahura, sin Teiraha, sin Jaruba, sin Jašjuba, sin Nabita, sin Ismaila, oca Arapa, sin Ibrahima poslanika, sin Azera, sin Nahura, sin Saruha ili Asraha, sin Arhua, sin Falaka, sin Eibara, sin Šalaha, sin Arfašaza, sin Saama, sin Nuha poslanika, sin Lamka, sin Matušalaha, sin Idrisa poslanika, sin Jarda, sin Muhlaila, sin Kinana, sin Anuša, sin Šisa, sin Adema poslanika i oca čovječanstva.

Veliko pleme Kurejš, koje je vladalo Mekkom, podijelilo je svoje ukupne odgovornosti i nadležnosti na tri svoja najjača ogranka – Benu Hašim, Benu Abduddar i Benu Mahzum - tako da je ogranak Benu Mahzum bio nadležan za rat. Uzgajali su i trenirali konje koje su Kurejšije jahali u ratnim pohodima i brinuli se za ukupnu ratnu logistiku. Često su davali oficire koji su komandovali trupama Kurejšija. U takvoj atnosferi rastao je Halid.

Kao pripadnik ogranka Mahzum, morao je biti savršen jahač, morao je znati jahati konje, bilo da su istrenirani ili sasvim obični. Dobio bi mlado ždrijebe od kojeg je morao načiniti vrhunski istreniranog konja za ratovanje. Pripadnici Benu Mahzuma su bili najbolji jahači

Arabije, a Halid je bio najbolji jahač u Benu Mahzumu. Nijedan Arap ne bi smio reći da je dobar jahač ako samo dobro jaše konja, morao je isto tako dobro jahati i kamilu, jer su se Arapi objema životinjama podjednako koristili u ratu. Konji su korišteni u borbi, a kamile su korištene za jahanja na dugim marševima, koje konji nisu mogli izdržati.

Osim jahanja, Halid je učio i vještinu borbe, koristeći sva oružja - dugo koplje, kratko koplje, luk i sablju, kako jašući tako i pješice. Sve ove vještine Halid je uvježbao do savršenstva. Sablja je bila oružje kome su Arapi najviše vjerovali. Smatrana je oružjem vitezova jer je korištena u bliskom kontaktu sa neprijateljem - licem u lice. Tako je Halid izrastao u atletu visokog dva metra, širokih ramena, snažnih prsa i tvrdih mišića. Njegovo markantno lice sa gustom crnom bradom, snažna muskulatura, jak karakter, vještina jahanja i ratovanja donijeli su mu izuzetnu popularnost u Mekki.

Arapi su živjeli u velikim porodicama. Otac porodice je imao po nekoliko žena. Velid, Halidov otac, imao je pet sinova - Halida, Velida, Hišama, Amara i Ebu Šemsa i dvije kćeri, Fahtu i Fatimu.

Velid je bio imućan čovjek, tako da Halid nije morao zarađivati za život, pa se mogao posvetiti učenju ratnih vještina. Bio je poznat po darežljivosti. Pomagao bi svakome ko bi mu se obratio za pomoć. Njegova darežljivost će mu u budućnosti priređivati nevolje.

Načelo Kurejšija je bilo da svaki pripadnik njihovog plemena na neki način mora biti koristan član društva. Velid je imao veliki broj uposlenika, ali je i sam radio. Bio je kovač[1] i mesar[2]. Takođe je bio i trgovac. Zajedno sa ostalima, organizovao je i slao trgovačke karavane u susjedne zemlje. Halid se u više navrata priključivao ovim karavanama i putovao sa njima u Siriju, gdje je posjećivao velike trgovačke centre ove tada bizantijske pokrajine. Tu se sretao sa Arapima kršćanima iz Gassana, Perzijancima iz Ktesifona, Koptima iz Egipta i Bizantijcima iz Bizantijskog carstva.

Halid je imao mnogo prijatelja s kojima je jahao, lovio, recitovao poeziju, diskutovao o genealogiji. Neki od njih, kao što su Omer b. Hattab, Amr b. As i Ebu Hakem odigrat će posebno važne uloge u

1 Ibn Kutejba, 575.
2 Ibn Rusta, 215.

njegovom životu. Ovaj posljednji, čije puno ime je bilo Amr b. Hišam b. Mugire, kasnije će dobiti drugo ime - Ebu Džehl. Bio je Halidov stariji amidžić. U tom društvu je bio Ikrime, sin Ebu Hakema, Halidu posebno blizak i drag prijatelj.

Velid nije bio samo otac i odgajatelj svome sinu. Bio mu je i prvi vojni instruktor od kojeg je Halid naučio prve lekcije vještine ratovanja. Učio ga je kako se kretati kroz pustinju, kao prići neprijateljskom utvrđenju i kako ga napasti. Učio ga je kako je važno uhvatiti neprijatelja nespremnog, iznenada napasti i kako ga goniti do uništenja. Ovakav način ratovanja je bio u osnovi plemenski, zasnovan na brzim, pokretljivim i iznenadnim napadima.

Kad je Halid dostigao zrelost, rat je postao njegovo glavno zanimanje, sve dotle dok to nije preraslo u opsesiju. Njegovo razmišljanje je bilo ratničko, a njegove želje su bile pobjeda. Njegovi nagoni su bili osvajački, a njegov mentalni sklop je bio vojnički. Sanjao je o velikm bitkama u kojima je on bio pobjednik. Želio je bitku, želio je pobjedu i ne sluteći da mu je sudbina upravo to i predvidjela.

NOVA VJERA

Jedan Arap je noću šetao ulicama Mekke, duboko zamišljen. Pripadao je uglednom i bogatom plemenu Benu Hašim, ali sam nije bio imućan. Bio je vrlo naočit, srednje visine, širokih ramena, kosa me je završavala u kovrčama. Njegove velike tamne oči sa dugačkim trepavicama bile su pune tuge. Svud oko sebe je vidio izopačenost koja se ogledala u nepravdi prema siromašnima, bespotrebnom prolivanju krvi, tretiranju žena kao da su domaće životinje. Tuga je parala njegovo srce.

Neka arapska plemena su imala užasan običaj ubijanja svoje ženske djece. Otac bi čekao da žensko dijete napuni pet ili šest godina, zatim bi je svečano odjevenu odveo u pustinju, pod izgovorom da je vodi na izlet. Djevojčica bi radosno skakutala za ocem, sve dok ne bi došli do već iskopane rupe u pijesku. I dok bi dijete radosno iščekivalo početak piknika, otac bi je bacio u rupu. Dok bi djevojčica plakala i dozivala oca u pomoć, on bi na nju bacio veliki kamen i tako razmrskao nejako tijelo. Kad bi prestao i posljednji trzaj mlade žrtve, otac bi rupu zatrpao pijeskom i mirno se vratio kući. Neki od njih su se čak i hvalisali ovakvim djelima. Srećom, ovaj običaj nije bio naročito rasprostranjen.

U to vrijeme Mekka je bila prepuna idola. Božija kuća, Kaba, koju je izgradio Allahov poslanik Ibrahim, alejhisselam, bila je uprljana prisustvom mnogih idola od kamena i drveta oko nje i u njoj samoj. Arapi su ih smatrali svojim božanstvima, upućivali su im molbe, prinosili im žrtve kako bi ih umilostivili i vjerovali su da će loše proći onaj ko ih ne bi umilostivio ili bi ih uvrijedio. Oko Kabe i unutar nje bilo je 360 raznih kipova, od kojih su najvažniji bili Hubel, Uzza i Lat. Hubel, vrhovno arapsko božanstvo i najveći ponos Arapa, bio je načinjen od crvenog kamena. Kad su ga Mekelije dovezli iz Sirije, bio je bez desne ruke, ali su mu ubrzo načinili novu ruku i to od suhog zlata.

Vjera tadašnjih Arapa je bila čudna mješavina vjerovanja u idole, ali i u stvarnog Boga – Allaha dž.š. Vjerovali su da je Allah dž.š. Gospodar i Svoritelj, a idole su smatrali Njegovim sinovima i kćerima. Arapski um je doživljavao božanstva kao jedno vijeće u kome je glavni bog bio predsjednik, a ostala božanstva su bila članovi vijeća sa naročitim moćima, ali su bili potčinjeni predsjedniku vijeća božanstava. Najčešća arapska zakletva je bio Hubel. Često ime njihovih sinova je bilo Abdul Uzza, što znači rob Uzaa, ali i Abdullah – rob Allahov.

Ipak, nije sve bilo izopačeno u tadašnjoj arapskoj kulturi. Bilo je mnogo toga u njihovom načinu života što se smatra plemenitim, kao što su hrabrost, gostoljubivost, ponos i čast, kako vlastita tako i plemenska. Jedan od običaja je bila i krvna osveta, koja je u to vrijeme bila sasvim prihvatljiva, jer nije bilo centralne vlasti koja bi na cijeloj arapskoj teritoriji zavela vladavinu zakona i poretka. Snaga plemena i strah od plemenske odmazde je bio jedini garant kakve takve zakonitosti.

Jedna od vrlo pogrešnih stvari u tadašnjoj arapskoj kulturi je bilo to da su pravila, ma kakva bila, važila za sva vremena. Nije moglo biti nikakvih izmjena. Ovaj period historije se naziva dobom neznanja (džahilijjeta). Neznanje je bio njihov način života.

Arapin sa početka ovog poglavlja bi se povlačio u jednu pećinu u brdima iznad Mekke, u kojoj je provodio vrijeme razmišljajući o svemu oko sebe. Tu je provodio po jedan mjesec svake godine, čekajući nešto, ne znajući ni sam šta. Jednog dana, dok je bio u pećini, iznenada je osjetio nečije prisustvo. Nije mogao vidjeti nikog, nije čuo nikakav zvuk, niti je primjećivao neku kretnju. Jednostavno, osjećao je da je neko tu sa njim. Tada je začuo riječ:

- Ikre – Čitaj!

Zbunjen fenomenom bestjelesnog glasa Arap reče:

- Šta da čitam?

Glas je još glasnije ponovio:

- Ikre-Čitaj!

Arap je ponovo pitao:

- Šta da čitam?

Onda je glas vrlo snažno uzviknuo:

- Ikre-Čitaj!

A zatim je nastavio mnogo nježnijim tonom:

- Čitaj, u ime Gospodara tvoga koji stvara,
stvara čovjeka od ugruška!
Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj,
koji poučava peru,
koji čovjeka poučava onome što ne zna.

Ovo se dogodilo u ponedjeljak, augusta mjeseca 610. godine. Svijet više nikada neće biti kao što je do tada bio. Muhammed, alejhisselam, je primio prvu objavu. Nova vjera je rođena.

Kada je Allahov Poslanik, alejhisselam, primio ovu objavu, Halid je imao 24 godine. Tri naredne godine, Allahov Poslanik, alejhisselam, je uglavnom šutio o ovome i primao uputstva od meleka Džibrila. Tajno bi pozivao u novu vjeru i to samo one u koje je imao najveće povjerenje. Nakon toga mu je naređeno da svima obznani Allahovu vjeru, pa je Allahov Poslanik, alejhisselam, započeo od svoje porodice i plemena, ali bi u većini slučajeva bio ismijan.

Priredio je gozbu u svojoj kući na koju je pozvao svu bližu rodbinu. Nakon što je gozba završena, Poslanik, alejhisselam, im se obratio:

- Tako mi Allaha, nijedan Arap vam nije došao sa nečim boljim od onog sa čim ja dolazim. Donosim vam nešto što je bolje od bilo čega što postoji i što će ikada postojati na ovome svijetu. Allah mi naređuje da vas pozovem Njemu. Ko će mi pomoći u ovom poslu, ko će mi u ovome biti brat i saputnik?

Odgovor je bio mukla tišina. Niko nije progovarao očekujući da će neko drugi izraziti lojalnost Poslaniku, alejhisselam Jedan mali mršavi dječak sa jedva deset godina uzviknu:

- O Allahov Poslaniče, ja ću biti tvoj pomoćnik!

Tada skup rođaka prasnu u neuljudan i podrugljiv smijeh. Nakon toga su ustali i počeli odlaziti. Dječak je bio uvrijeđen ovom neuljudnošću, pa ga je Poslanik, alejhisselam, zagrlio i rekao:

- Ovo je moj brat i saputnik.

Ovaj dječak je bio Alija, sin Poslanikovog amidže Ebu Taliba. Bio je prvi muškarac koji je primio islam od Allahova Poslanika, alejhisselam, lično.

Istina se počela širiti. Nekoliko, uglavnom mladih ili slabih i bespomoćnih, ljudi prihvatilo je Islam. Bili su malobrojni ali hrabri. Poslanik alejhisselam je tako dobio prostor za djelovanje. Uprkos uvredama Kurejšija, zaustavljao je ljude na ulicama i tržnicama i pozivao ih u Allahovu vjeru. Rugao se njihovim idolima od drveta i kamena i pozivao ljude da vjeruju u Pravog Boga. Što je Poslanik, alejhisselam, bivao aktivniji, Kurejšije su mu se sve žešće suprotstavljale. Najžešći u ovome su bili: Ebu Sufjan, čije je lično ime bilo Šakr b. Harb, poglavica Benu Umejje, ogranka plemena Kurejš, Velid (Halidov otac), Ebu Leheb – Poslanikov amidža, i Ebu Hakem. O prvom i posljednjem od njih ćemo još dosta čuti.

Ebu Sufjan i Velid su bili vrlo ponosni ljudi, koji su jako držali do sebe. Kao vodeće ličnosti Poslanikove opozicije, oni se na početku nisu spuštali tako nisko da bi pribjegli nasilju. Velid je govorio:

-Zar je poslanstvo dodijeljeno Muhammedu, dok meni, najboljem od Kurejšija, nije dodijeljeno ništa. A tu je i Ebu Mesud, poglavica Sekifa. Mi smo sigurno najveći u ova dva grada.

Ovaj čovjek je živio u svijetu u kojem je položaj čovjeka ovisio o njegovom porijeklu. Čak i prema ovim pravilima, Velid nije bio u pravu. Poslanikova, alejhisselam, loza nije bila ništa manje plemenita od njegove. Ne tako davno, Poslanikova alejhisselam porodica je bila najuglednija u Mekki. Njegov djed, Abdul Mutallib je bio poglavica svih Kurejšija u Mekki.

Prema Ibn Hišamu, ove Velidove riječi su bile povod objavi slijedećeg ajeta:

I još kažu: „Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen kakvom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!“ (Az-Zuhruf, 31)

Dva grada su bili Mekka i Taif. Takođe se vjeruje da su i slijedeći ajeti objavljeni Velidovim povodom, za koga smo u prethodnom poglavlju rekli da je prozvan Jedinstveni:

Meni ostavi onoga koga sam ja izuzetkom učinio
i bogatstvo mu ogromno dao
i sinove koji su s njim
i čast i ugled mu pružio –
i još žudi da uvećam!

Nikako! On, doista, prkosi ajetima našim, -
a naprtiću Ja njemu teškoće. (El-Mudessir, 11-17)
Zatim je pogledao
pa se onda smrknuo i namrštio
i potom se okrenuo i uzoholio,
i rekao: „Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se nasljeđuje,
ovo su samo čovjekove riječi!“
U Sekar ću Ja njega baciti – (El-Mudessir, 21-26).

Najkrvoločniji i najnasilniji od svih Poslanikovih neprijatelja je bio Ebu Hakem, Halidov rođak i prijatelj. Zbog nasilja koje je činio nad muslimanima, nazvan je „Ebu Džehl“ (otac neznanja, neznalica), a po ovom imenu će ga pamtiti buduće generacije. Opisan je kao nizak, žilav i razrok čovjek ili „čovjek čeličnog lica, čeličnog pogleda i čeličnog jezika.“ Ebu Džehl takođe nije mogao zaboraviti da ga je Allahov Poslanik, alejhisselam, u ranom djetinjstvu, pobijedio u hrvanju, kojom prilikom mu je povrijeđeno koljeno, od čega mu je ostao ožiljak cijelog života.

Ovaj ugledni Kurejšija, zajedno sa drugim uglednicima, uvidio je da je sve teže spriječiti Poslanika, alejhisselam, u njegovim namjerama, pa su odlučili razgovarati sa Ebu Talibom, amidžom Allahova Poslanika, alejhisselam, koji je bio poglavica Benu Hašima, ogranka Kurejša. Oni bi ubili Allahova Poslanika, alejhisselam, ali se nisu usudili zbog običaja zaštite koju je uživao Poslanik, alejhisselam, kao saplemenik Kurejša. Ako bi ga ubili, njegovi saplemenici iz ogranka Benu Hašim bi ga sigurno osvetili, na taj način što bi ubili njegovog ubicu ili bilo kojeg člana iz ogranka ubice. A to bi izazvalo dalje krvoproliće među Kurejšijama.

Zato su se obratili Ebu Talibu:

- Ti si naš starješina i najbolji si među nama. Vidiš šta tvoj bratić radi od naše vjere. On huli na naše bogove, kleveće našu vjeru i vjeru naših očeva. I ti pripadaš našoj vjeri. Urazumi Muhammeda, ili nam dopusti da učinimo šta mi hoćemo.

Ebu Talib ih je saslušao i obećao kako će razmotriti njihov zahtjev. Nakon toga je Poslaniku, alejhisselam, prenio njihove zahtjeve, ali nije učinio ništa čime bi ga spriječio u širenju Allahove vjere. Bio

je pjesnik. Kad god bi se dogodilo nešto slično, on bi o tome spjevao dugačku pjesmu u kojoj bi iznio sve nevolje.

U Velidovoj kući, Poslanik alejhisselam i njegove aktivnosti su bili glavna tema svih razgovora. Svaku veče bi, zajedno sa svojim sinovima i nekim rođacima, analizirao sve događaje toga dana, a naročito postupke Kurejšija u sprečavanju Allahova Poslanika, alejhisselam, Halid i njegova braća su slušali o neuspjehu prve i druge delegacije koje su posjetile Ebu Taliba. Poslanik, alejhisselam, je bio nepokolebljiv u svojoj misiji.

[Halidov otac je bio jedan od najžešćih protivnika islama, pa je Halid godinama u svojoj kući slušao sve same neistine o Allahovu Poslaniku, alejhisselam. Ovdje se možda može naći odgovor zašto Halid nije mnogo ranije prihvatio islam. Op. prev.]

Tada je Velid povukao jedan bestidan potez. Odlučio je ponuditi Ebu Talibu svog sina Ammara u zamjenu za Muhammeda alejhisselam Ammar je bio uglađen, visok i snažan mladić u kojem su svi vidjeli sve potrebne muške vrline. Delegacija Kurejšija je došla Ebu Talibu, vodeći Ammara sa sobom i predložili mu:

- O Ebu Talibe! Ovo je Ammar, sin Velidov. Najbolji je od svih mladića Kurejša. Uzmi ga kao svog sina. On će ti biti odan kao bilo koji od tvojih sinova. U zamjenu, daj nam svog bratića, onog koji se okrenuo protiv tvoje vjere i vjere tvojih očeva i koji je prouzrokovao neslogu u našem plemenu. Mi ćemo ga ubiti. Zar nije pošteno - čovjek za čovjeka?

- Mislim da to nije pošteno. Vi mi dajete vašeg sina da ga hranim i podižem, dok vi moga želite ubiti. Tako mi Allaha, neće biti tako - reče im šokirani Ebu Talib.[1]

Uvidjevši da ne mogu nagovoriti Ebu Taliba da zaustavi Poslanika, alejhisselam, u njegovoj misiji, Kurejšije odlučiše zagorčavati život Allahovu Poslaniku, alejhisselam, i njegovim sljedbenicima tako žestoko da će sigurno odustati od nove vjere. Angažovali su najveći ološ Mekke da presreću Poslanika, alejhisselam, da mu se rugaju, bacaju mu prašinu u lice i da bacaju trnje na puteve kojima bi prolazio. Bacali bi svakakvu prljavštinu u njegovu kuću. Ovo nasilje će svakim danom postajati sve gore i gore.

1 Ibn Hišam, 1/267; Ibn Sad, 186.

Zlostavljanja muslimana su bivala sve teža, a stalno su korištene nove metode. Jedan čovjek je došao na ideju da ponizi Poslanika, alejhisselam, na taj način što će ga izazvati na dvoboj u hrvanju. Bio je to amidža Allahova Poslanika, alejhisselam, a ime mu je bilo Rukana b. Abd Jezid, šampion u hrvanju, vrlo ponosan na svoju snagu i vještinu. Nikada ga niko u Mekki nije porazio u hrvanju.

- O bratiću moj! Vjerujem da si muškarac i da nisi lažljivac. Dođi i pohrvi se sa mnom. Ako pobijediš, povjerovaću u tvoje poslanstvo - predloži Rukana Poslaniku, alejhisselam.

Bio je očaran svojom idejom ponižavanja Muhammeda, alejhisselam, pred svim Mekelijama. Muhammed će sigurno izgubiti – mislio je on - i biće javno ponižen. Ali, on je samo tako mislio. Allahov Poslanik, alejhisselam, je prihvatio izazov i tri puta porazio Rukanu. Ali pokvarenjak nije održao riječ i nije priznao Poslanika, alejhisselam.[1]

Kad je u pitanju nasilje prema muslimanima, Allahov Poslanik, alejhisselam, nije bio zabrinut za svoju fizičku sigurnost, zato što ga je štitilo njegovo pleme i zato što se mogao i sam fizički suprotstaviti napadačima, ali bilo je muslimana koji su bili vrlo ranjivi. Nije ih štitilo njihovo pleme ili su bili fizički slabi, naročito robovi i robinje.

Mnogi muslimani su trpili nasilje Kurejšija. Najpoznatiji od ovih paćenika, o kojem historija govori sve najbolje, je Bilal Habeši, crni rob iz Abesinije kojeg je užasno mučio njegov vlasnik Umejje b. Halef. U podne, na žarkom arapskom suncu koje je pržilo sve što mu je bilo izloženo, Bilal je bio razapet na užareni pijesak. Stavili su mu veliki kamen na prsa i ostavili ga na suncu. Umejje bi mu se stalno nadnosio nad lice i govorio:

- Poreci Muhammeda i povjeruj u Lata i Uzzaa.

Ali Bilalova vjera je ostala nepomućena. Umejje nije ni slutio da će jednog dana, u bici na Bedru, Bilal ubiti njega i njegovog sina.

Bilala, kao i još mnogo drugih zlostavljanih robova, kupio je i oslobodio Ebu Bekr, koji je bio vrlo bogat. Kad god bi čuo da je neki rob - musliman mučen, on bi ga otkupio i oslobodio.

---

1 Prema Ibn Hišamu (1/390) zapravo je Poslanik izazvao Rukanu, ali iznosimo Ibn-ul-Asirovu verziju (2/27-28).

Uprkos ovakvim zlostavljanjima, Poslanik, alejhisselam, je bio vrlo obziran prema neprijateljima islama, pa je molio Uzvišenog Gospodara:

- Gospodaru moj. Osnaži me sa Omerom ili Ebu Hakemom.

Poslanikova, alejhisselam, dova je primljena. Uskoro je Omer postao četrdeseta osoba koja je primila islam. Ebu Džehl je ostao nevjernik i kao takav je i umro.

Godine 619., deset godina nakon početka objave, umro je Ebu Talib. Time je Poslanikova, alejhisselam, pozicija postala mnogo teža. Neprijateljstvo Kurejšija prema muslimanima je raslo, pa su životi muslimana bili u opasnosti. Allahov Poslanik, alejhisselam, je nastavio sa širenjem vjere. Neprestano je bio okružen nekolicinom najpouzdanijih ashaba, od kojih su deseterica dobili poseban status – Ašere i mubeššere (deseterica obradovanih džennetom). Njima je, još za života, obećan Džennet. Oni su se posebno istakli u odanosti Poslaniku, alejhisselam Sve do kraja života su uživali poseban ugled među muslimanima.[1]

Poslanik, alejhisselam, je trpio ono što je bilo nemoguće trpiti. Nekolicina ljudi iz Medine, tadašnjeg Jesriba, je srela Allahova Poslanika, alejhisselam, i primili su islam. Znajući za opasnosti kojima je Poslanik, alejhisselam, izložen, pozvali su ga da preseli u sigurnost njihovog grada i da tamo živi. Allah, džellešanuhu, je dozvolio Hidžru (preseljenje), pa je Poslanik, alejhisselam, većinu njih poslao u Medinu.

Septembra mjeseca 622. godine Kurejšije su odlučile ubiti Allahova Poslanika, alejhisselam. U noći kada su ga planirali ubiti, Poslanik, alejhisselam, je u pratnji Ebu Bekra i jednog vodiča krenuo put Medine, pa je njihov plan tako osujećen. Poslanikovim prelaskom u Medinu, ovaj grad postaje prva islamska država. Vrijeme najgorih zlostavljanja muslimana je završeno.

Tri mjeseca nakon Poslanikove, alejhisselam, Hidžre u Medinu, Velid je pao u smrtnu postelju. Pozvao je sinove i rekao im:

- O sinovi moji. Ostavljam vam u emanet tri stvari. Svakako ih izvršite. Prvo je krvna osveta prema Huzau. Obavezno se osvetite. Tako mi Allaha, znam da oni nisu krivi, ali se bojim da će oni vas okriviti. Drugo je moj novac. Pleme Sekif mi duguje. Utjerajte taj dug. I kao treće, dužan sam se osvetiti Ebu Uzejheru.

1 Vidi njihova imena u bilješci 1. dodatak B.

Ebu Uzejher je oženio Velidovu kćer, pa ju je vratio nazad ocu. Nakon ove oporuke, Velid je umro. Sahranjen je uz sve počasti koje su odavane najuglednijim Kurejšijama. Prvi dio oporuke je riješen bez imalo poteškoća. Huza je platio krvarinu i stvar je završena bez sukoba. Drugi dio je odgođen za kasnija vremena. Treći dio je riješen tako što je Velidov sin Hišam, godinu dana nakon oporuke ubio bivšeg zeta Ebu Uzejhera. Pojavila se opasnost daljeg krvoprolića, ali Ebu Sufjan je intervenisao i izgladio situaciju.

Nakon smrti Velida, Halid je mirno živio u Mekki, uživajući u bogatstvu koje mu je otac ostavio. Putovao je u Siriju sa trgovačkim karavanima u veliki grad Basru, koja će mnogo godina kasnije postati njegov vojni cilj.

Nije poznato koliko žena i djece je Halid imao, ali pouzdano se zna za dva njegova sina. Stariji je bio Sulejman, a mlađi Abdurrahman. Abdurrahman je rođen šest godina prije Velidove smrti i steći će slavu kao muslimanski oficir u Siriji. Prema običaju Arapa, Halid je bio poznat po sinu Sulejmanu, jer je, u skladu sa običajima, bio nazivan ibn Velid (sin Velidov) i Ebu Sulejman (otac Sulejmanov). Većina ljudi ga je oslovljavala sa Ebu Sulejman.

BITKA NA UHUDU

Proljeće je u Arabiji, mart 624. godine. Svi u Mekki su se radovali dolasku trgovačke karavane iz Palestine. Nekoliko dana je karavana bila u opasnosti, jer se kretala putevima u blizini Medine i zamalo je pala u ruke muslimana. Vještina i iskustvo Ebu Sufjana su spasili karavanu koju je sačinjavalo hiljadu kamila natovarenih robom u vrijednosti od 50 000 dinara. Ebu Sufjan je ovom karavanom zaradio dinar na dinar. Također, svaka mekanska obitelj je uložila svoj dio, pa je njen dolazak predstavljao ushićenje za cijelu Mekku.

Dok su stanovnici Mekke pjevali i plesali, a trgovci zadovoljno trljali ruke, umorna i slomljena vojska Kurejšija se vraćala u grad. Ova vojska je na poziv Ebu Sufjana požurila zaštititi karavanu koja je mogla biti napadnuta, ali je Ebu Sufjan opozvao vojsku kad je uspio izvesti karavanu na sigurno. Ali Ebu Džehl, koji je komandovao ovom vojskom, nije prihvatao takvo rješenje. Posljednjih petnaest godina života je utrošio u ogorčenu borbu protiv Allahova Poslanika, alejhisselam, pa je htio iskoristiti već okupljenu vojsku. Tako, umjesto povratka u Mekku, Ebu Džehl je želio rat protiv muslimana. Uputio se prema brdima Bedra i bio do nogu potučen. Njegova ponosna vojska se vratila kući ponižena i šokirana.

Dok je vojska Kurejšija još bila na putu ka Mekki, jedan glasnik na brzoj kamili je žurio prema gradu. Kad je ušao u grad, skinuo je košulju, razderao je i objavio tragediju. Mekkelije su se okupili oko njega tražeći informacije o bici i o svojim bližnjim. Među njima su bili Ebu Sufjan i njegova supruga Hind. Od ovog glasnika, Hind je čula o smrti njenih bližnjih. Čula je o smrti njenog oca Utbe, kojeg su u bici ubili Alija i Hamza – Poslanikov amidža, zatim o smrti njenog amidže Šejba kojeg je ubio Hamza, o smrti njenog brata Velida kojeg je ubio Alija, o smrti njenog sina Hanzale kojeg je isto tako ubio Alija. Proklela je Hamzu i Aliju i zaklela se na osvetu.

Bila je to bitka na Bedru, prva velika bitka između muslimana i nevjernika. Mala vojska od 313 muslimana je poput stijene zaustavila juriš hiljade nevjernika. Nakon jednog ili dva sata žestokog boja, muslimani su porazili Kurejšije, čija se vojska razbježala sa bojnog polja. U ovoj bici su poginuli ili su zarobljeni mnogi ugledni Kurejšije. Ubijeno je 70 nevjernika, a zarobljeno je još toliko, a samo 14 muslimana je poginulo. Među ubijenim nevjernicima bilo je 17 pripadnika iz ogranka Mahzum, uglavnom Halidovih bliskih rođaka. Ebu Džehl je ubijen, a Halidov brat Velid je zarobljen.

Dok je glasnik objavljivao imena ubijenih Kurejšija i imena onih koji su ih ubili, vrlo često su se čula imena Alija i Hamza. Alija je sam ubio 18 nevjernika, a učestvovao je u ubijanju još četverice njih. Hamza je ubio četvericu i još četvericu zajedno sa Alijom. Na ovom tužnom skupu, dominiralo je ime Alija.

Dva dana kasnije, Ebu Sufjan je održao sastanak sa vođama Kurejšija. Svi prisutni su izgubili nekog u bici na Bedru, neko je izgubio oca, neko brata ili sina. Najglasniji na sastanku su bili Safvan b. Umejje i Ikrime b. Ebu Džehl. Ikrimu je bilo najteže umiriti. Njegov otac je odlično komandovao vojskom Kurejšija na Bedru, ali je poginuo. Iako je Ebu Džehl ubio jednog muslimana, a i Ikrime nekoliko njih, iako je odsjekao ruku muslimanu koji je ubio njegovog oca, Ikrime je bio i dalje žedan osvete. Čast uglednog Kurejšije mu je nalagala osvetu.

- Ja sam izgubio sina Hanzalu – reče Ebu Sufjan – moja žeđ za osvetom nije manja od tvoje. Bit ću prvi u pripremama moćne vojske koja će poraziti Muhammeda.[1]

Svi prisutni, bez izuzetka, bili su za osvetu. Planirali su sakupiti vojsku kakvu Mekka nikad prije toga nije vidjela. Uključit će u nju i okolna plemena i tako uništiti muslimane. Zarada od spašenog karavana od 50 000 dinara bit će potrošena za opremanje ove vojske. Ebu Sufjan je jednoglasno izabran za komandanta.

Ebu Sufjan je tada izdao dvije naredbe. Prva je bila da se prestane plakati za poginulima na Bedru, da se gorčinom operu suze tuge i da se nošeni tom gorčinom osvete muslimanima. Oni koji nisu mogli izdržati, tajno su plakali. Druga naredba je bila da se ne čini ništa kako

1 Vaqidi, Megazi Resulillah, 156-157.

bi se otkupili njihovi najdraži koji su bili zarobljenici muslimana, jer će to finansijski osnažiti muslimane. Međutim, dva dana nakon toga, neko je noću tajno napustio Mekku i otišao u Medinu kako bi otkupio svog oca. Kad su ostali čuli za to, učinili su isto. Ebu Sufjan je tako morao opozvati ovu naredbu.

Iznos otkupnine je varirao od hiljade do 4 000 dirhema, ovisno o imućnosti zarobljenikove porodice. Neki zarobljenici su bili suviše siromašni da bi platili otkupninu, ali su bili pismeni, pa je cijena njihovog otkupa bila da opismene nekoliko muslimanske djece. One koji nisu mogli ni toliko, Poslanik, alejhisselam, je oslobodio bez otkupa, pod uslovom da više nikad ne dignu ruku na muslimana.

Među onima koji su pregovarali o otkupu zarobljenika bili su Ikrime i Halid, koji je propustio bitku na Bedru jer je bio odsutan iz Mekke, zatim Halidov brat Hišam. Halid i Hišam su ugovorili otkup njihovog brata Velida. Cijena je bila 4 000 dirhema, na što je Hišam glasno negodovao, pa ga je Halid ušutkao i tri brata su napustili Medinu. Na putu za Mekku, zanoćili su u blizini mjesta Zul Hulejfa. Tokom noći, Velid se iskrao iz logora, vratio se u Medinu i primio islam. Ubrzo je postao vrlo pobožan i bio je posebno drag Allahovom Poslaniku, alejhisselam. Uprkos Velidovom prelasku na islam, Halid je i dalje volio svog brata.

Tokom sastanka Kurejšija, glavna tema je bila osveta. Međutim, ekonomija je bila glavni povod Kurejšijama za novu bitku. Naime, glavna ruta trgovačkih karavana Kurejšija se pružala cestom koja je, poslije bitke na Bedru, bila pod kontrolom muslimana. U novembru 624. godine, Safvan b. Umejje je bio prisiljen poslati trgovačku karavanu u Siriju, ali drugim putem za koji je mislio da je siguran. Karavana je napustila Mekku putem za Irak, pa je nakon nekog vremena skrenula prema Siriji, zaobilazeći Medinu na odstojanju koje je Safvan smatrao sigurnim. Ali, Poslanik, alejhisselam, je saznao za tu karavanu pa je poslao Zejda b. Harisa sa stotinu ratnika da je zarobi. Zejd je to i učinio.

Tada je Safvan posjetio Ebu Sufjana. Složili su se da opstanak Kurejšija zavisi od trgovine sa Sirijom. Zato su odlučili što prije uništiti muslimane. Ikrime ih je u tome požurivao, ali stari i iskusni Ebu Sufjan je znao da treba mnogo vremena da bi se pripremila vojska

za takav pohod. Trebalo je nabaviti dovoljno kamila, konja i oružja. Obećao je Ikrimi da će dati sve od sebe na tom planu.

Pripreme za vojni pohod su počele vrlo temeljito. Tada je jedan munafik pristupio Ebu Sufjanu sa prijedlogom. Bio je to Ebu Amr iz Medine. Primio je islam sa nekoliko pripadnika plemena Evs. Zatim je napustio Medinu i zakleo se da se neće tamo vratiti sve dok je Allahov Poslanik, alejhisselam, u Medini. Bodrio je Kurejšije za borbu protiv muslimana. Ranije je bio poznat po nadimku Monah, ali mu je Posalanik, alejhisselam, dao nadimak Podlac.[1]

- Imam pedest pripadnika svog plemena uz sebe – govorio je Podlac - vrlo sam uticajan u svom plemenu. Predlažem da prije bitke pošaljem svoje pleme da stane na stranu Muhammeda. Nema nikakve sumnje da će oni napustiti Muhammeda i preći na našu stranu kad za to dođe vrijeme.[2]

Ebu Sufjan odmah prihvati ovaj prijedlog, jer je pleme Evs bilo jedno od dva najveća plemena u Medini i činilo bi više od trećine muslimanske vojske.

Počeše pregovori sa lokalnim plemenima oko pridruživanja vojsci Kurejšija. Plemena Kinan i Sekif poslaše veliki broj vojnika u nevjerničku vojsku. Početkom marta 625. godine vojska Kurejšija je krenula ka Mekki. Poslanikov amidža Abbas je iz Mekke pisao Poslaniku, alejhisselam, o tome.

U drugoj sedmici marta 625. godine vojska Kurejšija je napustila Mekku. Bila je to vojska od 3 000 vojnika, od kojih je 700 bilo naoružano. Imali su 3 000 kamila i 200 konja. Sa vojskom je putovalo i petnaest žena u nosiljkama na kamilama, koje su podsjećale Kurejšije na njihove drugove koji su pali na Bedru i davale im moral. Jedna od njih je bila Hind. Bila je vođa te grupe žena. Tu su bile i supruge Ikrime i Amra b. Asa, sestra Halidova, kao i Amra bint Alkam o kojoj ćemo kasnije još govoriti. Neke od njih su nosile i muzičke instrumente.

U ovom pohodu je učestvovao i Džubejr b. Mutim, ugledni Kurejšija. Rekao je svom crnom robu koji se zvao Vahšij, što u prijevodu znači Divljak:

1 Ibn Hišam, 2/67.
2 Vakidi, Megazi Resulillah, 161.

- Ako ubiješ Hamzu, Muhamedovog amidžu, kako bi osvetio mog amidžu kojeg je on ubio na Bedru, ja ću te slobođiti.[1]

Vahšiju se svidio ovaj prijedlog. Glavno oružje ovog krupnog abesinskog roba je bilo koplje kojim je izvrsno rukovao. Nije poznato da je njime ikada promašio. Kad su odmakli još dio puta, pored Vahšija je prolazila kamila sa nosiljkom za žene. Iz nosiljke mu se obratila Hind:

- O oče crnine! Izliječi moju tugu i zasluži nagradu![2]

Obećala mu je dati sav svoj nakit ako ubije Hamzu koji je ubio njenog oca na Bedru. Vahšij je pogledao nakit na njenom vratu, narukvice i prstenje. Bio je skupocjen. Njegove oči su zablistale pri pomisli da će sve to biti njegovo.

Dok je vojska Kurejšija napredovala prema Medini, Poslanik alejhisselam je neprestano bio informisan o njihovim aktivnostima preko plemena koja su bila u savezu sa muslimanima. Vojska Kurejšija je, 20. marta 625. godine, stigla nekoliko kilometara nadomak Medine i ulogorila se u šumovitom području zapadno od brda Uhud. Tog dana Poslanik, alejhisselam, je poslao dva muslimana da izvide snagu nevjerničke vojske. Izviđači su se uskoro vratili.

Slijedećeg dana, Poslanik, alejhisselam, je napustio Medinu sa hiljadom vojnika, od kojih je samo stitinu bilo naoružano. Imali su dva konja, od kojih jedan bio Poslanikov. Ulogorili su se kod brdašca Šejhan, oko dva kilometra sjeverno od Medine.

Slijedećeg jutra, prije pokreta muslimanske vojske, jedna grupa od 300 munafika pod vođstvom Abdullaha b. Ubejja napustila je Poslanika, alejhisselam, pod izgovorom da je borba protiv vojske Kurejšija uzaludna i da ne žele učestvovati u unaprijed izgubljenoj bici. Vratili su se u Medinu, a Poslanik, alejhisselam, je sada sa 700 vojnika krenuo dalje. Allahov Poslanik, alejhisselam, se zapravo nije želio boriti izvan Medine, ali je većina insistirala da se krene u susret vojsci Kurejšija. Iako se nije slagao s tim, Poslanik, alejhisselam, je prihvatio prijedlog većine i pokrenuo vojsku ka podnožju brda Uhud sa namjerom da se sretne sa Kurejšijama na otvorenom prostoru.

1 Ibn Hišam, 2/61-62.

2 Isti izvor.

Uhud je brdski masiv smješten oko sedam kilometara sjeverno od Poslanikove, alejhisselam, džamije u Medini. Visok je oko 300 metara, dug oko 9 kilometara, a njegov zapadni dio je vrlo strm.

Desno od ove strmine, a što se vidi iz Medine, blago se pruža dolina koja se sužava u uzak klanac oko 900 metara od podnožja strmine. Tu dolina prestaje i ponovo počinje masiv Uhuda. Poslanik, alejhisselam, se ulogorio na ulazu u ovu dolinu, u podnožju strmine.

Organizovao je muslimane kao kompaktnu cjelinu u front od 900 metara. Desno krilo muslimana je bilo u podnožju strmine, a lijevi krilo u podnožju malog brda Ajnan, koje je bilo oko 12 metara visoko i oko 150 metara dugo. Desno krilo je bilo sigurno, jer je Poslanik, alejhisselam, na brdo Ajnan postavio 50 strijelaca da bi spriječili moguće prilaženje Kurejšija u pozadinu muslimanske vojske. Ovih pedeset strijelaca je bilo pod komandom Abdullaha b. Džubejra. Dobili su precizno naređenje od Poslanika:

- Koristite vaše strelice protiv neprijateljske konjice. Držite konjicu dalje od naše pozadine. Sve dok ste tu, naša pozadina je sigurna. Nipošto ne napuštajte vašu poziciju. Ako vidite da pobjeđujemo, nemojte nam se pridružiti, a ako vidite da gubimo, ne priskačite nam u pomoć.[1]

Naređenje je bilo vrlo jasno i precizno. Pošto je brdašce Ajnan važna taktička pozicija koja dominira područjem, bilo je nužno osigurati da ne padne u ruke Kurejšija.

U pozadini muslimanske vojske je bilo 14 žena čiji zadatak je bio donošenje vode borcima i zbrinjavanje ranjenika. Među njima je bila i Fatima, kćerka Allahova Poslanika, alejhisselam, a Alijina supruga. Poslanik, alejhisselam, je bio na lijevom krilu vojske.

Raspored muslimanskih snaga je postavljen tako da iziskuje frontalnu bitku, što je dobro zamišljeno, jer je pružalo muslimanima priliku da iskoriste svoje jedine resurse - hrabrost i borbenu vještinu - protiv brojčane nadmoći Kurejšija i njihove konjice koja bi tako bila malo efikasna zbog smanjenog prostora za manevrisanje. Tako su muslimani bili leđima okrenuti Uhudu, a gledali su u Medinu.

1 Ibn Hišam, 2/65-66; Vakidi, Megazi Resulillah, 175.

Vojska Kurejšija se pokrenula. Ebu Sufjan ih je organizovao tako da je pješadija bila u sredini, a konjica na desnom i lijevom krilu sa Ikrimom na čelu lijevog krila i Halidom koji je vodio desno krilo, obojica sa po stotinu konjanika. Amr b. As je koordinirao između dva krila konjice. Na čelu borbenog stroja je bilo 100 strijelaca za početna djelovanja. Zastavu Kurejšija je nosio Talha b. Ebi Talha, jedan od preživjelih sa Bedra. Kurejšije su razvili trupe tako da su stajali između muslimana i njihovog grada (vidi kartu 1. na strani 51).

Odmah iza glavnine snaga bile su žene. Neposredno pred bitku prešle su na čelo vojske i podsjećale vojnike na njihove najdraže koji su poginuli na Bedru. Prije nego će se ponovo povući u pozadinu, začuo se Hindin glas:

„O sinovi Abduddara!

Branitelji naših domova!

Mi smo kćerke noći,

Naše mjesto je među jastucima,

Krenete li naprijed, zagrlićemo vas,

Povučete li se, odbacićemo vas."[1]

Rano je jutro, u srijedu 22. marta 625. godine (7. ševala 3. godine po Hidžri), tačno godinu i sedam dana nakon bitke na Bedru.[2] Dvije vojske u borbenim porecima su se našle licem u lice, 700 muslimana protiv 3 000 nevjernika. Ebu Sufjan je bio sposoban vojskovođa, ali ovo je bilo prvi put da se na bojnom polju bori protiv Poslanika, alejhisselam. Muslimani su ponavljali kur'anski ajet: **"Dovoljan je nama Allah i divan je On gospodar."** (Ali Imran, 173) Učeći ovaj ajet, očekivali su Allahovu odluku.

Tada je Podlac, sa 50 svojih pristalica, istupio ispred borbenog stroja Kurejšija i pokušao prevesti svoje saplemenike iz plemena Evs, koji su bili na strani Poslanika, alejhisselam, na stranu Kurejšija. Uzviknuo je:

- O ljudi iz plemena Evs! Ja sam Ebu Amir! Vi me poznajete!

- Nisi dobro došao, o Podlače! – povika neko iz redova Evsa.

1 Ibn Hišam, 2/68.; Vakidi, Megazi Resulillah 176.

2 Neki historičari bilježe da se bitka na Uhudu odigrala sadam dana kasnije.

Tada je iz redova Evsa poletjela kiša kamenja i sručila se na Podlaca i njegove sljedbenike, koji se brzo skloniše u redove Kurejšija. Vidjevši podrugljiv izraz lica Kurejšija, Podlac reče:

- Bez mene, moj narod će biti izgubljen.[1]

Ali to nije nimalo impresioniralo Kurejšije.

Nakon toga čelne jedinice strijelaca sa obje strane su se pokrenule. Kiša strijela je letjela na jednu i na drugu stranu. Mnoge od njih su bile zapaljene. Bila je to neka vrsta artiljerijske pripreme bojišta prije navale pješadije. Pod zaštitom strijelaca, Halid je pokrenuo svoj konjički odred i krenuo ka lijevom krilu muslimana, ali je ovaj napad odbijen preciznim pogocima muslimanski strijelaca. Ovim je završen duel strijelaca. Bojnim poljem su odjeknuli glasovi žena Kurejša:

„Mi smo kćerke noći..."

Tada su uslijedili dvoboji istaknutih boraca sa obje strane. Istupio je Talha, bajraktar Kurejša, i uzviknuo:

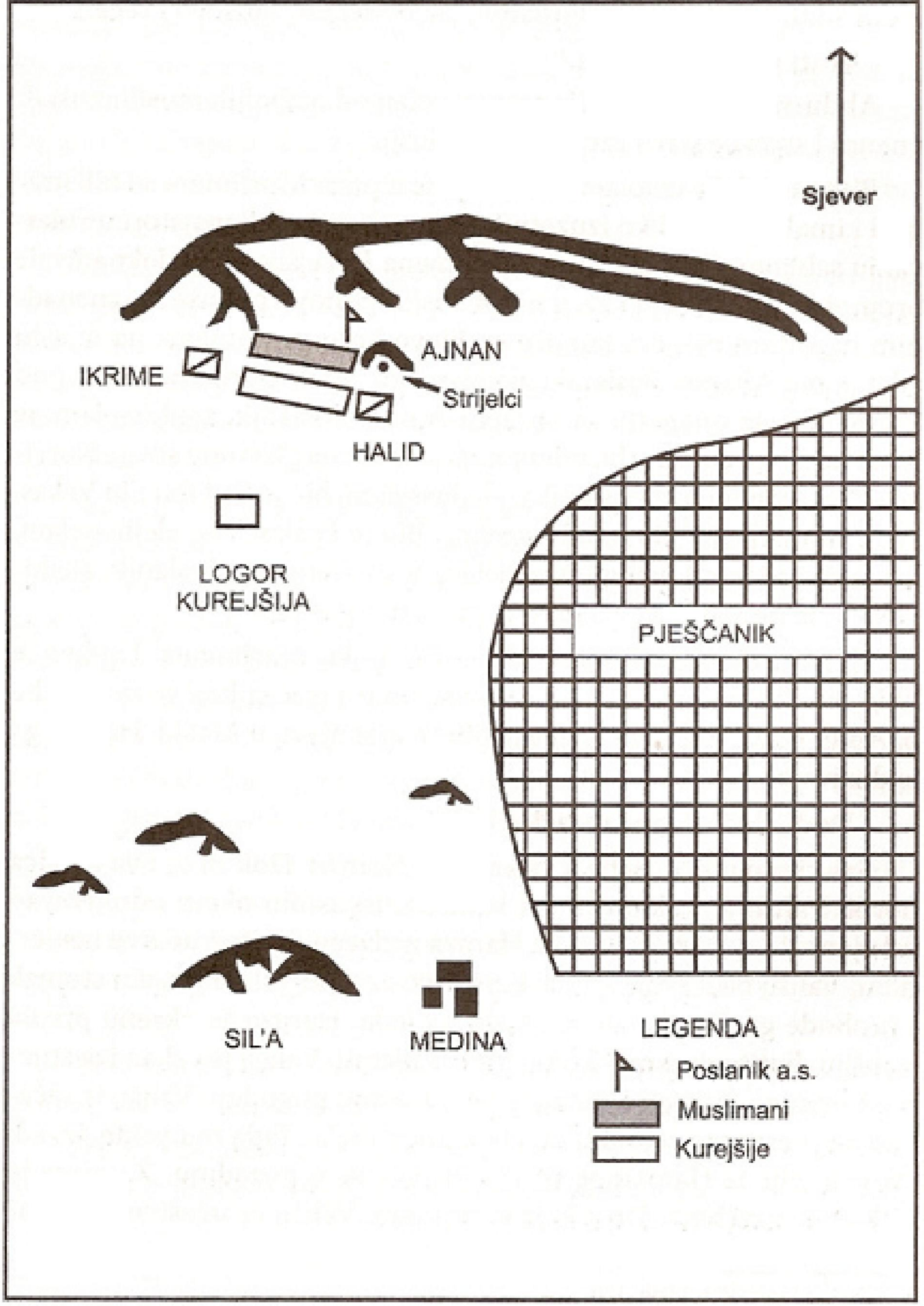
- Ja sam Talha sin Ebu Talhe! Ko će mi izaći na dvoboj![2]

Na izazov je odgovorio hazreti Alija. Prije nego je Talha uspio i zamahnuti, Alija ga je zasjekao sabljom. Talha je bio samo ranjen. Kada je Alija ponovo zamahnuo sabljom da ga dokrajči, Talha je zamolio za milost. Alija ga poštedi i brzo se vrati u redove muslimana. Kasnije, za vrijeme glavnog okršaja, Talha je poginuo. Kad je Talha ranjen u dvoboju sa Alijom, jedan drugi nevjernik je preuzeo zastavu. Za vrijeme najžešćeg okršaja, hazreti Hamza ga je ubio. Dok je ubijao ovog nevjernika, jedan drugi nevjernik iza čelnih jedinica Kurejša, pažljivo ga je osmatrao. Bio je to Vahšij - crni rob. Počeo se pažljivo prikradati Hamzi, koji je bio lahko prepoznatljiv po nojevom peru zadjevenom u njegovom turbanu.

Boj je postajao sve žešći. Zastavnici Kurejšija su padali jedan za drugim. Kad bi jedan pao, drugi bi podigao zastavu. Najviše njih je palo pod Alijinom sabljom. Ebu Sufjan je jašući sjekao muslimane. Presreo ga je Hanzala Ebu Amir i sasjekao noge njegova konja. Ebu Sufjan pade sa konja i zavapi za pomoć. Jedan nevjernik ga oslobodi ispod konja, te ubiše Hanzalu. Ebu Sufjan se povuče u pozadinu, a

1 Ibn Hišam, 2/67; Ibn Sad, 543.
2 Vakidi, Megazi Resulillah, 176.

KARTA 1.
BITKA NA UHUDU

jedan drugi Kurejšija je hrlio naprijed ka muslimanskim redovima. Bio je to Abdurrahman, sin Ebu Bekra. Glasno je izazivao svog oca da istupi i suprotstavi mu se. Ebu Bekr potegnu sablju i krenu prema svom sinu, ali ga Allahov Poslanik, alejhisselam, zaustavi i reče:

- **Vrati sablju u korice.**[1]

Abdurrahman će kasnije postati jedan od najboljih muslimanskih oficura i steći će slavu ratovanjem u Siriji.

Bitka se i dalje rasplamsavala – prsa u prsa. Muslimani su bili hrabriji i imali su nekoliko izuzetnih boraca koji su bili majstori u rukovanju sabljom. Ovu prednost muslimana Kurejšije su nadoknađivale brojnošću. U najvećem žaru borbe Halid ponovo pokuša sa iznenadnim napadom njegove konjice na lijevo krilo muslimana, na mjesto gdje je bio Allahov Poslanik, alejhisselam, ali se ubrzo povukao pod kišom strijela odapetih sa brdašca Ajnan. Poslanik, alejhisselam, je lično učestvovao u borbi, odapinjući strelice na glavninu snaga Kurejšija. Neposredno iza Poslanika, alejhisselam, bio je Sad ibn Ebi Vekas, čije zanimanje je bilo izrada strelica. Bio je Poslanikov, alejhisselam, dajdžić i jedan od najboljih strijelaca toga vremena. Poslanik, alejhisselam, je birao mete, a Sad bi ih precizno pogađao.

Hazreti Hamza se borio na lijevom boku muslimana. Upravo je ubio dvojicu nevjernika i spremao se ubiti i trećeg koji se zvao Sebe b. Abdil Uzza. Njegova majka je obrezivala djecu u Mekki. Hamza ga je dozivao:

- Dođi, dođi, o sine rezačice kože!

Sav crven u licu, Sebe je navalio na Hamzu. Dok su se ova dvojica borili, Vahšij je, zaklonjen iza kamena, iskusnim okom odmjeravao udaljenost od Hamze. Dok je Hamza zadavao smrtne udarce nevjerniku, Vahšij baci svoje koplje koje precizno pogodi Hamzu u stomak i probode ga. Koplje mu je izašlo na leđa. Hamza se okrenu prema Vahšiju, ljutito dreknu i krenu prema njemu. Vahšij je čekao iza stijene. Konačno, hazreti Hamza je pao, smrtno pogođen. Vahšij je sačekao da prestane i zadnji trzaj Hamzinog tijela. Tada mu priđe, izvadi svoje koplje iz Hamzinog tijela i povuče se u pozadinu. Za njega je bitka bila završena. Obavio je svoj posao. Vahšij će učestvovati u još

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 176.

mnogim bitkama, ali u tim bitkama neće biti Hamze – Allahova lava i lava Allahova Poslanika alejhisselam.[1]

Ubrzo nakon toga, vojska Kurejšija se poče povlačiti pod žestinom muslimanskih napada. Nakon što je nekoliko najboljih boraca Kurejša poginulo i ranjeno, njihova mjesta su popunjavali robovi. Kad su i oni desetkovani, nastao je opći metež u njihovoj vojsci. Muslimani su gonili Kurejšije. Vidjevši to, njihove žene zacviliše, skidoše obuću i zadigoše svoje haljine kako bi mogle brže bježati. Samo je Amra stajala nepomično.

Muslimani stigoše do logora Kurejšija i počeše ga plijeniti. Nastade pometnja među ženama i robovima. Puzali su okolo nadajući se da neće biti ubijeni, dok su muslimani ushićeno plijenili sve na šta su naišli. U muslimanskim redovima nasta nered i nedisciplina. Prva faza bitke je gotova. Kurejšije su poražene. Izgledalo je kao da je bitka na Uhudu završena. Ali, neće biti tako.

Dok je glavnina Kurejšija bježala, a muslimani ih progonili, njihova dva mobilna krila su ostala nepomična. Obojica, Halid i Ikrime, povukli su se malo nazad, držeći svoje ljudstvo pod punom kontrolom ne dopuštajući nikome da se dalje povlači. Halid je proučavao ovu složenu situaciju. Gledao je čas u Kurejšije koji su bježali, čas u muslimane koji su plijenili po njihovom logoru, čas u strijelce na brdašcu Ajnan. Nije bio sasvim siguran šta treba činiti. Odlučio je strpljivo čekati dok se ne ukaže zgodna prilika za djelovanje. Veoma brzo, njegova strpljivost će se isplatiti.

Strijelci na brdašcu Ajnan su posmatrali bijeg Kurejšija i pljenidbu njihove imovine. Poželjeli su uzeti svoj dio plijena koji je bio vrlo primamljiv. Upitali su svog zapovjednika Abdullaha b. Džubejra za dozvolu da napuste položaje i pridruže se ostalima. Abdullah je odbio taj zahtjev riječima:

- Vrlo dobro znate šta je naredio Allahov Poslanik. Ostaćemo na ovom brdu sve dok ne dobijemo naredbu da ga napustimo.

- Da, ali Poslanik nije to namjeravao. Držali smo brdo dok je bitka trajala. Sada je sve gotovo. Nema više svrhe biti ovdje.

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 176.

Uprkos protestima svog pretpostavljenog, mnogi strijelci napustiše brdo i zaputiše se ka logoru Kurejšija uzvikujući: „Plijen! Plijen!"[1]

Abdullah je ostao na brdu sa devet strijelaca. Ovo nije promaklo oštrom Halidovom oku. Sačekao je da strijelci siđu sa brda i da stignu do logora Kurejšija. Onda je Halid pokrenuo konjicu ka brdu koje je branilo svega nekoliko muslimanskih strijelaca, sa namjerom zauzimanja brda i otvaranja prostora za manevar konjice. Ikrime je vidio Halidov pokret, shvatio o čemu se radi, pokrenuo je svoj odred konjanika i pridružio se Halidu u zauzimanju brda Ajnan.

Hrabri borci koji su ostali na brdu pružali su žestok otpor. Neki su poginuli, a ranjeni su protjerani sa brda žestokim Halidovim napadom. Abdullah b. Džubejr, sav izranjavan, bio je posljednji koji je branio položaj koji mu je povjerio Allahov Poslanik, alejhisselam. Ikrime ga je na kraju savladao. Sada je Halidov i Ikrimin odred konjanika bezbjedno stigao u pozadinu muslimana i odatle napao. Ikrime je sa dijelom konjanika napao muslimansku jedinicu u kojoj je bio Allahov Poslanik, alejhisselam, a Halid je sa svojoj jedinicom i sa ostatkom Ikrimine jedinice napao muslimane u logoru Kurejšija.

Halid je napao muslimane odakle to oni nikako nisu očekivali i nastojao ih razbiti u grupice. Kad su muslimani vidjeli šta ih je snašlo, nastao je opći metež u njihovim redovima. Mnogi od njih su potpuno izgubili prisebnost. Tek nekoliko njih je pružilo otpor, ne priznavajući poraz sve dok je Allahov Poslanik, alejhisselam, živ. Amra, žena Kurejševića koja nije pobjegla, zgrabila je zastavu nevjernika koja je ležala na zemlji, podigla je i mahala njome u nadi da će razbijena glavnina snaga Kurejšija to vidjeti. Za to vrijeme, Ebu Sufjan je ponovo sakupio glavninu pješadije i uspostavio kontrolu nad njima. Ugledao je kako Amra maše njihovom zastavom i kako njihova konjica razbija muslimane sa leđa. Tada je naredio napad:

- Naprijed u slavu Uzzaa, naprijed u slavu Hubela.[2]

Muslimani su sada bili između dvije vatre. Sa leđa ih je napala konjica, a sa fronta reorganizovana pješadija. Ebu Sufjan je lično jurišao i ubijao muslimane, koji su sada zapali u beznadežnu situaciju.

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 178-179.; Ibn Sad, 545, 551.

2 Vakidi, Megazi Resulillah, 188; Ibn Sad, 545.

Razbijeni u sitne grupice, borili su se neorganizovano – svako za sebe, odbijajući dvostruki napad. Digla se tolika prašina da su se neki muslimani borili jedan protiv drugog, ne mogavši razlikovati muslimane od neprijatelja. Bili su vrlo zbunjeni, ali ne i panični. Bili su odlučni boriti se do posljednjeg. Halid je u borbi ubio Ebu Asira, jednog od vodećih muslimana i ranio još jednog. Misleći da je mrtav, Halid je nastavio dalje, ali musliman je bio samo ranjen, pridigao se i nastavio se boriti.

Bojno polje se sada podijelilo na dva dijela. Glavnina muslimana se borila protiv glavnine nevjernika, a manja muslimanska jedinica u kojoj je bio Allahov Poslanik, alejhisselam, borila se protiv Ikriminih konjanika i dijela pješadije koja se pridružila Ikrimi. Poslanik, alejhisselam, je bio u teškoj situaciji (vidi kartu 2. na strani 57).

Kad su muslimani napustili svoje pozicije, Poslanik, alejhisselam, se vratio na svoj početni položaj. Oko njega je bilo 30 najvjernijih ashaba koji nisu podlegli iskušenju plijena, nego su ostali uz Poslanika, alejhisselam. Među njima su bili Alija, Ebu Bekr, Sad b. Ebi Vekas, Talha b. Ubejdillah, Ebu Ubejde, Abdurrahman b. Avf, Ebu Dudžane i Mesud b. Umejr. Tu su bile i dvije žene koje su donosile vodu, pa su se sada priključile Poslaniku, alejhisselam.

Kad je Halid zauzeo brdašce Ajnan i kad je Kurejševića konjica okružila muslimane, Allahov Poslanik, alejhisselam, se našao u ozbiljnoj opasnosti. Nije mogao učiniti ništa kako bi glavninu snaga stavio pod kontrolu, jer su bile daleko od njega, a znao je da će uskoro uslijediti napad na jedinicu u kojoj je bio. Situacija je izgledala beznadežna, pa se odlučio povući do obližnje padine, sa namjerom izvlačenja iz očite propasti. Dijelilo ih je svega 500 metara do cilja, ali im je Ikrime sa svojom konjicom presjekao put. Nije bilo druge do boriti se tu gdje su bili. Konjica i pješadija Kurejšija je žestoko napadala grupu, znajući da je Poslanik, alejhisselam, u njoj. Poslanik, alejhisselam, je sada bio potpuno okružen neprijateljem.

Ashabi su napravili obruč oko Poslanika, alejhisselam, odlučni da ga zaštite i borba je postajala sve žešća. I Poslanik, alejhisselam, se borio koristeći luk sve dok se nije slomio. Zatim je svoje strijele dodavao Sadu, čije je savršeno streljaštvo zadavalo muke Kurejšijama. Svaki musliman se borio protiv trojice ili četverice Kurejšija. Svaki bi ih natjerao da se povuku ili bi poginuo.

Prvi Kurejšija koji je uspio doprijeti do Poslanika, alejhisselam, bio je Ikrime. Kad je sa grupom ljudi koje je vodio dospio do Poslanika, Alahov Poslanik, alejhisselam, se približio Aliji pa je, pokazavši na Ikriminu grupu rekao:

- Napadni te ljude!

Alija je napao grupu i odbacio je nazad ubivši pritom jednog od njih. Još jedna grupa konjanika se približavala Poslaniku, alejhisselam, koji ponovo uzviknu:

- Napadni te ljude![1]

Alija napade i ovu grupu, odbaci je nazad i ubi još jednog nevjernika.

Kad je borba bila na vrhuncu žestine, Kurejšije odasuše kišu strijela i kamenja na Poslanika, alejhisselam, i njegovu grupu. Ispucavali su ove projektile sa distance, a zatim bi napali sabljama jašući i pješice. Ispred Poslanika, alejhisselam, je stajao Ebu Dudžane, da bi ga zaštitio od strijela. Strelice su pljuskale pa je Ebu Dudžane uskoro izgledao kao jež, ali je i dalje štitio Poslanika, alejhisselam, i dodavao strelice Sadu b. Ebi Vekasu. Talha je bio uz Poslanikov, alejhisselam, bok. U jednom trenutku je osjetio da će jedan nevjernik pogoditi Poslanika, alejhisselam, strelicom u glavu, pa je pružio svoje ruke i zaštitio njegovu glavu. Tad je pogođen u ruku, izgubio je jedan prst, ali je spasio Poslanika, alejhisselam

Vratimo se glavnini snaga muslimanske vojske. Halidov napad je bio žestok i nanio je dosta gubitaka muslimanima. Halid je ubio još jednog muslimana, čije ime je bilo Sabit b. Dahdaha. U ovoj bici, Halid je uglavnom koristio koplje kojim je probadao muslimane. Kad god bi nekog oborio, uzviknuo bi:

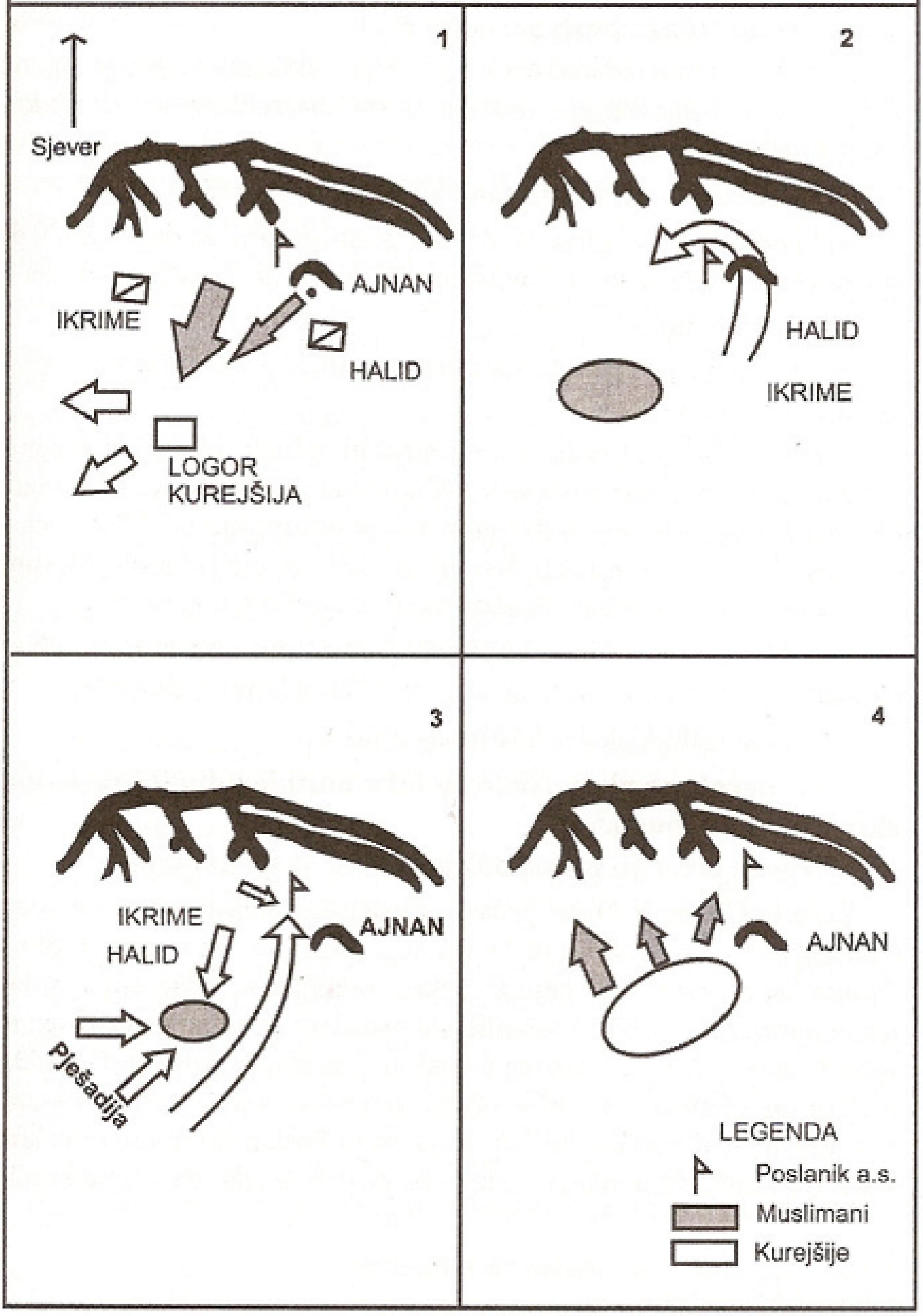
- Primi ovo! Ja sam otac Sulejmana![2]

Prvi val kontranapada Kurejšija je prošao. Na Poslanikovom, alejhisselam, dijelu bojnog polja je zavladalo kratko zatišje, da bi se Kurejšije prestrojile i ponovo napale. Za vrijeme tog zatišja jedan musliman je vidio kako Poslanik, alejhisselam, pažljivo gleda preko njegovog ramena.

1 Taberi, 2/197.

2 Vakidi, Megazi Resulillah, 198.

KARTA 2.
BITKA NA UHUDU - FAZE

Čovjek ga upita za razlog takvog gledanja, pa mu Allahov Poslanik, alejhisselam, reče:

- Očekujem Ubejja b. Halefa. On mi možda prilazi sa leđa. Ako vidiš da dolazi, pusti ga da mi priđe.

Čim je to rekao, jedan čovjek se odvojio od Ikrimine grupe lagano idući prema Poslaniku, alejhisselam, jašući na velikom snažnom konju. Čovjek je vikao:

- O, Muhammede! Došao sam! Sad smo ili ja ili ti!

Neki od ashaba su pitali Poslanika, alejhisselam, za dopuštenje da se oni obračunaju sa ovim čovjekom. Poslanik, alejhisselam, im reče:

- Neka mu bude![1]

Ashabi su se pomaknuli ustranu puštajući ovog jahača da priđe Poslaniku, alejhisselam

U bici na Bedru, muslimani su zarobili jednog mladića po imenu Abdullah b. Ubejj (ne misli se na Abdullaha b. Ubejja, vođu munafika). Njegov otac, Ubejje b. Halef, platio je otkupninu od 4 000 dirhema i oslobodio sina. Kada je bio oslobođen, dok je još bio u Medini, Ubejje je bio drzak prema Poslaniku, alejhisselam, rekavši mu:

- O, Muhammede! Ja imam konja kojeg dobro hranim da bih ga osnažio, jer u slijedećoj bici ću doći jašući tog konja i ubiću te.

Tada je Posalnik alejhisselam odgovorio:

- Ne, nećeš me ubiti. Ali ja ću tebe ubiti kad budeš na konju, ako Allah to dopusti.[2]

Ubejje se prezrivo smijao dok je odlazio sa svojim sinom.

Sada je Ubejje b. Halef prilazio Poslaniku, alejhisselam, na svom uhranjenom konju. Vidio je da mu se ashabi izmiču s puta. Vidio je Poslanika, alejhisselam, gdje ga čeka i nevoljko se divio čovjeku kojeg je namjeravao ubiti. Poslanik, alejhisselam, je imao dva oklopa na sebi. Nosio je šljem od lanaca i poklopce sa strana koji su mu zaklanjali obraze. Sablja mu je bila u koricama zakačena za kožni pojas, a u desnoj ruci je držao koplje. Ubejje je vidio Poslanikova, alejhisselam, snažna i široka ramena, vidio je ruke dovoljno jake da slome koplje.

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 195-196; Ibn Hišam, 2/84.

2 Ibn Sad, 549; Ibn Hišam, 2/84.

Poslanik, alejhisselam, je izgledao veličanstveno. Malo ljudi zna da je Muhammed, alejhisselam, bio jedan od najjačih ljudi svog vremena. No, Ubejje se nije plašio. Upravo je ubio muslimana i bio je jako samouvjeren.

Poslanik, alejhisselam, je mogao reći ashabima da ubiju Ubejja. Oni bi ga sigurno napali i raskomadali. Mogao je narediti Aliji da ga ubije i Ubejje bi bio na mjestu mrtav. Ali, Poslanik, alejhisselam, je naredio ashabima da se izmaknu i nije htio ničiju pomoć. Bilo je to pitanje časti. Muhammed, alejhisselam, će se boriti kao arapski vitez. Srest će se sa svojim izazivačem.

Dok je Ubejje prilazio Poslaniku, alejhisselam, zaustavio je konja. Ni na trenutak ne sumnjajući da će Muhammed, alejhisselam, dočekati njegov napad, polahko je izvlačio sablju iz korica. Ali, bilo je prekasno, Poslanik, alejhisselam, je pogodio Ubejja kopljem u gornji dio prsa. Ubejje se pokušao sagnuti, ali nije bio dovoljno brz, pogođen je u predio desnog ramena u blizini vrata. Bila je to manja rana, ali je Ubejje, padajući sa konja, slomio rebro. Prije nego li je Poslanik, alejhisselam, uspio ponovo napasti, Ubejje je ustao i počeo bježati prema Kurejšijama vrišteći na sav glas. Kurejšije ga zaustaviše i upitaše koliko ozbiljno je ranjen. Ubejje odgovori:

- Tako mi Allaha Muhammed me je ubio.

Nakon što su ga pregledali, Kurejšije mu rekoše da rana nije opasna i da će ubrzo zarasti. Ali Ubejje je cvilio:

- Umrijet ću! Umrijet ću!

Kurejšije ga pokušaše utješiti, ali on je izgubio kontrolu nad sobom i izbezumljeno je vrištao:

- Kažem vam, umrijet ću! Muhammed je rekao da će me ubiti! Kad bi Muhammed samo pljunuo na mene, ja bih umro![1]

Kad su se Kurejšije vraćali u Mekku, Ubejje je bio sa njima. Zanoćili su nedaleko od Mekke. Te noći Ubej je umro. Uzrok njegove smrti nije bila rana. A Allah najbolje zna.

Situacija je postala sve nepodnošljivija za muslimane, ali oni nisu odustajali od borbe. Ebu Sufjan i Halid su tražili rješenje za situaciju,

1 Ibn Hišam, 2/84.

jer se bitka odužila. Zato odlučiše napasti što žešće s ciljem ubijanja Poslanika, alejhisselam, jer bi njegova smrt značila kraj muslimana. Snažna pješadijska jedinica Kurejšija je zato žestoko navalila na muslimane koji su se i dalje odlučno branili, ali je većina njih bila izbačena iz stroja. Trojica Kurejšija su se uspjeli približiti Allahovu Poslaniku, alejhisselam, tako blizu da su ga mogli gađati kamenjem. To su bili: Utbe b. Ebi Vekas, Abdulah b. Šahab i Ibn Kamije. Počeše bacati kamenje na Poslanika, alejhisselam.

Prvi od njih, Sadov brat, je pogodio Poslanika, alejhisselam, četiri puta u lice, slomio mu dva donja zuba i rasjekao mu donju usnu. Abdullah je uspio baciti jedan kamen i pogoditi Poslanika, alejhisselam, u čelo, dok je Ibn Kamije jednim kamenom rasjekao Poslanikovo, alejhisselam, lice pri čemu su se dvije kopče sa lanca oko njegovog šljema zabile u jagodičnu kost njegova lica.

Allahov Poslanik, alejhisselam, je od siline udaraca pao na zemlju. Talha mu je pomogao da ustane. Tada je nekoliko muslimana zajedno sa Poslanikom, alejhisselam, izvršilo kontranapad i odbacilo Kurejšije nazad. Sad b. Ebi Vekas je ispustio svoj luk, izvukao sablju i krenuo na svog brata, ali je ovaj pobjegao. Sad je kasnije pričao kako nikad snažnije nije poželio ubiti čovjeka kao što je želio ubiti svog brata zato što je ranio Poslanika, alejhisselam.

Opet je nastupilo kraće zatišje pa je Poslanik, alejhisselam, obrisao krv sa lica. Kad je to učinio rekao je:

- Kako mogu uspjeti ljudi koji lice Poslanika boje krvlju dok ih on poziva njihovu Gospodaru.[1]

Ebu Ubejde je bio priučeni hirurg, pa je pokušao izvaditi karike od lanca iz Poslanikova, alejhisselam, lica. Stisnuo ih je zubima i povukao, pa je slomio dva zuba. Kasnije je među Arapima bio poznat kao El-Esrem – onaj koji je bez sjekutića.

Tokom ovog zatišja Poslanik, alejhisselam, se malo oporavio od rana. Jedna žena po imenu Umm Ejmen, koja je jednom zadojila Poslanika, alejhisselam, dok je bio dijete, stajala je u njegovoj blizini. Kurejšija Haban b. Arka je istupio iz grupe, namjestio strijelu na luk, nanišanio ženu koja mu je bila okrenuta leđima i pogodio je.

1 Ibn Hišam, 2/80.; Vakidi, Megazi Resulillah, 191.

Haban je to smatrao jako smiješnim pa se grohotom smijao dok se vraćao prema Kurejšima. Poslanik, alejhisselam, se žestoko razljutio, uzeo je strelicu iz svog tobolca, dao je Sadu i rekao:

- **Gađaj onog čovjeka.**[1]

Sad namjesti Poslanikovu, alejhisselam, strijelu na svoj luk, polahko nacilja i pogodi nevjernika u vrat. Sada se Poslanik, alejhisselam, smijao.

Kurejšije započeše vrlo silovit napad na Poslanika, alejhisselam, iz svih pravaca. Ashabi su ponovo okružili Poslanika, alejhisselam, i uspjeli su izdržati taj napad, ali se Ibn Kamije ipak uspio probiti. Bio je to jedan od onih koji su Poslanika, alejhisselam, gađali kamenjem. Malo desno od Poslanika, alejhisselam, stajao je Musab b. Umejr i žena koja se zvala Umm Ammara. Ova žena je odustala od svog zadatka donošenja vode i kupljenja sablji i lukova sa mrtvih i uzela direktnog učešća u borbi. Oborila je jednog konja i ranila jednog nevjernika.

Ibn Kamije je zamijenio Musaba b. Umejra za Poslanika, alejhisselam, i požurio prema njemu. Musab ga dočeka sa isukanom sabljom. Nakon nekoliko izmijenjenih udaraca, Musab je pao smrtno pogođen. Kad je Musab pao, Umm Ammara je požurila prema Ibn Kaimiji i zadala mu udarac sabljom po ramenu, ali nije bila dovoljno snažna, a osim toga nevjernik je imao oklop na sebi, pa nije bilo nikakvih posljedica po njega. Ibn Kamije zauzvrat udari Umm Ammaru sabljom po ramenu i duboko je rasječe. Ona je pala i neko vrijeme se nije mogla ni pomaknuti.

Čim je Ammara pala, Ibn Kamije ugleda Poslanika, alejhisselam, pored sebe pa ga napade. Podigao je sablju i zadao mu snažan udarac u glavu. Sablja je rasjekla nekoliko karika na Poslanikovom, alejhisselam, lančanom šljemu, ali nije mogla prodrijeti dublje. Pošto se sablja odbila od Poslanikov, alejhisselam, šljem, nastavila je putanju prema njegovom desnom ramenu. Silina udarca je bila takva da je Poslanik, alejhisselam, pao u omanji kanal iza sebe. Podigli su ga Alija i Talha.

Vidjevši Poslanikov, alejhisselam, pad, Ibn Kamije se okrenu i požuri prema Kurejšijama vičući na sav glas:

- Ubio sam Muhammeda, ubio sam Muhammeda![2]

---

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 189.

2 Ibn Hišam, 2/78.

Ova vijest se brzo pronijela bojnim poljem. Za nju su čuli svi - i muslimani i Kurejšije. Muslimanska srca su bila slomljena, pa se većina njih okrenula i požurila prema brdu Uhud. Nekoliko muslimana je mislilo da, ako je Allahov Poslanik, alejhisselam, mrtav, tad više nema nikakvog razloga za život, pa navališe na konjicu Kurejšija kako bi što skuplje prodali svoje živote. Tada je Halid ubio trećeg muslimana. Bio je to Rafa'a b. Vakš.

Dok je glavnina snaga muslimana pobjegla prema Uhudu, većina Kurejšija je počela pljačkati mrtve. Muslimani uz Poslanika, alejhisselam, su primijetili kako oko njih nema više nijednog Kurejšije. Želja za pljačkom je bila jača od njih, kao što je to malo prije bilo kod muslimana. Smatrajući da bi se mogao izvući, okružen preživjelim muslimanima, Poslanik, alejhisselam, se povukao prema uskom prolazu u dolini. Nekoliko Kurejšija je pokušalo pratiti Poslanika, alejhisselam, ali ashabi su ih otjerali ili ubili. Halid je vidio da se Poslanikova, alejhisselam, grupa povlači prema brdskom prolazu, ali nije ih pokušavao spriječiti. Bio je suviše zauzet gonjenjem muslimanske pješadije. Tako je Poslanik, alejhisselam, neometano stigao do prolaza. Grupa muslimana sa Poslanikom, alejhisselam, penjala se na strm nagib brda Uhud i stigla na visoku kamenitu liticu. Tu je Poslanik, alejhisselam, zastao i ugledao tragičan prizor poslije bitke.

Od trideset muslimana koji su se borili uz Poslanika, alejhisselam, ostalo je samo četrnaest, od kojih je većina bila ranjena. Oslatih šesnaest muslimana hrabro je poginulo na Allahovom putu, braneći Poslanika, alejhisselam.

Tako su muslimani napustili bojno polje. Neki su panično trčali što dalje odatle, neki su se vratili u Medinu, a neki su se pridružili Poslaniku, alejhisselam, tek nakon dva dana. Oni koji su tražili sklonište u brdima kretali su se u manjim grupama i putem se borili protiv konjice Kurejšija i stigli do podnožja Uhuda. Tu su se raspršili, neki su se sakrivali u podnožju brda, neki su se penjali uz greben, a ostali su se skrivali u prolazima. Niko nije znao šta dalje činiti. Kurejšije su u potpunosti vladali bojnim poljem.

Kada su stigli u uzak prolaz, Poslanik, alejhisselam, je pogledao svoje rane. Ovdje mu se pridružila njegova kći Fatima. Alija je donio vode u svom štitu, a Fatima je plačući prala krv sa očevih rana i previ-

jala ih. U ovom skloništu su bili sigurni od Kurejšija, jer je prolaz bio uzak. Poslanik, alejhisselam, se tu odmarao.

Muslimani koji su se sakrili u okrilje brda Uhud hodali su besciljno ne znajući šta činiti i kuda krenuti. Jedan od njih, Kab b. Malik, lutajući prema uskom prolazu, ugledao je Poslanika, alejhisselam, i prepoznao ga. Kab b. Malik je imao snažan glas. Uspeo se na veliku stijenu, okrenuo se prema mjestu gdje je znao da se većina muslimana skrivala i povikao:

- O muslimani, radujte se! Allahov Poslanik je ovdje![1]

Dok je vikao, pokazivao je rukom prema Poslaniku, alejhisselam. Mnogo muslimana je, čuvši ovaj poziv, krenulo prema Poslaniku, alejhisselam, i pridružilo mu se.

U međuvremenu, Ebu Sufjan je tumarao bojnim poljem zavirujući u lica poginulih i pokušavao ih prepoznavati. Koga god bi sreo, pitao bi ga:

- Gdje je Muhammed?

Kad je naišao na Halida, upitao je i njega. Halid mu reče da ga je vidio kako, okružen ashabima, odmiče kroz uski prolaz. Pokazao mu je na kamenitu liticu i zatražio dopuštenje da sa svojom konjicom napadne Poslanika, alejhisselam. Halid je pogledao dolinu, a zatim i na strmi nagib koji se uzdizao sa njenog kraja. Ovaj teren mu se učinio vrlo teškim za menevrisanje konjicom. Ali, nadao se da će ga poslužiti sreća, kao što je to malo prije bilo kad su Kurejšije pobijedile nakon početnog poraza. Halid je bio nepopravljivi optimist. Pokrenuo je konjicu uz strmu padinu.

Poslanik, alejhisselam, je vidio ovaj pokret i zamolio Uzvišenog:

- O moj Gospodaru, ne dopusti ovim ljudima da dođu ovdje![2]

Omer uze jednu grupu muslimana, spustiše se malo niz padinu i pripremiše za susret sa konjicom Kurejšija. Kad se Halid sa konjicon uspeo već povisoko, ugledao je Omera i druge muslimane kako ga spremno čekaju na uzvišenijem i povoljnijem položaju nego što je bio njegov. Procijenio je da na ovako teškom terenu nikako ne može manevrisati konjicom, pa se povukao. Bio je to posljednji taktički pokret u Bici na Uhudu.

1 Taberi, 2/200.; Vakidi, Megazi Resulillah, 185.

2 Ibn Hišam, 2/86.

Halid i Ebu Sufjan, kao i mnogi drugi, ugledali su stravičan prizor koji nikada neće zaboraviti. Bojno polje je bilo puno muslimanskih šehida, između kojih je, sa nožem u ruci, tumarala Hind i ostale žene Kurejšija tražeći Hamzino tijelo.

Iako je bila vrlo krupna, Hind se kretala sa lahkoćom. Kad je pronašla Hamzino tijelo, rasjekla mu je stomak i izvadila njegovu džigericu, odsjekla jedan komad i pojela ga. Zatim mu je odsjekla nos i uši, dok su ostale žene Kurejšija to isto činile sa tijelima drugih muslimanskih šehida.

Tada joj priđe Vahšij, Hamzin ubica. Hind skide sav svoj nakit i dade mu ga govoreći:

- Kad stignemo u Mekku, dat ću ti još deset dinara.[1]

Pošto je ostala bez nakita, Hind načini ogrlicu i narukvicu od ušiju i noseva koje je odsjekla i stavi na sebe ovaj grozni nakit. Učinivši to, Hind zapjeva:

"Osvetismo ti se za dan Bedra,
Jedan krvavi dan za drugi.
Ne mogoh podnijeti gubitak Utbe,
Niti mog amidže, brata i sina
Sada je moje srce mirno, zavjet sam ispunila.
Vahšij je otjerao bol iz mog srca.
Zahvalna sam mu dok sam živa,
I dok moje kosti ne postanu prah u mome grobu."[2]

Ebu Sufjan je hodao dolinom, još uvijek se nadajući da je Poslanik alejhisselam mrtav. Možda je Halid pogriješio. Popeo se na jednu stijenu, nedaleko od mjesta gdje je bio Allahov Poslanik, alejhisselam, i zavikao, obraćajući se grupi muslimana koje je vidio:

- Da li je Muhammed među vama?!

Poslanik alejhisselam je naredio ashabima da ne odgovaraju. Ebu Sufjan ponovi pitanje još dva puta, ali odgovora nije bilo. Ponovo upita:

- Da li je Ebu Bekr među vama?!

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 222.
2 Ibn Hišam. 2/91.

- A Omer, da li je on tu?!

Odgovora nije bilo. Ebu Sufjan se vrati među Kurejšije koji nisu bili daleko od njega i reče im:

- Sva trojica su mrtvi, sada više nema nikakvih problema.

Tada hazreti Omer, ne mogavši se uzdržati, zavika:

- Lažeš, o Allahov neprijatelju! Svi, koje si nabrojao, su živi! Ima nas dovoljno da te žestoko kaznimo!

Ebu Sufjan odgovori podrugljivim smijehom, znajući da u ovom trenutku muslimani nisu sposobni ni za kakvu akciju. Zatim reče:

- Allah te zaštitio, o sine Hattabov! Je li Muhammed zaista živ?!

- Tako mi Allaha, živ je i čuje sve što govoriš! – doviknu Omer.

- Mnogo si iskreniji od Ibn Kamijje!

Tad započe dijalog između Ebu Sufjana i Allahova Poslanika, alejhisselam. Poslanik nije htio lično govoriti s njim, pa je Omer prenosio njegove riječi:

- Slava Hubelu! Slava Uzzau!

- Slava Allahu, Najvećem!

- Mi imamo Uzaa i Hubela, a vi nemate.

- Naš Bog je Allah, a vi nemate Boga.

- Stvar je gotova. Ovo je bio naš dan, kao što je dan Bedra bio vaš. Ratna sreća je promjenjiva. Vidjećemo se ponovo na Bedru iduće godine.

- Srešćemo se na Bedru, imate naše obećanje.

- Među vašim mrtvim ćete naći neke koji su masakrirani. Ja to nisam naredio i ne odobravam taj postupak. Ne krivite me za to.[1]

Rekavši to, Ebu Sufjan se vrati u redove svoje vojske. Zatim Kurejšije napustiše bojno polje i vratiše se u logor u kom su bili dan ranije. Kad su nevjernici odmakli, Poslanik, alejhisselam, posla Aliju da izvidi ponašanje Kurejšija – da li jašu kamile ili konje. Nakon što je izvidio situaciju, Alija se vratio i izvijestio Poslanika, alejhisselam, da Kurejšije uglavnom jašu kamile, a tek poneki od njih jašu konje.

1 Ibn Hišam, 2/93-94; Vakidi, Megazi Resulillah, 229/230; Ibn Sad, 551.

Poslanik, alejhisselam, na osnovu toga zaključi:

- To znači da ne namjeravaju napasti Medinu, nego će se vratiti u Mekku. Da namjeravaju napasti Medinu, jahali bi konje za borbu. U tom slučaju, tako mi Allaha, ja bih se ponovo borio protiv njih.[1]

Kurejšije zanoćiše na lokaciji Hamrat el Esed, oko 18 kilometara od Medine.[2] Muslimani su se vratili u Medinu, osim nekolicine njih koji su odlutali, pa su pristigli idućeg dana, a neki i još jedan dan kasnije. Slijedećeg jutra, Allahov Poslanik, alejhisselam, je ustao i opasao oružje. Na njegovom licu su se jasno vidjele rane koje je zadobio u bici. Njegovo čelo, obraz i usne su bili dobro rasječeni i natečeni. Rane od dva izbijena zuba su ga jako boljele, kao i rame gdje ga je Ibn Kamijje udario sabljom. Ove rane će mu zadavati muke narednih mjesec dana.

Poslanik, alejhisselam, je poslao po Bilala, svog mujezina, i naredio mu da objavi poziv za borbu. Naređeno je da se odazovu samo oni koji su učestvovali u bici dan prije. Bilalov prodorni glas se razlijegao ulicama Medine i prenosio poruku u svaku muslimansku kuću. Muslimani se odazvaše. Većina je bila izranjavana. Proveli su neprospavanu noć u patnji i bolu, dok su ih njihove žene njegovale. Malo njih je zaista bilo spremno za borbu. Ipak, svi su ustali iz svojih postelja i odazvali se. Nije bilo stenjanja, ječanja ni plača. Mnogi su hramali, neki su hodali uz pomoć improviziranih štaka, a neki su mogli hodati samo uz pomoć svojih drugova. Hramljući i teturajući, došli su do Poslanika, alejhisselam. Kad su ga ugledali onako izranjavanog, zaplakali su i rekli:

- Odazivamo se, o Allahov Poslaniče.

Tako umorni i izranjavani, predvođeni ranjenim Poslanikom, alejhisselam, krenuli su u borbu protiv nevjernika. Bilo ih je oko 500.

Dok su se muslimani okupljali za borbu, žestoka svađa je bijesnjela u logoru Kurejšija. Ikrime, bijesan kao i dan ranije, insistirao je da se vrate u bitku jer su muslimani bili u očajnom stanju poslije žestoke bitke. Smatrao je to dobrom prilikom da ih potpuno unište prije nego se oporave.

1 Ibn Hišam, 2/94.

2 Bilo je to pored današnje lokacije Bir Ali, na glavnom putu za Mekku.

- Što je dosta, dosta je – reče Safvan b. Umejje – pobijedili smo, to je dovoljno. Muslimani jesu u lošem stanju, ali ni mi nismo mnogo bolji. Mnogi naši borci i konji su izranjavani. Ako dođe do bitke, možda nećemo imati jučerašnju sreću.[1]

Kurejšije su čuli o 300 munafika koji su dezertirali iz Poslanikove, alejhisselam, vojske. Pobojali su se da bi se oni možda mogli ponovo vratiti Poslaniku, alejhisselam, pa bi muslimani bili ojačani snažnim i svježim trupama. Osim toga, Kurejšije su zarobili dva muslimanska izviđača i odmah ih ubili. Njihova prisutnost je potvrdila procjenu Safvana i Ebu Sufjana o muslimanskoj ogorčenosti i spremnosti za borbu. Zato Ebu Sufjan odmah izdade naređenje za pokret prema Mekki. Kurejšije tako krenuše za Mekku. Poslije podne, muslimani stigoše u napušteni neprijateljski logor. Ostali su tu četiri dana i noći, nakon čega se vratiše u Medinu.

Bitka na Uhudu je završena. Poginulo je ukupno 70 muslimana. Ebu Sufjan je ubio jednog, Halid i Ikrime su zajedno ubili trojicu. Na strani Kurejšija je bilo 22 poginula, od kojih je šest ubio Alija, a Hamza trojicu. Bio je to poraz muslimana, ali ne definitivan. Bila je to druga značajna bitka u historiji muslimana. Prvi put je Ebu Sufjan komandovao u bici protiv muslimana i bila je to prva bitka u Halidovom životu. Poslanik, alejhisselam, je izgubio ovu bitku, a glavna krivnja za ovaj poraz pada na strijelce koji su napustili brdo Ajnan, ne poslušavši Poslanika, alejhisselam, i svog pretpostavljenog.

Nekoliko pisaca se izjasnilo da Arapi u to vrijeme nisu ništa znali o stvarnom ratovanju. Smatrali su da se njihovo vojevanje svodi na puko jurišanje i stihijsku bitku. Bilo je mišljenja među ovim piscima da su Arapi vještinu ratovanja naučili od Bizantijaca i Perzijanaca sa kojima su se sukobljavali nakon Poslanikove, alejhisselam, smrti. To uopće nije tačno. Vidjeli smo da način na koji je Poslanik, alejhisselam, rasporedio svoje trupe pokazuje njegovo izvrsno taktičko promišljanje. Važno je naglasiti da je Poslanik, alejhisselam, izabirući bojno polje, ostavio Medinu otvorenom za napad. Medina je bila baza muslimanima, a put prema bazi koji se pružao južno od muslimanskih položaja bio je otvoren. Ako bi se Ebu Sufjan odlučio na pokret ka Medini, muslimani mu ne bi bili na putu.

1 Ibn Hišam, 2/104; Vakidi, Megazi Resulillah, 231-233-263.

Donoseći ovu odluku, Poslanik, alejhisselam, je predvidio da Ebu Sufjan neće pokrenuti trupe ka Medini, jer ako bi to učinio, izložio bi svoja krila i pozadinu napadima muslimana. Tako je i bilo. Ebu Sufjan nije krenuo na Medinu zbog opasnosti od muslimanskih snaga koje su bile raspoređene pored puta za Medinu. Ovo je klasičan primjer, oproban mnogo puta u historiji ratovanja, kad bi branioci baze napustili istu, ne dočekujući fontalni sukob, nego bi bočnim napadom ugrožavali svaki neprijateljski pokret prema bazi.

Pošto je bio prinuđen na borbu pod uslovima koji mu nisu najbolje odgovarali, Ebu Sufjan je ispravno rasporedio svoje snage, na klasičan način koji su upotrebljavali Bizantijci i Perzijanci, sa glavninom pješadijskih jedinica u centru i pokretljivim krilima za manevrisanje ka neprijateljskim bokovima i pozadini.

Imajući u vidu prirodu bojnog polja i raspored snaga, pitanje je da li bi ijedan bizantijski ili perzijski general rasporedio snage drugačije nego što su to učinili Poslanik, alejhisselam, i Ebu Sufjan. Sasvim sigurno, nijedno taktičko promišljanje ne bi ponudilo bolje rješenje.

Ostale činjenice, koje su opredijelile ovu bitku, jesu Halidovo taktičko prosuđivanje i njegove vojne vještine. Kad se glavnina snaga Kurejšija razbježala, njegova konjička jedinica je ostala čvrsto na svojoj poziciji. U većini slučajeva, kad se glavnina snaga raspe, i ostale snage se raspu. Vidjeli smo neobičnu Halidovu hrabrost kad je uspio zadržati svoju konjicu pod punom kontrolom, iako je to izgledalo besmisleno.

Vidjeli smo njegovo strpljenje i neprihvatanje poraza. Halidovo oštro oko vidjelo je kad su muslimanski strijelci napustili Ajnan i time otvorili prolaz ka lijevoj strani muslimanskih snaga. Ugledavši priliku, brzo je reagovao i došao iza leđa muslimanima, gdje su bili vrlo ranjivi. Bio je to briljantan potez, koji je muslimane iz gotovo sigurne pobjede doveo u poraz.

Takođe vidimo njegovu odlučnost i istrajnost u pritisku na uporne muslimane, sve dok in nije slomio. Ubivši trojicu muslimana pokazao je ličnu hrabrost i borbenu vještinu. Posjedujući hrabrost i mladalački polet, ali i strpljivost koja je neuobičajena za njegove godine, Halid je pokazao da će ostvariti blistavu vojnu karijeru.

Bila je to prva bitka u islamu gdje su pokazani prefinjeni manevri. Od tada će se muslimani sve više isticati u bitkama, koristeći manevre i vojnu strategiju. Neka od imena koja su pominjana u ovoj bici postići će u dvije naredne decenije neviđenu slavu kao pobjednici i osvajači... Halid, Amr b. As, Ebu Ubejde i Sad b. Ebi Vekas.

BITKA NA HENDEKU

Po povratku u Mekku, Halid je nekoliko dana neprestano razmišljao o Bici na Uhudu. Stalno je razmišljao o trenutku kad su muslimanski strijelci napustili svoje položaje, što mu je dalo priliku za brz i precizan manevar, kojim će se često koristiti u budućim bitkama u svojoj vojnoj karijeri. Jedna činjenica koju nije mogao razumjeti, a toliko ga je opterećivala, bila je neobična hrabrost i istrajnost muslimana. Izgledalo je neprirodno da tako malobrojna vojska, napadnuta sa svih strana, bude tako odlučna i spremna boriti se do kraja štiteći svog vođu i vjeru. Osim toga, porijeklo muslimana je bilo isto kao i porijeklo Kurejšija i ostalih Arapa. Možda je u toj novoj vjeri bilo više predanosti i posvećenosti nego u drugim vjerama. Možda je bilo nešto u Muhammedovoj, alejhisselam, ličnosti što je privlačilo ljude. Takve misli su ga okupirale, ali za sad nije bilo ni govora da bi prihvatio novu vjeru. Štaviše, nadao se ponovnom sukobu sa muslimanima, ali bez ogorčenosti i mržnje, kao što sportista razmišlja o novom meču.

[Islam je vjera koja oduševljava u svim domenima. Tako je Halid oduševljen u svom domenu – domenu ratovanja. Bio je oštrouman i razborit, pa je stalno pokušavao odgonetnuti tajnu muslimanskih uspjeha. Lično je poznavao skoro sve muslimane, od kojih mnogi nisu bili poznati po viteštvu prije islama. Odjednom, sve sami vitez do viteza. Odakle li to dolazi? – pitao se Halid. Op. prev.]

Halid je nastavio uživati u životu. Naredne dvije godine nije bilo direktnog vojnog sukoba između muslimana i Kurejšija, ali dogodio se jedan incident, poznat kao slučaj Radži. Bio je to brutalan i užasan sukob koji je još više zaoštrio odnose između Mekke i Medine.

Dogodilo se to u julu mjesecu 625. godine. Nekoliko Arapa je došlo Poslaniku, alejhisselam, kao delegacija plemena i izrazili želju da prihvate islam. Zamolili su Allahova Poslanika, alejhisselam, da im pošalje nekoliko muslimana koji su poznavali Kur'an i propise islama, kako bi to znanje prenijeli njihovom plemenu. Poslanik, alejhisselam, je odabrao šest ashaba za ovaj zadatak. Ovi ashabi su bili vrlo ponosni što su baš oni odabrani da šire Allahovu vjeru. Otišli su sa delegacijom plemena, potpuno nesvjesni zamke koja ih čeka. Kad su ashabi sa svojim vodičima stigli do lokacije Radži, nedaleko od Usfana, upali su u zasjedu koju je napravilo stotinu ratnika iz plemena koje ih je pozvalo. Muslimani su izvukli sablje, ali nisu imali nikakve šanse. Trojica su ubijeni, a trojica zarobljeni i odvedeni u Mekku. Na putu do Mekke jedan musliman se uspio osloboditi i napasti čuvare, ali je ubijen. Preostala dva muslimana su dovedena u Mekku gdje su prodani. Bili su to Hubejb b. Adi i Zejd b. Desine. Obojica su ubijali nevjernike u borbi, pa ih je kupila rodbina ubijenih nevjernika sa namjerom da ih ubiju, kako bi se osvetili.

Nekoliko dana ih niko nije dirao jer je bio sveti mjesec safer. Kad je istekao sveti mjesec, zatvorenici su odvedeni u sjeverozapadni dio Mekke, koji se zvao Tenim, gdje se skupilo svo stanovništvo, uključujući robove, žene i djecu. Dovedeni su do mjesta gdje su dva kolca bila zabijena u zemlju. Zarobljenici su zatražili dozvolu da obave namaz, nakon čega su svezani za kolčeve. Ponuđeno im je da izaberu između vraćanja obožavanju idola Kurejšija i smrti. Oba muslimana su odabrali smrt. Tada im priđe Ebu Sufjan i upita:

- Zar ne želite da ste sada sigurni u svojim domovima, a da je Muhammed na vašem mjestu?

Obojica su odlučno odbili takvu mogućnost i rekli da ne postoji takvo mučenje koje bi ih natjeralo na tu pomisao. Uznemiren i razljućen, Ebu Sufjan se okrenuo svojim prijateljima i rekao:

- Nikad nisam vidio da ljudi toliko vole svog vođu koliko Muhammedovi vole Muhammeda.[1]

Zejd je bio prvi koji je ubijen. Jedan rob ga je sasjekao sabljom. Slijedeći je bio Hubejb. Njegova smrt će biti predstava u kojoj su stanov-

1 Ibn Hišam, 2/172.

nici Mekke došli uživati. Na dati znak, 40 dječaka sa sabljama je došlo do Hubejba. Počeše ga bockati sabljama. Nakratko bi se odmaknuli, a zatim jurnuli ka njemu, kao da će ga sasjeći, ali bi u posljednji trenutak zadržali udarac i samo bi ga bocnuli dovoljno snažno da mu rasjeku kožu, ali tako da ga ne ubiju. Neki dječaci su bili nespretni, pa bi zasjekli dublje nego ostali. Ubrzo je Hubejbovo tijelo bilo potpuno krvavo od stotine rana. Nakon svakog uboda bi se trznuo, ali nije ispuštao ni glasa. Gledaoci su bili uzbuđeni Hubejbovim spektakularnim patnjama.

Kad je prošlo izvjesno vrijeme, jedan čovjek sa isukanom sabljom je prišao Hubejbu i rastjerao dječake. Možda su se dječaci umorili od igre, a publika od zabave. Čovjek je podigao sablju i probo Hubejba kroz srce i skratio mu muke. Tijela su ostavljena da truhnu na kolčevima.

Čovjek koji je organizovao ovu strašnu predstavu i pripremio dječake za njihovu ulogu bio je Ikrime b. Ebi Džehl. Ikrime nije znao da bi mu mogli biti oprošteni dotadašnji grijesi koje je učinio prolivajući krv muslimana na Bedru i Uhudu. Ali ovo što je sada uradio je bilo nešto sasvim drugo. Toga dana je Ikrime postao ratni zločinac.

Sjećamo se da je Ebu Sufjan, napuštajući bojno polje na Uhudu, uputio izazov muslimanima da se sretnu iduće godine u isto vrijeme na Bedru, što je Poslanik, alejhisselam, prihvatio. To bi značilo da susret pada u martu mjesecu 626. godine. Kako se vrijeme za susret približavalo, Ebu Sufjan se osjećao nespremnim. Zimske kiše su bile oskudnije nego inače, a kad je zima prošla, temperatura je neuobičajeno porasla. Bilo je vrlo suho i vruće, pa je izgledalo da predstoji teška godina. Ebu Sufjan je odlučio odgoditi susret, pa je poslao jednog provokatora da širi glasine po Medini kako Kurejšije skupljaju neobično veliku vojsku koja će biti znatno brojnija od one na Uhudu. Cilj ovih glasina bio je zastrašivanje muslimana kako bi oni ostali u Medini. Kad su glasine došle do Allahova Poslanika, alejhisselam, on je kratko rekao:

- Prihvatam susret sa nevjernikom, čak i ako bih morao ići sam.[1]

Krajem marta muslimanska vojska je napustila Medinu. Vojska je brojila 1 500 ljudi, od čega je bilo 50 konjanika. Stigli su na Bedr 4. aprila 626. godine (1. zul-kade 4. godine po Hidžri), ali tamo nije bilo ni traga Kurejšijama. Kad je Ebu Sufjan čuo za pokrete muslimanske

1 Ibn Sad, 563.

vojske, okupio je Kurejšije, pa su krenuli iz Mekke. Bila je to vojska od 2 000 ljudi od čega je stotinu konjanika. Halid, Ikrime i Safvan su bili sa njima. Ebu Sufjan je odlučio da se ipak neće boriti ni pod kojim uslovima. Obratio se vojsci:

- Ovo je užasna godina za ratovanje. Zemlja je suha i vruće je kao malo kad. Ovo su nemogući uslovi za bitku. Borićemo se ponovo u godinama izobilja.[1]

Nakon što je iznio razloge, naredio je povratak u Mekku. Safvan i Ikrime su protestvovali, ali to nije prihvaćeno. Kurejšije su se vratile u Mekku. Muslimani su ostali na Bedru osam dana. Čuvši da se Ebu Sufjan vratio u Mekku, podigli su logor i vratili se u Medinu.

Nakon što su se Kurejšije vratile u Mekku, zavladao bi mir između njih i muslimana da nije bilo spletkarenja nekolicine jevreja. Da bismo razumjeli razloge ovih spletki, morat ćemo se vratiti na dane kada je Poslanik, alejhisselam, učinio Hidžru iz Mekke u Medinu.

Kada je Allahov Poslanik, alejhisselam, stigao u Medinu, što će kasnije biti uzeto kao početak računanja vremena po hidžretskom kalendaru, formirao je muslimansku zajednicu od dvije kategorije ljudi. Prvi su bili Muhadžiri - oni koji su doselili, a drugi su bili Ensarije - oni koji su živjeli u Medini i pozvali Poslanika, alejhisselam, da dođe njima i živi kod njih. Postojala je i treća kategorija - munafici, dvoličnjaci, licemjeri, a koji su bili malobrojni. Oni su deklarativno prihvatili islam, ali su u srcu ostali nevjernici. Njihov vođa je bio Abdullah b. Ubejj - čovjek koji je do Poslanikovog, alejhisselam, dolaska bio vodeća ličnost Medine. Poslanikovim, alejhisselam, dolaskom njegov uticaj je bio znatno smanjen. Ovi munafici su napustili redove muslimanske vojske uoči same bitke na Uhudu. Neprestano su ometali Poslanika, alejhisselam, u njegovom djelovanju, ali tajno, a naročite napore bi činili kako bi oslabili odlučnost muslimana kad su kretali u borbu.

Značajan dio stanovnika Medine bili su jevreji, organizovani u tri saveznička plemena: Benu Kajnuka, Benu Nazir i Benu Kurejze. Kad je Poslanik, alejhisselam, stigao u Medinu, oni su ga prihvatili bez rezerve, jer im se činilo da njegova vjera neće ugroziti njihove pozicije. Svako od ovih plemena je sklopilo savez sa Poslanikom, alejhisselam, koji se može nazvati kao ugovor o prijateljstvu i nenapadanju. Ugovor

1 Ibn Sad, 563.

o savezu je uključivao i odredbu prema kojoj jedna strana neće pomagati neprijatelja druge strane dok je ova sa njima u neprijateljstvu.

Kur'anski ajeti koji su objavljeni dok je Poslanik, alejhisselam, živio u Mekki uglavnom su se odnosili na pitanja vjerovanja i duhovnosti, opisujući uglavnom karakter ljudske veze sa Gospodarom.

Kad je Poslanik, alejhisselam, doselio u Medinu, Objava dobija na dinamici i počinje zadirati u vitalna pitanja odnosa među ljudima, te u pitanja ekonomije i politike. Islam se počinje baviti čovjekom kao članom društva i društvom kao instrumentom za postizanje uzvišenih ciljeva. Objava je tražila sve više općeg napretka i poboljšanja ljudskog života. Ova dinamika je davala novu dimenziju islamu i nužno je dolazila u sukob sa odredbama prijašnjih vjera.

Sukob je, prije ili kasnije bio neizbježan. Od prijašnjih vjera, judaizam je taj s kojim je islam došao u prvi konflikt. Jevreji su prvi shvatili prijetnju svojim pozicijama koja je proistekla iz muslimanske pobjede na Bedru. Tada je jevrejsko pleme Benu Kajnuka prekršilo savez i krenulo u otvorenu opoziciju prema muslimanima. Poslanik, alejhisselam, je naredio opsadu tvrđave u kojoj su se utvrdili i pokorio ih. Kazna za prekršaj saveza bila je protjerivanje iz Medine, pa je pleme preselilo u Siriju.

Zatim je pleme Benu Nazir prekinulo savez i to ubrzo nakon Bitke na Uhudu. Kazna je bila ista kao i za prethodne. Neki od njih su odselili u Siriju, a drugi su se naselili u Hajberu, sjeverno od Medine. U operacijama protiv ovih plemena, vođa munafika Abdullah b. Ubejj je stao na stranu jevreja, potajno ih bodreći na borbu protiv muslimana, obećavši im pomoć. Kasnije, kad je vidio da se stvari odvijaju u korist muslimana, prepustio je jevreje njihovoj sudbini.

Treće pleme, Benu Kurejze, nastavilo je živjeti u Medini. Njihov odnos sa muslimanima je bio potpuno normalan i miran. Obje strane su poštovale odredbe ugovora. Ali jevreji iz plemena Benu Nazir, koji su se naselili u Hajberu, nisu mogli oprostiti muslimanima činjenicu da su ih protjerali. Nakon Uhuda, jevreji su saznali za dogovor muslimana i Kurejšija da se bore iduće godine, pa su strpljivo čekali nadajući se porazu muslimana. Kad su saznali da bitke neće biti, odlučili su se na direktan napad na muslimane.

Pred kraj ljeta 626. godine, delegacija jevreja iz Hajbera zaputila se u Mekku. Vođa im je bio Hujej b. Ahtab, koji je bio poglavica Benu Nazira. Po dolasku u Mekku, delegacija se sastala sa Ebu Sufjanom. Dogovarali su se o organizovanju vojnog pohoda protiv muslimana. Hujej je koristio strahove i osjećanja Kurejšija, kojima je objašnjavao opasnost od širenja islama u Arabiji. Ako se muslimani dokopaju Jemame, trgovački putevi Kurejšija prema Iraku i Bahreinu će biti prekinuti.

- O sine Ahtabov. Ti si poznavalac Knjige. Misliš li da je Muhammedova vjera bolja od naše vjere? – upita Ebu Sufjan Hujeja.

- Kao poznavalac Knjige, uvjeravam te da je tvoja vjera bolja od Muhammedove. Vi ste u pravu – kao iz topa odgovori Hujej.[1]

Ovo je odgovaralo Kurejšijama. Pristali su na borbu protiv Allahova Poslanika, alejhisselam, ako im se pridruže i druga arapska plemena.

Delegacija jevreja je tad posjetila i plemena Gatafan i Benu Esed s kojima su vodili slične razgovore sa sličnim rezultatima. Ova plemena, kao i mnoga druga odlučila su uzeti učešća u velikom vojnom pohodu s ciljem uništenja muslimana.

Nakon Uhuda, Mekelije su prihvatile gubitak trgovačkog puta za Siriju kao neminovan, jer su muslimani ostali na vlasti u Medini, pored koje je ovaj put prolazio. Zato su Mekkelije pojačale trgovinu sa Irakom, Bahreinom i Jemenom, čime su više ili manje nadoknadili gubitak koji je nastao prekidom trgovine sa Sirijom. Nakon posljednjih razgovora sa delegacijom jevreja, Ebu Sufjan je shvatio da je, zbog širenja islama, trgovina Mekkelija u opasnosti. Ako se muslimani dokopaju Jemame, trgovina Kurejšija će biti ograničena na Jemen, jer bi tada putevi za Irak i Bahrein bili u muslimanskim rukama. To bi Kurejšijama zadalo ekonomski udarac koji oni ne bi preživjeli. Također, Safvan b. Umejje je zadirkivao Ebu Sufjana zbog njegovog slabog morala tokom bitke na Uhudu. Oba ova razloga su ga natjerali da poduzme još jedan vojni pohod na muslimane.

Pripreme za vojni pohod su počele. Plemena su se počela okupljati u februaru 627. godine. Kurejšije su okupile najjače snage koje su brojale 4 000 vojnika, 300 konja i 1 500 kamila. Zatim je pristiglo pleme Gatafan sa 2 000 ljudi koje je predvodio Ujejne b. Hisn.

1 Ibn Hišam, 2/214.

Benu Sulejm je poslao 700 ratnika, a Benu Esed je poslao snage čiji broj nije poznat, a njima je komandovao Tulejha b. Huvejlid. Dok su se Kurejšije i neka manja plemena sakupila u Mekki, Gatafan, Benu Esed i Benu Sulejm su se smjestili sjeverno, sjevroistočno i istočno od Mekke, odvojeni jedni od drugih, odakle će odmarširati prema Medini. Ukupna snaga skupljenih plemena, uključujući i neka manja koja nismo pomenuli, iznosila je 10 000 ljudi. Vrhovna komanda nad ovim pohodom, koji je poznat kao okupljanje plemena, povjerena je Ebu Sufjanu. Radi lakšeg razumijevanja, mi ćemo ih zvati saveznici.

U ponedjeljak, 24. februara 627. godine (1. ševala 5. godine po Hidžri) saveznici su stigli nadomak Medine i uspostavili svoje logore. Kurejšije su logorovali zapadno od Uhuda, gdje su bili smješteni za vrijeme Bitke na Uhudu. Gatafan se ulogorio oko četiri kilometra istočno od Uhuda. Nakon što su se smjestili, saveznici krenuše ka Medini.

Glas o prikupljanju velike vojske nevjernika odavno je stigao do Allahova Poslanika, alejhisselam. Situacija je bila ozbiljna. Vojska od 10 000 nevjernika mogla bi uništiti muslimane. Podaci koje su muslimanski obavještajci donijeli uznemirili su i zabrinuli muslimane iako su u bitkama uvijek bili brojčano slabiji od neprijatelja. Odnos snaga na Bedru i Uhudu je bio jedan na trojicu i jedan na četvericu. U tom trenutku u Medini je bilo 3 000 vojno sposobnih muškaraca. Među njima je bilo nekoliko stotina munafika na koje se nije moglo računati. U historiji Hidžaza do sada nije skupljena ovolika vojska.

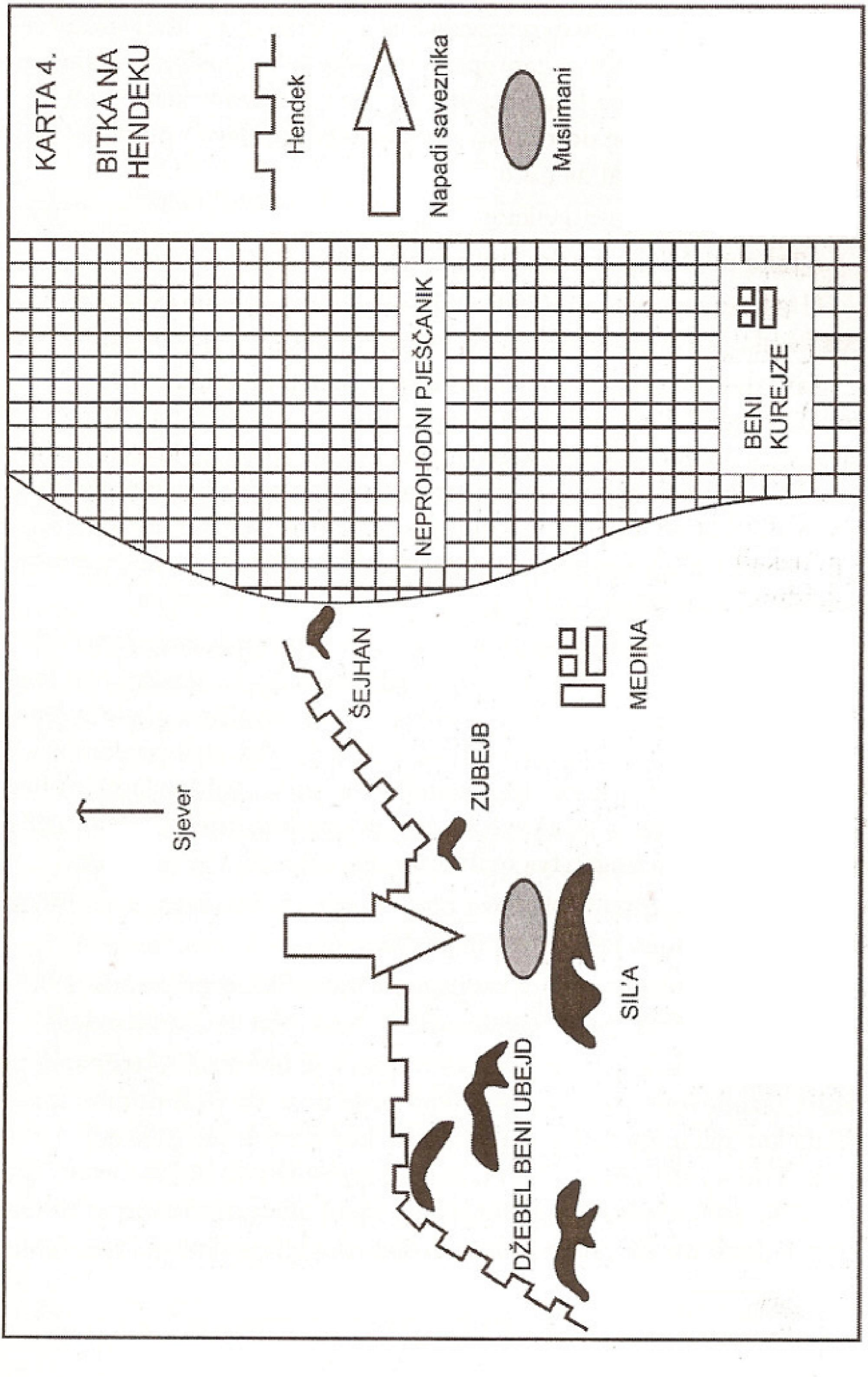
Tada muslimanima dolazi spas, kroz prijedlog ashaba Selmana Farisije (Perzijanca). On je objasnio da bi perzijska vojska braneći se od nadmoćnijeg neprijatelja, iskopala kanal (hendek), tako širok i dubok da ga neprijatelj ne bi mogao preći. Ovakva taktika je bila nepoznata tadašnjim Arapima, ali je prijedlog prihvaćen kao vrlo domišljat.

Allahov Poslanik, alejhisselam, je naredio da se otpočne sa kopanjem kanala. Neki muslimani nisu shvatali ovu taktiku, pa su se nevoljko prihvatali napornog kopanja. Munafici su iskoristili ovu priliku za svoje djelovanje, pa su širili ideju o kanalu kao promašenom poduhvatu. Ali, nakon što su muslimani vidjeli Poslanika, alejhisselam, kako on lično kopa, nijedan časni musliman više nije ni pomišljao da odustane od tog posla. Posao kopanja je podijeljen po grupama. Svaka grupa od deset muslimana trebala je da iskopa 40 kubnih metara ma-

terijala. Dok su se muslimani znojili zbog napornog posla, Hasan b. Sabit je hodao od grupe do grupe i recitirao im poeziju i na taj način im jačao moral. Hasan je bio pjesnik. Posmatrao bi događaje tokom kopanja, koje bi odmah opjevao sa takvim uspjehom da slušaoci nisu mogli vjerovati da je to samo improvizacija proistekla iz trenutne inspiracije. Tako je izazivao snažne emocije kod ljudi koji su naporno radili. Ali talenat za pjesništvo je bio jedina Hasanova sposobnost. On nije imao nimalo hrabrosti za borbu, što ćemo kasnije vidjeti.

Kanal se pružao od brda Šejhan prema brdu Zubejb, zatim prema brdima Džebel Benu Ubejd. Sva ova brda su uključena u područje zaštićeno iskopanim kanalom. Na zapadnoj strani kanal je skretao prema jugu štiteći lijeve strane dva brda poznata kao Džebel Benu Ubejd. Istočno od brda Šejhan i jugozapadno od brda Džebel Benu Ubejd pruža se područje prostranog pješčanika. Pješčanik je neravan i mjestimično ispresijecan velikim kamenim blokovima, pa je tako nepogodan za pokrete i djelovanja vojnih jedinica. Nešto južno od središta kanala nalazi se dominantno brdo Sil'a, oko 150 metara visoko i oko 1 800 metara dugo. Brdo se uglavnom pruža pravcem sjever – jug, ali sa račvanjima u svim pravcima. Zapravo je manje brdo Zubejb ogranak brda Sil'a i pruža se od sjevera prema istoku. Ovaj posljednji detalj se ne može jasno vidjeti na našoj karti (Vidi kartu 3. na strani 81).

Kad je kopanje kanala završeno, muslimani su postavili logor ispred brda Sil'a. Bilo ih je ukupno 3 000 uključujući i munafike na koje se nije moglo računati. Zamisao Allahova Poslanika, alejhisselam, je bila da glavninu snaga drži neangažovanom, da bi je mogao upotrijebiti za odbranu na bilo kojem dijelu kanala, ako bi ga neprijatelj uspio na neki način preći. Duž cijelog kanala, Poslanik, alejhisselam, je postavio osmatrače, njih oko 200, koji su sa brda nadgledali kanal. Pokretne snage od 500 ljudi patrolirale su područjem koje nije bilo zaštićeno kanalom, pazeći da se neprijatelj ne bi neopaženo približio Medini sa tih pravaca. Medina tada nije ni izdaleka izgledala kao danas. Grad je tada bio koncipiran kao skup naselja i utvrda. Fizički i duhovni centar tadašnje Medine je bila Poslanikova, alejhisselam, džamija. Žene i djeca su smješteni u utvrde i kuće koje su bile udaljene od frontova koji su se pružali sa pravca sjevera i sjeverozapada.

KARTA 4.
BITKA NA HENDEKU
Hendek
Napadi saveznika
Muslimani
NEPROHODNI PJEŠČANIK
BENI KUREJZE
ŠEJHAN
MEDINA
ZUBEJB
Sjever
SIL'A
DŽEBEL BENI UBEJD

Zima koja se upravo okončavala bila je oštra i duga. Kad su Kurejšije ugledale kanal, bili su zaprepašteni i ogorčeni. Došli su sa takvom snagom da je pobjeda bila potpuno sigurna. Čitavo vrijeme Ebu Sufjan je bio izvan sebe od radosti zbog očekivane slave i pobjede, kad gle, ono duboki kanal na putu.

Ebu Sufjan je bijesno vikao:

- Tako mi Allaha, ovakve ratne varke nisu običaj Arapa![1]

U jednostavnom promišljanju tadašnjeg Arapa nije bilo mjesta za ovakvu taktiku. Za arapskog viteza ovo ni u kom slučaju „nije bilo pošteno".

Saveznici su podigli svoje logore i ponovo ih razvili duž iskopanog kanala i započeli opsadu koja će trajati narednih 23 dana. Dok su se saveznici razmještali oko kanala, muslimani su ga pokrivali malim snagama. Na položajima su bili samo strijelci, koji su se izmjenjivali, a saveznici bi se noću povlačili u svoje logore. Tokom cijelog dana, a ponekad i noći, saveznici su patrolirali duž kanala tražeći mjesto pogodno za prelazak. Oni će ga konačno i naći, ali kasnije.

Prošlo je deset dana opsade, bez nekih naročitih događanja. Napetost je rasla na obje strane i postajala sve jača. U Medini nije bilo naročito velikih zaliha hrane, pa su muslimani bivali sve gladniji. Munafici su počeli sve otvorenije kritikovati Poslanika, alejhisselam. Dok su trajali radovi na iskopavanju kanala, Poslanik, alejhisselam, je obećao muslimanima da će za svega nekoliko godina uništiti Bizantijce i Perzijance i uzeti bogatstva ovih imperija. Munafici su govorili:

- Muhammed nam obećava blaga Cezara i Husreva, a ne može riješiti ovaj mnogo jednostavniji problem.[2]

Iskreni vjernici su, uprkos propagandi munafika, ostali nepokolebljivi sa nepomućenim povjerenjem u Allahova Poslanika, alejhisselam.

Ukupna situacija u redovima saveznika je bila loša. U trupama je raslo nezadovoljstvo. Arapi se nikad prije nisu koristili dugim opsadama kao načinom ratovanja, nego su korišteni brzi i pokretljivi napadi. Vremenske neprilike su takođe doprinosile nezadovoljstvu. Savezničke zalihe hrane nisu bile velike. Ebu Sufjan nije planirao zalihe koje bi dugo trajale. Ali, pošto saveznici nisu bili pod opsadom, mogli

1 Ibn Hišam, 2/224.
2 Ibn Hišam, 2/212.

su poduzeti neke mjere da se nestašice ublaže. Saveznička vojska je počela sve glasnije gunđati, pa je Ebu Sufjan počeo brzo istraživati načine izlaska iz ovog ćorsokaka. Zato se konsultovao sa jevrejom Hujejom, pa su načinili plan koji je mnogo obećavao.

U petak naveče, 7. marta 627. godine, Hujej je tajno došao u naselje plemena Benu Kurejze. Pokucao je na vrata plemenskog poglavice Kab b. Eseda. Poglavica je pretpostavljao da je Hujej došao s namjerom podsticanja njegovog plemena da se okrene protiv Poslanika, alejhisselam, pa je odbijao razgovarati sa njim. Nakon nekoliko pokušaja, Hujej je konačno dobio dopuštenje da uđe kod poglavice, pa je polahko i lukavo započeo razgovor, nagovarajući Kaba da se pridruži saveznicima.

- Muhammed je sklopio sporazum sa nama. Mi nemamo nikakvih pritužbi na njega. Vaša pobjeda nije sigurna. Ako vam se priključimo, pa pohod ne uspije, vaši obožavaoci idola će otići svojim kućama, a mi ćemo osjetiti Muhammedovu ljutnju – odbijao je Kab.[1]

Ali, posjetilac nije popuštao, čas prijeteći, čas nudeći nagrade, čas moleći. Činio je sve kako bi nagovorio Kaba da se priključi saveznicima. Prema uvjetima ovog saveza saveznici i Benu Kurejze istovremeno bi napali muslimane. Benu Kurejze je imalo svoja naselja i utvrde oko tri i po kilometra jugoistočno od Medine, pa bi pleme napalo muslimane sa tog pravca i tako bi odvukli dio muslimanskih snaga na drugu stranu kanala, dok bi saveznici napali sa fronta. U slučaju da čitava operacija ne uspije, saveznici će ostaviti jake snage da zaštite pleme od osvete muslimana. Poglavica Benu Kurejze je pristao i zatražio deset dana za pripreme, a za to vrijeme saveznici bi trebali poduzimati akcije manjih razmjera, napadajući sa fronta.

Tako su i posljednji medinski jevreji, slijedeći stope svoje braće u vjeri, prekršili odredbe sporazuma sa muslimanima. Nisu ni slutili kako visokom cijenom će platiti svoju podmuklost. Uskoro je Poslanik, alejhisselam, saznao za najnoviji savez, poslavši jednog svog obavještajca u logor saveznika, koji je potajno slušao razgovore vojnika. Glasine o tome su se počele širiti, a potvrđene su slučajem „Safija i jevrej".

Safija je bila tetka Allahova Poslanika, alejhisselam. Zajedno sa ostalim ženama i djecom sklonila se u jedno utvrđenje u jugoistoč-

1 Ibn Hišam, 2/221; Vakidi, Megazi Resulillah, 292.

nom dijelu Medine. U utvrdi je bio Hasan pjesnik kao jedini muškarac unutar nje. Jednog dana, Safija je sa tvrđave ugledala jevreja pod punom ratnom opremom kako se prikrada zidovima tvrđave. Safija je zaključila da je on izviđač Benu Kurejze koji je izviđao pravce na kojima bi jevreji mogli napasti muslimane. On bi bio vodič svom plemenu u napadu na nezaštićenu pozađinu muslimana. Safija ode do pjesnika i reče mu:

- O Hasane! Dole je jedan jevrej koji izviđa puteve kojima bi doveo svoje pleme Benu Kurejze da napadnu naše naselje sa leđa. Ti znaš da je Allahov Poslanik kao i ostali muškarci zauzet na frontu i ne može odvojiti snage da nas zaštite. Ovog čovjeka treba ubiti. Idi i učini to!

- Allah ti se smilovao, o kćeri Abdul Muttaliba, ti znaš da ja nisam od tog posla – pravdao se Hasan.

Prezrivo pogledavši pjesnika, Safija uze batinu, pritegnu pojas i siđe sa utvrde. Hrabra žena ubi jevreja, ostavivši ga da leži razbijene glave u lokvi krvi. Zatim se vrati u utvrdu i reče Hasanu:

- Ubila sam ga Hasane. Sada idi i skini plijen sa njegovog tijela, pošto nije u redu da ja, kao žena, to učinim.

- Allah ti se smilovao, o kćeri Abdul Mutalliba. Nemam potrebe za takvim plijenom.[1]

Kad su muslimani čuli za ovaj događaj, nije više bilo nikakve sumnje u izdaju Benu Kurejze. Situacija je postala napetija, a munafici su postajali sve glasniji. Sada su muslimani spali na samo četvrtinu zaliha hrane koju su imali na početku opsade. Njihova odlučnost je još uvijek bila nepomućena, ali ako opsada potraje dugo, jaka glad bi ih mogla prisiliti na odustajanje. Muslimani su bili u situaciji koja nije mogla biti riješena vojnim akcijama.

Ne mogavši riješiti probleme vojnom silom, Poslanik, alejhisselam, je pribjegao diplomaciji. Započeo je tajne pregovore sa Ujejnom, komandantom vojske iz plemena Gatafan. Ujejne je bio hrabra i jednostavna duša. Ovaj jednooki čovjek je imao više mišića nego mozga, pa je zaslužio nadimak „Voljna budala", koji mu je dao Allahov Poslanik, alejhisselam.[2] Cilj pregovora je bio prekinuti dobre odnose Gatafana i Kurejšija, tako da Gatafan odustane od opsade. U slučaju

1 Ibn Hišam, 2/228.
2 Ibn Kutejba, 303.

da pregovori urode plodom, tada bi se i neka druga plemena možda povela za Gatafanom i takođe napustili Kurejšije. A ako bi samo Gatafan napustio saveznike, to bi njihovu vojsku umanjilo za 2 000 pripadnika. Ovo bi odigralo značajnu ulogu u slučaju da se muslimani odluče za napad na saveznike kako bi ih otjerali od Medine.

Poslanik, alejhisselam, je kao protuuslugu za povlačenje ponudio jednu trećinu hurmi Medine. Ujejne je prihvatio ovaj prijedlog, jer je izgubio svaku nadu u vojnu pobjedu. Ugovor je napisan, ali prije nego li je potpisan i ovjeren, Posalnik, alejhisselam, se o ovome konsultovao sa nekim od istaknutijih muslimana. Nakon što su doznali da ova Poslanikova, alejhisselam, odluka nije stvar Objave nego njegovo nastojanje da olakša stanovnicima Medine, ashabi mu rekoše:

- Zar hurme?! Neka nevjernici ne dobiju ništa osim sablje![1]

Allahov Poslanik, alejhisselam, je to uvažio i odustao od ugovora. Ovi odvažni i srčani muslimani nisu mogli razumjeti ozbiljnost vojne situacije i komplikovanost diplomacije kao što je to mogao Allahov Poslanik, alejhisselam. On je znao da je prekid opsade moguć jedino diplomatskim manevrima, pa je počeo tražiti neko rješenje. Uskoro se samo ukazalo. U plemenu Gatafan je bio čovjek po imenu Nuajm b. Mesud, koji je potajno bio musliman. Bio je poznat u svom kraju kao sposoban i častan čovjek. Poznavali su ga Kurejšije, Gatafan i jevreji iz Benu Kurejze. Nuajm je jedne noći napustio logor Gatafana i tajno ušao u Medinu. Došao je do Poslanika, alejhisselam, objasnio mu situaciju i ponudio svoje usluge. Ovo je bila prilika koju je Poslanik, alejhisselam, očekivao. Tokom sastanka, Poslanik, alejhisselam, mu je iznio plan njegovog djelovanja.

Iste noći, Nuajm se prikrao u logor Benu Kurejze i posjetio Kaba. Objašnjavao je opasnost situacije koja prijeti jevrejima. Govorio je:

- Vi niste u situaciji u kojoj su Kurejšije i Gatafan. Vaše porodice i domovi su tu, dok su njihovi daleko od Medine. Oni ne rizikuju mnogo. Ako ne uspiju pobijediti Muhammeda, oni će se vratiti kući i ostaviti vas da se suočite sa bijesom muslimana. Ne smiješ poduzimati ništa dok ti oni ne dadnu nekoliko ljudi iz svojih najboljih porodica kao taoce. Tako ćeš imati potvrdu njihove odanosti.

1 Ibn Hišam, 2/223.

Tada je Nuajm otišao u logor Kurejša i razgovarao sa Ebu Sufjanom koji ga je poznavao kao časna čovjeka. Nuajm mu reče:

- Sklopio si savez sa ljudima koji su izdajice i nepouzdani. Prijatelji iz Medine su me informisali da je Benu Kurejze sklopio savez sa Muhammedom. Kako bi mu dokazali vjernost, oni će od vas tražiti taoce, koje će odmah izručiti Muhammedu a on će ih ubiti. Tad će jevreji objaviti svoj izlazak iz saveza sa nama i skupa s Muhammedom će nas napasti. Nipošto im ne smiješ dati taoce.

Zatim je otišao u Gatafan i tamo ispričao sličnu stvar. Tako je posijao sjeme sumnje i razdora među saveznicima.

Ebu Sufjan je počeo sumnjati u savez sa jevrejima. Zato odluči započeti bitku sa muslimanima i tako staviti jevreje na provjeru. Tokom iduće noći, u petak 14. marta, Ebu Sufjan je plemenu Benu Kurejze poslao delegaciju predvođenu Ikrimom, koji im reče:

- Situacija je loša. Ne možemo više otezati. Napadamo sutra. U savezu ste s nama, a protiv Muhammeda. Morate nam se pridružiti u napadu, tako što ćete napasti sa pravca vašeg naselja.

Jevreji mu postaviše slijedeći uslov:

- Naša pozicija je mnogo osjetljivija od vaše. Ako ne bude uspjeha, vi ćete nas možda napustiti, pa ćemo se sami suočiti sa Muhammedovom osvetom. Kako bismo bili sigurni da se to neće dogoditi, morate nam dati taoce iz vaših najboljih porodica koji će biti kod nas dok se bitka ne okonča sa zadovoljavajućim uspjehom. Osim toga, sutra je subota, a jevrejima je zabranjeno boriti se na Sabat. Oni koji prekrše ovu zabranu, bit će pretvoreni u svinje i majmune.

Tako se Ikrime vratio praznih ruku. Ebu Sufjan se odluči na još jedan pokušaj ubjeđivanja jevreja da mu se pridruže u sutrašnjoj bici, pa posla Kabu drugu delegaciju, koja se vrati sa istim rezultatima - Kurejšije ne daju taoce i zahtijevaju borbu sutra, a jevreji se neće boriti na Sabat i hoće taoce. Nuajm je tako dobro obavio svoj posao da su sva tri saveznika zaključili:

- Nuajm je bio u pravu. Kako je mudar bio dok nas je savjetovao.[1]

1 Ibn Hišam, 2/230 - 231; Ibn Sad, 574.

Slijedećeg jutra, u subotu 15. marta 627. godine, Halid i Ikrime, zamoreni odugovlačenjem i sa poljuljanom nadom u zajedničko djelovanje saveznika, odlučiše uzeti stvar u svoje ruke. Pokrenuše svoje konjičke jedinice i dovedoše ih na lokaciju zapadno od brda Zubejb, gdje kanal nije bio tako širok kao na drugim mjestima, tako da ga je konjanik mogao preskočiti. To mjesto je bilo tačno naspram muslimanskog logora u samom podnožju brda Sil'a. Ikrimina grupa se prva pokrenula pa je mala grupa konjanika preskočila kanal i prešla na muslimansku stranu. Bilo ih je sedam uključujući Ikrimu i jednog izuzetno krupnog čovjeka koji je jahao na velikom konju. Bio je na čelu grupe. Poče odmjeravati muslimane koji su gledali u njih iznenađeni njihovim neočekivanim pojavljivanjem. Predstava koja će uslijediti, bit će zabilježena u historiji kao jedan od najzapaženijih dvoboja koji su se ikada dogodili. Zbog njegove neobičnosti, opisat ćemo ga do u detalje.

Veliki čovjek je bio izuzetno krupan i snažan. Jahao je neobično velikog konja i izgledao nestvarno. Tako velik i snažan, djelovao je zastrašujuće na protivnika. Bio je to Amr b. Abdu Vud. Mi ćemo ga zvati Div. Sjedio je na svom konju, prelazeći prezrivim pogledom preko muslimana. Odjednom je Div podigao glavu i zaurlao:

- Ja sam Amr b. Abdu Vud. Ja sam najveći ratnik u Arabiji. Ja sam nepobjediv. Ja... ja... ja... Ima li iko među vama dovoljno hrabar da mi izađe na dvoboj?

Muslimani su šutnjom odgovorili na ovaj izazov. Gledali su jedni u druge i gledali su u Allahova Poslanika, alejhisselam. Niko se nije ni pomaknuo. Div je bio poznat po svojoj snazi i vještini. Mnogo puta je ranjavan, ali nikad nije izgubio u dvoboju i nikad nije poštedio protivnika. Smatralo se da vrijedi kao 500 konjanika. Mogao je podići konja i baciti ga na zemlju ili podići tele lijevom rukom i koristiti ga kao štit u dvoboju. Priče o njemu nisu imale kraja. Arapska mašta je isprela legendu o ovom ratniku.

Muslimani su šutjeli, dok se Div smijao i vikao, kao i Kurejšije koji su stajali pored kanala.

- Zar zaista među vama nema nijednog muškarca? Šta je sa vašim islamom? Šta je sa vašim poslanikom?

Dok je njegovo huljenje muslimanskih svetinja odjekivalo, Alija je istupio naprijed i zatražio dozvolu od Poslanika, alejhisselam, da mu se suprotstavi i ušutka ga zauvijek. Poslanik, alejhisselam, mu reče:

- Vrati se nazad. Ovo je Amr.

Nakon još nekoliko uvreda i izazova, Alija je opet došao Poslaniku, alejhisselam, koji ga opet odbi. Zatim su uslijedile još gore uvrede:

- Gdje je vaš džennet? Ko kaže da će vaši poginuli ući u njega? Zar nemate nijednog čovjeka da se bori protiv mene?

Tad je Alija treći put prišao Poslaniku, alejhisselam. U njegovim očima je vidio dobro poznati pogled. Znao je da se Alija više ne može suzdržati. Blago je pogledao Aliju, jer mu je bio jedan od najdražih ljudi. Skinuo je svoj turban i stavio ga na Alijinu glavu, opasao mu svoju sablju i uputio dovu Allahu dž.š.:

- O moj Gospodaru, pomozi mu.[1]

Sablja koju je Poslanik, alejhisselam, tada dao Aliji nekada je pripadala jednom nevjerniku koji se zvao Munabba b. Hadžadž. Ubijen je u Bici na Bedru i sablja je bila dio ratnog plijena koji je pripao Poslaniku, alejhisselam. Sada je u Alijinim rukama. Postaće najpoznatija sablja u islamu. Ona će u bitkama i dvobojima ubiti više ljudi nego bilo koja druga. Sablja se zvala Zulfikar.

Alija brzo prikupi malu grupu muslimana i dođe do nevjernika. Zatim Alija priđe Divu na odstojanje koje je bilo uobičajeno za dvoboje. Div je dobro poznavao Aliju, s čijim ocem je bio dobar prijatelj. Blagonaklono mu se smješkao, kao što se odrastao čovjek osmjehuje djetetu.

- O Amre – reče mu Alija – poznato je da, ako ti neko od Kurejšija ponudi dva prijedloga, ti prihvatiš jedan od njih.

- Tako je.

- Imam dva prijedloga za tebe. Prvi je da prihvatiš Allaha i njegova Poslanika i postaneš musliman.

- Nemam potrebu za tim.

- Onda sjaši i bori se.

- Zašto, o sine moga brata. Ja te ne želim ubiti.

- Ali, ja žarko želim ubiti tebe.[2]

1 Ibn Sad, 572.
2 Ibn Hišam, 2/225.

Na Divovom licu se vidio bijes. Ljutito uzvikujući, sjahao je sa konja, brzinom i okretnošću iznenađujućom za tako krupna čovjeka. Isukao je sablju i borba je počela.

Div je napadao Aliju, ali bez uspjeha. Alija bi blokirao udarce svojom sabljom i štitom, ili bi se brzo izmaknuo, pa bi Divova sablja udarala u prazno. Onda se Div povukao malo nazad i zastao zadihan i začuđen. Čudio se kako je to moguće. Nikad prije ovoga niko nije izdržao tako dugo u dvoboju s njim. Sada, ovaj dječak je stajao pred njim i gledao u njega kao da se igra s njim.

Onda su se stvari odigrale tako brzo da niko nije mogao pažljivo pratiti šta se dešava – ni muslimani, ni Kurejšije ni Div sam. Alija je ispustio sablju i štit. Njegovo tijelo je poput projektila poletjelo kroz zrak, zgrabio je Diva za vrat i hrvačkim zahvatom ga bacio na zemlju. Div je ležao oboren na leđa, dok mu je Alija sjedio na prsima. Obje vojske su bez daha posmatrale šta se dešava. Umjesto malopređašnje zbunjenosti, sada se na Divovom licu vidio bijes. Konačno, neko ga je oborio. I to mladić koji ne vrijedi ni jedne njegove polovine. Iako je bio oboren, stvar nije bila gotova, još nije kasno da pobijedi i ostane najveći ratnik u Arabiji. Mogao bi odbaciti Aliju sa sebe, kao što vjetar odnese list.

Lice Diva je postalo ljubičasto. Vratne žile su mu se napele, a njegovi mišići su drhtali dok je pokušavao slomiti Alijin stisak. Ali, nije se mogao pomaknuti ni za dlaku. Alijini mišići su bili kao od čelika.

- Znaj da pobjeda ili poraz dolaze od Allaha. Primi islam. To je jedini način da spasiš život. Tako ćeš postići Allahovu milost na ovom i na budućem svijetu – progovori Alija.

Zatim izvuče oštar bodež i stavi ga Divu na vrat. Ovo je bilo previše za Diva. Zar će on, najveći borac Arabije, ostatak života provesti u poniženju. Zar će pokoljenja govoriti da je spasio život prihvaćajući uslove protivnika. Ne! On, Amr b. Ebi Vud, živio je od sablje, pa će i poginuti od nje. Život borca mora završiti u borbi. Skupio je pljuvačku u ustima i pljunuo Aliju u lice.

Znao je šta ga čeka. Očekivao je da će Alija dići ruku u zrak i zabiti mu bodež u grlo. Amr je bio hrabar i mogao se suočiti sa smrću bez imalo straha. Izvio je leđa, podigao bradu i ponudio svoj vrat Aliji, znajući šta ga čeka. Ali on je samo tako mislio.

Ono što se tada dogodilo, još više ga je zbunilo. Alija je ustao sa njegovih prsa, odmaknuo se nekoliko koraka, obrisao lice i rekao protivniku:

- Znaj o Amre, ja ubijam samo u Allahovo ime, a ne iz lične želje. Pošto si me pljunuo, ja te neću ubiti, jer bi to bilo iz ljutnje. Pošteđujem ti život. Ustani i vrati se među svoje.

Div je ustao. Nije bilo ni govora da se vrati među svoje ljude kao gubitnik. Vratit će se kao pobjednik, ili se neće vratiti. Uzeo je sablju i krenuo na Aliju, očekujući da će ga uhvatiti nespremnog. Alija je imao dovoljno vremena da uzme sablju i štit. Div je snažno zamahnuo i strašnim udarcem navalio na Aliju. Udarac je odbijen štitom, tako da je ostala samo mala rana na Alijinoj sljepoočnici. Ova rana nije nimalo zabrinula Aliju. Prije nego je Div uspio ponovo podići svoju sablju, Zulfikar je bljesnuo na suncu i prerezao mu vrat. Iz njegovog tijela je šiknuo mlaz krvi kao iz fontane. Na trenutak, Div je zastao nepomičan. Zatim je zateturao, pao licem na zemlju i ostao tako ležati.

Zemlja se nije zatresla padom velikog tijela. Zemlja je ipak prevelika. Ali se Brdo Sil'a zatreslo od uzvika: „Allahu Ekber!" koji su zagrmili iz grla 2 000 muslimana. Uzvici trijumfa su odjekivali dolinom i nestajali u mirnoći pustinje.

Prisutna grupa muslimana tad napade šest preostalih Kurejšija. Poginuo je jedan Kurejšija i jedan musliman. Nekoliko minuta kasnije, ostale Kurejšije pobjegoše preko kanala. Bježeći nazad, Ikrime je izgubio koplje, o čemu je pjesnik Hasan ispjevao mnogo pogrdnih stihova. Jedan nevjernik, Nofel b. Abdullah, nije uspio preskočiti kanal pa je pao u njega. Prije nego li se uspio izvući, muslimani su ga gađali kamenjem. Nofel je povikao:

- O Arapi! Sigurna smrt je bolja od ovoga![1]

Na ove riječi, Alija se osjećao dužnim sići u kanal i odsjeći mu glavu. Muslimani se vratiše u svoj logor i postaviše jaku stražu na ovom dijelu kanala.

Idućeg dana Halid je pokrenuo svoju konjicu da nastavi ono što je Ikrime započeo. Pokušao je preći kanal, ali su muslimani bili spremni. Odapinjane su strelice sa obje strane, pa je poginuo jedan Kurejšija i jedan musliman. Halid nije uspio preći kanal. Vidjevši da je odbrana pre-

1 Taberi, 2/240.

jaka, Halid je promijenio taktiku. Povukao je svoju konjicu nazad, praveći se da je odustao od prelaska i zaustavio svoju jedinicu na izvjesnoj udaljenosti. Muslimani su nasjeli na ovu varku i povukli se nazad kako bi se odmorili. Iznenada, Halid je u brzom galopu poveo konjicu preko kanala i prešao ga sa nekoliko Kurejšija prije nego su muslimani uspjeli reagovati. Ali Halid nije uspio mnogo odmaknuti od kanala, muslimani su se organizovali i zadržali Halida na mjestu gdje je prešao.

Halid je pokušavao prodrijeti naprijed, ali muslimanska odbrana je bila snažna. U borbi prsa u prsa, Halid je ubio jednog muslimana, a i Vahšij je ubio jednog, istim kopljem kojim je ubio Hamzu na Uhudu. Ubrzo, uvidjevši beznadežnost ovog pokušaja, Halid se povukao. Bio je to posljednji pokušaj nevjernika u Bici na Handeku.

Idućeg dana nije bilo nikakvih vojnih djelovanja osim nekoliko odapetih strelica sa obje strane. Muslimani su ostali bez hrane, ali su bili ustrajni. Radije će gladovati nego se predati mrskom neprijatelju. U logoru saveznika je moral bio očajan. Svi su sada znali da je ovaj pohod, koji je obećavao sigurnu pobjedu, sada sigurno propao. Svi su gunđali toliko da je postalo nepodnošljivo.

Onda je u utorak naveče, 18. marta, snažna oluja zahvatila okolinu Medine. Hladan vjetar je šibao logor saveznika i hučao kroz dolinu. Temperatura je naglo pala. Logor saveznika je bio izloženiji oluji više nego muslimanski. Činilo se da se oluja sručila baš na njih. Obarala je njihove šatore, gasila vatre i prevrtala lonce sa hranom. Saveznici su sjedili šćućureni ispod pokrivača, koje je oluja skidala sa njih, čekajući da oluja stane. Ali, zatišja nije bilo.

Ebu Sufjan nije mogao dalje izdržati, skočio je na noge, pa je rekao jednom svom čovjeku:

- Ovo boravište je potpuno neuslovno. Ljudi i životinje su suviše izloženi. Benu Kurejze nas je izdao i ispali su majmuni i svinje. Oluja je razvalila naš logor, pogasila naše vatre i prevrnula nam šatore. Vratimo se u Mekku. Ja odlazim.[1]

Rekavši to, Ebu Sufjan uzjaha kamilu i odjaha sa svojim ljudima bježeći ispred nemilosrdne oluje. Ali, vjetrovi su ga pratili cijelu noć. Ljudi iz plemena Gatafan uzjahaše svoje kamile i uputiše se ka svojim

1 Ibn Hišam, 2/232.

naseljima i pašnjacima. U pozadini Kurejševića vojske jahao je Halid i Amr b. As sa svojim konjicama, kao začelno obezbjeđenje, u slučaju da muslimani odluče napasti sa leđa. Ebu Sufjan je osjećao gorčinu i razočarenje dok je vraćao vojsku nazad u Mekku. Teret poraza je pritiskao njegovo srce.

Slijedećeg jutra muslimani su vidjeli da su saveznici napustili logore, pa su se vratili svojim kućama. Bio je to posljednji pokušaj Kurejšija da unište muslimane. Od sada, oni će biti u defanzivi.

Bitka na Hendeku je gotova. Obje strane su izgubile po četiri čovjeka. Bila je to pobjeda muslimana, koji su uspjeli odbraniti svoje domove, a saveznici nisu postigli svoj cilj – uništenje muslimana. Nisu im nanijeli nikakvu štetu. Opsada je trajala 23 dana i zahtijevala je velika naprezanja sa obje strane. Završena je olujom, ali to nije bio razlog prekida opsade. Bila je to kap koja je prelila čašu. Strogo gledano, ovaj vojni pohod je bio prije suprotstavljanje nego bitka, jer zapravo dvije vojske nikada nisu ni stupile u kontakt.

Prvi put u historiji muslimani su upotrijebili politiku i diplomaciju u ratu, što im je pokazalo kako kombinovati politiku i silu u rješavanju problema. Korištenje vojne moći je samo jedna od mogućnosti u ratu. Koristi se samo onda kada je politika nemoćna. U situacijama kad je primjena vojne sile ipak neizbježna, politika i diplomacija pripremaju teren za primjenu sile.

Poslanik, alejhisselam, je upravo to učinio. Koristio je diplomaciju da bi zavadio i oslabio neprijatelja, ne samo brojčano nego i moralno. Većina muslimana to nije mogla razumjeti, ali su učili od Poslanika, alejhisselam, koj je rekao:

- Rat je varka.[1]

Muslimani su zapamtili ove riječi i često su ih koristili.

1 Ibn Hišam, 2/229; Vakidi, Megazi Resulillah, 295.

HALID PRIMA ISLAM

Sporazum na Hudejbiji je postignut početkom aprila 628. godine (krajem zul-kadea 6. godine po Hidžri). Kad je krenuo prema Mekki, Allahov Poslanik, alejhisselam, nije imao na umu potpisivanje sporazuma. Njegova namjera je bila obaviti umru. Poveo je sa sobom 1 400 naoružanih muslimana i veliki broj kurbana.

Kurejšije su pomislili da muslimani dolaze u Mekku kako bi ih pokorili, jer je inicijativa sada prešla na stranu muslimana. Zato su napustili Mekku i ulogorili se u blizini grada. Poslali su Halida sa 300 konjanika da presretne muslimansku vojsku. Halid nije shvatao kako će sa tako malim snagama zaustaviti muslimane, ali je ipak odlučio učiniti sve kako bi ih usporio. Stigao je u Kuraul Džemim, oko 25 kilometara od Usfana, zauzeo poziciju na brdovitom području kroz koju je prolazio put iz Medine u Mekku.[1]

Kad su muslimani stigli do Usfana, odvojili su jedinicu od dvadeset konjanika kao izviđački element. Ova izvidnica se srela sa Halidom u Kurau i vratila se nazad da izvijesti Poslanika, alejhisselam, o Halidovoj poziciji i snazi njegove jedinice.

Allahov Poslanik, alejhisselam, nije htio poduzimati bilo kakve akcije na Kurau. Nastojao je na svaki način izbjeći krvoproliće. Njegova namjera je bila obaviti umru, a ne ići u sukobe, pa je otpremio izvidnicu nazad prema Halidu sa zadatkom da mu odvuku pažnju, dok će ga muslimani zaobići sa desne strane, putujući rijetko korištenim putevima kroz brdovito područje nedaleko od obale mora. Ovaj prolaz se zove Senijetul Merar.[2]

1 Ovaj Kura ul Džemim nije onaj Kura koji vidimo na današnjim kartama. Današnji Kura leži na obali Crvenog Mora.

2 Također poznat i kao Zat-ul-Hanzal.

Marširanje je bilo naporno, ali Halid je uspješno zaobiđen. Halid je vidio prašinu koju je napravila kolona muslimana dok su obilazili njegovu poziciju. Shvativši šta se dogodilo, Halid se vratio prema Mekki. Muslimani su nastavili sa pokretima dok nisu stigli na Hudejbiju, oko 20 kilometara zapadno od Mekke, gdje su zanoćili.

Na Hudejbiji umalo nije došlo do bitke, uprkos Poslanikovoj, alejhisselam, želji da se izbjegne krvoproliće. Nekoliko kavgadžija je bilo prisutno, ali im muslimani nisu pružili šansu za djelovanje. Nakon nekoliko dana, Kurejšije su shvatili da muslimani zaista dolaze u hodočašće, a ne u rat. Zatim je uslijedilo nekoliko razmjena izaslanika, pa je sačinjen sporazum kasnije nazvan „Sporazum na Hudejbiji". Potpisali su ga Allahov Poslanik, alejhisselam, ispred muslimana i Suhejl b. Amr ispred Kurejšija. Odredbe sporazuma su bile slijedeće:

1. Deset narednih godina neće biti rata, napadanja, niti bilo kakvih vojnih akcija između muslimana i Kurejšija.
2. Slijedeće godine muslimani mogu doći na hadž i provest će najviše tri dana u Mekki.
3. Ako bi neko od Kurejšija prešao na stranu muslimana, bit će vraćen nazad, a ako bi musliman prešao Kurejšijama – on neće biti vraćen.
4. Ostala plemena se mogu priključiti sporazumu na bilo kojoj strani i bit će vezana istim odredbama.

Neke muslimane je razljutila treća odredba sporazuma, koja reguliše pitanja prelaska ljudi na jednu ili drugu stranu, ali je Poslanik, alejhisselam, odbio sve proteste. Sporazum je donosio dugoročnu korist muslimanima, iako to svi nisu shvatali. Novi muslimani, koji ne bi smjeli napustiti Mekku i preći u Medinu zbog treće tačke sporazuma, bili bi oči i uši muslimana u središtu neprijatelja, a mogli bi i vršiti uticaje na ljude u Mekki. Poslanik, alejhisselam, je tada rekao:

- Bilo kako bilo, kad god nam se neko želi priključiti, Allah će naći načina da on to i učini.[1]

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 310.

Kao rezultat posljednje tačke sporazuma, dva plemena koja su živjela u okolini Mekke priključila sus se sporazumu. Pleme Huza kao saveznici muslimana i pleme Benu Bekr kao saveznici Kurejšija. Ova dva plemena su bila u smrtnom neprijateljstvu u predislamsko doba.

Nakon dvije sedmice provedene na Hudejbiji muslimani su se vratili u Medinu. Slijedeće godine, u martu 629., muslimani su predvođeni Poslanikom, alejhisselam, krenuli na hadž u Mekku. Mekkelije su za to vrijeme napustili Mekku i nisu se vraćali dok muslimani nisu otišli iz nje.

Nakon toga su nastupile promjene u Halidovom razmišljanju. Njegovo biće je, prije svega, bilo vojničko. Svjestan svojih sposobnosti i vojnih vještina, smatrao je da zaslužuje pobjedu, ali mu je ona nekako uvijek izmicala. Uprkos njegovom perfektnom manevru na Uhudu, muslimani su uspjeli izbjeći totalni krah. Divio se njihovom umijeću raspoređivanja trupa. U Bici na Hendeku, pobjeda je opet izmakla Kurejšijama. Otišli su u bitku dobro pripremljeni i sa takvim snagama da im je pobjeda bila zagarantovana, a spriječio ih je jedan kanal. Kurejšije su u ovu bitku otišli kao lavovi, a vratili se kao miševi. Na Hudejbiji ga je Poslanik, alejhisselam, elegantno zaobišao sa boka, dok ga je zadržavala njegova izvidnica. Halid je tražio pravog čovjeka. Divio se Poslaniku, alejhisselam, njegovoj sposobnosti komandovanja, njegovom karakteru i ostalim kvalitetima koje nije vidio ni kod koga drugog.

Iznad svega, Halid je želio bitku i slavu pobjede. Njegov borbeni duh je tražio avanture, a sa Kurejšijama je imao samo nevolje. Nije vidio nadu za uspješnu bitku boreći se na strani Kurejšija. Možda bi trebalo da se pridruž Poslaniku, alejhisselam, sa kojim bi mogao postići neograničen napredak, pobjede i slavu. U Medini je bilo vrlo živo. Vrlo često su poduzimane vojne akcije protiv nevjerničkih plemena da ih razbiju prije nego postanu prejaka, ili da zarobe ratni plijen. Od Bitke na Uhudu pa do hadža 629. godine muslimani su poduzeli 28 pohoda. Neke od ovih pohoda je predvodio Allahov Poslanik, alejhisselam, lično, a neke Poslanikove, alejhisselam, vojskovođe. Sa malo iznimaka, ovi pohodi su završavali uspjehom muslimana. Najveća od ovih akcija je bila ona na Hajberu, kad je slomljen i posljednji otpor jevreja. Ove akcije nisu samo širile granice muslimanske teritorije, nego su i donosile bogatstva muslimanima.

Kad god bi u Mekku došle vijesti o uspjesima muslimana, Halid bi sa čežnjom razmišljao o tome kako se muslimani dobro zabavljaju. Tu i tamo, poželio bi da je u Medini jer tamo je bilo dinamično.

Nakon Poslanikovog, alejhisselam, hadža, ozbiljne sumnje su potresale Halidovu vjeru. Nikad nije bio naročito religiozan, a prema kipovima oko Kabe nije nikada osjećao neku naklonost. Bio je slobodarskog duha. Sada je počeo razmišljati o stvarima vjere, ali te misli nije ni s kim dijelio. Onda mu je sinula misao da bi islam mogao biti prava vjera. To se dogodilo oko dva mjeseca nakon Poslanikovog, alejhisselam, hadža 629. godine. Odlučivši primiti islam sastao se sa Ikrimom i još nekim Kurejšijama i rekao im:

- Očigledno je da Muhammed nije pjesnik niti čarobnjak, kao što to Kurejšije tvrde. Njegova poruka je zaista Božanska. Svaki pametan čovjek dužan ga je slijediti.

Ikrimu su zapanjile ove Halidove riječi, pa ga je u nevjerici upitao:

- Zar napuštaš našu vjeru?

- Počeo sam vjerovati u pravog Allaha.

- Čudno je da od svih Kurejšija baš ti tako govoriš.

- Zašto?

- Zato što su muslimani u bitkama ubili mnogo naših najdražih. Ja nikada neću prihvatiti Muhammedovu vjeru, a ako ti ne odustaneš od te apsurdne ideje, neću više s tobom govoriti. Zar ne vidiš da Kurejšije žele Muhammedovu krv.

- To je stvar neznanja – reče Halid.

Kad je Ebu Sufjan od Ikrime čuo za promjene u Halidovom srcu, poslao je po obojicu. Kad su stigli kod njega, Ebu Sufjan upita Halida:

- Je li istina ono što čujem?

- A šta si to čuo?

- Čuo sam da se želiš priključiti Muhammedu.

- Tačno je. A zašto da ne? Ipak je Muhammed jedan od nas. Rođak nam je.

Ebu Sufjan se žestoko razljutio. Počeo je govoriti Halidu o posljedicama koje će snositi zbog svoje odluke. Prekinuo ga je Ikrime:

- Stani malo, Ebu Sufjane. Tvoja ljutnja bi mogla i mene navesti da se priključim Muhammedu. Halid je slobodan čovjek. Neka slijedi vjeru koju god hoće.[1]

Ikrime, Ebu Sufjanov bratić i najbolji prijatelj, ustao je u Halidovu odbranu uprkos tome što se nije s njim slagao.

Iste noći Halid je uzeo vojnu opremu, uzjahao konja i zaputio se prema Medini. Putujući tamo sreo je Amra b. Asa i Osmana b. Talhu. Svi su se zaprepastili kad su saznali da su se zaputili u Medinu sa istim razlogom, jer su jedan drugog smatrali ljutim neprijateljima islama. Sva trojica su stigli u Medinu 31. maja 629. godine i krenuli ka kući Allahova Poslanika, alejhisselam. Halid je ušao prvi i primio islam, a zatim su ušli Amr i Osman. Poslanik, alejhisselam, je svu trojicu toplo dočekao i prešao preko ranijih neprijateljstava. Prihvatanjem islama, prema islamskom učenju, grijesi su im oprošteni. Sada su bili čisti, poput čistog lista papira. Halid i Amr su bili najbolji vojni stratezi svog vremena i uskoro će muslimanskoj vojsci donijeti velike pobjede.

Halid je tad imao 43 godine. Bilo mu je drago što je u Medini. Sreo je stare prijatelje i vidio je da je dobrodošao, stara neprijateljstva su zaboravljena. U Medini je vladao duh utiranja novih puteva, aktivnosti, prihvatanja, zanosa i optimizma. Ovaj duh je zahvatio i Halida. Udisao je čist zrak nove vjere i bio vrlo sretan.

Sreo je Omera. Ponovo su bili prijatelji. Ostalo je nešto od starog rivalstva, ali daleko od neprijateljstva, mržnje ili loših namjera. Halid je bio novi musliman, dok je Omer bio muhadžir koji je napustio svoj dom u Mekki. Bio je četrdeseta osoba koja je primila islam. Sada su hiljade primile islam, pa je Omer kao četrdeseti musliman bio važna osoba.

[Treba biti vrlo oprezan kad je u pitanju odnos Halida i Omera. Njihova neslaganja su proizilazila iz čiste želje da doprinesu islamu, a daleko od bilo kakvih nečasnih namjera. Obojica su sjajne zvijezde na nebu islama. Jedna je zračila pravednošću, a druga viteštvom. Svaki od njih je radio ono što je najbolje znao. Ipak, nema nikakve sumnje da je Omer ukupno uzvišenija osoba od Halida. Op. prev.]

Halid je često posjećivao Poslanika, alejhisselam, i satima ga slušao. Pio je sa vrela najbolje mudrosti i najčišćih vrlina. Jednog dana

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 321.

je Halid zajedno sa Fadlom b. Abbasom posjetio Poslanika, alejhisselam, u kući njegove supruge Mejmune, koja je bila Halidova tetka. Baš tad, neki beduin je poslao jedno kuhano jelo kao poklon Poslaniku, alejhisselam. Allahov Poslanik, alejhisselam, je, u skladu sa običajima, pozvao Halida i Fadla da mu se pridruže.

Prostrli su čaršaf na zemlju i sjeli su jesti, Poslanik alejhisselam, njegova supruga i dva gosta.

Kad je Poslanik, alejhisselam, pružio ruku prema jelu, supruga ga je upitala:

- Allahov Poslaniče, znaš li šta je to?

- Ne.

- To je pečeni gušter.

- Ja to neću jesti.

- Allahov Poslaniče – reče Halid – da li je to jelo zabranjeno?

- Ne.

- Onda, možemo li mi to jesti?

- Da, vi možete.

Supruga Allahova Poslanika, alejhisselam, takođe nije htjela jesti, a Halid i Fadl su pojeli sve. Pečeni gušter je bio poslastica pustinjskim Arapima, a očigledno i Halidu.[1]

1 Malo poznat događaj. Bilježi ga Ibn Sad, 381.

MU'TA I ALLAHOVA SABLJA

Tri mjeseca nakon dolaska u Medinu Halid je dobio priliku da pokaže šta može učiniti, kao vojnik i komandant, za vjeru koju je nedavno primio. Poslanik, alejhisselam, je poslao izaslanika u pleme Gassan[1] sa pismom kojim ih poziva u islam. Dok je prolazio pored Mu'te, izaslanika je presreo i ubio lokalni poglavica ogranka Gassana Šurahbil b. Amr. Bio je to neoprostiv zločin za tadašnje vrijeme. Diplomatski izaslanici su tada uživali apsolutni imunitet, bez obzira u kako teškoj zavadi su bile suprotstavljene strane. Vijest o ovom zločinu je posebno naljutila muslimane u Medini.

Ubrzo je spremljena kaznena ekspedicija prema plemenu Gassan. Poslanik, alejhisselam, je za komandanta ekspedicije postavio Zejda b. Harisa. Ako bi on bio ubijen, komandu će preuzeti Džafer b. Ebi Talib. Ako bi Džafer bio ubijen, tad će komandovati Abdullah b. Revaha. Odredivši lanac komandovanja, Posalanik, alejhisselam, je dodao:

- Ako bi sva trojica bili ubijeni, tad sami izaberite komandanta.[2]

Ekspedicija je brojala 3 000 ljudi, od kojih je jedan bio Halid, kao običan vojnik u trupi. Allahov Poslanik, alejhisselam, je objasnio Zejdu da je njegov zadatak pronaći i ubiti osobu odgovornu za smrt muslimanskog izaslanika i ponuditi islam stanovnicima Mu'te. Ako prihvate islam, tad ih ne bi smio napasti. Kad je ekspedicija poslata, muslimani nisu imali obavještajnih podataka o snazi i brojnosti neprijatelja.

Moral ekspedicije je bio vrlo snažan. Kad su muslimani stigli do mjesta Me'an, dobili su vijest da je Heraklije, car Bizantijskog carstva upravo u Jordanu sa 100 000 vojnika i da će im se pridružiti još 100 000 kršćanskih Arapa, uglavnom iz plemena Gassan. Zato su muslimani proveli dva dana u vijećanju o daljim pokretima.

---

1 Veliko pleme koje je nastanjivalo Siriju i Jordan.
2 Ibn Sad, 636.

Pojavila se nesigurnost u redovima muslimana zbog posljednjih vijesti o brojnosti neprijatelja. Neki su predlagali da se o ovome izvijesti Poslanik, alejhisselam, pa neka on odluči o daljim djelovanjima. Abdullah b. Revaha se nije slagao sa ovim prijedlogom smatrajući da odlaganje izvršenja zadatka nije neophodno, te da će to odavati utisak da su muslimani preplašeni. Odrecitovao je nekoliko stihova i održao prikladan govor koji je osnažio borbeni duh muslimana. Govorio je:

- Bitka se ne dobija brojnošću niti oružjem, nego vjerom. Odlaskom u borbu biramo između pobjede ili šehadeta.[1]

Ovaj govor je uklonio sve sumnje iz muslimanskih srca, pa su brzo nastavili prema Siriji. Kad su stigli do područja granice okruga Belka[2], muslimani su se sreli sa jakim snagama kršćanskih Arapa. Smatrajući ovo mjesto nepodesnim za borbu, Zejd je povukao vojsku na Mu'tu. Kršćanski Arapi su ih slijedili i vojske su se ponovo susrele na Mu'ti. Obje strane su se sada odlučile za borbu. Bila je druga sedmica septembra 629. godine.

Zejd je rasporedio snage u klasičan poredak sa centrom i dva krila. Desnim krilom je komandovao Kutbe b. Katade, a lijevim Ubej b. Malik. Zejd je komandovao centrom, a u centru je bio i Halid. Bojno polje je bilo tamo gdje je današnje naselje Mu'ta. Teren je bio uglavnom ravan, tek blago talasast i naget. Iza leđa muslimana je bio visoki greben, od kojeg se teren blago spuštao prema kršćanskim Arapima koji su bili nasuprot muslimanima.[3]

Krćanima je komandovao Malik b. Zafila. Njegova vojska je bila vrlo brojna pa ju je organizovao kao masu sa velikom dubinom. Neki historičari iznose da ih je bilo 100 000, dok drugi iznose manje brojke. Ovo nikako ne može biti tačno. Moguće je da ih je bilo između 10 i 15 000. U ovoj bici muslimani nisu izvojevali pobjedu. Da je neprijatelj bio dvostruko jači, nema nikakve sumnje da bi ih muslimani pobijedili. Da bi neprijatelj porazio muslimane, morao bi biti mnogostruko jači. Uzimajući ovo u obzir, smatramo da su historičari precijenili snage neprijatelja.

1 Ibn Hišam, 2/375.

2 Istočni dio današnjeg Jordana.

3 Sada je tu džamija podignuta u znak sjećanja na ovu bitku.

[Razlog tome treba tražiti u činjenici da Arapi ponekad upotrebom određene brojke žele ukazati na brojnost, a ne na tačan iznos. Tako naprimjer kažu „sedamdeset godina" a ustvari misle na „mnogo godina". Ove razlike u broju vojnika trebalo bi posmatrati u tom kontekstu. Op. prev.]

Bitka je počela i dvije vojske su se sukobile. Ovo je u osnovi bila bitka čije je glavno obilježje bila izdržljivost i snaga, a manje ratna vještina. Komandant Zejd se borio na čelu vojske, sa zastavom u ruci. Ubrzo je bio ubijen. Kad mu je zastava ispala iz ruku, podigao ju je Džafer i nastavio se boriti na čelu vojske. Nakon što je silno izranjavan, pao je smrtno pogođen i zastava je pala i drugi put. Ovo je veoma rastužilo muslimane, jer je Džafer bio ugledan ashab i amidžić Allahova Poslanika, alejhisselam. Nastao je nered među muslimanima, ali je zastavu podigao Abdullah b. Revaha i red se ponovo uspostavio. Abdullah se borio sve dok nije bio ubijen.

Sada je nastalo rasulo u redovima muslimana. Neki od njih su pobjegli sa bojnog polja i zastali nedaleko odatle. Ostali su nastavili bitku pružajući otpor u grupama od dva, tri ili više njih. Srećom, neprijatelj nije pojačavao pritisak. Možda je hrabrost muslimanskih komandanata zbunila nevjernike.

Kad je Abdullah b. Revaha pao, zastavu muslimana je preuzeo Sabit b. Erkam i zavikao:

- O muslimani, pristanite za svojim čovjekom. Neka vam bude komandant.

Zatim je požurio do Halida i ponudio mu zastavu. Halid je znao da, kao novopridošli, ne uživa naročit ugled među muslimanima, dok je Sabit bio stari musliman. Zato je odbio Sabitovu ponudu govoreći:

- Ti si za to mnogo dostojniji od mene.

- Ne, niko nije dostojniji od tebe – bio je uporan Sabit.[1]

Bila je to iznenadna sreća za muslimane. Svi su znali za Halidovu hrabrost i vojne sposobnosti, pa pristadoše za Halidom koji primi zastavu muslimana i preuze komandu.

1 Ibn Sad, 638.

Situacija je bila teška, sa izgledima da postane još teža. Trojica palih komandanata su pokazala izuzetnu hrabrost u komandovanju. Halid je prvo uspostavio kontrolu nad vojskom i ponovo zasnovao sređen borbeni poredak. Pred njim su bile tri mogućnosti. Prva je bila povlačenje i spašavanje muslimana od potpunog uništenja, ali bi to moglo biti protumačeno kao poraz, a on bi snosio krivicu za sramotu muslimana. Druga mogućnost je bila ostajanje na bojnom polju u defanzivnoj akciji, ali bi neprijatelj mogao pojačati pritisak i uništiti muslimane. Treća je bila napad kojim bi se popravila taktička pozicija muslimana i povratio balans na bojnom polju. Ova posljednja mogućnost je bila u Halidovoj prirodi, pa je tako i odlučio.

Muslimani žestoko napadoše po cijelom frontu. Predvođeni Halidom, zapljusnuše neprijatelja odlučnim napadima. Najodvažniji među njima je bio Halid. U žestini borbe, slomio je devet sablji. Sad je u ruci držao desetu. Njegovo hrabro držanje okuraži muslimane, pa se bitka još više rasplamsa. U jednom trenutku, na desnom krilu muslimana, Kutbe je ubio kršćanskog komandanta Malika. Nasta nered među njima i počeše se povlačiti, ali ne odustajući od borbe i tražeći priliku za reorganizaciju.

Kad su se kršćani povukli, Halid je sa svojim trupama učinio isto. Vojske su se razdvojile i povukle na izvjesno rastojanje. Obje strane su započele reorganizaciju trupa. Ovaj posljednji napad je završen u korist muslimana. Poginulo ih je dvanaest. Nisu zabilježeni gubici neprijatelja, ali je sigurno da su pretrpjeli znatne gubitke, jer su trojica palih muslimanskih komandanata bili izvanredno hrabri, a devet Halidovih sablji je slomljeno na tijelima kršćana. Ipak, nastavak borbe nije puno obećavao. Halid je spasio muslimane sramnog poraza i potpunog uništenja. Više od toga se nije moglo učiniti. Te noći, Halid je pokrenuo vojsku i zaputio se ka Medini.

Vijesti o povratku ekspedicije su stigle u Medinu. Poslanik, alejhisselam, i ostali muslimani izašli su van grada u susret vojsci. Muslimani su bili ljuti. Poslije bitke na Uhudu muslimani više nisu prekidali borbu i nisu se povlačili sa bojnog polja. Dok je vojska prolazila pored muslimana, oni su im bacali prašinu u lice vičući:

- O bjegunci! Pobjegli ste iz borbe na Allahovom putu!

- Oni nisu bjegunci! Oni će se, ako Allah dozvoli, opet vratiti u borbu - obuzdavao ih je Poslanik, alejhisselam.

- A Halid je Allahova sablja - povišenim tonom je uzviknuo Allahov Poslanik.[1]

Muslimani prekinuše sa uvredama, pa hladne glave razmisliše o Halidovoj mudrosti, hrabrosti i dobrom prosuđivanju koje je pokazao na Mu'ti. Sada je bio poznat kao Sejfullah – Allahova sablja. Dajući mu ovo ime, Poslanik, alejhisselam, mu je garantovao uspjehe u budućim bitkama.

Neki historičari su bitku na Mu'ti opisali kao pobjedu muslimana, dok su je neki svrstali u poraz. Ni jedno ni drugo nije tačno. Bila je to mučna bitka, kršćani su bili nadmoćni, muslimani su se povukli i spasili od potpunog uništenja. Po svojoj važnosti, ovo nije bila velika bitka, ali je Halidu dala priliku da pokaže svoje sposobnosti i donijela mu ime Allahova sablja.

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 322.

ZAUZIMANJE MEKKE

Kako smo ranije govorili, poslije sporazuma na Hudejbiji, dva mekkanska plemena su se priključila sporazumu. Pleme Huza na strani muslimana i pleme Benu Bekr na strani Kurejšija. Ova dva plemena su bila u teškoj zavadi još prije pojave islama. Posljednjih nekoliko godina njihovo neprijateljstvo je bilo nepromijenjeno, ali se očekivalo da će nakon potpisivanja sporazuma neprijateljstvo splasnusti i da će među njima zavladati mir. Ali, to se nije dogodilo. Pleme Benu Bekr je ponovo zapodjenulo zavadu. Jedne noći su, tajno pomognuti Kurejšijama, ujahali u naselje plemena Huza i ubili dvadeset njihovih ljudi. Kurejšije su ovaj pohod pomogli oružjem i ljudima, među kojima su bili Ikrime i Safvan b. Umejje.

Delegacija iz plemena Huza je otišla u Medinu i izvijestila Allahova Poslanika, alejhisselam, o grubom kršenju sporazuma. Pozivajući se na savezništvo sa muslimanima, delegacija zatraži pomoć.

Ebu Sufjan nije bio direktno uključen u pokolj. Sada je bio ozbiljno zabrinut zbog mogućih posljedica. Nije želio prekid sporazuma, pa se uputio u Medinu s namjerom da diplomatskim kanalima izgladi situaciju. Kad je stigao u Medinu, prvo je posjetio svoju kćer Umm Habibu, suprugu Allahova Poslanika, alejhisselam, koja ga je hladno dočekala. Zatim je posjetio Allahova Poslanika, alejhisselam, i pokušao razgovarati s njim nudeći novi sporazum, ali je Poslanik, alejhisselam, šutio. Poslanikova šutnja je jako preplašila i uznemirila Ebu Sufjana. Stekao je utisak da je Poslanik, alejhisselam, spreman na svašta.

Pošto nije bio načisto šta Poslanik, alejhisselam, namjerava, odlučio je potražiti pomoć istaknutih Poslanikovih ashaba. Otišao je do Ebu Bekra i zahtijevao od njega da utiče na Poslanika, alejhisselam, kako bi se postigao novi sporazum. Ebu Bekr je to odbio. Zatim je pokušao kod Omera, ali je dobio odgovor:

- Tako mi Allaha, kad ne bih imao ništa više od armije mrava, pokrenuo bih rat protiv tebe.

Zatim je posjetio Aliju. Prvo je razgovarao sa Fatimom, a zatim sa Alijom koji mu reče:

- Kad Allahov Poslanik nešto čvrsto odluči, ništa ga od toga nemože odvratiti.

- Šta mi onda savjetuješ? – upita Ebu Sufjan.

- Ti si vođa Kurejšija. Umiri svoje ljude – odgovori Alija.[1]

Ovaj savjet je mogao biti protumačen na više načina. Kako god bi Ebu Sufjan protumačio Alijine riječi, nikako nije bio zadovoljan zaključcima koji su proizilazili. Ne znajući šta je najbolje učiniti, Ebu Sufjan se vratio u Mekku. U Medini nije postigao ništa.

Odmah nakon Ebu Sufjanovog odlaska, Allahov Poslanik, alejhisselam, je naredio da se hitno započne sa pripremama za veliki vojni pohod. Njegova namjera je bila pokrenuti se nejvećom mogućom brzinom u potpunoj tajnosti, ne dajući priliku Kurejšijama da do njih dođe ikakva informacija o tome, a onda odjednom, muslimani bi zakucali na njihova vrata. Na ovaj način, Kurejšije ne bi imali vremena sklapati saveze sa okolnim plemenima kako bi se suprotstavili muslimanima. Dok su pripreme bile u toku, Poslanik, alejhisselam, je saznao da se jedna žena zaputila u Mekku sa pismom upozorenja Kurejšijama. Poslao je Aliju i Zubejra da je uhvate. Dva progonitelja brzo uhvatiše ženu sa porukom i vratiše je u Medinu.

Muslimanska vojska se pokrenula 1. januara 630. godine (10. ramazana 8. godine po Hidžri). Mnoga plemena se priključiše još u Medini, a neka su to učinila u toku pokreta. Tako je muslimanska vojska narasla na 10 000 ratnika. Sa tim snagama, Allahov Poslanik, alejhisselam, je stigao na lokaciju Merru-Zehran[2], oko 18 kilometara sjeverozapadno od Mekke, a da Kurejšije nisu imale nikakvih saznanja o tome. Ovo je bio najbrži pokret koji je muslimanska vojska ikada učinila.

[Nema sumnje da je i ovo jedna od lekcija koje je Halid naučio od Allahova Poslanika, alejhisselam. Neprestano učenje i neponavljanje jednom učinjenih grešaka će doprinijeti Halidovom izrastanju u nezaustavljivog komandanta islamske vojske.]

1 Ibn Hišam, 2/396-397.

2 Meru-Zehran je dolina koju danas presijeca put Mekka-Džidda.

Abbas, amidža Allahova Poslanika, alejhisselam, upravo se bio zaputio ka Medini s namjerom da primi islam i priključi se Poslaniku, alejhisselam. Kad je muslimanska vojska bila u Džuhfi, sreli su Abbasa i njegovu porodicu. Allahov Poslanik, alejhisselam, je sa radošću primio vijesti o Abbasovim namjerama, jer je sa njim bio u dobrim odnosima. Kad su muslimani stigli u Merru Zehran, Abbas je bio duboko zabrinut za sudbinu Mekkelija. Ako bi muslimani silom zauzeli grad, to bi uništilo pleme Kurejš. Zato je, uz Poslanikovo, alejhisselam, dopuštenje, uzjahao Poslanikovu mazgu i zaputio se u Mekku da upozori Kurejšije na opasnost kojoj se izlažu ako pruže otpor. Za to vrijeme, Ebu Sufjan je izjahao iz Mekke s namjerom da lično izvidi ima li muslimana u njenoj okolini. Tako su se Abbas i Ebu Sufjan sreli. Ebu Sufjan ga upita:

- Kakve vijesti nam donosiš, o Oče Fadlov?

- Allahov Poslanik dolazi sa vojskom od 10 000 ljudi.

- Onda, šta mi savjetuješ?

- Ako muslimani silom zauzmu grad, sigurno će te pogubiti. Dođi sa mnom kod Poslanika. Zamoliću ga da ti poštedi život.

Ebu Sufjan i Abbas nakon smrknuća ujahaše u muslimanski logor. Omer je upravo bio u kontroli straže. Bio je prvi koji je ugledao dvojicu jahača, pa je povikao:

- Ah! Ebu Sufjan, Allahov neprijatelj! Neka je slavljen Allah što si došao u naš logor bez zaštite.

Omer potrča prema šatoru Allahova Poslanika, alejhisselam, a Abbas potjera mazgu da ga preduhitri. Sva trojica istovremeno stigoše pred šator. Nasta prepirka između Omera i Abbasa. Omer je tražio dopuštenje da odsiječe glavu najljućem neprijatelju, dok je Abbas tražio zaštitu za njega. Poslanik, alejhisselam, ih sasluša i otpusti rekavši da sačekaju do ujutro. Ebu Sufjan je proveo neprospavanu noć u Abbasovu šatoru brinući se za svoju sudbinu.

Slijedećeg jutra Abbas i Ebu Sufjan su došli pred Poslanikov šator. Poslanik, alejhisselam, je vidio kako dolaze, pa reče:

- Jedan dolazi da postane musliman, ali ne srcem.

Kad su ušli u šator, Poslanik, alejhisselam, upita Ebu Sufjana:

- Znaš li ti da nema boga osim Allaha?

- Sada sam to shvatio. Da su postojali bogovi u koje sam vjerovao, sigurno bi mi pomogli.

- Znaš li da sam ja Allahov Poslanik?

Ovo je bio težak trenutak za Ebu Sufjana. Bio je ponosni stariješina Kurejšija, najugledniji u svom plemenu, Umejjin potomak. Uvijek se ponašao kao prvi. Bio je vladar Mekke, svi su ga se bojali ili su ga poštovali. Sada je stajao kao ponizni molilac, pred čovjekom protiv kojeg se godinama borio i za čije uništenje je uložio sve svoje snage.

- Oko poslanstva imam malo dvojbe – promrmlja Ebu Sufjan.

- Teško tebi, Ebu Sufjane! Potvrdi ili će ti glava biti odrezana! – zagalami Abbas.

- Svjedočim da je Muhammed Allahov Poslanik – prizna Ebu Sufjan.

Abbas tad prošapta Poslaniku, alejhisselam, tako da Ebu Sufjan nije mogao čuti:

- Allahov Poslaniče! Ebu Sufjan mnogo drži do dostojanstva i samopoštovanja. Budi velikodušan i ukaži mu neku počast.[1]

- Ko uđe u kuću Ebu Sufjana, bit će siguran – kaza Allahov Poslanik, alejhisselam.

Ebu Sufjanovo lice zasija, a Poslanik, alejhisselam, nastavi:

- Ko god zaključa svoja vrata, bit će siguran. Ko bude u Haremu Kabe, bit će siguran.

Ebu Sufjan se vratio u Mekku. Narod se okupio očekujući vijesti o njihovoj sudbini. Ebu Sufjan im se obrati:

- O Kurejšije! Muhammed je došao sa snagom kojoj se ne možete suprotstaviti. Priznajte ga i bit ćete sigurni. Ko uđe u moju kuću, bit će siguran.

Narod poče gunđati i negodovati. Neki ga podrugljivo upitaše:

- Šta misliš, koliko nas može stati u tvoju kuću?

- Ko ostane u svojoj kući i zaključa vrata, bit će siguran. Ko bude u Haremu, bit će siguran – dodao je Ebu Sufjan.

1 Ibn Hišam, 2/402-405.; Ibn Sad, 644; Vakidi, Megazi Resulillah, 327-331.

Ovo je umirilo narod, ali ne i njegovu ženu Hind. Skočila je na njega poput divlje mačke, vičući:

- Ubijte staru budalu! On nas je izdao!

Muslimani su očekivali da će možda biti manjeg otpora pri zauzimanju Mekke. Sa okorjelim neprijateljima muslimana, kao što su Ikrime i Safvan, ništa nije bilo sigurno. Zato je Poslanik, alejhisselam, ulazak u Mekku planirao kao vojnu operaciju.

Mekka je smještena u dolini. Okružena je dominantnim brdima. Kroz grad su prolazila četiri puta, od kojih je svaki prolazio između brda. Ovi putevi su dolazili iz pravca sjeverozapada, jugozapada, juga i sjeveroistoka. Poslanik, alejhisselam, je organizovao vojsku u četiri marševske kolone, a svaka je nastupala na jednom od puteva. Glavna kolona, kojom je komandova Ebu Ubejde i u kojoj je bio Poslanik, alejhisselam, nastupala je putem koji je dolazio iz Medine sa sjeverozapada preko Azahira. Druga kolona, pod komandom Zubejra, dolazila je jugozapadnim putem, kroz prolaz zapadno od brda Kuda. Treću kolonu je vodio Alija, a dolazila je sa juga. Halid je vodio četvrtu kolonu sa sjeveroistoka (Vidi kartu 5 na strani 117).

Ova taktika je imala cilj rasijecanje neprijatelja u male grupe. Neprijatelj ne bi bio u mogućnosti koncentrisati snage i pružiti otpor. Ako bi neprijatelj uspio zaustaviti muslimane na jednom od pravaca, muslimanima bi ostala još tri pravca sa kojih bi napredovali. Na taj način bi se takođe spriječilo eventualno bježanje Kurejšija. Međutim, kasnije je napetost popustila, pa su neki uspjeli pobjeći.

Poslanik, alejhisselam, je posebno istakao da ne smije biti borbe, osim ako Kurejšije budu naoružani. Takođe je zabranio ubijanje ranjenih i zarobljenih, kao i progonjenje bjegunaca.

Poslanik, alejhisselam, je ušao u Mekku 11. januara 630. godine (20. ramazana, 8. godine po Hidžri). Svi izgledi su bili da neće biti prolivanja krvi. Ali, na Halidovom pravcu neće biti tako. Ikrime i Safvan su okupili nekoliko Kurejšija i pripadnika drugih plemena i odlučili pružiti otpor. Sreli su se sa Halidovom kolonom kod Kandame. Dvojica neprijateljskih vođa su mu stajali na putu, a nekada su mu bili bliski prijatelji. Safvan je bio muž Halidove sestre Fahte.

Kurejšije su započele napad sa isukanim sabljama. Halid je to jedva dočekao. Napao ih je i potisnuo nazad poslije kratkog i oštrog sukoba. Ubijeno je dvanaest Kurejšija i dva muslimana, a Ikrime i Safvan su pobjegli sa bojnog polja.

Kad je Poslanik, alejhisselam, saznao za ovaj sukob i za broj poginulih nevjernika, bio je nezadovoljan Halidovim postupkom, jer je htio izbjeći krvoproliće. Znao je za Halidovu plahovitost i bojao se da bi Halid možda poduzeo nešto na svoju ruku. Halid je objasnio Poslaniku, alejhisselam, o čemu se radilo, pa je njegovo objašnjenje prihvaćeno. Halid se samo branio, a njegova priroda je bila takva da nije znao malo napasti. Kad bi napao – napao bi žestoko.

Pošto je Mekka zauzeta, Allahov Poslanik, alejhisselam, je otišao do Kabe i sedam put obišao (tavafio) oko nje. Bio je to veliki trenutak u njegovom životu. Prošlo je više od sedam godina od kad je otišao iz ovog grada, a za petama su mu bili Kurejšije žedni njegove krvi. Poslanik, alejhisselam, se sada vratio kao pobjednik. Kurejšije su sada drhtale u haremu Kabe, znajući da je osveta Arapa često bivala vrlo krvava.

Poslanik, alejhisselam, se okrenuo prema Kurejšijama. Nastala je potpuna tišina.

- **O Kurejšije! Kako da postupim sa vama?** – upita ih Poslanik, alejhisselam.

- Plemenito, o plemeniti brate i sine plemenitog.

- **Idite onda! Oprošteno vam je.**[1]

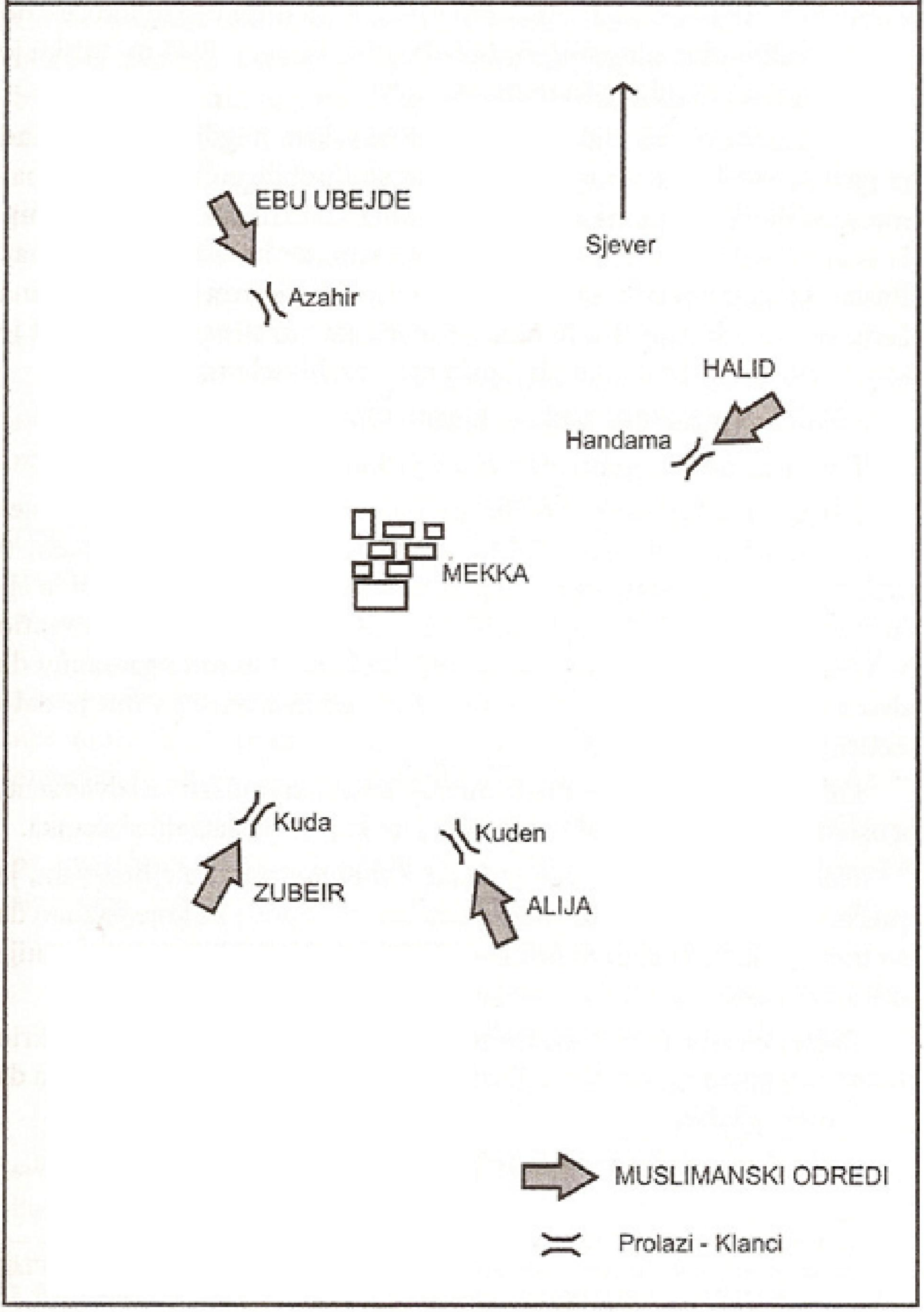
Poslanik, alejhisselam, tada uđe u Kabu i ugleda kipove raspoređene duž njenih zidova. Bili su raznih oblika i veličina. Unutar Kabe i oko nje je bilo 360 raznih kipova, od drveta i kamena. Poslanik, alejhisselam, je u rukama imao štap kojim je porazbijao kipove. Kaba je bila očišćena od lažnih božanstava. Kod Allahove Kuće, od sada će samo Uzvišeni Allah biti obožavan.

- **Došla je istina, a laž je propala** – uzviknu Poslanik, alejhisselam.[2]

Narednih nekoliko dana je provedeno u uspostavljanju reda. Mnogi stanovnici Mekke su primili islam i prisegnuli na vjernost Poslaniku, alejhisselam.

1 Ibn Hišam, 2/412.
2 Ibn Hišam, 2/417.

KARTA 5.
ZAUZIMANJE MEKKE II

Prije nego je ušao u Mekku, Allahov Poslanik, alejhisselam, je spomenuo poimenice deset osoba, šest muškaraca i četiri žene. Ove osobe su morale biti javno ubijene, čak i ako bi bile nađene u samoj Kabi. Ovih deset osoba su bili odmetnici, ili su direktno ili indirektno učestvovali u ubijanju, mučenju i izdaji muslimana. Prvi na spisku je bio Ikrime, a i Hind je bila jedna od njih.

Nakon okršaja sa Halidom, Ikrime se sakrio negdje u gradu. Kad je pažnja muslimana popustila, iskrao se i pobjegao u Jemen sa namjerom da se ukrca na brod za Abesiniju. Ikrimina žena je primila islam i otišla kod Poslanika, alejhisselam, da iznese njegov slučaj. Poslanik, alejhisselam, mu je oprostio i poštedio mu život. Ikrimina žena se odmah zaputi u Jemen, pronađe ga i vrati u Mekku. Kad je stigao nazad, Ikrime dođe do Poslanika, alejhisselam, i reče mu:

- Bio sam u zabludi. Sada se kajem. Oprosti mi.[1]

Poslanik, alejhisselam, prihvati ispriku, pa Ikrime primi islam.

Safvan nije bio na listi onih koji moraju biti ubijeni, ali je pobjegao sa svojom ženom u Džiddu, odakle se namjeravao prebaciti u Abesiniju. Neki njegovi prijatelji su razgovarali sa Poslanikom, alejhisselam, i zamolili da ga poštedi, pa Poslanik prihvati. Kad se vratio u Mekku, došao je do Poslanika, alejhisselam, i zamolio ga da mu da dva mjeseca roka da primi islam. I to je prihvaćeno, pa mu je dato četiri mjeseca za razmišljanje.

Od deset osoba osuđenih na smrt, ubijena su tri muškarca i dvije žene, a ostalima je oprošteno, uključujući i Hind koja je postala muslimanka.

Nakon što je uništio kipove oko Kabe, Poslanik, alejhisselam, je poslao izaslanike u okolna naselja da unište kipove za koje je znao da se tamo nalaze. Halida je poslao u Nahlu da uništi Uzzaa, najvažnije od tih božanstava. Halid je otišao sa 30 konjanika.[2]

Postojala su dva Uzzaa, jedan pravi i jedan lažni. Halid je otkrio lažnog i uništio ga. Vratio se Poslaniku, alejhisselam, i izvijestio ga da je obavio zadatak.

- Jesi li vidio išta neobično? – upita ga Poslanik, alejhisselam.

1 Vakidi, Megazi Resulillah, 332.

2 Postojala je dolina Nahla, sadašnja Vadi'l-Jemanija, kroz koju je prolazio put Mekka-Taif. Postojala je i Nahla u kojoj je bilo božanstvo Uzza, sjeverno od Vadi'l-Jemanije.

- Ne.

- Onda nisi uništio Uzzaa. Vrati se nazad.

Ljut na sebe, Halid se vrati u Nahlu i ovaj put nađe pravog Uzzaa. Čuvar hrama u kome je bio Uzza je pobjegao da spasi život. Prije nego je pobjegao, stavio je sablju oko vrata Uzzau kako bi se sam odbranio. Kad je Halid ušao u hram, ugledao je golu crnu ženu koja je stajala i cvilila. Halid nije razmišljao šta žena hoće – da li ga želi zavesti ili želi zaštititi idola. Potegao je sablju i jednim snažnim udarcem je raspolovio. Nakon toga je uništio kip, vratio se u Mekku i izvijestio Poslanika, alejhisselam, o svemu.

- Da, to je bio Uzza. Nikada više neće biti obožavan u vašoj zemlji – potvrdi Poslanik, alejhisselam.[1]

[Ovdje vidimo posebnu počast koju je Allahov Poslanik, alejhisselam, ukazao Halidu odabravši ga da uništi najvažnije božanstvo mušrika. Op. prev.]

Oko 20. januara dogodio se nesretan događaj u plemenu Benu Džezime. Poslanik, alejhisselam, je slao mnoge ekspedicije u plemena koja su živjela u blizini Mekke da ih pozovu u islam. Naredio je vođama ekspedicija da se ne bore protiv onih koji prihvate islam.

Halid je komandovao ekspedicijom koja je poslana južno od Mekke. Brojala je 350 konjanika iz nekoliko plemena. Najveći broj njih bio je iz plemena Benu Sulejm. Među njima je bilo muhadžira i ensarija. Njihov cilj je bio Jelemlem, oko 90 kilometara od Mekke.

Kad je Halid stigao do El-Humejsa, oko 25 kilometara od Mekke prema Jelemlem, sreo je pleme Benu Džezima. Ljudi iz plemena uzeše oružje i zavikaše:

- Mi smo muslimani, gradimo džamiju.

- Čemu onda oružje? – upita Halid.

- U zavadi smo sa nekim plemenima, pa se moramo braniti.

- Odložite oružje. Sada su svi muslimani. Nema potrebe za oružjem.

- Ovo je Halid, sin Velidov! Čuvajte ga se! Poslije odlaganja oružja, svezat će nam ruke, a onda će nam odsjeći glave! – povika jedan od ljudi iz plemena.[2]

---

1 Ibn Sad, 657.

2 Ibn Sad, 659-660; Ibn Hišam, 2/429.

Postojala je stara zavada između Halidovog plemena i Benu Džezime. U predislamsko doba, mali karavan Kurejša se vraćao iz Jemena. Kad je karavan prolazio pored Benu Džezime, oni ga opljačkaše i ubiše dvojicu Kurejšija. Jedan je bio Avf, otac Abdurrahmana b. Avfa, a drugi je bio Fakih, sin Mugirin, a Halidov amidža. Abdurrahman je kasnije ubio ubicu svog oca i tako se osvetio, ali Fakihova smrt nije bila osvećena. Sve ovo se dogodilo u vrijeme neznanja - džahilijjeta.

Ljudi iz Benu Džezime zagalamiše na čovjeka koji ih je upozoravao na Halida:

- Zar želiš da nas pobiju? Sva plemena su odložila oružje i postali su muslimani. Rat je završen.[1]

Ono što će se dogoditi dalje, nije sasvim jasno. Možda je u Halidu proradio džahilijjet, jer je relativno skoro postao musliman. Možda je u njemu proradila neka vrsta vjerskog zanosa, pa je posumnjao u iskrenost Benu Džezime. Kad su ljudi iz plemena odložili oružje, Halid je naredio da ih svežu, ali su ga poslušali samo ljudi iz Benu Sulejma. Zatim su ubili nekoliko zarobljenika. Nije poznato koliko. Ostali članovi ekspedicije ga nisu poslušali, a naročito Abdullah b. Omer i Ebu Katade. Ova dvojica su snažno protestovali protiv Halidovog postupka, ali Halid nije uvažio proteste. Ebu Katade je odjahao u Mekku i obavijestio Poslanika, alejhisselam, o Halidovom postupku.

Poslanik, alejhisselam, je bio zaprepašten. Podigao je ruke prema nebu i rekao:

- O Allahu, ja nisam odgovoran za ono što Halid čini.[2]

Odmah je poslao Aliju u pleme Benu Džezime sa mnogo novca da plati krvarinu i izgladi situaciju. Alija je obavio zadatak i nije se vratio sve dok pleme nije bilo zadovoljno.

Zatim je Allahov Poslanik, alejhisselam, poslao po Halida koji se vratio i objasnio da je to učinio zbog utiska da oni nisu bili pravi muslimani i da su mu lagali. Smatrao je da ih je ubio na Allahovom putu. Tu je bio i Abdurrahman b. Avf koji je rekao Halidu:

- Počinio si džahilsko djelo u danima islama.

- Ali osvetio sam se za smrt tvoga oca – vrdao je Halid.

1 Ibn Sad, 659-660;

2 Isti izvor.

- Nije istina - reče Abdurrahman - ja sam ubio ubicu svog oca, još davno. Ti si naredio pokolj Benu Džezime iz osvete za smrt tvog amidže Fakiha.

Uslijedila je prepirka između njih dvojice. Abdurrahman je bio jedan od onih kojima je još za života obećan džennet. Prije nego je stvar izmakla kontroli, Poslanik, alejhisselam, reče:

- Halide, ostavi moje ashabe na miru. Kad bi imao planinu zlata i potrošio je na Allahovom putu, nećeš dostići stepen mojih ashaba.[1]

Poslanik, alejhisselam, je naravno mislio na svoje prve ashabe, jer je Halid također bio jedan od ashaba.

Tako je Halidu jasno stavljeno do znanja koje mjesto u islamu mu pripada. Bilo mu je oprošteno, ali je naučio važnu lekciju da on, kao kasniji musliman, nije imao isti status kao prvi muslimani, a naročito ne kao deseterica obradovanih Džennetom. Ovu lekciju će imati na umu u mnogim budućim situacijama.

1 Ibn Sad, 2/431.

BITKA NA HUNEJNU

Nakon što su stanovnici Mekke položili zakletvu na vjernost, život u gradu se vratio u normalnu kolotečinu. A onda je sa istoka zapuhao vjetar neprijateljstva. Dva velika i snažna plemena, Havazin i Sekif, bili su na ratnoj stazi.

Pleme Havazin je živjelo u području sjeveroistočno od Mekke, a Sekif u području Taifa. Bili su susjedi. Sada, kad su muslimani osvojili Mekku, bojali su se da će ih napasti i naći ih rasute u njihovim plemenskim naseljima. Da bi izbjegli ovu opasnost, odlučili su prvi napasti, uzdajući se da će tako biti u prednosti. Ova dva plemena su se skupila u Avtasu, blizu Hunejna, gdje su im se pridružila još neka manja plemena. Ovo je bio savez sličan onome koji je okupljen u Bici na Hendeku. Ukupna snaga okupljenih nevjernika je bila 12 000 ljudi pod vrhovnom komandom tridesetogodišnjeg Malika b. Avfa. Ovaj mladi vojskovođa je odlučio dovesti svoje ljude u ozbiljnu opasnost, kako bi ih prisilio da se bore harabrošću očajnika. Naredio je da se porodice i stada priključe borbenom stroju.

Jedan od komandanata u savezničkoj vojsci je bio Zuraid b. Simma. Ovaj poštovani sijedi starac nije više bio u snazi i vitalnosti, pa tako nije mogao voditi ljude u bitkama. Njegovo životno i vojno iskustvo je bilo veliko. Njegovi savjeti u ratu bili su dragocjeni.

Zuraid je začuo neobične zvukove koje su proizvodili ljudi i životinje. Poslao je po mladog Malika i upitao ga:

- Zašto čujem riku kamila, njakanje magaraca, blejanje koza, vikanje žena i plač djece?

- Naredio sam da se porodice i životinje pridruže vojsci. Svaki čovjek će se boriti dok je njegova porodica i imetak iza njega. Tako će se boriti sa većom hrabrošću.

- Muškarac se bori sabljom i kopljem, a ne sa ženama i djecom. Odvoji porodice i životinje na sigurnu udaljenost od bojnog polja. Ako pobijedimo, neka nam se pridruže, a ako izgubimo, bit će sigurni.

Malik je to doživio kao kritiku njegovoj sposobnosti promišljanja i komandovanja, pa mu reče:

- Neću to učiniti. Ti si senilan i tvoja moć rasuđivanja je oslabila.

Zuraid je ovo odšutio i odlučio pustiti Malika da čini šta hoće. Malik se vratio svojim oficirima i rekao im:

- Kad napadnete, napadnite kao muškarci. Kad napad počne, neka pucaju korice.[1]

Pucanje korica sablji kod tadašnjih Arapa je označavalo žestinu samoubilačkog napada. Međutim, samo pleme Havazin je povelo svoje porodice i stoku u vojni logor, a ostali to nisu učinili.

Allahovom Poslaniku, alejhisselam, nije bilo do prolivanja krvi, ali nije bilo druge nego suočiti se sa novim neprijateljima. Odlučio je ne čekati i ne dati priliku da se sakupi savez protiv njega, kao što je to bilo tri godine ranije u Bici na Hendeku. Ako bi čekao u Mekki i tamo organizovao odbranu, neprijatelju bi porasla samouvjerenost. Osvojenjem Mekke muslimani su stekli veliki ugled među arapskim plemenima. Da bi se ovaj ugled sačuvao, morao se prihvatiti izazov napadača. Poslanik, alejhisselam, je odlučio pokrenuti snage iz Mekke i krenuti ka Avtasu. Bila je to neobična situacija. Obje strane su napredovale jedna prema drugoj.

Muslimani su napustili Mekku 27. januara 630. godine. Vojska je brojala 12 000 ljudi, od kojih je 10 000 bilo iz snaga koje su zauzele Mekku i 2 000 novopridošlih muslimana. Novi muslimani nisu bili pouzdani borci, jer islam još nije ušao u njihova srca. Krenuli su u borbu samo zato što su mislili da je tako ispravno. Među njima su bili Ebu Sufjan i Safvan b. Umejje, koji je dobio četiri mjeseca roka kako bi odlučio hoće li biti musliman ili ne. Sada je on učinio prijateljsku gestu prema Poslaniku, alejhisselam, i posudio muslimanima 100 krznenih prsluka za predstojeću bitku.

Na čelu muslimanske vojske, kao prednje obezbjeđenje, jahalo je 700 ratnika iz plemena Benu Sulejm pod Halidovom komandom. Tokom noći, muslimani su stigli u dolinu Hunejn i tu zanoćili.

Hunejn je dolina koja se pruža od sadašnjeg Šer'ul-mudžahid koji se nalazi oko 20 kilometara sjeveroistočno od Mekke, do tadašnjeg

1 Ibn Hišam, 2/438-439.

Šer'un'n-nahla oko 12 kilometara istočno od Šer'ul-mudžahid. Dolina nastavlja još oko 12 kilometara istočno i skreće sjeverno prema Zaimi. Između dva Šer'a, dolina je široka uglavnom oko 3,5 kilometra, a kod Šer'un'n-nahla se sužava na oko 600 metara. Kako se približava Zaimi, sve više se sužava. U ovom drugom dijelu dolina Hunejn se toliko sužava da postaje tjesnac koji je najuži kod Zaime.

Dok su muslimani napredovali prema Hunejnu, obje strane su poslale obavještajce da prikupe podatke o neprijatelju, pa su i jedni i drugi bili dobro informisani o snazi i pokretima druge strane. Muslimanski obavještajac se ubacio među snage plemena Havazin u Avtasu, prikupio potrebne podatke i neopaženo se vratio da podnese izvještaj Allahovu Poslaniku, alejhisselam.

Čim su muslimani stigli u dolinu Hunejn i ponovo se ulogorili, Malik je to odmah saznao. Pretpostavljao je da muslimani znaju da je njegova vojska u Avtasu i da se planiraju boriti protiv njega u Avtasu ili u njegovoj blizini. Odlučio je nadmudriti muslimane.

Prije zore 1. februara 630. godine muslimani su u marševskom poretku krenuli prema Avtasu, gdje su očekivali susret s neprijateljem. Namjeravali su proći kroz tjesnac Hunejn prije nego li neprijatelj sazna za njihov pokret. Prethodnica je bila i dalje iz plemena Benu Sulejm, pod Halidovom komandom, a glavnina snaga je marširala iza njih, uključujući i grupu od 2 000 muslimana koji su tek nedavno prihvatili islam. Logor je ostavljen kao baza ove akcije.

U prvi cik zore prethodnica muslimanske vojske je ušla u tjesnac nedaleko od Zaime. Nestrpljivo očekujući borbu sa iznenađenim neprijateljem u Avtasu Halid je ubrzao tempo. A tada, kao da je udario grom. Halid je prvi osjetio udar zasjede. Tišinu zore su prekinuli prodorni uzvici iz hiljada grla. Na stotine strijela je poletjelo zviždeći i pogađajući ljude i konje. Muslimanska prethodnica nije zastala niti je pružila otpor. Nisu stigli nimalo razmisliti. Počeli su bezglavo bježati. Uzaludni su bili Halidovi povici da stanu. Niko ga nije mogao čuti. Teško ranjen ponesen je plimom izbezumljenih ljudi i konja u bijegu. Nakon kratkog jahanja, pao je sa konja, nesposoban načiniti ikakav pokret.

Dok se prethodnica u trku povlačila tjesnac su joj zatvorile druge jedinice koje su bile iza nje, pa je tek sad postala svjesna šta se dešava ispred nje. Novoobraćeni muslimani su se okrenuli i odmah pobjegli,

a sa njima i još nekoliko muslimanskih jedinica. Neki su pobjegli nazad u logor, a većina se razbježala na izvjesnu udaljenost od zasjede. Niko još nije u potpunosti shvatao šta se dešava. Panika je rasla dok je kamila jahala kamilu, a ljudi i konji uporedo trčali.

Malik je iznenadio one koji su namjeravali iznenaditi njega. Tokom noći pokrenuo je vojsku u prolaz gdje je manevar bio nemoguć. Njegovi ljudi su se rasporedili sa obje strane staze koja je vodila kroz prolaz i odlično maskirani sakrili se iza kamenja i pukotina. Sprijeda su bili ljudi iz Havazina i nekoliko grupa iz Sekifa i ostalih plemena. Malik je smislio majstorski plan. Pokrenuo je svoje jedinice poslije sumraka, pa su muslimani mislili da je on u Avtasu, a on je napravio zasjedu u prolazu. Mislio je da će ovaj iznenadni napad razbiti muslimane i vratiti ih u Mekku. Iza mjesta gdje je bila zasjeda nalazio se vrlo uzak prolaz kroz koji se Malik mogao povući u slučaju da zasjeda ne uspije. Sve dok je ovaj prolaz[1] pod Malikovom kontrolom, muslimani ne mogu napredovati prema njegovoj bazi.

Mnogi novoobraćeni muslimani iz Mekke bili su obradovani ovom situacijom. Ebu Sufjan je rekao:

- Ovo povlačenje se neće zaustaviti dok ne stignu do mora.

- Sada će se vidjeti da je Muhammed čarobnjak – reče Safvanov polubrat.

- Zaveži. Allah ti jezik slomio. Više volim da nam je vladar neko od Kurejšija nego neko iz Havazina – doviknu mu Safvan.[2]

Poslanik, alejhisselam, je ostao na stazi sa devet ashaba, uključujući Aliju, Ebu Bekra, Omera i Abbasa. Dok su muslimani trčali pored njega, Poslanik, alejhisselam, je vikao:

- O muslimani! Ovdje sam! Ja, Allahov Poslanik! Ja, Muhammed, sin Abdullahov![3]

Ali njegovi povici nisu bili od pomoći. prethodnica plemena Havazin je došla do mjesta gdje je bio Poslanik, alejhisselam. Alija je tada oborio prvog nevjernika na Hunejnu, tako što je presjekao tetive zadnjih nogu kamile na kojoj je nevjernik jahao sa dugim kopljem u ruci goneći muslimane. Jedan musliman je prišao i odsjekao mu glavu.

1 Nismo u mogućnosti precizno locirati ovaj prolaz. Vjerovatno je bio u Zaimi ili u blizini.
2 Ibn Hišam, 2/443-445.
3 Isti izvor.

Poslanik, alejhisselam, se tada sa svojom grupom pomaknuo desno i sklonio se iza stijenja. Nekoliko nevjernika je napalo njegovu grupu, ali su ih ashabi odbili.

Malik je učinio muslimanima ono što niko prije njega nije. Prvi put su muslimani osjetili gorko iskustvo upadanja u zasjedu. Čak i najhrabriji među njima bezglavo su bježali u panici.

Malikova zamisao je bila izvrsna. Ali, njegovi ljudi nisu proveli plan na način kako je on zamislio. Nisu sačekali da glavnina muslimanske vojske uđe u zamku, pa su zapucali odmah kad se pojavio vodeći element muslimanske vojske. Sada je Malik napravio grešku. Bio je zadovoljan početnim uspjehom i nije poduzeo dalji napad na muslimane. Da je to učinio, sve bi drugačije završilo. Osim toga, njegovi strijelci su bili vrlo neprecizni, pa je rezultat zasjede bio svega nekoliko ranjenih muslimana i jahaćih životinja. Nijedan musliman nije poginuo.

Poslanik, alejhisselam, je shvatio da je situacija vrlo teška. Ipak, odlučio je ne dopustiti Maliku da se izvuče sa tako lahko ostvarenom pobjedom. Rekao je Abbasu da pozove muslimane da se okupe oko njega. Abbas je bio krupan čovjek moćnog glasa pa je povikao:

- O, muslimani! Dođite do Allahova Poslanika! O, ashabi! O, Ensarije! O...

Dozivao je svako pleme da se odazovu Poslaniku, alejhisselam. Mnogi muslimani su čuli ovaj poziv, pa su krenuli ka mjestu gdje je bio Poslanik, alejhisselam Kad se 100 ljudi okupilo oko Poslanika, alejhisselam, naređen je kontranapad. Muslimani su napali nevjernike iz Havazina, koji su bili najbliži Poslaniku, alejhisselam, i potisnuli ih nazad. Kad je broj okupljenih muslimana narastao na nekoliko hiljada, Poslanik, alejhisselam, je naredio opći napad na Havazin.

Sada je Malik bio iznenađen. Bio je siguran u pobjedu, a njegova vojska je napadnuta. Borba prsa u prsa je bivala sve žešća, a to je zapravo ono što su muslimani tražili. Bili su hrabri i izvrsno su rukovali sabljama. U ovakvim bitkama nije im bilo ravnih. Napokon, Havazin je odbačen nazad. Poslanik, alejhisselam, je vidio neprijatelje kako padaju, pa reče:

- Zaista, ja sam Poslanik, ja, sin Abdul Muttaliba.

Zatim se okrenuo onima koji su bili u njegovoj blizini i rekao:

- Sad se peć ugrijala.[1]

Malik je vidio da se stvari odvijaju nepovoljno po njega, pa je aktivirao plan povlačenja. Pleme Sekif je bilo spremno nedaleko iza plemena Havazin. Malik je ostavio Sekif na njihovim pozicijama kao začelno osiguranje, a Havazin je povukao na sigurno. Muslimani su ih gonili. Dočekao ih je Sekif, koji je uskoro osjetio kaznu pravovjernih. Uskoro je Sekif počeo bježati, kao i ostala manja plemena. U međuvremenu je Malik uspio povući Havazin do prolaza i rasporediti ih za odbranu, sačekavši da prođe i posljednji zaostali nevjernik. Sve dok drže prolaz pod kontrolom, njihove porodice i njihova stada su sigurna.

Muslimani su se oporavili od neočekivane zasjede, organizovali kontranapad i potisnuli neprijatelja. Bila je to taktička pobjeda, ali ostalo je još mnogo toga da se uradi.

Muslimanska vojska se sada potpuno okupila, izuzev nekolicine njih koji su pobjegli. Poslanik, alejhisselam, je odlučio pojačati postignutu prednost. Organizovao je snažan konjički odred i poslao ga naprijed, prije nego Havazin predahne i reorganizuje se. Odred je formiran od Benu Sulejma i ostalih, jer je Halid uspio ponovo uspostaviti kontrolu nad njima. Halid je propustio kontranapad muslimana. Ležao je na mjestu gdje je pao. Allahov Poslanik, alejhisselam, je došao do njega, puhnuo u njegove rane, nakon čaga je Halid ustao osjećajući se osnaženim i vratio se u bitku.[2]

[Allahov Poslanik, alejhisselam, je bio sami bereket, kako duhovno tako i fizički, pa je i njegov dah bio berićetan. Ovdje vidimo još jedan primjer Poslanikove, alejhisselam, posebne pažnje prema Halidu. Nije svako imao priliku biti osnažen Poslanikovim, alejhisselam, berićetnim dahom. Op. prev.]

Konjica je stavljena pod komandu Zubejra b. Avvama i susrela se sa Malikom u prolazu. Nakon kratkog okršaja Malik je potisnut sa prolaza. Čitava dolina je sada bila pod kontrolom muslimana. Poslanik, alejhisselam, je ostavio Zubejrovu grupu u prolazu da štite muslimane ako bi se Havazin vratio, a drugu grupu, pod komandom

1 Ibn Sad, 665.
2 Isfahani, 15/11.

Ebu Amira, poslao je u Avtas. Tu je bio logor Havazina, čiji ratnici su potisnuti iz prolaza pa su požurili do logora da zaštite svoje porodice i stada. Kad su muslimani stigli do logora nevjernika, nastao je žestok okršaj. Borba je nastavljena sve dok Havazin nije savladan. Logor Havazina je bio u rukama muslimana. Sada im se priključila i Zubejrova grupa.

Neprijateljski savez je razbijen. Havazin i ostala plemena su se razbježala i vratila se u svoja naselja. Pleme Sekif, pod vođstvom Malika, povuklo se u Taif, riješeno pružati otpor do kraja. Bitka na Hunejnu je završena. Muslimanski gubici su bili vrlo mali jer su strijelci Havazina bili neprecizni. Bilo je dosta ranjenih, ali su samo četverica poginuli. Muslimanski borci su bili hrabri i vješti. Među njima je bilo nekoliko izvanredno vještih u baratanju sabljom, te su tako angažovali po trojicu ili četvericu nevjernika ubijajući jednog po jednog. Ubijeno je sedamdeset nevjernika u dolini i u logoru. Među poginulima je bio i stari Zuraid. U neprijateljskom logoru su muslimani zarobili oko 6 000 žena, djece i robova i nekoliko hiljada grla stoke.[1]

Ovo je bilo prvi put da su muslimani upali u zasjedu u nekoj većoj akciji. Ovo je bilo drugi put u historiji da čitava armija napravi zasjedu drugoj armiji. Prvi put je to učinio Hanibal, kad je 217. godine p.n.e. napravio zasjedu Rimljanima kod jezera Transimene. Malik je napravio izvrstan plan, ali njegovi ljudi nisu bili dovoljno sposobni da ga sprovedu. Možda bi i uspjeli da im protivnici nisu bili muslimani. Allahov Poslanik, alejhisselam, nije prihvatao poraz, a muslimani su imali neograničeno povjerenje u svoga vođu, pa su poraz preokrenuli u pobjedu. Nasuprot Maliku, Poslanik, alejhisselam, nije bio zadovoljan djelimičnom pobjedom.

Prvi put je Halid bio iznenađen. Uvijek je bio svjestan prednosti iznenadnog napada, ali ovoga puta je on bio iznenađen. Vidio je kako panika i najhrabrije ljude natjera u bijeg. Vidio je šta znači iznenadno pojavljivanje neprijatelja u neočekivano vrijeme i na neočekivanom mjestu. Odlučio je da više nikada neće biti iznenađen. Zaista i nije bio.

1 Niko sa sigurnošću ne zna preciznu lokaciju Avtasa. Ali, sigurno je morao biti negdje u dolini. Logor od 6 000 ljudi, bez vojnika i nekoliko hiljada grla stoke nije mogao biti smješten u brdovitom području, niti u manjoj oazi. Smatramo da je to bilo vrlo blizu Zaime, ali je mogao biti i drugdje.

OPSJEDANJE TAIFA

Allahov Poslanik, alejhisselam, je slijedio neprijatelja koji je bježao ka Hunejnu. Odlučio je ne dati Maliku vremena da predahne. Zarobljene muškarce, žene, djecu i stoku je pod pratnjom poslao u Džiranu. Muslimani su se sada kretali sa mnogo više opreza ne želeći više upasti u zamku sličnu onoj na Hunejnu. Teren je bio brdovit, pa je Malik mogao postaviti zasjedu na mnogim mjestima.

Napustivši Avtas, Poslanik, alejhisselam, je marširao kroz dolinu Nahla, a zatim skrenuo na jug prema Vadi'l-Mulejhu. Odatle je nastavio prema Vadi'l-Karnu i izbio na plato oko 13 kilometara sjeverozapadno od Taifa. Muslimanski izviđači nisu nigdje mogli vidjeti nijednog nevjernika izvan granica Taifa, pa su tako mogli brzo marširati i doći neprijatelju iza leđa. Tokom marša Halid je ponovo komandovao prethodnicom muslimanske vojske.

Poučen nedavnim iskustvom iz Hunejna i Avtasa, Malik se više nije usudio sukobiti sa muslimanima na otvorenom. Htio je nametnuti uslove i okolnosti borbe. Povukao je svoje jedinice u grad i brzo sakupio onoliko zaliha koliko je mogao, pripremajući se za opsadu. Nakon što je rasporedio snage za odbranu, Malik je čekao.

Muslimani su stigli pred Taif 5. februara 630. godine i otpočeli opsadu grada koja će trajati narednih 18 dana. Postavili su logor suviše blizu zidina, pa će ih nevjernici zasuti strijelama. Ubijeno je nekoliko muslimana, pa je logor podignut i povučen nazad na mjesto gdje je danas džamija Ibn Abbasa. Muslimanska vojska je podijeljena u manje jedinice i raspoređena tako da onemogući bijeg iz grada. Ebu Bekr je komandovao opsadom. Vrlo često su strijelci sa obje strane gađali jedni druge. Nevjernici su bili u zaklonu, a muslimani na otvorenom, tako da je mnogo muslimana ranjeno, uključujući i Abdullaha b. Ebi Bekra, koji je kasnije podlegao ranama.

Prošlo je nekoliko dana opsade. Nakon zauzimanja Mekke, Allahov Poslanik, alejhisselam, je poslao dvojicu muslimana u Jemen da nauče vještine opsjedanja. Ali, oni će se vratiti tek kad se opsada Taifa okonča. Selman Farisi je opet priskočio u pomoć, kao što je to učinio u Bici na Hendeku. Kao Perzijanac imao je neka znanja o naprednom načinu ratovanja. Po njegovim instrukcijama muslimani su napravili katapult kojim su ispucavali velike kamene blokove na grad. Ali, muslimani su bili početnici u ovoj ratnoj vještini, pa nije postignut naročit rezultat.

Onda je Selman odlučio načiniti veliki štit od drveta i kože, ispod kojeg je grupa vojnika, zaštićena od neprijateljskih strelica, mogla doći do vrata utvrđe, razbiti ih i provaliti unutra. Muslimani načiniše ovaj veliki štit, pa grupa muslimana, koristeći ga kao zaštitu, stiže pred drvena vrata Taifa. Malik je bio spreman. Njegovi vojnici zasuše muslimane užarenim komadićima gvožđa. Teško opečeni, muslimani zbaciše štit sa sebe i pobjegoše nazad. Dok su bježali, jedan musliman je poginuo pogođen strelicom nevjernika.

Dvije sedmice su prošle, a kraj opsade nije još bio ni na vidiku. Nevjernici nisu izlazili iz grada da bi se borili, a muslimani nisu mogli unutra. Kad god bi to pokušali, kiša strelica bi ih odbacila nazad. Jedna strelica je pogodila Ebu Sufjana u oko, tako da je ostatak života proveo kao jednook.[1]

Februar je bio vrlo hladan u okolici Taifa, a vremenske prilike su općenito bile nepovoljne. Muslimani nikako nisu mogli izmamiti nevjernike van utvrde. Malik je bio suviše pametan da bi riskirao bitku na otvorenom, jer su muslimani tu bili nenadmašni. Allahov Poslanik, alejhisselam, je sazvao ratno vijeće i zatražio savjet od svojih oficira. Jedan od njih reče:

- Kad stjeraš lisicu u njenu rupu, ako dovoljno dugo čekaš nad rupom, ulovit ćeš je. Ako odeš od rupe, lisica ostaje neozlijeđena.[2]

Ebu Bekr je savjetovao da se vrate u Mekku, a Omer je podržao taj prijedlog. Poslanik, alejhisselam, nije više mogao čekati pred Taifom, jer su ga čekali važniji poslovi. Odlučio je prekinuti opsadu i vratiti

1 Prema nekim izvorima, Ebu Sufjan je izgubio oko u Bici na Jermuku, a ne kod Taifa.
2 Ibn Sad, 675.

vojsku u Mekku, ali je nekoliko tvrdoglavih ljudi protestovalo i insistiralo na borbi do potpune pobjede.

- Dobro, napadamo sutra – reče im Poslanik, alejhisselam.[1]

Idućeg dana je grupa tvrdoglavaca pokušala napad, koji neprijateljski strijelci sa zidina Taifa odbiše. Zato se vratiše Poslaniku, alejhisselam, sa filozofskim prijedlogom da bi možda ipak bilo bolje ostaviti lisicu u njenoj rupi. Tako je muslimanska vojska 23. februara 630. godine prekinula opsadu. Izgubili su 12 vojnika, a mnogo njih je bilo ranjeno. Deset mjeseci kasnije pleme Sekif je primilo islam.

Muslimani su stigli u Džiranu 26. februara. Poslanik, alejhisselam, je ovdje izvršio podjelu ratnog plijena. Kako bi pokazao novim muslimanima da neće biti diskriminirani zbog toga što su odugovlačili sa primanjem islama, Allahov Poslanik, alejhisselam, je i njima dao njihov dio plijena. Tek što su žene, djeca i stoka podijeljeni među muslimanima, delegacija plemena Havazin je došla kod Allahova Poslanika, alejhisselam, i izjavila da pleme prima islam. Zatim su rekli:

- Zar nam sad nećete vratiti ono što ste zarobili u bici protiv nas?

Njihov zahtjev je bio neopravdan, jer ono što su muslimani zarobili od njih, zarobili su u trenutku kad su oni bili nevjernici. Međutim, Allahov Poslanik, alejhisselam, darežljiv kakav je bio, reče:

- Da li su vam draže vaše žene i djeca ili su vam draži vaši imeci?

- Vratite nam žene i djecu, a ostalo zadržite.[2]

Allahov Poslanik, alejhisselam, je tada pozvao muslimane da vrate Havazinu njihove žene i djecu. Svi su ga poslušali osim Safvan b. Umejje, koji je odbio vratiti jednu mladu djevojku koju je dobio kao plijen. Vjerovatno je bila lijepa.

Nekoliko dana kasnije, Malik je napustio Taif i došao u muslimanski logor. Primio je islam, a Allahov Poslanik, alejhisselam, ga je bogato nagradio.

Allahov Poslanik, alejhisselam, i muslimanska vojska su se zaputili u Medinu, gdje su stigli u drugoj polovini marta mjeseca 630. godine.

1 Isti izvor.
2 Ibn Hišam, 2/489.

Prošla je osma godina po Hidžri. Iduća godina je bila „Godina izaslanstava". Mnoge delegacije iz plemena širom Arabije su tokom te godine dolazile kod Poslanika, alejhisselam, u Medinu i prihvatale islam. Neki od njih to nisu i srcem učinili, što ćemo ubrzo i vidjeti. Jedni su iskreno težili pravom putu, a drugi su dolazili iz političkih razloga. Neki su opet dolazili iz čiste radoznalosti, a neki su bili najgore protuhe.

DEVMETUL DŽENDEL

U devetoj godini po Hidžri muslimani su poduzeli samo jednu veću vojnu akciju. Bio je to pohod na Tebuk, koji je predvodio Allahov Poslanik, alejhisselam, lično. Sve je upućivalo na to da će ova ekspedicija proći mirno. Ali, tu je bio i Halid.

Tokom dugog i toplog ljeta 630. godine u Medinu su pristizali izvještaji o koncentrisanju jakih snaga Bizantijaca u Siriji. Njihova prethodnica je bila u Jordanu, a Heraklije, vladar Bizantijskog carstva je došao u Homs.[1]

Sredinom oktobra 630. godine Poslanik, alejhisselam, je naredio muslimanima da se pripreme za bitku protiv Bizantijaca, ali to nije bila stvarna svrha ove ekspedicije. Allahov Poslanik, alejhisselam, je, iz njemu poznatih razloga, htio provjeriti snagu imana muslimana tako što će ih pozvati na marširanje po žestokoj vrelini. Pod ovakvim uslovima, samo pravi vjernici će se odazvati.

Tako je i bilo. Većina muslimana se rado odazvala Poslanikovom, alejhisselam, pozivu, pa započeše pripreme za ekspediciju. Neki su nerado primili ovaj poziv. Te godine je oktobar bio sa neubičajeno visokom temperaturom, pa je boravak u hladovini voćnjaka bio vrlo prijatan. Ljudi nisu imali volje ni za šta drugo, osim za odmaranje u hladovini dok vrućine ne prođu. Munafici su, po svom ustaljenom običaju, iskoristili priliku i odgovarali muslimane od pridruživanja ekspediciji, tako da je nekoliko muslimana posrnulo na ovom ispitu.

Krajem oktobra muslimani su krenuli na Tebuk. Bila je to najveća vojska koja se okupila pod Poslanikovom, alejhisselam, zastavom. Činili su je muslimani iz Medine, Mekke i još mnogih plemena koja su primila islam. Prema nekim izvorima, bila je to vojska od 30 000 vojnika među kojima j bilo 10 000 konjanika, ali to je vjerovatno preuveličavanje.

1 Grad u današnjoj Siriji.

Kad su stigli na Tebuk, muslimani su saznali da se prethodnica Bizantijaca vratila za Siriju, u Damask. Nije bilo potrebe nastavljati dalje. Ali, Poslanik, alejhisselam, je odlučio potčiniti okolna plemena i staviti ih pod kontrolu. Važna mjesta u okolini su bila Eila, kod današnje Akabe, Jarba, Azruk i Makna. Sva ova mjesta su bila u zaljevu Akaba. Sklopljen je savez sa svim plemenima koja su pristala plaćati džizju.[1]

Jedno od važnih područja koje je Allahov Poslanik, alejhisselam, htio staviti pod kontrolu je bilo Devmetul Džendel, kojim je vladao Ukajdar b. Abdil Malik, kršćanski princ iz plemena Kinda, koji je bio poznat kao strastveni lovac. Kako bi potčinio ovo područje, Poslanik, alejhisselam, je poslao Halida sa 400 konjanika da izvrši taj zadatak, dao mu uputstva kako će to učiniti i dodao:

- Vjerovatno ćeš ga naći kako lovi divlje bikove.[2]

Halid je stigao pred zidine Devmetul Džendela u noći punoj mjesečine, krajem novembra 630. godine. Tek što je Halid rasporedio jedinice oko zidina, gradska kapija se otvorila a iz grada je izjahao Ukajdar sa nekoliko prijatelja naoružanih oružjem za lov. Ukajdar je zbog vreline dana odlučio loviti noću. Mjesečina mu je obećavala dobar ulov.

Halid je uzeo nekoliko ljudi i jurnuo na družinu lovaca. Skočio je na Ukajdara i oborio ga sa konja, a njegovi ljudi su se okomili na ostatak lovačke družine. Ukajdarov brat Hasan se opirao hvatanju, pa je ubijen, dok su ostali odgalopirali nazad u utvrdu i zaključali vrata.

Halid se vratio na Tebuk sa dragocjenim zarobljenikom. Ukajdar je ušao u savez sa Poslanikom, alejhisselam, platio veliku otkupninu za sebe i pristao na plaćanje džizje.

Muslimani su se vratili u Medinu. Stigli su sredinom decembra 630. godine, a tada su vremenske prilike bile vrlo povoljne.

Nakon pohoda na Tebuk nije bilo većih pohoda za Poslanikova, alejhisselam, života. Sva plemena iz Arabije su primila islam i obavezala se na odanost Poslaniku, alejhisselam, i plaćanje dogovorenih poreza. U svakom plemenu Poslanik, alejhisselam, je imenovao plemenskog starješinu. Bio je zauzet državnim pitanjima, unapređivao

1 Porez koji plaćaju nemuslimani koji žive u islamskoj državi u znak lojalnosti i kao naknadu zbog neučestvovanja u ratnim pohodima.

2 Ibn Hišam, 2/526.

državni aparat i udario temelje novoj državi. Poslao je nekoliko ekspedicija u razne krajeve Arabije, sa zadatkom da pozivaju plemena u islam. U slučaju pružanja oružanog otpora, pleme bi bilo silom potčinjeno.

U julu 631. godine Poslanik, alejhisselam, je poslao vojnu ekspediciju pod Halidovom komandom u pleme Benu Harisa b. Kaba u Nedžranu, sjeverno od Jemena. Poslanik, alejhisselam, je Halidu dao slijedeća uputstva:

- Tri puta ih pozovi u islam. Ako pristanu, nemoj im nauditi, ako odbiju, bori se protiv njih.[1]

Halid je stigao u Nedžran i razgovarao sa Benu Harisom b. Kabom. Prihvatili su islam, bez prolijevanja krvi. Ostao je kod njih nekoliko mjeseci podučavajući ih islamu. Kad je procijenio da su postali dobri muslimani, poslao je pismo Poslaniku, alejhisselam, u kome ga je o svemu izvijestio. Poslanik, alejhisselam, mu je odgovorio pismom zahvalnosti i pozvao ga da dođe u Medinu sa delegacijom plemena. Halid je stigao u Medinu januara 632. godine. Poslanik, alejhisselam, ih je dočekao sa uobičajenom uljudnošću. Nakon što im je objasnio njihove dužnosti, odredio im je starješinu i uputio ih nazad u Nedžran.

Bilo je ovo posljednji zadatak koji je Halid obavio za Poslanikova, alejhisselam, života.[2]

1 Ibn Hišam, 2/592.

2 Oni koji misle da je Halid trebao izvršiti još neke zadatke, neka pogledaju bilješku 2. u dodatku B.

DIO 2.

BORBA PROTIV ODMETNIKA OD ISLAMA

NADOLAZEĆA OLUJA

Odmetništvo od islama je zapravo počelo za života Poslanika, alejhisselam, no prava i najozbiljnija opasnost jačanja odmetnika javila se poslije Poslanikove, alejhisselam, smrti, kada se Arabijom proširio val "nevjerovanja poslije vjerovanja," kojeg je hazreti Ebu Bekr trebalo da uništi. Odmetnički pohod je ovdje obrađen kao cjelina, iako hronološki prvi dio ovih događaja pripada ranijoj historiji.

Prvi veći događaj vezan za odmetnike od islama desio se u Jemenu, i poznat je kao događaj Esved Ensija. Esved je bio vođa Ensa - velikog plemena koje je nastanjivalo zapadni dio Jemena. Njegovo pravo ime bilo je Abhala b. Kab, ali pošto je bio jako tamnoput, prozvali su ga Esved – Crni. Imao je neke kvalitete, kao što su vođstvo i govorništvo.

Tokom desete godine po Hidžri, stanovnici južnog i jugoistočnog dijela Arapskog poluotoka su prešli na Islam. Poslanik, alejhisselam, je slao izaslanike i učitelje na razna mjesta da šire islam i poučavaju ljude. Zadatak je izvršen kako treba. No, većina stanovnika ovih krajeva nisu postali pravi muslimani, njihovo primanje islama bilo je više formalno nego iskreno.

Prije ovog preobraćanja Jemenom je upravljao perzijski plemić Bazan,[1] kao namjesnik perzijskog cara. Bazan je primio islam i Poslanik, alejhisselam, ga je postavio za namjesnika Jemena. Krasila ga je mudrost, pa je provincija napredovala pod njegovom vladavinom, ali malo prije Poslanikovog, alejhisselam, oprosnog hadža, Bazan je umro, pa je Poslanik, alejhisselam, kao novog namjesnika u Sani postavio Bazanovog sina Šahra. Tako je u Jemenu i dalje vladao mir.

A onda, u vrijeme Poslanikovog, alejhisselam, oprosnog hadža, Esved se proglasio poslanikom. Recitirao je nekoliko svojih stihova tvrdeći da su to ajeti iz Kur'ana koji su mu objavljeni i izjavio je da je on Allahov poslanik.

1 Neki historičari ga nazivaju Bazam.

Esved je imao magarca kojeg je dresirao tako da izvršava određene radnje. Koristio se tim magarcem da pokaže svoje moći. Naredio bi mu:

- Pokloni se pred svojim gospodarom - i magarac bi pognuo glavu pred Esvedom.

- Klekni pred svoga gospodara - i magarac bi kleknuo.

Esved je tada postao pozant kao Zul-Himar - Vlasnik magarca ili „Magarac-Valah". Neki hronolozi se drže toga da je bio poznat i kao Zul-Humur - Pijanica. Ovo bi moglo biti istinito jer je bio teški ovisnik o alkoholu. Ipak, njegovo pleme ga je slijedilo, vjerujući da je istinski poslanik. U ovoj zabludi bila su još neka manja jemenska plemena.

Esved je okupio vojsku od oko 700 jahača i krenuo u Nedžran. Zauzeo je grad bez poteškoća i protjerao muslimanskog namjesnika. Ushićen ovom lahkom pobjedom, postavio je svog čovjeka da upravlja Nedžranom i preselio se u Sanu. Šahr, novopostavljeni namjesnik Jemena, je čuo za pad Nedžrana, saznao Esvedove namjere i odlučio ga poraziti prije nego li dođe do Sane. Okupio je malu naoružanu vojsku i odmarširao da se suprotstavi neprijatelju. Dvije vojske su se sukobile sjeverno od Sane. Kratak i oštar sukob koji je slijedio završio je u Esvedovu korist. Muslimani su doživjeli poraz, a Šahr je ubijen u bici, ostavljajući iza sebe lijepu mladu udovicu Azad. Pet dana kasnije Esved je ušao u Sanu kao osvajač. Kretao se veoma brzo u svojoj šejtanskoj misiji. Prošlo je tek 25 dana otkad je otcijepio svoje pleme od islamske države i proglasio svoje poslanstvo.

Većina Jemena je sada bila pod njegovom kontrolom, pa je bio zadovoljan svojim vojnim i političkim uspjehom. Esved je prisilno oženio lijepu Azad. Jadna udovica nije imala drugog izbora nego pokoriti se Magarcu.

Pošto je okupirao Nedžran i Sanu, Esved je učvrstio svoj uspjeh proširivši uticaj na cijeli Jemen. Mnoga plemena su ga priznala kao vladara i poslanika. Kako je njegov autoritet rastao, postao je nezadovoljan samom titulom poslanika, pa se proglasio Rahmanom od Jemena. Riječ „Rahman" znači Milostivi i jedno je od Allahovih dž.š. imena. Nastavio je sa pijančenjem i orgijanjem, a zlosretna Azad je osjećala neizmjerno gnušanje prema njemu, pa se povjerila jednoj prisnoj prijateljici:

- Nijedan mi čovjek nije mrzak kao on.

Esved je mrzio sve članove Bazanove obitelji, vrijeđao ih i na svaki način ponižavao. Takvim ponašanjem je prouzrokovao oštro neprijateljstvo iskrenog muslimana i čvrste osobe po imenu Fejruz Dejlemi koji je bio član ove perzijske obitelji i Azadin rođak.

Za to vrijeme pravi poslanik, Muhammed, alejhisselam, u Medini je već poduzeo mjere da mu se suprotstavi. Poslao je Kajs b. Hubejra da organizuje Esvedovu likvidaciju. Kajs je stigao u Sanu neprimijećen, organizovao je tajni pokret protiv Esveda i ostvario kontakt sa Perzijancem Fejruzom. Kajs i Fejruz su postali vođe organizacije čiji je cilj bio osvetiti se i uništiti Esveda i njegove odmetnike od vjere. Kovali su planove u tajnosti.

Nije bilo lahko ubiti Esveda. Bio je to krupan čovjek, izuzetno snažne tjelesne građe, poznat po surovosti, a već je i sumnjao u Fejruzovu odanost. Živio je u palači koja je bila ograđena visokim zidinama, a bila je i zaštićena velikim brojem vojnika koji su izabirani po odanosti i vjeri u Esveda. Stalno su patrolirali po zidinama i hodnicima palače. Jedini mogući neopaženi ulaz u palaču bio je preko jednog dijela zidina blizu Azadinih odaja.

Fejruz je kontaktirao Azad, objasnio joj situaciju i tražio njenu pomoć, koju je ona rado obećala, vidjevši to kao jedini izlaz iz nesreće koja ju je zadesila.

Sudbonosna noć je bila 30. maja 632. (6. rebiul evvel 11. god. po Hidžri). Odmah iza ponoći, kada nije bilo stražara u blizini, Fejruz se, pomoću užeta, popeo uza zid palače i ušao u Azadine odaje. Sakrila ga je u sobi i oboje su čekali.

Malo prije zore, Azad se iskrala iz svoje sobe i otišla do Esvedove koja je bila odmah do njene. Znala je da je u blizini stražar na dužnosti, iako ga nije vidjela. Otvorila je vrata, pogledala unutra i vratila se Fejruzu. Želja za osvetom joj je gorila u očima, pa prošapta:

- Sada! Leži pijan.

Fejruz, iza kojeg je bila Azad, je na prstima izašao iz njenih odaja i otišao do Esvedovih vrata. Azad je ostala kod vrata, a Fejruz je ušao sa isukanim mačem. Esved je odjednom ustao iz kreveta i zgroženo buljio u Fejruza. Pred ovom opasnošću Esved se naglo otrijezni, ali prije nego što je uspio ustati iz kreveta Fejruz je istupio naprijed i zabio mu mač u glavu. Esved je pao na krevet i počeo ričati kao bik.

Njegovi krici su privukli pažnju stražara, koji je je potrčao u njegove odaje. Vidjevši Azad na njegovim vratima, upitao ju je:

- Šta je bilo sa Rahmanom od Jemena?

- Šuti, prima objavu – odgovori hrabra žena.

Stražar je kimnuo glavom i ne obraćajući pažnju na uzvike svoga gospodara otišao.

Azad sačeka da stražar zađe iza ugla hodnika pa potrča u sobu. Vidjela je Fejruza kako stoji pored kreveta, čekajući priliku da opet napadne Esveda koji se grčio na krevetu. Sada su ga oboje napali. Žena je stala na čelo kreveta, uhvatila Esveda za kosu objema rukama, a Fejruz mu je s nekoliko spretnih pokreta odsjekao glavu. Tako se završila karijera lažnog poslanika, zvanog Magarac Valah i Pijani. Njegova vlast je trajala tri mjeseca i završila je njegovom smrću, šest dana prije smrti istinskog Poslanika, alejhisselam.

Esvedov pokret srušen je njegovom smrću. Muslimanski pokret, kojeg je organizirao Kajs u Sani, krenuo je da se osveti Esvedovim sljedbenicima, od kojih su mnogi poginuli. Ali, mnogi su pobjegli u druge dijelove države. Mnogi su ponovo postali muslimani, a neki su ostali odmetnici. Fejruz je postao upravnik Sane.

Glasnik koji je otišao da prenese dobre vijesti Allahovom Poslaniku, alejhisselam, je stigao u Medinu ubrzo poslije njegove, alejhisselam, smrti. Vijest o uništenju Esvedove vlasti donio je ožalošćenim muslimanima malo utjehe.

U Medini je sada nastala emocionalna, duhovna i politička kriza. Gubitak voljenog Poslanika učinio je muslimane izgubljenima. Posljednjih godina Allahov Poslanik, alejhisselam, im je bio sve - učitelj, vođa, prijatelj, sudac. Nije bilo nijednog aspekta života u kojem Poslanik, alejhisselam, nije učestvovao. Iznosili su mu sve probleme, a on je rješavao, odlučivao, upućivao, savjetovao, ispravljao, potvrđivao. U njegovoj prisutnosti osjećali su sigurnost od nevolja i neimaštine. Sada kad ga više nije bilo, muslimani su bili sami i preplašeni, kako hroničari kažu "kao ovce u hladnoj, kišnoj noći."

Kriza je postajala sve dublja i dublja. Počeli su pristizati izvještaji o odmetništvu diljem Arabije. Sva plemena u Arabiji, osim onih iz Medine, Mekke i Taifa, počela su se buniti protiv političkog i vjerskog autoriteta Medine i prekršila su svoju zakletvu na vjernost. Pojavili

su se lažni poslanici zahtijevajući dio Muhammedovog, alejhisselam, poslanstva. Videći kakvo poštovanje Poslanik, alejhisselam, dobija zbog svog poslanstva, ove varalice su pomislile da bi i oni mogli dobiti nešto od toga. Osim Esveda pojavila su se još najmanje dvojica lažnih poslanika. Bilo je i drugih - vođa plemena i uglednih staraca, koji nisu objavljivali svoje poslanstvo, ali su se ujedinili sa lažnim poslanicima u njihovim namjerama da ugase plamen Islama i da se vrate plemenskoj samostalnosti i neznanju. Odmetništvo se širilo poput razbuktale vatre diljem Arabije, prijeteći da proguta Mekku i Medinu - duhovne i političke centre mlade islamske države.

Glavni razlog pojavljivanja odmetništva je bio nedostatak istinske vjere. Većina plemena koja su primila islam u devetoj i desetoj godini po Hidžri učinila su to iz političkih razloga. Oni su vidjeli Muhammeda, alejhisselam, kao moćnog političkog vođu, a ne kao poslanika sa novom porukom. Istinski muslimani su bili muslimani iz Mekke i Medine, naročito oni posljednji koji su bili u kontaktu sa Poslanikom, alejhisselam, dok udaljenija i zabačena plemena nisu imala priliku učestvovati u duhovnom sazrijevanju. U mnogim slučajevima, kada bi vođa postao muslimanom, i ostali članovi su ga slijedili više iz plemenske lojalnosti nego zbog vjerskog ubjeđenja. Nakon smrti Poslanika, alejhisselam, mnogi su se osjećali slobodnima da se odreknu svoje vjernosti koju su, kako su mislili, dali Poslanikovoj, alejhisselam, osobi a ne Medini ili Islamu. Muhammed, alejhisselam, je preselio na ahiret i sada su mogli odbaciti disciplinu koju je nalagala vjera - u ograničenju broja žena koje čovjek može oženiti, prikupljanju poreza za dobrobit zajednice, klanjanju namaza i postu. Vođe pobuna su vidjeli priliku da ponovo iskorištavaju slabije uprkos ograničenjima koja im je islam postavio.

Ebu Bekr je izabran za halifu muslimana. Prije toga, Ebu Bekr nije bio poznat po sposobnosti vođstva, a morao je voditi islamsku državu koja je bila okružena pobunama sa svih strana. Opstanak islama je bio upitan. Ono što je sada država trebala bio je snažan i sposoban vođa. A kako je izgledao slika Ebu Bekr? Malen, mršav, blijed čovjek, sa upalim očima ispod tankih obrva. Tada je već bio jako pogrbljen što je još više naglašavalo njegovu starost i godine. Bio je blag i dobrog srca, pa ga je bilo lahko ganuti do suza.

Kad su se muslimani okupili da daju zakletvu na vjernost, Ebu Bekr je održao svoj prvi govor kao halifa - govor koji je naglašavao njegovu skromnost, a nije obećavao snagu. Ebu Bekrovo iskreno i izvanredno pridržavanje puta islama bilo je dobro poznato. Njegova hrabrost i odanost Poslaniku, alejhisselam, koji mu je dao titulu Es-Siddik (iskreni), njegova moralna načela i njegova čvrsta vjera bili su neupitni. Kao treći čovjek koji je primio islam, njegova pozicija među desetericom obradovanih je bila najviša. No, da li je takav čovjek podesan za vođstvo u teškim vremenima? Osim svega nabrojanog, tu je bilo i razilaženje u mišljenjima da li poslati već spremljenu Usaminu vojsku ili ne. Uskoro ćemo dobiti odgovor na ova pitanja.

Sredinom maja 632. godine Poslanik, alejhisselam, je naredio pripreme za napad na Jordan. Svi su se odazvali. Komandant ove ekspedicije bio je Usama - mladi čovjek od 22 godine. Usama je bio sin Zejda b. Harisa, Poslanikovog, alejhisselam, posinka, koji je bio prvi muslimanski komandant u Bici kod Mu'te. Usama je bio običan mladić, nije poticao iz uglednog plemena, a Poslanik, alejhisselam, ga je postavio za komandanta pored mnogo starijih i odlikovanijih ratnika iz najboljih plemena. Ratnici su se okupljali u logoru zapadno od Uhuda, a snage koje su se tu okupile bile su poznate kao Usamina vojska. Ovo je bila posljednja ekspedicija koju je Poslanik, alejhisselam, naredio i mogla je prerasti u rat sa Bizantijcima. Usami je dato jordansko područje Mu'ta kao cilj vojnog pohoda.

- **Idi na mjesto gdje ti je ubijen otac** - naređio mu je Poslanik, alejhisselam, - **i napadni tu teritoriju. Idi brzo, povedi vodiče sa sobom i pošalji svoje izviđače i zastupnike ispred sebe.**

- **Svakako pošaljite Usaminu vojsku** - rekao je Poslanik, alejhisselam, neposredno pred smrt.

Usamina vojska je još bila u logoru kada je 5. juna 632. godine (12. rebiul evvela 11. godine po Hidžri) Poslanik, alejhisselam, preselio na Ahiret. Istog dana, Ebu Bekr, sin Kuhafe, izabran je za halifu.

Slijedećeg dana halifa Ebu Bekr je izdao naredbu da se Usamina vojska pripremi za pokret. Svi, pa i najodabraniji ashabi koji su bili sposobni za ratovanje, poslani su da se pridruže Usaminoj vojsci. Čak i Omer, jedan od najboljih ashaba Allahova Poslanika, alejhisselam, i Ebu Bekrovih najbližih prijatelja poslan je da se pridruži vojsci.

Slijedećih nekoliko dana nastavljene su pripreme, iako su stalno stizali izvještaji o brzom širenju odmetništva. Tada je nekoliko istaknutih muslimana došlo kod halife Ebu Bekra.

- Zar ćeš poslati Usaminu vojsku kada Arapi šire pobunu i svuda su neredi? Muslimana je malo, a nevjernika je mnogo. Vojsku ne treba slati!

- Čak i kada bi divlji psi tumarali oko žena Allahova Poslanika opet bih poslao Usaminu vojsku, kako je naredio Poslanik – bio je neumoljiv halifa Ebu Bekr.

Prošlo je još nekoliko dana. Izvještaji su postali sve više uznemirujući. Jednog dana je Usama, bojeći se za Medinu i islam isto kao i ostali, rekao Omeru:

- Idi halifi i pitaj ga za dozvolu da vojska ostane u Medini. Sve plemenske starješine se slažu sa mnom. Ako odemo, ništa neće spriječiti nevjernike da unište Medinu.

Omer je pristao na razgovor sa halifom. Kada je napuštao logor, srela ga je grupa uglednijih muslimana koji su imali iste sugestije, pa su još dodali:

- Ako se ne slaže sa našim ostankom u Medini i budemo li morali ići, makar ga pitaj da odredi nekog iskusnijeg da bude komandant umjesto Usame.

Omer se složio da i to pita. Halifa Ebu Bekr je sjedio u svojoj kući, razmišljajući o ogomnom teretu koji je prihvatio primanjem hilafeta u ovim teškim vremenima. Kada je Omer prenio poruku i dao svoje vlastito mišljenje vezano za promjenu komandanta, Ebu Bekr je skočio na noge i počeo galamiti na Omera:

- O, sine Hattabov! Poslanik, alejhisselam, je postavio Usamu za komandanta, a ti hoćeš da ga ja smijenim.

Omer se brzo iz Ebu Bekrove kuće vratio u logor gdje su ostali čekali da čuju Ebu Bekrove odluke. Žestoko ih je iskritikovao što su ga nagovorili da se osramoti pred Ebu Bekrom.

Na dan 24. juna 632. godine (1. rebiul ahira 11. godine po Hidžri) Usamina vojska je napustila logor i krenula ka Mu'ti. Ebu Bekr je hodao pokraj Usame koji je jahao i nije dopustio da mladi komandant siđe sa svog konja.

- Za svaki korak koji pređe na Allahovom putu - objasnio je Usami – muslimanski borac zasluži 700 dobrih djela i oprosti mu se 700 grijeha.

Ebu Bekr je pitao Usamu može li zadržati Omera u Medini kao savjetnika, s čime se Usama rado složio. Još mu je dao upute kao komandantu vojske:

- Izvrši svoj zadatak. Počni operaciju napadom na Kuazu. Ne dopusti da te išta odvrati od izvršavanja zadatka koji ti je Allahov Poslanik povjerio.

Usamina vojska je otišla. Izvještaji o sve većem širenju pobune i koncentraciji odmetničkih plemena postajali su iz dana u dan sve ozbiljniji. Bilo je sve više uznemiravanja pa i zarobljavanja muslimana. Odmetnici su se radovali Ebu Bekrovom preuzimanju hilafeta i odlasku Usamine vojske. Mislili su da će lakše srušiti muslimansku državu sa Ebu Bekrom na njenom čelu. Pobunjenicima je laknulo što se ne moraju suočiti sa ljutim Omerom niti sa hrabrim Alijom. Treba se suočiti tek sa blagim starcem Ebu Bekrom.

Međutim, muslimani su bili ugodno iznenađeni, a odmetnici užasnuti uspjehom „blagog starca", tako užasnuti da je jedan plemenski vođa, bježeći od Ebu Bekrove vojske, gorko zaplakao:

- Teško Arapima od Ebu Kuhafinog sina!

EBU BEKROVI NAPADI

Odmetništvo se toliko raširilo da je zahvatilo sva plemena Arabije, izuzev stanovnika Mekke, Medine i plemena Sekif u Taifu. U nekim slučajevima čitavo pleme bi se odmetnulo, dok bi se ponegdje odmetnuo samo dio plemena, a drugi dio bi ostao u pravoj vjeri. Oni koji su ostali pravovjerni životima su plaćali svoju vjeru. Plamen nevjerstva su uglavnom razbuktali dvojica lažnih poslanika, Tulejha b. Huvejlid i Musejlime b. Habib. Pored ove dvojice i jedna žena se proglasila poslanicom. Bila je to Sedžah bint Haris. Musejlime se dosta ranije proglasio poslanikom, dok je Tulejha to učinio kad je Allahov Poslanik, alejhisselam, pao na samrtnu postelju. Najveća prijetnja Medini je bio Tulejha koji je bio najbliži Medini. Kontrolisao je područja na zapadu i sjeveru Arabije. Njega su slijedila plemena Gatafan, Tajj, Havazin, Benu Esed i Benu Sulejm.

Ipak, najbliži Medini su bili odmetnici na području Abrak, oko 130 kilometara sjeveroistočno od Medine i Zul-Kissa, oko 45 kilometara istočno od Medine (vidi kartu 8 na strani 161). Ta područja su nastanjivala plemena Gatafan, Havazin i Tajj. Sedmicu ili dvije nakon odlaska Usamine vojske, odmetnici iz Zul-Kisse su poslali izaslanstvo koje se obratilo halifi Ebu Bekru:

- Mi želimo ostati vjernici, ali ne želimo plaćati zekat.

-Tako mi Allaha, ako zadržite samo gram od onoga što ste dužni dati, ja ću se boriti protiv vas. Dajem vam jedan dan da mi odgovorite na ovo – reče im halifa.[1]

Izaslanstvo je poslano nazad sa odlukama halife koji, kako je njima izgledalo, uopće nije bio svjestan svoje teške pozicije. Pored toga dao im je samo jedan dan za razmišljanje. Slijedećeg jutra, prije nego je rok za odluku istekao, izaslanstvo je napustilo Medinu, što je značilo odbacivanje halifinih zahtjeva. Odmah nakon njihovog odlaska, halifa Ebu Bekr je poslao svoja izaslanstva svim odmetnutim plemenima tražeći od njih da ostanu vjerni islamu i da nastave plaćati zekat.

1 Taberi, 2/487; El-Belazuri, 103.

Izaslanici odmetnika iz Zul-Kisse su, za vrijeme boravka u Medini, uočili odsustvo ratnika. Kad su se vratili u Zul-Kissu, saopštili su halifinu poruku. Takođe su iznijeli svoja zapažanja u vezi sa odsustvom vojske iz Medine. U međuvremenu je Tulejha bio u Samiri. Pojačao je odmetnike iz Zul-Kisse dodatnim snagama pod komandom svog brata Hibala, lukavog i sposobnog vojskovođe. Kad su odmetnici čuli izvještaj izaslanstva, njihovo iskušenje je postalo još jače. Odlučili su napasti Medinu dok je Usamina vojska daleko. Zato su pokrenuli trupe prema Zul-Kissi[1]. Formirali su bazu i dio snaga pokrenuli prema Medini. Bilo je to u julu mjesecu 632. godine.

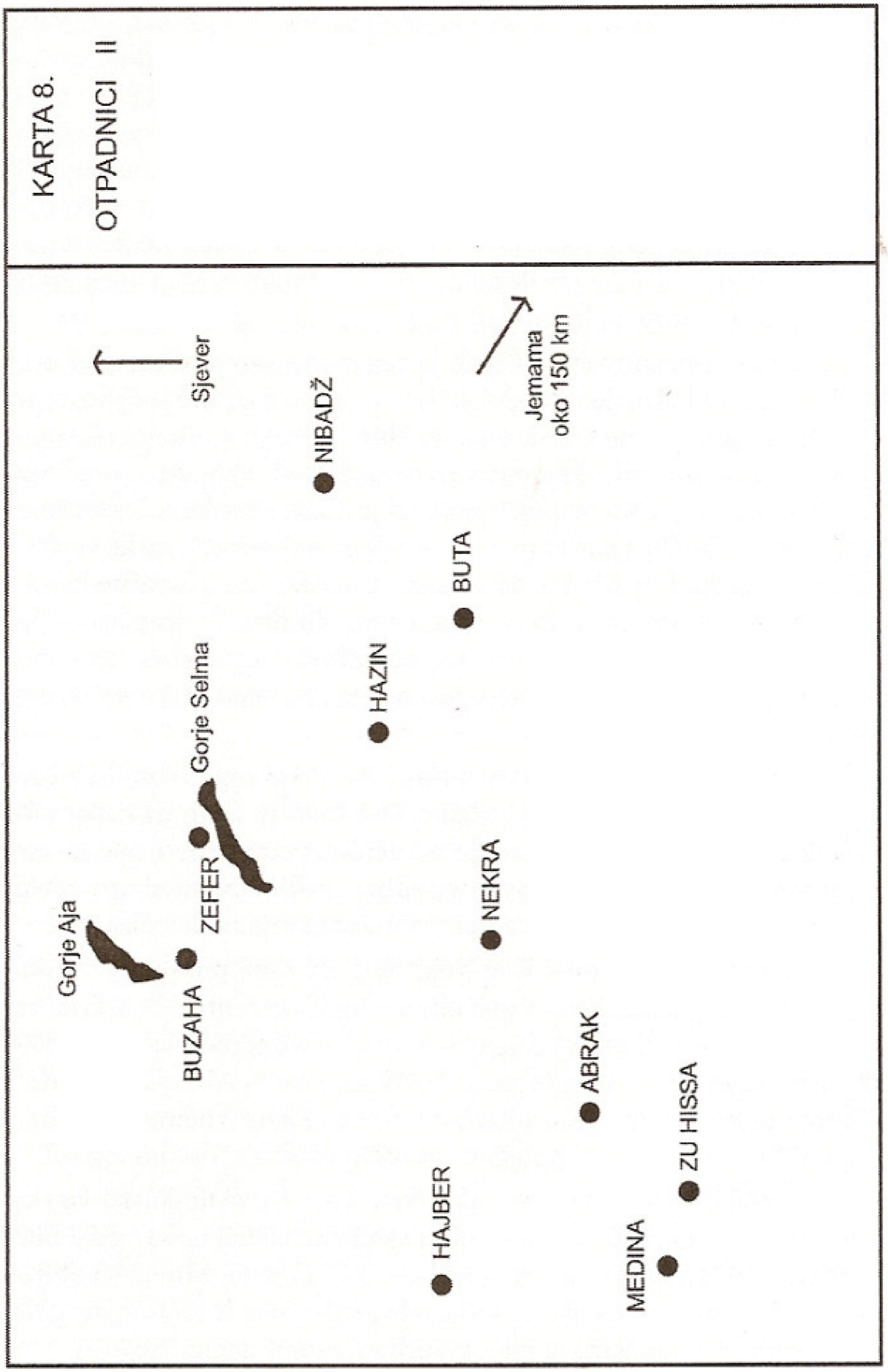
Halifa Ebu Bekr je je informisan o pokretima odmetnika, pa je organizovao odbranu Medine. Skoro svi vojno sposobni muslimani su otišli sa Usamom, ali Medina nije bila oslabljena u onoj mjeri kako se to odmetnicima činilo, jer je ipak bilo nekoliko ratnika iz plemena Benu Hašim (Poslanikovo, alejhisselam, pleme), koji su izuzeti iz Usamine vojske zbog iznenadne smrti jednog njihovog rođaka. Od ovih ratnika, halifa je organizovao jedinicu za odbranu Medine. Njegovo pouzdanje je još poraslo kad je ugledao najbolje od najboljih. Bili su to Alija, Zubejr b. Avvam i Talha b. Ubejdullah. Sve sama elita. Sva trojica su bili od deseterice obradovanih džennetom. Svakog od njih je postavio za komandante jedinica koje je formirao.

Iduća tri dana se ništa nije događalo. Odmetnici nisu bili sigurni da li su u stanju provesti svoje namjere, pa su još oklijevali. Onda je halifa pokrenuo snage iz Medine. Poduzeo je brz napad na logor odmetnika i potjerao ih nazad do Zul-Kisse. Muslimani su izvijestili halifu o ovom uspjehu, a on im je naredio da ostanu na svojim položajima i da čekaju dalja naređenja.

Idućeg dana halifa je izašao iz Medine sa dosta tovarnih kamila. Kamile za jahanje su otišle sa Usaminom vojskom, pa su tovarne kamile bile jedine raspoložive jahalice. Kad je konvoj kamila stigao do napuštenog odmetničkog logora, muslimani uzjahaše i uputiše se prema odmetničkoj bazi u Zul-Kissi.

Neprijatelj je čekao spreman, a Hibal, Tulejhin brat, će pokazati svoju lukavost. Postavio je svoje ljude na zadnji nagib brda na maloj

1 Nije moguće precizno odrediti ovu lokaciju.

KARTA 8.
OTPADNICI II

udaljenosti od njihove baze prema kojoj su muslimani napredovali. Muslimani su jahali na tovarnim kamilama savladujući brdo, nesvjesni blizine neprijatelja koji je bio sa druge strane brda. Kad su muslimani stigli skoro do vrha brda, odmetnici su zakotrljali veliki broj mijehova napunjenih vodom. Zatim su počeli udarati u bubnjeve i vikati iz sveg glasa, pa su tako digli neopisivu dreku i galamu. Tovarne kamile, neuvježbane za borbu i nenavikle na buku i na neobične kotrljajuće predmete, pojurile su nazad. Muslimani nisu uspjeli umiriti kamile, pa su se vratili nazad.

Hibal je bio zadovoljan. Uspio je odbiti muslimanski napad bez i jedne odapete strijele. Što se tiče ove vojne varke, moguće je da je prethodno povlačenje odmetnika iz njihovog logora bilo planirano i da je to bila samo varka kojom će namamiti muslimane da se udalje iz sigurnosti grada. Ovo ne možemo sa sigurnošću tvrditi, ali možemo tvrditi da je Hibal napravio pogrešku u procjeni muslimanske vojske. Mislio je da su preplašeni i da su pobjegli. Ako su se tovarne kamile preplašile i pobjegle, njihovi jahači nisu bili nimalo preplašeni. Sa ovakvim procjenama, Hibal je pokrenuo svoje trupe i vratio se u napušteni logor u blizini Medine i ponovo ga zaposjeo. Borbeni moral odmetnika je naglo porastao.

Muslimani su bili veoma razljućeni. Svaki od njih je bio odlučan žestoko uzvratiti za ovaj trik. Halifa Ebu Bekr je znao da će se odmetnici vratiti u svoj logor, pa je odlučio napasti prije nego završe pripreme za bitku. Po njegovoj naredbi, muslimani su skoro cijelu noć proveli u reorganizovanju i pripremanju svoje male vojske.

U drugoj polovini noći Ebu Bekr je iz Medine pokrenuo vojsku koja je bila organizovana sa glavninom snaga u centru, dva krila sa strana i začelnim obezbjeđenjem. Centrom je komandovao halifa lično, desnim krilom je komandovao Nu'man, lijevim Abdullah, a pozadinom Suvejd, sva trojica Mukarinovi sinovi. Za to vrijeme, odmetnici su, sigurni u sutrašnju pobjedu, spokojno spavali u svom logoru.

Prvi zraci zore su se jedva ukazivali kad je muslimanska vojska upala u logor odmetnika sa isukanim sabljama vičući na sav glas. Bilo je nemoguće uspostaviti kontrolu nad odmetnicima. Mnogi su ubijeni, a još više ih je pobjeglo ne zaustavljajući se sve do Zul-Kisse, gdje su se malo pribrali. Sada je njihov borbeni moral naglo pao.

Ovu rundu su dobili muslimani, ali bilo je još mnogo posla. Bila je ovo krvava akcija u kojoj je neprijatelj potisnut snagom sablje, a ne trikovima. Ebu Bekr je uspio iznenaditi neprijatelja i tako nadomjestiti malobrojnost svoje vojske. Trebala mu je jedna brza taktička pobjeda. Dobio ju je. Bio je ovo prvi noćni napad koji su muslimani poduzeli. Ovaj oblik taktičkog napada je vrlo teško izvoditi, pa nije bio omiljen među vojskovođama. Postao je popularan tek u prvom svjetskom ratu.

Ebu Bekr je odlučio ne dozvoliti neprijatelju da predahne. Želio je iskoristiti šok i dezorganizaciju u njihovim redovima. Pokrenuo je vojsku i krenuo prema Zul-Kissi. Kad je stigao nadomak Zul-Kisse, organizovao je vojsku u borbeni poredak kao što je to učinio prošle noći. Napao je odmetnike, koji su pružili slab otpor, prekinuli borbu i pobjegli do Abraka gdje su bili okupljeni njihovi saplemenici iz Gatafana, Havazina i Tajja. Halifa je poslao jednu malu jedinicu predvođenu Talhom sa zadatkom da gone neprijatelja. Uspjeli su sustići nekolicinu njih i ubiti ih, ali muslimana je bilo suviše malo da bi u ovoj potjeri postigli značajniji uspjeh.

Ovaj događaj na Zul-Kissi se zbio 30. jula 632. Ebu Bekr je ostavio Numana b. Mukarina sa nekolicinim muslimana u Zul-Kissi, a on se sa ostalima vratio u Medinu. Usamina vojska se vratila u Medinu 2. augusta, tako da Medina više nije bila u opasnosti.

Usama je potpuno uspio u svojoj misiji. Mnoga plemena u oblasti Tebuka, gdje je Usama išao, pružila su mu otpor, ali ih je Usama pokorio. Pročešljao je široko područje sjeverne Arabije počevši od Devmetul Džendela. Koje god se pleme suprotstavilo, bilo je žestoko kažnjeno. Ratnici su ubijani, voćnjaci i sela su spaljivani.[1] Bio je to trenutak koji nije dopuštao pregovore i ubjeđivanja. Odmetništvo se žestoko kažnjavalo. Kao rezltat ovih operacija, nekoliko plemena se vratilo u islam. Jedino je pleme Huza neko vrijeme prkosilo, ali ih je Amr b. As uskoro opametio.

Usama se zatim uputio na Mu'tu. Tamo je napao kršćanske Arape iz plemena Kalb i Gasan i osvetio svog oca. Ipak, ova bitka se ne svrstava među veće bitke muslimanske vojske. Zatim se vratio u Medinu i doveo veliki broj zarobljenika i bogat ratni plijen. Dio je zaplijenio a dio je bio

1 Ibn Sad, 709.

od naplaćenog zekata koji su plemena bili uskratila. Halifa je srdačno dočekao Usaminu vojsku. Stanovnici Medine su im pružili svu udobnost odmora. Usamina vojska je iz Medine odsustvovala 40 dana.

Nakon što su poraženi u Zul-Kissi, odmetnici su se krvavo osvetili svojim saplemenicima koji su ostali u islamu. Ubistva su bila svirepa. Neki od njih su bili živi spaljivani, dok su drugi bacani sa visokih litica. Halifu su ove okrutnosti žestoko razljutile. Zakleo se da će biti ubijen svaki odmetnik koji je ubio muslimana i da će svako pleme koje se odmetnulo osjetiti žestinu vatre i sablje.

Sada su sve oči bile uprte u muslimane Medine. Ebu Bekrova pobjeda je podigla borbeni moral muslimana, a Usamina vojska se vratila sa bogatim plijenom. Blagajna muslimanske države je bila puna. Uspostavljena je solidna baza za finansiranje općeg rata protiv neprijatelja islama.

Ali, Ebu Bekr je smatrao da je još rano za opću ofanzivu. Naredio je Usami da ostane sa svojom vojskom u Medini i da se još odmore. Podigao je svoju na brzinu skupljenu jedinicu, koja je sve više ličila na pravu vojsku i odlučio krenuti na Abrak. Njegova namjera nije bila samo pokoriti odmetnike od islama, nego i kazniti one koji su na najsvirepiji način prolili muslimansku krv.

Kad je Ebu Bekr objavio svoju namjeru da lično predvodi vojsku u pohodu na Abrak, neki ugledniji ashabi su mu došli sa prijedlogom:

- Allah ti se smilovao, o halifo Allahova Poslanika! Ne izlaži se opasnosti. Neka neko drugi predvodi vojsku. Ako budeš ubijen, odmetnici će osnažiti. Tvoje postojanje je izvor svih njihovih problema. Odredi nekog drugog da komanduje vojskom. Ako on bude ubijen, onda odredi drugog.

- Ne, tako mi Allaha. Neću to učiniti. Ne mogu druge opterećavati mojim bremenom – bio je odlučan Ebu Bekr.[1]

Halifa Ebu Bekr je pokrenuo vojsku prema Zul-Kissi, gdje ga je čekao Nu'man. Dužni smo napomenuti da će ovaj Nu'man kasnije postati veliki pobjednik u muslimanskoj vojsci u Bici kod Nehavenda u Perziji. Ebu Bekr je opet uspostavio isti poredak trupa kao što je to učinio prethodni put. Bila je druga sedmica augusta.

1 Taberi, 2/476.

Kad su stigli do Abraka, odmetnici su već bili raspoređeni u borbeni poredak za bitku. Bez imalo oklijevanja, Ebu Bekr ih napade. Borbeni moral odmetnika je bio katastrofalan. Dio odmetničkih jedinica koji je prije nekoliko dana poražen kod Zul-Kisse stigao je u Abrak i tamo prenio opći pesimizam na ostale jedinice. Iako brojčano nadmoćni, odmetnici su slomljeni, nakon čega su se razbježali. Ebu Bekr je izvojevao još jednu pobjedu.

Odmetnici su pobjegli iz Abraka. Čitava plemena odmetnika su otišla u pravcu Buzahe. Tu ih je dočekao Tulejha Varalica i odveo u Samiru. Neka plemena su ostala u Abraku, pokorila se halifi i priključila se njegovoj vojsci. Svi su se pokajali i platili zekat.

Halifa se vratio u Medinu, gdje je ostao nekoliko dana u obavljanju državničkih poslova, a zatim je otišao u Zul-Kissu sa Usaminom vojskom. Od tada to više neće biti Usamina vojska, jer je Usama obavio svoj zadatak. Bit će to islamska armija, na raspolaganju halifi.

U Zul-Kissi, Ebu Bekr je islamsku vojsku organizovao u nekoliko korpusa sa namjerom oslobađanja teritorije koju su zauzeli odmetnici. Prvi put je muslimanska vojska organizovana u korpuse, svaka sa svojim komandantom, sa neovisnim zadacima, a pod vrhovnom komandom halife. Muslimanski komandanti su do tada bili samo taktičari. Uskoro će ući u carstvo strategije i ovladati tim carstvom sa lahkoćom kakvu svijet do tada nije vidio.

Krajem augusta 632. godine Ebu Bekr je planirao strategiju „Operacije protiv odmetnika“. Vojne akcije, koje su nedavno poduzete protiv odmetnika u Zul-Kissi i Abraku, poduzete su s ciljem otklanjanja opasnosti od Medine, obeshrabrivanja neprijatelja i dobijanja na vremenu. Također se mogu opisati i kao akcije sakupljanja osnovnih sredstava potrebnih za akciju širih razmjera.

Ebu Bekr se nije zavaravao u pogledu budućih akcija. Očekivala ga je teška borba sa nekoliko odmetnika, kao što je Tulejha Varalica u Buzaki, Malik b. Nuvejra u Buti, Musejlime Lažac u Jemami. Imao je posla sa rasprostranjenim odmetništvom u istočnom i južnom dijelu Arabije, Bahreinu, Omanu, Mehri, Hadramevtu i Jemenu. Tu su bili i odmetnici u regionu Mekke, kao i oni na sjeveru Arabije gdje se pleme Huza nakon Usaminog povratka u Medinu opet odmetnulo.

Muslimani su ličili na malu lampu koja je svijetlila u sveopćem mraku. Halifa Ebu Bekr neće samo održati ovaj mali plamen, nego će rastjerati mrak i slomiti šejtanske snage koje su prijetile sa svih strana. U pogledu brojnosti odmetnici su višestruko nadmašivali muslimane, ali nisu bili ujedinjeni. Ebu Bekrova snaga je ležala u kvaliteti njegovih ljudi. Osim što su bili najbolji ljudi koje je svijet ikad vidio, bili su i najbolji borci svog vremena. A imao je i još jedno izvrsno oružje – Halida, sina Velidovog, Allahovu sablju.

Na ovim činjenicama je Ebu Bekr i zasnovao svoju strategiju. Podijelio je armiju u nekoliko korpusa. Najjači korpus, koji je zamišljen kao udarna snaga muslimana, bio je Halidov korpus. Ovaj korpus će biti korišten protiv najjačih odmetničkih snaga, kao i za razbijanje onih koji su se borili krajnjim fanatizmom.

Ostali korpusi su poslani na područje od sporedne važnosti, gdje su bila manja odmetnička plemena ili su korišteni za čišćenje terena kojim bi Halid projahao. Dva korpusa su zadržana kao rezervne snage, uglavnom za popunjavanje Halidovog korpusa, ili za ispomoć drugim korpusima. Prvi korpus koji je krenuo na izvršenje zadatka je bio Halidov. Odašiljanje ostalih korpusa je uglavnom ovisilo o ishodu Halidovih akcija iz kojeg su proizlazili zadaci ostalima. Ebu Bekr je namjeravao započeti sa područjem zapadne Arabije, zatim se prihvatiti Malika b. Nuvejre i na kraju se koncentrisati na najmnogobrojniju vojsku odmetnika okupljenih oko Musejlime Lašca. Prvo će eliminisati odmetnike koji su najbliži Medini, a zatim će ići sve dalje i dalje.

Halifa je formirao 11 korpusa[1], koji su bili pod njegovom vrhovnom komandom. Svaki korpus je dobio ratnu zastavu. Raspoloživo ljudstvo je raspoređeno u skladu sa zadacima svakog korpusa. Neki korpusi su angažovani odmah, a neki malo kasnije. Komandantima korpusa su date instrukcije da na čelo jedinica postave najbolje ljude kad napreduju ka ciljevima. Njihovi zadaci su bili slijedeći:

1. Halid: Prvo Tulejha u Buzahi, zatim Malik b. Nuvejra.
2. Ikrime b. Ebi Džehl: Uspostaviti borbeni dodir sa Musejlimom u Jemami, ali ne ulaziti u širi sukob.

1 Pojam korpus ovdje upotrebljavamo kako bismo označili vojne jedinice koje operišu pod neovisnom, vlastitom taktikom. Ovi korpusi nisu organizacijsko-formacijski slični današnjim korpusima.

3. Amr b. As: Odmetnička plemena Huza i Vadi u području Tebuka i Devmetul Džendela
4. Šurahbil b. Hasene: Slijediti Ikrimu i čekati halifina naređenja.
5. Halid b. Seid: Blokirati odmetnička plemena na granici sa Sirijom.
6. Turejfe b. Hadžiz: Odmetnička plemena Havazin i Benu Sulejm u područjima istočno od Medine i Mekke.
7. Ala b. Hadhremi: Odmetnici u Bahreinu.
8. Huzejfe b. Mihsan: Odmetnici u Omanu.
9. Erfedže b. Hersem: Odmetnici u Mehri.
10. Muhadžir b. Ebi Umejje: Odmetnici u Jemenu, zatim Kinda u Hadramevtu.
11. Suvejd b. Mukarin: Odmetnici u priobalnom području Jemena.

Odmah nakon što su korpusi ustrojeni, Halid je odmarširao. Poslije njega su otišli Ikrime i Amr b. As. Ostali korpusi su ostali kod halife i angažovani su nekoliko sedmica ili mjeseci kasnije.

Prije nego su korpusi krenuli na izvršenje zadatka, halifa Ebu Bekr je poslao izaslanike svim odmetnicima, kao posljednje upozorenje. Izaslanici su dobili slijedeće upute:

1. Pozvati odmetnike da se vrate islamu sa punom pokornošću. Onima koji pristanu, bit će oprošteno. Ko se ne pokori, protiv njega će se ratovati, njihove žene i djeca će se tretirati kao roblje, a njihovi imeci kao ratni plijen.
2. Prije napada će muslimanska vojska proučiti ezan. Koje pleme odgovori na ezan, smatrat će se da se želi pokoriti halifi.

Komandanti korpusa su takođe dobili uputstva od halife, kao opća pravila ponašanja u ovom osjetljivom zadatku. Uputstva su bila slijedeća:

1. Tražiti i naći pleme koje je bilo cilj.
2. Proučiti ezan.
3. Ako pleme odgovori ezanom, tada ne napadati. Nakon ezana tražiti punu pokornost uključujući i plaćanje zekata. Ako prihvate uvjete, ne napadati ih.

4. Ne zlostavljati one koji se pokore.
5. One koji ne odgovore na ezan ili koji nakon ezana ne prihvate potpunu pokornost, savladati vojnim akcijama.
6. Svi odmetnici koji su ubijali muslimane moraju biti ubijeni. Oni koji su spaljivali žive muslimane moraju biti živi spaljeni.[1]

Sa ovakvim zadacima i uputama je pokrenuta islamska vojska da se bori protiv odmetnika od islama.

[*Naredba o spaljivanju ljudi je izdata s ciljem uzvraćanja istom mjerom, jer je islamski stav da se zločin može iskorijeniti isključivo istovjetnom mjerom. Ove mjere su važile samo za tu priliku, jer je poznato da islam zabranjuje spaljivanje ljudi i životinja. Op. Prev.*]

1 Taberi, 2/482.

TULEJHA VARALICA

Od lažnih poslanika koji su ostali nakon smrti Esveda, prvi koji se sukobio sa muslimanima bio je Tulejha b. Huvejlid. Bio je poglavica plemena Benu Esed i suprotstavljao se Poslaniku, alejhisselam, dugo godina.

Prvi put je pokazao neprijateljstvo prema islamu tri mjeseca nakon Bitke na Uhudu. Vjerujući da su muslimani znatno oslabljeni ovom bitkom, pokrenuo je svoje pleme sa namjerom da zauzme Medinu. Saznavši za njegove pokrete, Poslanik, alejhisselam, je poslao jedinicu od 150 konjanika. Prije nego je Tulejha shvatio o čemu se radi, muslimani su ga napali, a nevjernici su se razbježali bez pružanja otpora. Muslimani su zaplijenili njihova stada i odveli ih u Medinu kao ratni plijen. Ovaj poraz je znatno poljuljao Tulejhin ugled u njegovom plemenu.

Nakon toga je uzeo učešća u Bici na Hendeku. Vrlo rado se odazvao pozivu jevreja da se digne na oružje protiv muslimana. Podigao je svoje pleme i učestvovao u opsadi Medine. Kad je Ebu Sufjan prekinuo opsadu, Tulejha je vratio pleme u njihova naselja. Tulejha je opet ostao kratkih rukava.

Ni to ga nije opametilo, pa je opet ustao protiv muslimana godine 628. kad su muslimani poduzeli pohod protiv jevreja na Hajberu. Tulejha se priključio jevrejima. Dok su muslimani napredovali prema Hajberu, Tulejha je nekoliko puta napao muslimanske jedinice, ali je svaki put bio odbijen. Nakon toga je podigao vojsku i vratio se u svoje naselje prepustivši jevreje muslimanima.

Dvije godine kasnije, tokom godine izaslanstava, poslao je delegaciju u Medinu i priznao Poslanika, alejhisselam. Cijelo pleme je primilo islam, ali kao i mnogi drugi u Arabiji, učinili su to samo iz političkih razloga. Tulejha je tako prividno primio islam. Bio nevjernik ili musliman, Tulejha je nastavio uživati ugled u svom plemenu kao plemenski starješina i govornik. Proricao je budućnost i pomalo se bavio poezijom.

U posljednjim danima Poslanikova, alejhisselam, života Tulejha se proglasio poslanikom. Pozvao je narod da ga slijedi, pa se mnogi odazvaše. Kad je Poslanik, alejhisselam, preselio na ahiret, Tulejha je pojačao napore da se učvrsti kao poslanik, a kad se val odmetništva počeo širiti Arabijom, cijelo njegovo pleme Benu Esed skupilo se pod njegovom zastavom i prihvatilo ga kao poglavicu i poslanika. Da bi označio svoj prekid veza sa Medinom, protjerao je muslimanskog sakupljača zekata iz svog područja. Bio je to hrabri mladić Dirar b. Ezver, o kome ćemo govoriti kasnije u poglavlju o Siriji.

Pošto se proglasio poslanikom, smatrao je da treba dati neki doprinos u vjerskim pitanjima, kao dokaz svog poslanstva. Mislio je da bi bilo najbolje izmijeniti neka pravila u vezi sa obavljanjem namaza. Zato je ukinuo ruku i sedždu govoreći:

- Allah ne želi da dovodimo tijela u ružne položaje. Klanjajte stojeći.[1]

Od tada je njegovo pleme počelo klanjati stojeći, bez rukua i sedžde.

Kako se odmetništvo širilo, tako se širio i broj njegovih sljedbenika. Primio je ponudu o podršci od velikih plemena iz sjeverne Arabije kao što su Gatafan i Tajj. Oba ova plemena su bili stari saveznici njegovog plemena Benu Esed. Također je dobio podršku plemena Havazin i Benu Sulejm, ali je ova podrška bila mlaka. Iako su i ova dva velika plemena bili odmetnici od islama, oni nisu stali pod Tulejhinu zastavu.

Od pojedinaca, najveći Tulejhin pomagač je bio Ujejna b. Hisn, jednooki poglavica Benu Fazara, ogranka plemena Gatafan. Komandovao je plemenom Gatafan u Bici na Hendeku, a Poslanik, alejhisselam, mu je dao nadimak „Voljna budala". Sada je opravdao ovaj nadimak slijeđenjem Tulejhe. Ova budala nije iskreno vjerovala u Tulejhino poslanstvo jer je poznato da je rekao:

- Radije ću slijediti poslanika iz savezničkog plemena negoli poslanika iz Kurejša. Osim toga, Muhammed je umro, a Tulejha je živ.[2]

Njegova podrška Tulejhi je bila tolika da je čitavo svoje pleme doveo pod Tulejhin uticaj.

Tulejha je sakupio Benu Esed u Samiri. Pleme Gatafan je živjelo u njihovom susjedstvu i uskoro će im se pridružiti. Pleme Tajj je

1 Ibn-ul-Asir, 2/131.
2 Taberi, 2/487.

priznalo Tulejhu kao poglavicu svih poglavica i kao poslanika, ali je ostalo u svom području, poslavši jedan kontingent vojnika da se pridruže Tulejhi. Tako se Tulejha pripremao da slomi moć islama.

Kad je čuo za skupljanje odmetničkih plemena u Zul-Kissi i Abraku, poslao je jedan kontingent vojnika da se pridruže njegovom bratu Hibalu. Za vrijeme dok su već opisane operacije u Zul-Kissi i Abraku bile u toku, Tulejha je pokrenuo vojsku prema Buzahi, gdje su mu se pridružili ostali odmetnici koje su muslimani potjerali iz Abraka.

Tulejhine pripreme su bile opsežne i tekle su vrlo brzo. Poslao je kurire u mnoga plemena i njihove ogranke sa naređenjem da mu se što prije pridruže. Mnogi su odgovorili na poziv. Ujejna je poslao 700 ratnika iz svog plemena. Najveći broj ratnika je došao iz Gatafana i Benu Eseda. Došao je i jedan kontingent ratnika iz Tajja, ali glavnina njihovih snaga nije došla. Kad je Halid krenuo iz Zul-Kisse, Tulejha je bio potpuno spreman.

Prije nego je Halid krenuo, halifa Ebu Bekr je tražio načine da smanji Tulejhinu snagu i tako pomogne Halidu. U ovom pogledu se nije moglo učiniti ništa sa plemenima Benu Esed i Gatafan, jer su čvrsto stajali uz Tulejhu. Ali, pleme Tajj je bilo nešto drugo. Poglavica plemena Tajj je bio Adij b. Hatim (Hatemi Tajj), glasoviti ashab Allahova Poslanika, alejhisselam. Neki historičari navode da je doživio duboku starost od 120 godina. Opisuju ga kao izuzetno visoka čovjeka. Kad bi jahao konja, noge su mu dodirivale zemlju.[1] Kad je Adij pokušao spriječiti odmetanje plemena, njegovi saplemenici su ga smijenili i odrekli ga se. Adij je sa nekolicinom najodanijih istomišljenika napustio pleme i pridružio se halifi. Ebu Bekr je sada pokušao odvući pleme Tajj od Tulejhe. Ukoliko pleme Tajj ne pristane na to, onda ga treba napasti na njihovim sadašnjim pozicijama, prije nego se priključe Tulejhi.

Ebu Bekr je poslao Adija nazad u svoje pleme da obavi ovaj posao. Sa njim je marširao Halid sa svojim korpusom od 4 000 vojnika. Halifa je rekao Halidu:

- Ako Adijevi pregovarački napori ne uspiju, odmah napadni pleme dok je još tu.[2]

1 Ibn Kutejba, 313.
2 Taberi, 2/483.

Nakon dogovora sa plemenom Tajj Halid je odjahao prema Buzahi (vidi kartu 8 na strani 177).

Napustivši Zul Hissu, Halid je marširao prema Buzahi. Nakon nekog vremena skrenuo je lijevo i približavao se području južno od gorja Aja, gdje se okupilo pleme Tajj. Adij je odjahao naprijed i obratio se plemenu pokušavajući ih nagovoriti da se pokaju i vrate u pravu vjeru. Govorio je o Allahu i Njegovu Poslaniku, alejhisselam, o patnjama u Džehennemu, o uzaludnosti otpora... Ali, uprkos njegovom vrsnom govorništvu, nije postigao nikakav rezultat. Plemenske starješine su ga odbile, poslije čega ih je Adij opomenuo:

- Onda se pripremite za okršaj sa vojskom koja dolazi da vas uništi, a vaše žene i djecu odvede u roblje. Pristanite, molim vas.

Ova prijetnja je postigla efekat. Plemenske starješine nakon kraćeg razmišljanja rekoše:

- Zadrži tu vojsku dalje od nas dok mi nekako povučemo svoju braću koja su sada kod Tulejhe. Mi imamo savez sa njima, ako ga prekinemo, Tulejha će pobiti našu braću ili će ih držati kao taoce. Moramo ih nekako izvući prije nego otvoreno istupimo iz saveza sa njim.

Adij se vratio u Halidov logor i objasnio mu situaciju. Halid nije bio raspoložen gubiti vrijeme na pregovore. Imao je vrlo stroge poglede u vezi sa odmetništvom. Nije pokazivao ni truna naklonosti prema onima koji su postali nevjernici nakon vjerovanja. Adij je bio uporan:

- Tri dana Halide. Samo tri dana i ja ću ti dati vojsku od 500 ratnika iz mog plemena da se bore uz tebe. To je mnogo bolje nego da ih pošalješ u vatru Džehennema.[1]

Nakon ovih argumenata, Halid pristade. Plemenske starješine poslaše Tulejhi jedinicu konjanika kao tobožnje pojačanje ranije poslatom kontingentu. Oni počeše tajno raditi na izdvajanju njihovog kontingenta vojske od Tulejhe prije nego Halid stigne do Buzahe. Radeći oprezno, uspjeli su u tome.

Halid nije napao pleme Tajj. U međuvremenu se okrenuo ka odmetničkim plemenima koja su nastanjivala područja u okolini Džadile. Halifa nije ništa rekao u vezi sa Džadilom, ali Halid nije trebao posebno odobrenje za borbu. Kad je iznio svoje namjere, Adij je opet

1 Taberi, 2/483.

izašao sa prijedlogom da se ova plemena potčine bez krvoprolića i da se pojača muslimanska vojska. Inače, Halida nikad nije zabrinjavalo krvoproliće, ali kad se pružila mogućnost da ojača svoj korpus sa još ratnika, prihvatio je Adijev prijedlog. Njegova rječitost je dala plodove. Plemena su se pokajala, pa se Halidu priključilo 1 000 ratnika iz područja Džadile. Sa svojim snažnim korpusom pojačanim sa 500 konjanika iz Tajja i 1000 iz Džadile, Halid je sada jahao prema Buzahi mnogo jači nego što je bio kad je krenuo iz Zul-Kisse. Na putu za Buzahu je prikupio još veliki broj ratnika.

U toku marša Halid je poslao dvojicu izviđača ispred glavnine snaga da prikupljaju obavještajne podatke. Obojica su bili Ensarije, a jedan od njih je bio ugledni ashab Ukaše b. Mihsan. Ova dva izviđača su sreli dvojicu odmetničkih izviđača, od kojih je jedan bio Hibal, Tulejhin brat. Ensarije su ubili Hibala, a drugi izviđač je uspio pobjeći.

Razjaren viješću o bratovoj smrti, Tulejha odjaha u potragu za ubicama. Poveo je sa sobom drugog brata Selamu. Sreli su se s dvojicom muslimanskih izviđača. Počeo je dvostruki dvoboj. Sukobili su se Tulejha i Ukaš, a Selama se borio protiv drugog muslimana. Oba muslimana su poginula. Njihova tijela su ležala na zemlji sve dok ih nije otkrila muslimanska vojska kad je stigla do mjesta dvoboja. Muslimani su bili jako žalosni zbog gubitka dvojice izvrsnih boraca i vjernih drugova.

Kad je Halid stigao u južni dio ravnice Buzahe, postavio je logor na maloj udaljenosti od mjesta gdje su se odmetnici već ulogorili. Bojno polje je bila ravnica sa kamenitim brdašcima na njenim zapadnim i sjevernim krajevima. Ovi stijenjci su produžetak jugoistočnog podnožja gorja Aja[1] (vidi kartu 8 na stranici 177).

Pozornica Bitke kod Buzahe je postavljena. Muslimani su se pripremali za sutrašnji okršaj, a i odmetnici su to činili. Halid, Allahova sablja, sa oko 6 000 vojnika suočio se sa Tulejhom varalicom. Nije poznata tačna snaga Tulejhine vojske, ali se vjeruje da je bila brojnija od muslimanske. Bilo je to sredinom septembra mjeseca 632. godine (kraj džumadel ahira 11. godine po Hidžri).

1 Danas nema nikakvih ostataka od Buzahe, a ravnica gdje je bila smještena počinje oko 45 kilometara jugozapadno od današnjeg mjesta Hail i prostire se u pravcu jugozapada.

Ujutro su dvije vojske sređivale borbene poretke i vršile posljednje pripreme za borbu. Halid je lično komandovao korpusom i zauzeo poziciju na čelu jedinica. Tulejha je za komanadanta vojske postavio Ujejnu, koji se smjestio u centar jedinica okružen sa 700 ratnika iz svog plemena. Varalica je ostao u svom šatoru na maloj udaljenosti iza svoje vojske sa maramom na glavi i ogrtačem na ramenima. Zauzeo je pozu koja je odavala duboku koncentraciju čime je davao do znanja da upravo od meleka Džibrila prima savjete oko vođenja bitke.

Vojske krenuše jedna prema drugoj. Halid započe napad duž cijelog fronta. Neko vrijeme su odmetnici pružali žestok otpor, posebno Ujejnino pleme. Nakon upornih muslimanskih napada dio odmetničkih jedinica poče popuštati. Uznemiren takvim tokom događaja, Ujejna požuri do Tulejhinog šatora i upita ga:

- Je li ti Džibril došao?

Tulejha mu reče da još nije, pa se Ujejna vrati u bitku.

Prođe još neko vrijeme. Halidove jedinice su se uspjele ukliniti u centar odmetnika, ali je otpor još uvijek bio žestok. Ujejna opet požuri prema Tulejhinom šatoru i opet upita:

- Ima li Džibrila?

- Ne, tako mi Allaha – odgovori Varalica.

Ujejna se opet vrati na bojno polje. Mirišući skoru pobjedu, muslimani su sve jače navaljivali i sve dublje se uklinjavali, tako da su neprijateljske snage bile skoro razbijene. Smatrajući situaciju krajnje opasnom, Ujejna treći put dođe do Tulejhinog šatora i upita:

- Je li ti Džibril došao?

- Došao je – reče Varalica.

- Šta kaže?

- Rekao je da ovaj dan nikad nećeš zaboraviti.

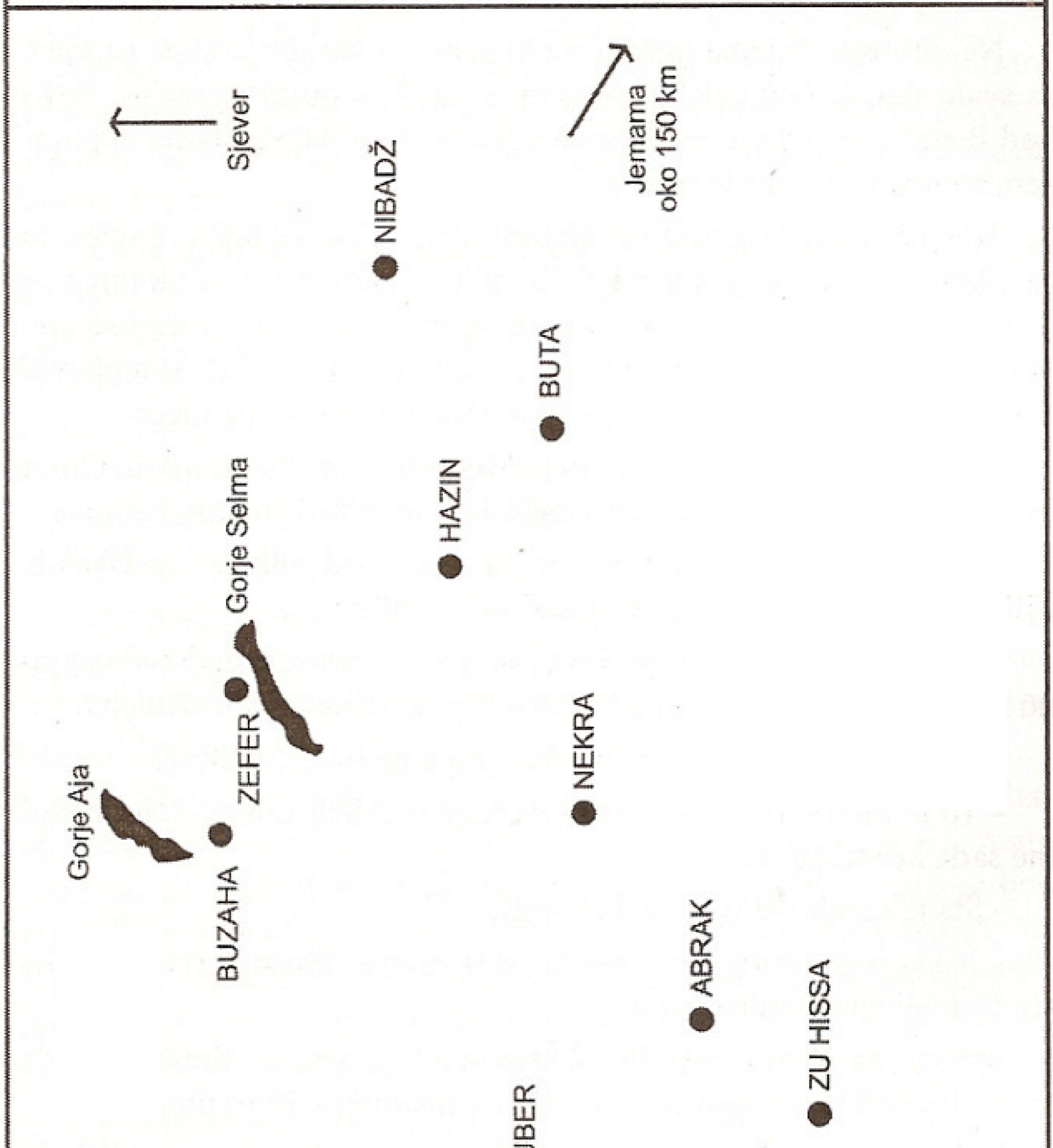
- Ne tako mi Allaha, ti sigurno nikada nećeš zaboraviti ovaj dan – odbrusi mu Ujejna.

Nakon toga, Ujejna pozva svoje pleme:

- O Benu Fezare, ovaj čovjek je varalica. Napustite borbu.[1]

1 Taberi, 2/485.

KARTA 8.
OTPADNICI II

Benu Fezare se povuče, a centar odmetničkih redova osta prazan. Muslimani krenuše u odlučujući napad. Odmetnici počeše bježati sa bojnog polja u svim pravcima. Neki od njih otrčaše do Tulejhinog šatora i upitaše:

- Šta da činimo? Šta nam naređujete?

- Radite ono šta možete, radite ono šta ću i ja uraditi i spasite svoje porodice – uzviknu Varalica.[1]

Nakon toga Tulejha posadi svoju ženu na kamilu koju je tu imao za svaki slučaj, a on uzjaha konja i nestadoše u oblaku prašine. Bitka kod Buzahe je gotova. Halid je pobijedio. Neprijatelj islama je poražen, a njegova vojska je rasuta.

Tulejha je pobjegao na sirijsku granicu. Njegove laži i prevare su završene. Primilo ga je pleme Kalb, gdje se zadržao sve dok nije čuo da se njegovo pleme pokajalo i ponovo primilo islam. Ubrzo se i on vratio u pleme i postao musliman. Kasnije je otišao u Mekku obaviti hadž i tamo sreo Ebu Bekra koji nije obraćao pažnju na njega.

Dvije godine kasnije, posjetio je Medinu i potražio Omera. Omer nije bio od onih koji lahko opraštaju. Kad je vidio Tulejhu, rekao je:

- Ubio si dva ugledna muslimana. Jedan od njih je bio Ukaš b. Mihsan. Tako mi Allaha, ja te nikad neću voljeti.

- Allah ih je blagoslovio preko moje ruke, dok ja nisam dobio nagradu kao oni. Tražim oprosta od Allaha – pokuša se našaliti Tulejha.

- Lažeš. Allah će te za to kazniti – reče neumoljivi Omer.

- To je bio rezultat nevjerovanja koje je Allah uništio. Ne možeš me sada kriviti za to.

- Šta je ostalo od tvoje vidovitosti?

- Ništa osim onog što izađe na dva donja otvora – reče Tulejha aludirajući na vršenje nužde.

Smisao za humor nije bila Omerova jača strana. Smatrajući da nema šta reći kao odgovor na to, Omer produži svojim putem.

Tulejha se vratio u svoje pleme. Kad su muslimani osvajali Irak, Tulejha se prijavio kao dobrovoljac i borio se kao običan vojnik i kao jedan od komandanata. Borio se srčano i iskreno. Učestvovao je u

1 Isti izvor.

Bici na Kadisijji i kod Nehavenda gdje je i poginuo. Tulejha se na taj način iskupio.

Nakon što je bitka završena, Halid je poslao svoje odrede da pronađu odmetnike i potčine ih. Jedan odred je uhvatio nekoliko odmetnika u regionu Ruman oko 55 kilometara jugoistočno od Buzahe. Odmetnici se pokoriše bez borbe. Halid je predvodio najveći odred u potjeri za Ujejnom koji je pobjegao na jugoistok sa svojim ratnicima i nekoliko ratnika iz Benu Eseda. Ujejna je odmakao oko 100 kilometara kad ga je Halid stigao. Iako se oslobodio iluzija o Tulejhinom poslanstvu, Ujejna je i dalje prkosio i pružio otpor. Nakon kratke i oštre borbe, nekoliko odmetnika je ubijeno a ostali su se razbježali. Ujejna je zarobljen.

Ujejnin otac je bio ugledni i visoko poštovani poglavica plemena Gatafan. Po tom osnovu Ujejna je smatrao da mu pripada visoko drugo mjesto u redovima njegovog plemena. Ovaj oholi izdanak stare loze poglavica je sada, okovan u gvožđe i do bola ponižen, sproveden u Medinu. Djeca su se okupila oko njega i saznala ko je i šta je i pod kojim je okolnostima zarobljen. Onda su ga počeli bockati prutićima i pjevati:

- O Allahov neprijatelju. Postao si nevjernik nakon vjerovanja.

- Tako mi Allaha, ja nikada nisam ni bio vjernik – pravdao se Ujejna.

Prema njegovim riječima, on nikada nije bio musliman, pa nije mogao biti optužen za odmetništvo, ali nije isključeno da je lagao kad je tako govorio. Iznio je svoj slučaj halifi, koji ga je oslobodio nakon što je primio islam. Vratio se u svoje pleme i dugo živio.

Za vrijeme halife Osmana, Ujejna je došao u Medinu i tražio halifu. Sada je Ujejna već bio starac. Halifa Osman je uvijek bio izrazito ljubazan pa ga je pozvao da večera s njim, pošto je sunce već bilo zašlo. Ujejna je odbio ovaj poziv rekavši halifi da on sada posti. Halifa Osman ga začuđeno pogleda jer je poznato da muslimani započnu post u zoru, a prekinu ga nakon zalaska sunca. Vidjevši začuđenost na halifinom licu, Ujejna reče:

- Smatram da je lakše postiti noću nego danju.[1]

Halid se sada okrenuo u pravcu Nekre, gdje se nekoliko ogranaka plemena Benu Sulejm okupilo s namjerom da se i dalje bore protiv

1 Ibn Kutejba, 304.

muslimana. Predvodio ih je brzopleti poglavica Amr b. Abdul Uzza koji je poznatiji kao Ebu Šedžra. Nije naučio lekciju poslije Tulejhinog kraha.

Čim je stigao u Nekru, Halid je naredio silovit napad na Benu Sulejm. Halida su za ovo pleme vezale lijepe uspomene jer je ono ratovalo pod njegovom komandom u osvojenju Mekke, u Bici na Hunejnu i u opsadi Taifa. Izuzimajući nekolicinu njih koji su pobjegli nakon ulijetanja u zasjedu na Hunejnu, čitavo pleme mu je bilo vjerno. Ali, sada su bili odmetnici i nije bilo milosti za njih.

Pleme Benu Sulejm se sada borilo protiv svog bivšeg komandanta. Borili su se naročitom žestinom i ubili nekoliko muslimana, ali mnogi od njih su osjetili žestinu Halidove sablje. U ovoj borbi Halid je slomio nekoliko sablji. Benu Sulejm je poražen, a Ebu Šedžra, vojnik i pjesnik, zarobljen je i poslan u Medinu. Ebu Bekr ga je oslobodio, nakon što se pokajao i ponovo primio islam.

Dok je Bitka kod Buzahe bila u toku, nekoliko plemena je stajalo sa strane i posmatralo bitku. Bilo je to pleme Benu Amir i nekoliko ogranaka plemena Havazin i Benu Sulejm. Iako su bili pristalice Tulejhe, odlučili su mudro izostati iz bitke i čekati ishod. Uskoro su vidjeli kako Halid pobjeđuje. Nakon što se bitka završila i sve se utišalo, došli su do Halida i rekli mu:

- Ponovo ulazimo u ono iz čega smo izašli. Vjerujemo u Allaha i Njegova Poslanika. Vraćamo se u islam sa svojim životima i imecima.[1]

Uskoro su mnogi Arapi počeli pristizati u Buzahu i izražavati svoje kajanje. Ponovo su primali islam. Ali, Halid nije zaboravio instrukcije koje mu je dao halifa u vezi sa onima koji su ubijali muslimane. Odbio je primiti pokajanje sve dok plemena ne izruče sve ubice muslimana. Plemena su pristala.

Sve ubice su postrojene. Halidova pravda je bila brza. Svakog od njih je ubio tačno na način na koji su oni ubijali muslimane. Nekima su odjsečene glave, neki su živi spaljeni, neki su kamenovani do smrti. Neki od njih su bačeni sa litica, a neki su ubijeni strijelama, dok je nekolicinu njih bacio u bunar.[2] Oko za oko, zub za zub.

1 Taberi, 2/486.
2 Taberi, 2/490.

Pošto je obavio i ovaj zadatak, Halid je poslao pismo halifi u kome ga je precizno izvijestio o svim događajima. Halifa Ebu Bekr mu je uzvratio pismom pohvale, čestitao mu na uspjehu, odobrio njegove postupke i uputio dovu za njegove dalje uspjehe.

Poslije bitke protiv Benu Sulejm u Nekri, Halid se vratio u Buzahu i ondje se zadržao oko tri sedmice, primajući delegacije pokajničkih plemena i kažnjavajući ubice muslimana. Tad se okrenuo prema Zeferu, gdje je jedna žena skrenula njegovu pažnju.

Selma, ili Um Ziml je bila Ujejnina bliska rodica. Njen otac, Malik b. Huzejfe, bio je veliki poglavica plemena Gatafan. Njena majka, Um Kirfa, bila je takođe posebna žena, ugledna i poštovana u plemenu. U doba Allahova Poslanika, alejhisselam, ova žena se borila protiv muslimana. Poražena je i ubijena. Selma je zarobljena i odvedena u Medinu. Allahov Poslanik, alejhisselam, ju je poklonio svojoj supruzi Aiši da joj bude sluškinja. Selma je bila nesretna zbog svog položaja, pa je oslobođena, nakon čega sa vratila u svoje pleme.

Nakon smrti roditelja, Selma je počela zapovijedati plemenom. Iako je to bilo neuobičajeno kod Arapa, pleme ju je prihvatilo kao vođu i izrazilo joj poštovanje i odanost. Njena majka je imala jednu veličanstvenu kamilu koju je Selma naslijedila. Kud god bi išla, Selma je jahala ovu kamilu. Izgledala je kao i njena majka. Kad god bi je saplemenici vidjeli na kamili, sjetili bi se Selmine majke.

Selma je zauzela jedno od vodećih mjesta među odmetnicima i postala nepomirljivi neprijatelj islama. Nakon bitke kod Buzahe i drugih akcija protiv odmetničkih plemena, mnogi preživjeli odmetnici su se pridružili Selmi. Ukorila ih je zbog gubitka bitke i napuštanja Ujejne. Ova žena je bila izuzetan autoritet. Muškarci su primili kritike bez ikakvih negodovanja. Vođeni čvrstom Selminom rukom, odmetnici su se reoganizovali i ponovo formirali snažnu armiju. Sada je Selma bila ozbiljna prijetnja islamu. Znajući da je Halid riješio probleme u Buzahi, Selma je očekivala da će se on sada okrenuti prema njoj. Željno je očekivala okršaj sa Allahovom sabljom, a Halid je marširao prema Zeferu na suočenje sa armijom odmetnika.

Čim je stigao do odmetnika, Halid je odmah napao. Sve je ukazivalo na tešku bitku. Dok je Halid manevrisao krilima bez poteškoća, nikako mu nije uspijevalo prodrijeti prema centru neprijatelja. Bio

je suviše čvrst. U centru je bila Selma u oklopljenoj nosiljci na svojoj čuvenoj kamili i odatle rukovodila bitkom. Oko kamile su bili raspoređeni najbolji borci, spremni žrtvovati živote da bi odbranili plemenitu životinju i njenu jahačicu.

Halid je zaključio da je glavna snaga neprijatelja u Selminoj ličnosti. Sve dok je ona u svojoj nosiljci, bitka će se voditi u strašnom krvoproliću. Selma je morala biti uklonjena. Halid je uzeo nekoliko ratnika sa sobom i nakon nekog vremena njegova sablja je prokrčila put do kamile. Poslije nekoliko zamaha sabljom plemenita životinja je pala, a sa njom i nosiljka. Selma je odmah ubijena. Oko nje je ležalo oko 100 leševa njenih najodanijih boraca, koji su je branili do posljednjeg daha.

Nakon Selmine pogibije, svaki otpor odmetnika je prestao. Razbježali su se na sve strane. Bila je ovo najteža bitka poslije one protiv Tulejhe.

Današnje Selmino gorje, posuto crnim ispucalim stijenama, nalazi se oko 70 kilometara jugoistočno od grada Haila. Vjeruje se da je dobilo ime po ovoj izuzetnoj ženi.

Bitka kod Zefera se odigrala krajem oktobra 632. godine (krajem redžeba 11. godine po Hidžri). Halid je nekoliko dana odmarao sa svojom vojskom, a zatim se zaputio prema Buti, da se bori protiv Malika b. Nuvejre.

Prva faza rata protiv odmetnika je završila Selminom smrću. Najveća plemena sjeverne Arabije su sad pokorena. Njihove vođe su ubijeni ili zarobljeni. U ovim krajevima više nije bilo pobuna.

Ali, ostao je još jedan čovjek koji je zabrinjavao muslimane. Bio je više razbojnik nego poglavica. Ime mu je bilo Ijas b. Abd Dželil, ali je mnogo poznatiji kao El Fedžaa. Bio je probisvijet i avanturista.

Za vrijeme kad je Halid bio u Buzahi, El Fedžaa je došao halifi Ebu Bekru i rekao mu:

- Ja sam musliman. Daj mi naoružanje i opremu, pa ću se boriti protiv odmetnika.[1]

Ebu Bekr se obradovao i dao mu potrebnu opremu. Razbojnik je odjahao iz Medine, formirao razbojničku družinu i počeo pljačkati

1 Taberi, 2/492.

nezaštićene putnike, a mnoge od njih je ubijao. Operisao je u regionu oko Mekke i Medine. I muslimani i odmetnici su jednako trpjeli štete od njegovih pljački. Ebu Bekr je čuo za ova razbojništva i odlučio je pokazati primjerom šta čeka onog ko na takav način prevari halifu i to u teškim trenucima. Poslao je jaku jedinicu da nađe i uhvati razbojnika i da ga živog dovedu u Medinu. Nekoliko dana kasnije, El Fedžaa je uhvaćen i doveden u Medinu u okovima.

Ebu Bekr je naredio da se sabere velika gomila drva i da se stavi ispred džamije. Drva su dovučena i zapaljena. Dok su drva pucketala, a plamen se dizao prema nebu, drumski razbojnik je, još u okovima, bačen u vatru.

Pred samu smrt, Ebu Bekr je iznio tri stvari za koje žali što ih je učinio i tri stvari za koje žali što ih nije učinio. Jedna od tih stvari je bio događaj sa El Fedžaom. Ebu Bekr je rekao:

- Bolje bi bilo da sam Fedžaa odmah ubio, nego što sam ga spalio.[1]

1 Taberi, 2/619; El-Belazuri, 112; Mesudi, Murudž, 2/308.

LAŽNI POSLANIK
I POSLANICA

Malik b. Nuvejra je bio poglavica plemena Benu Jerbu, velikog ogranka jakog plemena Benu Temim koje je nastanjivalo sjeveroistočnu Arabiju, iznad Bahreina. Pošto je pleme bilo blizu Perzije, neki dijelovi Benu Temima su bili vatropoklonici, a cijelo pleme je bilo pagansko dok islam nije došao u Arabiju. Centar Malikovog plemena je bila Buta[1] (vidi kartu 8 na strani 177).

Malik je bio poglavica plemićkog porijekla, poznat po darežljivosti i gostoljubivosti. Noću bi ostavljao lampu da gori cijelu noć, kako bi putnici koji bi prolazili znali gdje će naći sklonište i hranu. Usatajao bi u toku noći da provjeri da li lampa gori. Bio je naočit muškarac, guste kose i snažne brade. Savremenici su za njega rekli da je lijep kao mjesec.[2] Bio je vješt u korištenju oružja, hrabar vitez i pjesnik. Malik je bio oličenje savršenog muškarca tadašnjih Arapa. Imao je sve.

Lejla je bila kći Minhala, kasnije poznata kao Umm Temim. Bila je jedna od najljepših djevojaka u Arabiji, čuvena po svojoj ljepoti. Bila je posebno poznata po svojim prelijepim očima. Ona je također imala sve.[3]

Kad je stasala za udaju, prosili su je mnogi prosci iz regije, ali ona ih je sve redom odbijala. A onda je srela Malika s kojim će ući u historiju. Malik je oženio Lejlu. Tako je Malik sada, uz sve dotadašnje kvalitete, imao i najljepšu ženu tadašnje Arabije. Imao je sve osim vjere.

1 Buta je sada malo beduinsko naselje oko 20 kilometara jugozapadno od današnjeg Rasa. Vidi se da je bilo veće mjesto u to vrijeme.
2 El-Belazuri, 108.
3 Isfahani, 14/65.

Tokom godine izaslanstava pleme Benu Temim je primilo islam, pa tako i Malik. Imajući u vidu njegov izuzetan ugled i neosporne kvalitete, Poslanik, alejhisselam, ga je postavio za prikupljača poreza u ogranku Benu Hanzala. Neko vrijeme, Malik je izvrsno obavljao ovu dužnost i prikupljene poreze slao u Medinu. Nakon što je Poslanik, alejhisselam, preselio na ahiret, Malik je prekršio svoju prisegu na vjernost, otvorio torbu u kojoj je bio sakupljen novac i vratio ga Benu Hanzali:

- O, Beni Hanzala. Vaša bogatstva su sada samo vaša.[1]

Tako je Malik postao odmetnik.

Sedžah je bila Harisova kćerka. Rođena je u porodici poglavica, pa je stekla sposobnosti vođstva, jak karakter, otmjeno ponašanje, a u intelektualnom pogledu je nadmašivala sve žene. Bavila se vidovnjaštvom i proricala budućnost. Bila je posebno pjesnički nadarena, pa je običavala svoje misli izražavati u stihovima. Kad bi ljudi govorili s njom, ona bi im uzvraćala stihovima.

Kasnije poznata kao Umm Sadira, Sedžah je preko očeve linije bila saplemenik u plemenu Benu Jerbu i njihov poglavica, pa tako i poglavica Malika b. Nuvejre. Sa majčine strane, pripadala je i plemenu Teglib. Ovo pleme je pripadalo velikoj grupi plemena poznatoj kao Rabi'a, a naseljavali su područja u Iraku. Sedžah je živjela uglavnom u plemenu Teglib koje je bilo kršćanske vjere. Njena vjera nije bila tako snažna, kao ni kod ostalih pripadnika plemena.

Kad je odmetništvo od islama započelo, Sedžah je čula da su se Tulejha i Musejlime proglasili poslanicima. Njena mašta je bila zagolicana mogućnostima koje otvara ovo zvanje. Zašto bi samo muškarac bio poslanik? Zašto žena ne bi bila poslanik? Onda je objavila da je ona žena-poslanik i objasnila to prikladnim stihovima.

Majčino pleme je priznalo njeno poslanstvo. Skupila je vojsku i zaputila se u Arabiju u pleme svoga oca, koje je stalo pod njenu zastavu. Mnogi njeni sljedbenici su je slijedili privučeni mogućnošću pljačke i sređivanja računa sa nekim plemenima u Arabiji sa kojima su bili u starim krvnim zavadama.

1 El-Belazuri, 107.

Ushićena snagom okupljenih ratnika, krenula je u El-Hazn i poslala izaslanika Maliku b. Nuvejri. Predlagala mu je savez, prema čijim odredbama će nastupati zajedno protiv plemena sa kojim su u zajedničkoj zavadi, a zatim će napasti muslimane u Medini. Da bi uvjerila Malika da nema namjeru osvajati teritorij Benu Jerbua, ona mu je rekla:

- Ja sam samo jedna od žena Benu Jerbua, a zemlja je tvoja.[1]

Malik je prihvatio savez sa njom. Bilo je to u junu 632. godine.

Ujedinjene snage Malika i Sedžah su sada krenule na nesrećna plemena koja su sa njihovim plemenima bila u bilo kakvoj zavadi. Nije bilo nikakvih vjerskih motiva u ovim pohodima. Bio je to najobičniji pljačkaški pohod. Svako pleme koje se suprotstavilo bilo je napadnuto pokoreno i opljačkano. Malik je sada bio u savezu sa lažljivicom i varalicom, a njegovi ljudi su jahali zajedno sa njezinim, mada on nije uzeo ličnog učešća u pljački.

Sedžah je stigla u Nibadž[2] i počela pljačkati okolna plemena. Tu će biti osujećen njezin plan. Lokalna plemena, vođena općom opasnošću od ove moćne žene, ujedinila su se i započeše bitku protiv nje. Ovo nije bila bitka od neke posebne važnosti, ali je završila loše po Sedžah jer su je napustili neki njeni oficiri i prešli na stranu ujedinjenih plemena. Sedžah se nagodila sa suprotstavljenim plemenima da napusti njihova područja.

Plemenske starješine su se okupili oko svoje predvodnice i upitali je:

- Kuda ćemo sad?

- U Jemamu.

- Ali tamošnji narod je snažan.

- U Jemamu – ponovi Sedžah, a zatim odrecitova prigodne stihove.

Musejlime Lažac je bio najstrašniji neprijatelj islama i imao je dovoljno moći za uništenje mlade islamske države. Bio je sin Habiba iz plemena Benu Hanife, koje je bilo jedno od najvećih plemena Arabije. Nastanjivalo je područje oko Jemame.

1 Taberi, 2/496.

2 Nibadž je danas Nabkija, a takođe je neki nazivaju i Nabdžija. Nalazi se u blizini Bureida. Nakada je bila veći grad, a danas je obično selo.

U godini izaslanstava, devete godine po Hidžri, Musejlime se pridružio nekolicini izaslanika plemena Benu Hanife koji su se zaputili u Medinu. Dvojica od njih će kasnije odigrati veliku ulogu koristeći veliki uticaj na Musejlimu i njegovo pleme. Jedan će pomoći Musejlimi da se dočepa moći, a drugi će spasiti pleme od potpunog uništenja. Bili su to Nehar Er-Redžal b. Unfuva[1] i Mudža'a b. Merare.

Delegacija je stigla u Medinu. Svezali su kamile i ostavili Musejlimu da pazi na njih, dok su ostali otišli kod Poslanika, alejhisselam, i primili islam. U skladu sa tadašnjim običajima, Allahov Poslanik, alejhisselam, im dade poklone, a oni isto tako uzvratiše i rekoše da su ostavili jednog svog prijatelja da pazi na njihove jahalice. Poslanik, alejhisselam, im predade poklon za njega i reče:

- On nije najmanji među vama da bi morao ostati iza vas i čuvati imovinu svojih drugova.[2]

Ove Poslanikove, alejhisselam, riječi će Musejlime kasnije upotrijebiti da bi istakao svoje prednosti.

Delegacija se vratila u Jemamu. Cijelo pleme je primilo islam, sagradili su džamiju i započeli sa islamskim životom.

Tako je prošlo nekoliko mjeseci. A onda je Musejlime napustio vjeru i proglasio svoje poslanstvo. Okupio je ljude oko sebe i, pozivajući se na Allahova Poslanika, alejhisselam, rekao:

- Dat mi je udio u njegovoj misiji. Zar niste čuli naše delegate da ja nisam najmanji među vama? Ovo znači da on zna kako ja imam udjela u njegovom poslanstvu.[3]

Tada je zadivio masu svojim čudesnim trikovima. Bio je izvrstan mađioničar i činio je stvari koje mnogi ljudi nikad prije toga nisu vidjeli. Mogao je ugurati jaje u staklenu bocu, mogao je počupati perje sa ptice i opet ga vratiti nazad tako da je ptica opet letjela. Obraćao se skupu kao Allahov poslanik i govorio im neke stihove ubjeđujući ih da je to objava od Allaha. Mnogi od tih stihova su isticali prednost njegovog plemena Benu Hanife nad plemenom Kurejš. Neki od njih su bili potpuno smiješni, kao npr.:

1 Neki historičari ga nazivaju i Rahhal.
2 Ibn Hišam, 2/576-577.
3 Isti izvor.

"Allah je blagoslovio moju mudrost.

Ona je jaka kao nalet vjetra

Između stomaka i crijeva."[1]

Ljudi su se čudili njegovoj mudrosti i okupili se oko njega. Kad je dovoljno ojačao, nije se libio osporiti Allahovu Poslaniku njegovu misiju. Prihvatao je Muhammeda, alejhisselam, kao poslanika, ako bi on prihvatio njega kao poslanika.

Njegov uticaj je svakim danom rastao. Krajem desete godine po Hidžri, uputio je pismo Allahovom Poslaniku, alejhisselam:

„Od Musejlime Allahova poslanika, Muhammedu Allahovom poslaniku. Neka je mir s tobom. Dobio sam udio u Objavi. Pola zemlje pripada nama, a pola Kurejšijama. Ali Kurejšije su ljudi koji krše zakone."

Kao odgovor, Allahov Poslanik, alejhisselam, mu je poslao slijedeće pismo:

„Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, Musejlimi Lašcu. Neka je mir na onoga ko slijedi uputu! Cijela Zemlja pripada jedino Allahu, i On čini da je naslijeđe od Njegovih robova oni koje On odabere, a lijepom završetku mogu se nadati samo bogobojazni."[2]

Musejlime će od sada biti poznat kao Musejlime Lažac.

Sada u akciju stupa Nehar Er-Redžal, koga smo ranije pomenuli kao člana delegacije plemena Benu Hanife. Kad je delegacija obavila sve poslove u Medini, ostavili su tamo Redžala da uči o islamu. Redžal je brzo učio i za nekoliko mjeseci postao ugledan musliman pa se kao takav pročuo u cijeloj Arabiji. Kad je Allahov Poslanik, alejhisselam, doznao za Musejlimino odmetništvo, tražio je načina kako ga spriječiti. Jemama je bila daleko da bi se poduzela vojna akcija, pa je Poslanik, alejhisselam, odlučio poslati nekog muslimana koji bu mu parirao. Za ovaj zadatak niko nije bio bolji od Redžala. Bio je jedan od starješina u plemenu, poznavao je Kur'an, stekao znanja i uživao povjerenje Allahova Poslanika, alejhisselam, Tako je Poslanik, alejhisselam, poslao Redžala da zaustavi nered koji je Musejlime napravio.

Uskoro je Redžal stigao u Jemamu i odmah okrenuo ćud. Nitkov je izjavio da je Allahov Poslanik, alejhisselam, zaista rekao ono šta je

1 Isti izvor.
2 Ibn Hišam, 2/600-601.

rekao i protumačio Poslanikove, alejhisselam, riječi onako kako je to Musejlimi odgovaralo.[1] Nitkov je lagao, a niko nije ni posumnjao u riječi uglednog ashaba. Dolazak ovog odmetnika je bila iznenadna prednost za Musejlimu, pa se cijelo pleme Benu Hanife zaklelo na vjernost Musejlimi i priznalo ga kao poslanika.

Musejlime i Nehar Er-Redžal su sada sklopili šejtanski savez. Redžal je postao Musejlimina desna ruka. Lažni poslanik nije donosio nijednu važniju odluku bez konsultacija s njim.

Nakon smrti Allahova Poslanika, alejhisselam, Musejlime se još više učvrstio na svom tronu. Ljudi su dolazili pod njegovu zastavu, a on je počeo donositi svoje propise, a naročito o pitanjima morala. Ozakonio je pijenje alkohola i objavio neka užasna pravila vezana za moral.

Njegovi sljedbenici su vjerovali da ima čudesne moći, a Redžal je podsticao takvo vjerovanje. Tako je predložio Musejlimi da svako novorođeno dijete pogladi po glavi, kao što je to činio Allahov Poslanik, alejhisselam, u znak blagoslova. Od tada je svako novorođenče donošeno Musejlimi, a on bi obavio ovaj čin. Historičari navode da ova djeca, kad bi porasla u zrelo doba, ne bi imala nijedne dlake na glavi. Činio je još neke stvari koje je činio Allahov Poslanik, alejhisselam, ali sve što je činio davalo je sasvim suprotne i katastrofalne rezultate.

Dok su ga saplemenici slijedili, nisu svi vjerovali u njegovu poslaničku misiju, pogotovo ne oni inteligentniji. Neki su ga slijedili iz političkih razloga, drugi zbog lične koristi, a neki zbog plemenske odanosti. Jednog dana je Musejlime postavio novog mujezina u džamiji. Bio je to Džubejr b. Umejr koji se dvoumio oko Musejliminog poslanstva. U rečenici: „Svjedočim da je Muhammed Allahov Poslanik“, mujezin je trebao ime Muhammed zamijeniti sa imenom Musejlime. Umjesto toga mujezin je proučio: „Svjedočim da Musejlime misli da je Allahov Poslanik“.[2]

Jednom je jedan čovjek, koji nikad prije nije vidio Musejlimu, došao da ga vidi. Kad je došao do Musejlimine kuće, upitao je čuvare:

- Gdje je Musejlime?

- Tiše – rekoše mu – on je Allahov poslanik.

1 Taberi, 2/505.
2 El-Belazuri, 100.

- Neću ga priznati prije nego ga vidim.

Kad su ga doveli do Lašca, posjetilac ga upita:

- Jesi li ti Musejlime?

- Jesam.

- Ko ti dolazi?

- Rahman – odgovori Lažac. (Rahman je jedno od Allahovih imena)

- U svjetlosti ili u mraku?

- U mraku – odgovori Lažac.

- Svjedočim da si ti Lažac, a da je Muhammed pravi, ali mi je draži lažac iz mog plemena nego istiniti iz Kurejša.[1]

Kao pojava, Musejlime je bio neobično ružan. Bio je nizak rastom, ali vrlo snažan, žutog lica, malih poluotvorenih očiju i spljoštenog nosa. Ali, kako je to često slučaj sa ružnim i urokljivim ljudima, bio je neodoljivo privlačan mnogim ženama. Nijedna ga nije odbila. Bio je vrlo nadaren i bezobziran zavodnik. Koja god žena bi ostala nasamo sa njim, obavezno bi podlegla njegovom šejtanskom šarmu.

Sedžah nije znala za ovu stranu Musejliminog karaktera. Kad stigne u Jemamu, doznat će. Napredovala je sa svojom vojskom prema Jemami. Musejlime je bio zabrinut zbog toga, jer nije znao da li su njene namjere prijateljske ili neprijateljske. Pomislio je da bi trebalo pripremiti vojsku za bitku, ali je Ikrime sa vojskom muslimana logorovao nešto zapadno od Jemame, pa je Musejlime odlučio sačekati da se Ikrime još malo približi. Ako bi Ikrime stigao za vrijeme bitke sa Sedžah, to bi za njega bilo katastrofalno. Morao bi uporedo ratovati na dva fronta. Odlučio je prvo neutralisati Sedžah, tako što će manipulisati njome kao što je manipulisao bilo kojom ženom, jer je u tome bio vješt.

Poslao je poruku Sedžah da ne dovodi svoje ratnike u blizinu Jemame, jer tu nema nikakvog posla za njih. Neka dođe sama da mirno razgovaraju. Sedžah prihvati poziv, ostavi vojsku u logoru, uze sa sobom 40 odanih ljudi i dođe u Jemamu. Kad je stigla pred Jemamu, gradska kapija je bila zatvorena. Musejlime joj poruči da ostavi svoje pratioce van grada i da sama uđe u grad. Sedžah pristade, uđe u grad a pratioce ostavi da logoruju van grada.

1 Taberi, 2/508.

Musejlime je imao veliki šator postavljen u dvorištu njegove kuće. Vrijeme je bilo svježe, ali je Lažac ugrijao šator, tako da je bio udoban za boravak. Zapalio je tamjan i tako pripremao ambijent za zavođenje.

Sedžah je ušla u šator, a malo kasnije i Musejlime. Bili su sami. Lažac je počeo govoriti i provoditi čarolije nad ženom. Govorio je o Allahu, politici, problemima sa Kurejšijama koji su brojni „kao krljušti na ribama“.

Nakon ovog predgovora Musejlime reče:

- Pričaj mi o svojim otkrovenjima.

- Nije u redu da žena počinje. Ti prvi reci šta je tebi otkriveno – reče Sedžah.

Piljila je u njega sa poštovanjem kao da sluša riječi Kur'ana, dok je on recitovao gluposti:

“Zar nisi vidio svog Gospodara?

Kako on postupa sa trudnom ženom?

On izvodi život

Između stomaka i crijeva.”

- Još, još – bila je ushićena Sedžah.

Tada je Lažac počeo govoriti o odnosu muškarca i žene. Radije ćemo izostaviti taj dio njegova govora.

- Ti si zaista poslanik – bila je zadivljena Sedžah.

- Udaj se za mene. Sa mojim i tvojim plemenom, mogao bih pojesti sve Arape.

- Pristajem – reče Sedžah.[1]

Ostala je kod njega tri dana. Poslije toga poslao ju je njenoj vojsci. Kad se vratila u logor, sakupila je plemenske starješine i rekla im da je našla istinu, priznala poslanika i udala se za njega. Starješine su bile iznenađene. Pitali su šta je dobila kao svadbeni dar, pa Sedžah priznade da nije dobila ništa. Uvrijeđeni, starješine je poslaše nazad Musejlimi sa instrukcijama da se ne vraća bez svadbenog dara.

Sedžah je ponovo jahala sa 40 konjanika prema Jemami. Musejlime je vidio njen dolazak, pa je zatvorio gradsku kapiju.

1 Taberi, 2/499.

- Šta se dogodilo? – pitao je ne otvarajući kapiju.

- Daj mi svadbeni dar – reče Sedžah.

- Dat ću ti svadbeni dar, kao dar čitavom tvom narodu. Objavi svojim sljedbenicima da ja, Musejlime b. Habib, Allahov poslanik, ukidam dva namaza koje je Muhammed nametnuo. Ukidam sabah i jaciju.[1]

Sa ovim svadbenim darom Sedžah se vratila svojoj vojsci.

Nekoliko dana kasnije, Musejlime je poslao izaslanika u logor gdje je bila Sedžah s ciljem uspostavljanja trajnih i tijesnih veza sa njenim narodom. Predlagao joj je političko i ekonomsko partnerstvo. Kao znak njegove dobre volje, obećao joj je pola od godišnjeg prinosa žitarica Jemame. Sedžah pristade. Ubrzo Musejlime posla još jednog izaslanika sa viješću kako se on predomislio i da joj može dati samo četvrtinu prinosa. Sedžah pristade i na ovo, nakon čega podiže vojsku i vrati se u Irak. Bilo je to krajem oktobra 632. godine, malo prije nego što će se Ikrime sudariti sa Musejlimom.

Musejlime je završio sa Sedžah. Bio je to kraj njene političke i poslaničke karijere. Vratila se u majčino pleme i živjela povučeno. Kasnije je prihvatila islam i postala vrlo pobožna muslimanka. Za vrijeme Muavijinog halifata preselila se u Kufu, gdje je i umrla u dubokoj starosti.

1 Taberi, 2/499.

KRAJ MALIKA B. NUVEJRE

Halid je završio sa Selminom vojskom. Izdao je naređenje za marširanje prema Buti, da se sukobi sa Malikom b. Nuvejrom. Nije ni slutio da će se neki od njegovih ljudi usprotiviti njegovoj odluci. Pripreme za marširanje su izvršene, ali kad se približilo vrijeme za polazak, povelika grupa vojnika je odbila krenuti. Bili su to Ensarije. Njihovi uglednici su došli kod Halida i rekli mu da ne žele marširati za Butu. Govorili su:

- Tvoj plan se ne uklapa u instrukcije koje je dao halifa. On je rekao da se borimo kod Buzahe i da oslobodimo taj region od odmetnika pa da nakon toga čekamo njegova dalja naređenja.

Halid je bio iznenađen nastupom Ensarija. Bili su to ashabi od visokog ugleda, pa im Halid reče:

- Možda je halifa takvu instrukciju dao vama, ali meni je dao instrukciju da se borim protiv odmetnika. U svakom slučaju, ja sam komandant ove vojske. Bolje sam informisan o situaciji nego što ste vi. Ako ugledam povoljnu priliku, budite sigurni da neću čakati na instrukcije. Ako biste bili suočeni sa izazovom o kome nemate instrukcija, biste li ga prihvatili? Malik Nuvejra je tu i ja ću se boriti protiv njega. Tu su Muhadžiri i ostali koji su me voljni slijediti. Ostale neću prisiljavati.[1]

Nakon ovih riječi Halid je odmarširao bez Ensarija.

Jedva da je prošlo jedan sat vremena, kad su Ensarije shvatile da su napravili ozbiljnu grešku odbivši marširanje sa ostalom vojskom.

- Ako se budu borili i postigli uspjeh, sve će proći bez nas – govorili su neki od njih.

1 Taberi, 2/501. Iz ovog proizlazi da je odluka o marširanju prema Buti bila Halidova, te da se ne uklapa u halifin generalni plan, ali Taberi (2/480, 483) navodi da halifino naređenje Halidu definitivno uključuje pohod na Malika b. Nuvejru u Buti, kao naredni zadatak pošto završi sa Tulejhom. Moguće je da Halidovi ljudi nisu znali da je halifa njihovom komandantu dao ovaj zadatak.

- Ako ih spopadne kakva nevolja, niko od njih više neće govoriti sa nama – rekoše drugi.

Ovakve misli su ih razdirale. Tad poslaše brzog jahača da stigne muslimansku vojsku. Halid ih je sačekao i oni su mu se pridružili.

Tokom prve sedmice novembra 632. godine (sredina šabana 11. godine po Hidžri), Halid je stigao u Butu, spreman za bitku. Ali, tamo ne nađe nikog ko bi mu se suprotstavio. Nije bilo ni jednog ratnika na vidiku.

Kad je Sedžah napustila Arabiju i otišla za Irak, Malika b. Nuvejru su počele obuzimati drugačije misli u vezi sa njegovim učešćem u borbi protiv islama. Do njega su doprle vijesti o tome kako je Halid uništio Tulejhinu armiju i kako je brzo i žestoko kaznio one koji su ubijali muslimane. Bio je zabrinut. Odlaskom Sedžah, izgubio je moćnog saveznika i ostao prepušten sam sebi. Sada je ozbiljno sagledao sve posljedice njegovog saveza sa Sedžah. Bez ikakve sumnje, kriv je za odmetništvo. Malik je bio hrabar čovjek, ali se nikako nije mogao vojno suprotstaviti Halidu.

Osjetivši se samim i napuštenim, Malik je odlučio spasiti šta se spasiti može. Iskupit će se pokajanjem i ponovnim primanjem islama. To je bilo jedino što je mogao učiniti. Okupio je svoje pleme i obratio im se:

- O Benu Jerbu. Mi nismo poslušali naše vladare kad su nas pozivali da ostanemo čvrsti u vjeri. Također smo sprečavali one koji su ih htjeli slušati. Nismo postupili ispravno. Razmišljao sam o našoj situaciji i vidim da stvari idu u takvom pravcu da će nam izmaći kontroli. Ustegnimo se od borbe. Raziđite se svojim kućama i sklopite mir sa onima koji dolaze.[1]

Nakon ovih riječi, narod se razišao, a Malik se povukao u mir svoje kuće nedaleko od Bute. Prije toga je uzeo torbu s novcem od poreza i poslao je Halidu po svom izaslaniku. Čovjek brzo odjaha Halidu ususret. Halid je primio novac od poreza, ali taj Malikov čin nije smatrao dovoljnim za njegovo iskupljenje, jer je plaćanje poreza ionako obavezno.

1 Taberi, 2/501-502.

- Šta ste mislili dobiti stupivši u savez sa Sedžah? - upita Halid izaslanika.

- Ništa osim osvete prema neprijateljskim plemenima.

Halid je mogao odmah otpustiti Malikovog izaslanika, ali nije to učinio. Nastavio je dalje sa marširanjem ispitujući ga usput. Izaslanik mu je bio osiguranje od moguće zasjede u koju je sumnjao. Nakon upadanja u zasjedu kod Hunejna, Halid više nikada nije bio nehajan na marševima. Nastavio je dalje marširati pod punom borbenom gotovošću, bez obzira što ga je Malikov izaslanik izvijestio da neće biti nikakvog otpora.

Buta nije pružala otpor i bila je gotovo napuštena. Poslao je jedan odred da pretraži okolinu i pokori pleme Benu Temim. Komandantu odreda je dao iste one instrukcije koje je njemu dao halifa – proučiti ezan, pa ako odgovore ezanom, tada ne napadati, ako ne odgovore, onda napasti.

Slijedećeg dana, jedan odred pod komandom Dirara b. Ezvera je došao do Malikove kuće i tamo zarobio Malika, Lejlu i nekoliko ljudi iz plemena Benu Jerbu. Ostali odredi su izvršili svoje zadatke bez nailaženja na otpor. Sva plemena i njihovi ogranci su se pokajali i ponovo primili islam.

Malik i Lejla su dovedeni pred Halida. Malik se ponašao kao pobunjenik i vođa odmetnika. Držao se prkosno i gordo, kao ponosni poglavica visokog ugleda koji je doveden na suđenje. Nije pokazivao nimalo poniznosti.

Halid je prvi progovorio. Govorio je o Malikovim zlodjelima koje je počinio i o šteti koju je nanio islamu. Zatim mu je postavio nekoliko pitanja. U svojim odgovorima Malik je Allahova Poslanika, alejhisselam, jednom nazvao „vaš vođa". Halid je bio razljućen nepokajničkim, oholim i uobraženim držanjem optuženog, pa reče:

- Zar ti ne nazva Allahova Poslanika „našim vođom"?[1]

Halid je bio ubijeđen u Malikovu krivicu i da je i dalje nevjernik. Naredio je da ga pogube. Dirar izvede Malika napolje i lično izvrši naređenje. Bio je to kraj Malika b. Nuvejre.

1 Taberi, 2/504.

Lejla postade udovica, ali ne zadugo. Iste noći, Halid ju je oženio. Taman se pripremala za oplakivanje muža, kad odjednom ponovo postade nevjesta. Ovoga puta nevjesta Allahove Sablje.

Kad je Halid objavio svoju namjeru da oženi Lejlu, nekoliko muslimana je to primilo sa negodovanjem. Neki su čak navodili da Malik možda nije bio nevjernik i da se vratio islamu, ali je Halid naredio njegovo pogubljenje kako bi se mogao oženiti Lejlom. Jedan ugledni ashab, Ebu Katade, otišao je kod Halida i protestovao zbog njegovog čina, ali ga Halid vratio na njegovo mjesto sa nekoliko dobro biranih riječi. Ebu Katade je idućeg dana odjahao u Medinu i ispričao halifi Ebu Bekru da je Halid ubio Malika koji je bio musliman da bi mogao oženiti njegovu lijepu ženu Lejlu. Ebu Katade je i ranije imao pritužbi na Halidovo ponašanje. Sjećamo se događaja neposredno nakon zauzimanja Mekke, kad je Halid naredio da se ubiju ljudi iz plemena Benu Džezima. Ebu Katade je tad odjahao u Mekku i žalio se Allahovu Poslaniku, alejhisselam, na Halida.

Ebu Bekr nije bio zadovoljan što je vidio Ebu Katadu, posebno zato što je napustio jedinicu bez komandantovog dopuštenja, pa mu reče da se vrati u svoju jedinicu. Ebu Katade odjaha nazad u Butu.[1]

Ova vijest se ubrzo proširila po Medini. Kad je hazreti Omer čuo za to, požurio je do Ebu Bekra i rekao:

- Stavio si za komandanta čovjeka koji ubija muslimane i spaljuje žive ljude.[2]

Ebu Bekr nije bio oduševljen Omerovim riječima. Imao je pred sobom nepobitne dokaze o Malikovoj pronevjeri novca od poreza i o njegovom savezu sa Sedžah. Nije bilo sumnje u njegovo odmetništvo. Što se tiče spaljivanja živih odmetnika, halifa lično je naredio da se tako postupi sa onima koji su spaljivali žive muslimane.[3] Halid je tako i činio, ali nije spaljivao druge ljude.

- U Halidovoj sablji ima silništva. Treba ga dovesti kući u okovima. Razriješi ga dužnosti – nastavi Omer.

- O Omere, suspregni svoj jezik kad je Halid u pitanju. Neću vratiti u korice sablju koju je Allah isukao protiv neprijatelja.

1 Taberi, 2/501-502.
2 El-Belazuri, 107.
3 Taberi, 2/482.

- Ali ovaj Allahov neprijatelj je ubio muslimana i uzeo njegovu ženu – bio je uporan Omer.[1]

Ebu Bekr se složio da to treba raspraviti, pa je poslao po Halida. Halid je već saznao kakvu ozlojeđenost je izazvao njegov postupak. Slegnuvši ramenima Halid reče:

- Kad Allah nešto hoće, to i bude.[2]

Malo kritike ga nije zabrinjavalo. Tada je došao halifin poziv da se lično javi u Medinu. Pretpostavljao je da je ovaj halifin poziv u vezi sa pritužbama na njega, pa je sada bio malo više zabrinut.

Stigavši u Medinu, Halid se zaputi u džamiju. U to vrijeme džamija nije bila samo mjesto za klanjanje namaza, služila je i kao mjesto sastajanja, učenja, javnog okupljanja, odmaranja i kao centar građanskih aktivnosti. Halid je nosio strijelu u turbanu kao ukras, pa je izgledao pomalo kicoški u odnosu na većinu tadašnjih muslimana koji su se ustezali od svakog oblika razmetanja i šepurenja.

Omer je bio u džamiji. Ljutito je prišao Halidu, slomio strijelu sa njegovog turbana i viknuo:

- Ubio si muslimana i prigrabio njegovu ženu. Trebalo bi te kamenovati do smrti.[3]

Halid je znao da Omer ima uticaja na halifu. Bojeći se da i halifa možda tako misli, okrenuo se u tišini, otišao kod halife i ispričao mu cijeli slučaj. Nakon što je razmotrio slučaj, halifa je presudio da Halid nije kriv. Ipak, izgrdio ga je zato što je oženio Lejlu i tako izazvao sve nesporazume. Neki ljudi su smatrali da je Malik bio musliman, pa je Ebu Bekr naredio da Halid plati krvarinu, jer je pitanje Malikovog islama bilo nejasno.

Halid je izašao iz halifine kuće. Otišao je u džamiju i tamo vidio Omera kako stoji sa nekim prijateljima. Sad je Halid bio siguran u svoju poziciju, pa se mogao odužiti Omeru za upućene primjedbe. Pozvao je Omera riječima:

- Dođi ovamo, ljevoruki čovječe.[4]

1 Taberi, 2/503-504; El-Belazuri, 107.
2 Taberi, 2/502.
3 Taberi, 2/504.
4 Isti izvor.

Omer je pretpostavio da je halifa oslobodio Halida optužbi. Ustao je i bez riječi otišao.

Slučaj oko Malika i Lejle je bio predmet mnogih neslaganja muslimanskih historičara. Oni koji su se ograničili na samo jedan izvor (Ebu Katade), bilježe da se u Malikovoj kući učio ezan prije nego je uhapšen. Drugi kažu da Halid nikad nije naredio smaknuće Malika. Ovo temelje na činjenici da je tada bilo hladno vrijeme, pa je Halid rekao: „Ugrijte zatvorenike", a na nekim dijalektima „ugrijte" znači isto što i „ubijte". Tako je Dirar shvatio kako je shvatio, pa je Malik pogubljen.

Ove verzije priče, po svemu sudeći, nisu tačne. Izmislile su ih dvije frakcije. Jedna da opravda Omerovo strogo držanje prema Halidu, a druga da skine sa Halida moguću krivnju zbog ubijanja čovjeka koji je možda bio musliman.

Nema nikakve sumnje u Malikovo odmetništvo, pronevjeru novca, savez sa Sedžah i učešće njegovih vojnika u pljački sa Sedžah uz njegovo odobrenje. Svi historičari, bez izuzetka, ove događaje navode kao činjenice. Pisac ovih redova također ne sumnja da je Halid naredio smaknuće Malika iz iskrenog ubjeđenja u njegovu krivicu. Ali sumnja je ostala u mislima nekih muslimana. Omer je bio siguran da je Halid ovo učinio iz strasti. Omerovo uvjerenje je dodatno podgrijao Malikov brat, koji je došao kod Omera i pričao mu o Malikovim vrlinama i da je prava šteta da je jedan takav čovjek pao kao žrtva Halidove žudnje.

[Kada je musliman u pitanju, ako postoji i jedan momenat koji ide u prilog njegovoj nevinosti, treba ga uzeti u obzir i zadržati lijepo mišljenje o njemu. Pogotovo treba ovo imati na umu kad je u pitanju ashab Allahova Poslanika, alejhisselam, visokog ranga i to u vrijeme velikog meteža koji je prouzročilo odmetništvo od islama. Halifa Ebu Bekr se, bez sumnje, rukovodio ovim kad je rekao: "Neću vratiti u korice sablju koju je Allah isukao protiv neprijatelja." Što se tiče Omerovog insistiranja da se Halid smijeni sa dužnosti, to potiče iz najjače Omerove osobine - pravednosti. Njegov nadimak je bio Faruk - Onaj koji rastavlja istinu od neistine. Međutim, tada je Ebu Bekr bio halifa, a njegov nadimak je bio Siddik - Iskreni, pa je njegovo mišljenje svakako bolje od svih drugih mišljenja. Op. prev.]

Ukratko, Malik je ubijen, a krasnooka Lejla je postala Halidova žena.

BITKA NA JEMAMI

Kad je halifa Ebu Bekr organizovao muslimansku vojsku u 11 korpusa, postavio je Ikrimu, Ebu Džehlovog sina kao jednog od komandanata. Naredio mu je da uspostavi borbeni dodir sa vojskom Musejlime Lašca na Jemami, ali tako da se ne isprovocira bitka. Ebu Bekr je znao, bolje nego većina njegovih oficira, kakve snage i sposobnost ima Musejlime i nije htio rizikovati da se upušta u bitku s njim sa nedovoljnom snagom. Pošto je Halid bio halifin najbolji general, halifa ga je odlučio postaviti kao okosnicu u borbi protiv Musejlime, nakon što završi sa ostalim neprijateljima islama.

Ebu Bekrova namjera u davanju ove misije Ikrimi bila je da zadrži Musejlimu u Jemami. Vidjevši Ikrimu na horizontu, Musejlime bi ostao u očekivanju muslimanskog napada i tako ne bi mogao napustiti svoju bazu. Dok su Musejlimine snage vezane, Halid se mogao neometano razračunati sa odmetničkim plemenima u sjevernom dijelu Arabije. Za ovaj zadatak Ebu Bekr je odabrao Ikrimu, hrabrog čovjeka. Ikrime je nastojao dokazati svoju odanost islamu i tako se iskupiti za neprijateljstvo prema Poslaniku, alejhisselam, prije nego je primio islam.

Ikrime je napredovao sa svojim korpusom i ulogorio se negdje u području Jemame. Tačna lokacija ovog logora nije poznata. Iz svoje baze, Ikrime je pratio aktivnosti Musejliminog plemena Benu Hanife. Ikrimino prisustvo je postiglo svoj cilj – držanje Musejlime u Jemami. Da li je Musejlime uopće imao namjeru napustiti Jemamu, to ne možemo sa sigurnošću znati.

Kad je Ikrime primio vijesti o Halidovoj pobjedi nad Tulejhom, počelo ga je obuzimati nestrpljenje. Čekanje je raspaljivalo njegov žestoki temperament. Ikrime je bio neustrašiv vojskovođa, ali mu je nedostajalo Halidovo hladno prosuđivanje i strpljivost. Onda je Ikrime čuo da Šurahbil b. Hasene maršira prema njemu. Šurahbil je isto tako bio komandant korpusa sa zadatkom da slijedi Ikrimu i čeka dalja naređenja. Za nekoliko dana, Šurahbil će biti tu sa njim.

Zatim su stigle vijesti kako je Halid porazio Selmu. Ikrime više nije mogao izdržati. Zašto bi sva slava pripala Halidu? Zašto čekati Šurahbila? Zašto ne bi sam napao Musejlimu? Ako bi ga sam porazio, to bi zasjenilo sve dotadašnje uspjehe. Halifa bi bio vrlo prijatno iznenađen. Ikrime je pokrenuo svoj korpus. Bilo je to krajem oktobra 632. godine (kraj redžepa 11. godine po Hidžri).

Nekoliko dana kasnije Musejlime ga je potpuno samljeo. Ikrime je napisao pokajničko pismo halifi u kome ga je iscrpno izvijestio o neslavnoj akciji. Šurahbil je takođe čuo za ove nemile vijesti, pa je iz opreza zastao na izvjesnoj udaljenosti od Ikriminog logora.

Halifa Ebu Bekr je bio jako razljućen Ikriminom brzopletošću i nepokoravanjem preciznim naređenjima. Nije ni pokušavao sakriti svoju ljutnju dok mu je pisao:

„O sine Ikrimine majke! Ne izlazi mi na oči. Tvoj povratak pod ovim okolnostima bi uništio borbeni moral ljudi. Produži sa svojim snagama za Oman i pomozi Huzejfi. Kad Huzejfe završi svoj zadatak, ti nastavi prema Mahri i pomozi Erfedžu, nakon toga idi u Jemen i pomozi Muhadžiru. Ne želim s tobom više razgovarati dok se ne dokažeš na novim zadacima.“[1]

Opamećen porazom od Musejlime i halifinim oštrim riječima, Ikrime je pokrenuo svoj korpus i odmarširao prema Omanu.

Šurahbil je ostao u području Jemame. Kako bi bio siguran da Šurahbil neće učiniti grešku kao Ikrime, Ebu Bekr mu je poslao pismo: „Ostani gdje jesi i čekaj naređenja.“[2]

Nakon što je presudio Halidu u vezi sa Malikovim slučajem, halifa mu je naredio da krene na Jemamu i uništi Musejlimu Lašca. Halifa je takođe naredio Šurahbilu da se sa svojim korpusom potčini Halidu. Ostale muslimanske snage sačinjene od Ensarija i Muhadžira nisu bile angažovane i čekale su kod halife u Medini. Uskoro će halifa i njih poslati da se pridruže Halidu. Tako je sada glavnina islamske vojske bila pod Halidovom direktnom komandom.

Halid je stigao u Butu, gdje ga je čekao njegov stari korpus. U međuvremenu je halifa pisao Šurahbilu:

1 Taberi, 2/504, 509.
2 Taberi, 2/522.

„Kreni i priključi se Halidu i stavi se pod njegovu komandu. Kad problem Jemame bude riješen, nastavi sa svojim snagama prema Amru b. Asu i pomozi mu u operacijama protiv Huzaa."[1]

Huza je bilo pleme na granici sa Sirijom koje je Usama kaznio, ali nije ga pokorio.

Halid je čekao u Buti da mu se priključe snage koje su činili Ensarije i Muhadžiri. Kad su ovi stigli iz Medine, Halid je krenuo prema Jemami. Halid se radovao činjenici da će svoju, sada pojačanu vojsku, dodatno pojačati odmornim Šurahbilovim korpusom. Ali, neće biti tako. Nekoliko dana prije nego je Halid stigao, Šurahbil je upao u istu zamku kao Ikrime. Krenuo je naprijed i sudario se sa Musejlimom. Izražavajući žaljenje, Šurahbil se izjadao Halidu koji ga je strogo ukorio zbog nepromišljenosti.

Halid je bio nadomak Jemame kad su ga njegovi izviđači izvijestili da se Musejlime ulogorio u ravnici Akraba, na sjevernom kraju oaze Hanifa kroz koju prolazi put za Jemamu. Halid se nije htio približavati neprijatelju kroz dolinu, pa je skrenuo s puta nekoliko kilometara istočno od Akrabe, skrenuo ka jugu i izbio na uzvisunu oko dva kilometra južno od oaze Hanifa tako da je gledao nasuprot grada Džubejla.[2] Sa ove uzvisine, Halid je mogao vidjeti čitavu dolinu Akraba pa i mjesto gdje se ulogorio Musejlime. Halid se ulogorio na ovoj uzvisini. Njegova vojska je brojala oko 13 000 ljudi.

Čim je Halid krenuo iz Bute, Musejlime je bio obaviješten o tome. Također je znao da je to glavnina muslimanske vojske. Područje oko Jemame je bilo prepuno voćnjaka i obrađenih polja. Jemama je zapravo bila šire područje, a ne grad. Sjedište ovog područja je bio Hidžr. Tačno tamo gdje je nekad bio Hidžr, danas je smješten Rijad.[3]

Musejlime se pobojao da bi muslimani mogli uništiti njegova sela i poljoprivredna dobra. Zato se povukao oko 45 kilometara sjeverozapadno od Jemame u blizini Džubejle gdje počinje ravnica Akraba. Sa ove pozicije Musejlime je mogao braniti plodnu ravnicu Jemame.

1 Taberi, 2/509.

2 Džubejla je sada malo selo, a prema navodima lokalnog stanovništva, nekada je bila veći grad.

3 Selo Jemama koje danas postoji oko 90 kilometara jugoistočno od današnjeg Rijada, a u blizini Hirdža, nije Jemama iz ove bitke.

Lažac je bio potpuno spreman za bitku u dolini Akraba, sa vojskom od 40 000 ratnika vrlo visokog borbenog morala. Dvije uspješne bitke, protiv Ikrime i Šurahbila donijele su mu još veći ugled i pojačale vjeru u njegovu nepobjedivost. Njegovi ljudi su sada bili još spremniji žrtvovati se za svog vođu. Musejlime je bio potpuno uvjeren da će poraziti Halida kao što je porazio i njegove prethodnike.

Nekoliko dana prije nego je Halid stigao, Musejlime je izgubio jednog od svojih sposobnih komandanata. Bio je to Mudžaa b. Merare, kojeg smo već spominjali kao člana delegacije plemena Benu Hanife kad su bili u posjeti kod Allahova Poslanika, alejhisselam. Mudžaa je sa 40 konjanika odjahao da se sukobi sa jednim susjednim plemenom s kojim su bili u zavadi. Kad su se vraćali, zanoćili su na lokaciji Senijetul Jemama. Odmetnici su spokojno spavali kad ih je otkrila prethodnica Halidove vojske i zarobila ih. Doveli su ih pred Halida, koji ih poče ispitivati o njihovoj vjeri. Da li je poslanik Muhammed, alejhisselam, ili Musejlime. Oni mu odgovoriše polovično:

- Neka bude da ima jedan poslanik među vama i jedan među nama.[1]

Ovo je bilo pregrubo za Halidove uši. Svima je odsjekao glave, osim Mudžai, kojeg je okovao u lance i zadržao ga kao taoca, procjenjujući da bi zbog svoje važnosti mogao biti od koristi.

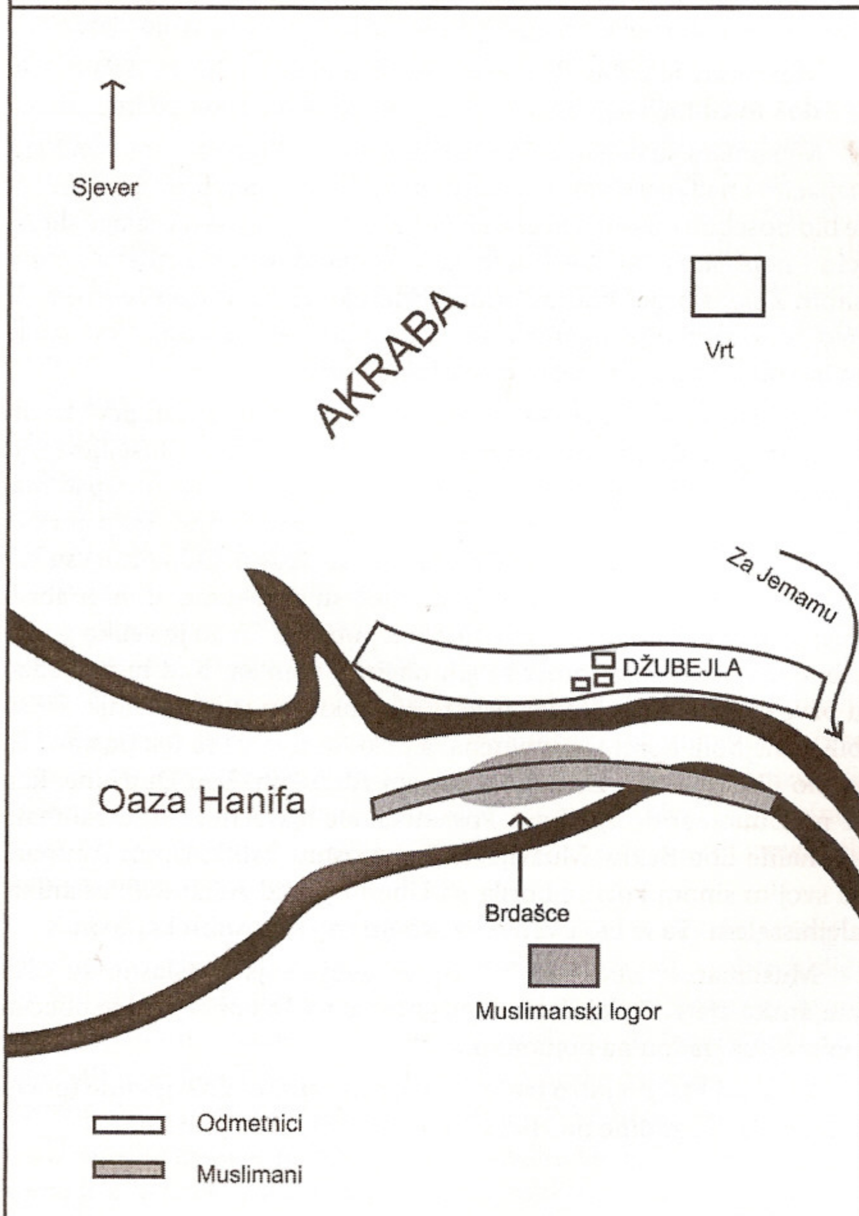
Dolina oaze Hanifa je predstavljala bojno polje. Sa sjeverne strane oaze teren se uzdiže za oko 30 metara, čas blago čas vrlo strmo. Sa južne strane oaze teren se uzdiže na 60 metara, ali mnogo blaže. Oko 2 kilometra odatle Halid je postavio svoj logor. Sa sjeverne strane oaze, na uzvisini je bio logor Musejliminih odmetnika. Iza njihovih leđa se prostirala ravnica Akraba. Na oko 4 kilometra sjeverno od oaze, iza logora odmetnika bio je prostrani vrt Abaz, opasan zidinama. Zbog događaja koji će se zbiti tokom bitke, ovaj vrt će postati poznat kao „Vrt smrti“[2] (vidi kartu 9 na strani 211).

Slijedećeg jutra dvije vojske su zauzele borbene poretke za bitku. Musejlime je organizovao svoje snage u centar i dva krila. Lijevo krilo je povjerio Redžalu, a desno Muhakimu b. Tufejlu, dok je centrom komandovao on, Lažac lično.

1 Taberi, 2/510.

2 Danas ne postoje nikakvi tragovi ovog parka, pa je nemoguće odrediti njegovu tačnu lokaciju. Mi smo je odredili na osnovu rekonstrukcije toka bitke.

KARTA 9.
BITKA NA JEMAMI

Kako bi podigao borbeni moral vojske, Musejlimin sin Šurahbil je bio u prednjim redovima odmetničke vojske. Lažljivi sin Lažljivca je vikao:

- O Benu Hanife! Borite se danas za svoju čast! Ako izgubite, vaše žene će postati roblje našeg neprijatelja! Borite se za svoje žene![1]

Musejlime je čekao da Halid napadne. Želio se boriti defanzivno sve dok muslimanski napad ne otupi, a tad bi on preuzeo inicijativu.

Muslimani su cijelu noć proveli u ibadetu. Trebali su se suočiti sa najjačim i najfanatičnijim neprijateljem do sada, a njihov komandant je bio posebno opasan i lukav. Halid je organizovao svoje snage slično kao i neprijatelj. Na lijevom krilu je komandovao Huzejfe, a na desnom Zejd, stariji Omerov brat, a Halid je komandovao centrom. U ovoj bici Halid nije organizovao snage u plemenske grupe, kao što je to bio običaj do sada, nego je izmiješao ljudstvo.

Halid je, u skladu sa svojim običajem, planirao napasti prvi, baciti neprijatelja u defanzivu i zadržati taj tempo. Tako će Musejlime biti spriječen u pokušaju manevara, jer će biti suviše vezan napadima. Halid nije ni slutio kakvo iskušenje očekuje muslimane. Tako gorku i krvavu bitku muslimani nikad do tada nisu iskusili. Odmetnici su bili brojčano nadmoćni i to tri na jedan i bili su pod komandom hrabrih vojskovođa. Ali, Halid je bio uvjeren u pobjedu. Imao je veliko pouzdanje u vještinu i hrabrost svojih oficira i vojnika. Kad bi pogledao u prve redove svoje vojske, osjetio bi veliki ponos i ushićenje. Tu su bili ponajbolji borci tog vremena, a neki od njih će to tek postati. Tu je bio Omerov brat Zejd, Omerov sin Abdullah, Ebu Dudžane, koji je na Uhudu štitio Allahova Poslanika, alejhisselam, Abdurrahman, sin halife Ebu Bekra, Muavija, koji će postati halifa, Umm Ammara sa svojim sinom koja se borila na Uhudu pored Allahova Poslanika, alejhisselam. Tu je bio i Vahšij sa svojim smrtonosnim kopljem.

Muslimanski oficiri su bili ispred svoje vojske. Glasno su učili kur'anske ajete. Podsjećali su muslimane na Džennet koji je obećan onima koji padnu na bojnom polju.

U rano i hladno jutro treće sedmice decembra 632. godine (početak ševala 11. godine po Hidžri) počela je bitka na Jemami.

1 Taberi, 2/509.

Halid je naredio opći napad. Muslimanski redovi su se zatalasali uz povike: „Allahu ekber!" Dvije vojske su se sudarile, zrak je bio ispunjen uzvicima. Halid je obarao svakog nevjernika koji bi došao ispred njega, a najbolji muslimanski borci nisu nimalo za njim zaostajali. Izgledalo je kao da će muslimani uskoro razbiti nevjernike.

Ali, nevjernici su bili čvrsti kao stijena. Mnogi su već pali od muslimanske ruke, ali nije bilo nikakvih znakova slabljenja njihovog borbenog poretka. Odmetnici su se borili fanatično. Radije su ginuli nego prepustili i jedan centimetar bojnog polja. U jednom trenutku, Halid je ugledao poremećaj u muslimanskim redovima. Shvatio je da je nastao metež zbog neuspjelog pokušaja probijanja neprijateljskog fronta. Sve dok su muslimani bili u ofanzivi, a neprijatelj se branio, mali poremećaji borbenog poretka ga nisu zabrinjavali.

Musejlime je shvatio da neće moći još dugo odoljeti muslimanskim napadima i da će uskoro biti razbijen, pa je naredio kontranapad po cijeloj dužini fronta. Nevjernici se naglo pokrenuše poput plimnog talasa. Napadoše sa velikim zanosom. Svaki odmetnik je žudio za džennetom koji im je Musejlime obećao. Muslimanski redovi popustiše.

Brojčana nadmoć odmetnika je došla do izražaja. Napadajući u kompaktnoj masi, nevjernici su prorijedili muslimanske redove i pritiskali sve jače. Muslimani polahko počeše uzmicati, a zatim njihovio povlačenje postade sve brže. Odmetnici još pojačaše napad i muslimanski redovi potpuno popustiše. Muslimanske jedinice se počeše povlačiti u sve većem neredu. Oficiri su ih pokušali reorganizovati, ali bezuspješno. Muslimanska vojska je potpuno potisnuta sa bojnog polja. Bježeći ispred odmetnika, prošli su kroz svoj logor i zaustavili se tek iza njega.

Kad su muslimani počeli bježati, neprijatelj ih je slijedio u stopu. Ovo nije bio planiran manevar. Bila je to više stihijska reakcija, slična onoj kad su muslimani počeli goniti neprijatelja u prvom dijelu Bitke na Uhudu. Odmetnici su upali u muslimanski logor i počeli ga pljačkati. Ova pljačka, kao i ona na Uhudu, dala je vremena Halidu da zastane, prouči situaciju i pripremi vojsku za kontranapad.

U muslimanskom logoru, između ostalih, bio je i Halidov šator u kome je bila Halidova supruga Lejla i zarobljeni odmetnički komandant Mudžaa, još uvijek u okovima. Nekoliko odmetnika je dospjelo

do Halidovog šatora s namjerom da ga opljačkaju. Kad su ugledali Mudžau, na trenutak su zastali. Zatim su ugledali Lejlu i krenuli da je ubiju, ali ih Mudžaa zaustavi:

- Ja sam njen zaštitnik. Eno vam muškaraca.[1]

Zaokupljeni pljačkom, odmetnici produžiše dalje ne oslobodivši svog okovanog prijatelja.

Uskoro je logor muslimana bio pun odmetnika koji su plijenili sve što su mogli ponijeti, a ostalo su razbijali i uništavali. Nakon toga su izrezali šatore na komade. A onda je pljačka prestala i odmetnici su se vratili u ravnicu. Dok su se vraćali, iza sebe su mogli vidjeti muslimansku vojsku reorganizovanu u perfektan borbeni poredak.

Kad su se nakon bijega zaustavili, muslimani su predahli i razmišljali šta im se dogodilo. Nije bilo straha u njihovim redovima. Ljuti sami na sebe, muslimani su razmišljali. Šta im se to dogodilo? Zašto se to dogodilo? Kako je uopće moguće da im se tako nešto dogodi? Svojim očima su vidjeli ogromne neprijateljske gubitke, a sada su gubitnici.

A onda su shvatili šta se dogodilo. Jedno pleme je optuživalo drugo pleme, plemenski ogranci su to isto činili, oni iz grada su optuživali ljude iz pustinje. Začuli su se povici:

- Mi znamo o ratovanju mnogo više od vas.

- Ne, mi znamo više.

- Vratimo se ponovo u stare poretke. Podijelimo se opet po plemenima. Onda ćemo vidjeti ko je bolji.[2]

Halid je stajao sa strane i slušao ove prepirke. Shvatio je gdje je greška. Shvatio je zašto su muslimani popustili i iz napada jurnuli u bijeg. Njegova ideja miješanja plemena je bila pogrešna. Osjećaj pripadnosti plemenu je kod Arapa bio neobično jak. Zato je Halid ispravio grešku. Ponovo je organizovao vojsku u isti borbeni poredak, sa istim komandantima, ali su sada plemena nastupala kao cjelina. Sada se svaki čovjek borio ne samo za islam, nego i za čast plemena. Bilo je mnogo teškog rivalstva među plemenima. Halid je to iskoristio.

1 Taberi, 2/511.
2 Taberi, 2/513.

Kad je reorganizacija završena, komandanti su se vratili u redove vojske i govorili o nužnosti kažnjavanja Musejlime za sramotu koju im je maločas nanio. Mnogi muslimanski borci se zakleše da će se boriti zubima, ako to bude potrebno.

Halid je odabrao nekoliko najboljih ratnika i organizovao ih u poredak kao svoje lično obezbjeđenje, dajući time do znanja muslimanima da namjerava lično prodrijeti do srca neprijatelja. Ovo je dodatno podiglo borbeni moral muslimana.

Ovako organizovani, muslimani se ponovo vratiše u ravnicu. Ovoga puta nisu došli kao lavovi. Sada su došli kao gladni lavovi.

U međuvremenu je i Musejlime reorganizovao svoje redove. Očekivao je ponovni Halidov napad i nadao se da će ponovo odbaciti muslimane.

Muslimani su krenuli u napad uzvikujući „Allahu ekber“ (Allah je najveći). Armije su se ponovo sudarile, centar sa centrom, a krila sa krilima. Komandant desnog krila muslimana, Zejd, uhvatio se u koštac sa Redžalom, komandantom lijevog krila odmetnika. Zejd mu je doviknuo:

- O Redžal! Napustio si pravu vjeru! Vrati se! To će biti mnogo plemenitije![1]

Nevjernik je odbio. Okršaj je nastavljen i Zejd je poslao Redžala u Džehennem.

Muslimani su žestoko navaljivali, ali su odmetnici bili čvrsti. Muslimani su bili vještiji borci, pa su uskoro sasjekli na stotine nevjernika. Sada se brojčana prednost odmetnika drastično smanjila. Dijelovi frontova su se pomicali čas na jednu čas na drugu stranu, naprijed i nazad. Iznad glava zaraćenih strana je lebdio oblak prašine. Svud okolo su ležale slomljene sablje i koplja. Vidjele su se gomile iskasapljenih tijela u lokvama krvi. Bio je to užasan pokolj. Ovo mjesto će kasnije biti poznato kao „Krvava uvala“, a tako se zove još i danas. Uprkos tako žestokom pokolju, još uvijek se nije mogao naslutiti ishod bitke.

Halid je shvatio da fanatizam odmetnika leži u prisustvu Musejlime Lažljivca. Ako bi Musejlime bio ubijen, njihov borbeni moral bi krahirao. Ali, Musejlime nije bio u prvim redovima kao Halid. Zau-

1 Taberi, 2/511.

zeo je mjesto u sigurnosti dubine borbenog poretka, okružen svojim najvatrenijim sljedbenicima.

A onda je žestina borbe popustila da bi obje strane predahnule. Nastalo je zatišje. Halid je istupio naprijed prema neprijatelju i uputio izazov:

- Ja sam sin Velidov! Ima li neko da mi se suprotstavi?

Najbolji borci među odmetnicima su istupili naprijed i jedan po jedan se uputili prema Halidu. Na svakog od njih, Halid je potrošio samo jednu minutu. Nakon svakog dvoboja, Halid bi odrecitovao:

"Ja sam sin mnogih poglavica

Moja sablja je oštra i strašna

Silnija je od uzavrelog lonca rata

Kad proključa svom žestinom."[1]

Polahko i smireno, Halid se približavao Musejlimi, ubijajući jednog po jednog izazivača. Odjednom, nije bilo više nijednog odmetnika koji bi se usudio izaći pred Halida. Dvoboj po dvoboj, korak po korak i Halid se približi Musejlimi tako blizu da je mogao s njim razgovarati bez dovikivanja. To je bio Halidov cilj. Lažljivac je bio okružen gardom, pa Halid nikako nije mogao do njega.

Halid predloži da razgovaraju i Musejlime pristade, pa istupi malo naprijed. Sada su bili još bliže jedan drugom. Halid ga upita:

- Ako bismo vam postavili neke uslove, na kakve uslove biste vi pristali?[2]

Musejlime nakrivi glavu, kao da sluša neku nevidljivu osobu koja stoji iza njega i razgovara s njim. Bio je to njegov uobičajeni stav kad je „primao objavu". Halid se tad sjeti kako je Allahov Poslanik, alejhisselam, govorio da Musejlime nikad nije sam, da je šejtan uvijek s njim, da Musejlime uvijek slijedi šejtanova uputstva i da mu uvijek pri razgovoru sa šejtanom izbije pjena na usta. Musejlime je upravo tako izgledao. Šejtan je zabranio Musejlimi da pristane na ikakve uslove, pa Musejlime pogleda u Halida i zavrti glavom u znak odbijanja.

1 Taberi, 2/513.
2 Taberi, 2/514.

Halid je već ranije odlučio ubiti Musejlimu. Malopređašnji dvoboji i razgovor sa Musejlimom su bili samo način da mu se dovoljno približi. Morao je reagovati brzo, prije nego se Musejlime vrati u sigurnost svoje garde. Halid je postavio još nekoliko pitanja. Svaki put bi Musejlime okrenuo glavu i slušao glas iza sebe. To je bio pravi momenat. Halid brzo jurnu prema Musejlimi, ali je Musejlime bio brži. Kao munja se vratio među svoje gardiste.

Musejlime je ponovo bio na sigurnom. Ali, u trenutku Musejliminog bijega nešto čudno se dogodilo u srcima dviju armija. Jedni su klonuli duhom, dok su drugi naglo živnuli. Musejlimin bijeg pred Halidom je osramotio Lažljivca pred njegovim ljudima. Halidu to nije promaklo. Ugledao je povoljan psihološki momenat i naredio trenutni i sveopći napad.

Muslimani žestoko napadoše. Konačno su ugledali pobjedu na vidiku. Odmetnici počeše uzmicati dok su muslimani vitlali sabljama i bodežima. Povlačenje odmetnika postade sve brže. Konačno, njihov front je pukao i slomio se na nekoliko mjesta.

Musejlime nije mogao ništa učiniti. Njegov najbolji general Redžal je ubijen. Komandant njegovog desnog krila, Muhakim je vikao:

- Benu Hanife! Vrt! Vrt! Uđite u vrt, ja ću vam štititi odstupnicu.

Ali, rasulo odmetnika je odmaklo tako daleko da se više nije moglo zaustaviti. Pobjegli su u svim pravcima. Samo četvtrina Musejlimine armije je ostala u borbenom poretku. Ovaj dio odmetnika se poče organizovano povlačiti ka vrtu. Muhakim ih je štitio sve dok ga nije pogodila strijela Abdurrahmana, sina halife Ebu Bekra.

Sada su muslimani kroz ravnicu Akrabe proganjali odmetnike. Sustizali su ih i ubijali. Konačno, dobar dio odmetnika se uspio skloniti u zidinama opasani vrt. Bilo ih je nešto više od 7 000, a među njima i Musejlime. Kada su i posljednji odmetnici ušli u vrt, zatvorili su kapiju i zaključali se. Sada su bili sigurni. Ali, oni su samo tako mislili.

Najveći dio muslimanske vojske se uskoro okupio oko vrta smrti. Sada je bilo već poslijepodne i muslimani su, prije nego se smrkne, željeli završiti posao koji su započeli još u rano jutro. Zidovi oko vrta su se pružali kao neprobojna brana. Kapija je bila pretvrda, a nije bilo opreme ni vremena za opsjedanje.

Dok je Halid u mislima grozničavo tragao za nekom dobrom idejom, jedan iskusni ratnik, Beraa b. Malik, je rekao svojim drugovima:

- Prebacite me preko zidova u vrt.[1]

Muslimani odbiše. Beraa je bio ugledan i izuzetno poštovan ashab, pa su ostali ashabi odbili njegovu ideju zato što bi sigurno poginuo u toj akciji. Ali Beraa je bio uporan. Konačno, ashabi popustiše i popeše ga na svoja ramena. Beraa se uhvatio za vrh zida i preskočio u vrt. Na putu do vrata su stajala dva ili tri odmetnika koje Beraa sasiječe i otvori vrata. Muslimani pojuriše unutra, kao što voda prodre kroz puknutu branu. Posljednji i najkrvaviji okršaj na Jemami je započeo.

U početku su odmetnici uspijevali usporavati prodor muslimana kroz tijesni prolaz. Ali, muslimani su uspjeli eliminisati one koji su im sprečavali prolaz, pa je broj muslimana unutar vrta počeo ubrzano rasti.

Bitka je postajala sve žešća. Pošto nije bilo mjesta za manevar, okršaj je bio sasvim direktan. Postepeno, redovi odmetnika su postajali sve rjeđi. Ali, Musejlime je bio još živ i nije pokazivao nikakve znake odstupanja. Isukao je sablju i borio se snagom i vještinom koja je iznenadila muslimane. Lukavi Lažac je bio izvrstan borac. Na usta mu je izbijala pjena, pa se ružni Lažac pretvorio u strašnu nakazu.

Zadnja faza bitke je bila na vrhuncu. Muslimani su napadali sve jače i jače. Nastao je takav pokolj, da se tlo pod nogama pretvorilo u crveni mulj. Mnogi odmetnici su prilazili Musejlimi i pitali:

- Gdje je pobjeda koju si obećao?

- Borite se, o Benu Hanife! Borite se do kraja! – vikao je Lažac.[2]

Musejlime je znao da Halid neće imati nimalo milosti prema njemu, znao je da je već osuđen. Ovaj šejtanski genij je odlučio povući sa sobom čitavo svoje pleme. Od njegove sablje je palo nekoliko muslimana, a njegova garda nije odmicala od njega.

Tada ga je spazio Vahšij. Bio je jedan od ratnih zločinaca koje je Allahov Poslanik, alejhisselam, naznačio pri zauzimanju Mekke. Strahujući za život, pobjegao je u Taif i tamo živio neko vrijeme. Kad je pleme Sekif primilo islam i on je to učinio. Došao je kod Poslanika, alejhisselam, i izrazio želju da postane musliman. Poslanik ga dugo nije vidio, pa nije bio siguran ko je on.

1 Taberi, 2/514.

2 Isti izvor.

- **Jesi li ti Vahšij?** - upita Poslanik, alejhisselam.

- Jesam, o Allahov Poslaniče.

- **Ispričaj mi kako si ubio Hamzu.**[1]

Vahšij ispriča čitavu priču, od početka do kraja. Pričao je o tom događaju kao kad stari ponosni ratnik priča svoje doživljaje okupljenim slušaocima, jer ubiti takvog ratnika kao što je bio Hamza je nesumnjivo veliko borbeno dostignuće. Vahšij je završio svoju priču, ali aferima nije bilo. Na Poslanikovom, alejhisselam, licu se vidjela duboka tuga. Kratko je rekao:

- **Nemoj da te moje oči ikada više vide.**[2]

Slijedeće dvije godine, Vahšij je živio u raznim naseljima oko Taifa, povučeno u teškoj bijedi, kloneći se susreta sa bilo kim. Grizla ga je savjest, osjećao je tešku krivnju. Onda su došli odmetnici. Vahšij je ostao čvrst u vjeri i odlučio se boriti protiv njih. Sada je služio pod zastavom Allahove Sablje.

Kad je Vahšij ugledao Musejlimu, pritegao je svoje koplje. U tom trenutku se Musejlime žestoko borio. Odbijajući napade muslimana koji su nastojali doprijeti do njega, on se borio čas na čelu svoje garde, čas bi se izmiješao sa njima. Povremeno bi bio zaklonjen gardistima, ali ga Vahšij nije ispuštao iz vida. Vahšij je odabrao metu.

Polahko se kretao prema Musejlimi dok mu nije došao na domet koplja. Žestoka Musejlimina garda je bila svud oko njega. Ali, Vahšij ih više nije vidio. U njegovom vidnom polju je postojala samo njegova meta.

U tom trenutku Umm Ammara je pokušavala doprijeti do Musejlime. Na putu joj se ispriječio jedan odmetnik. Umm Ammara ga napade i odmetnik joj odsiječe ruku. U blizini je bio njen sin koji sasiječe nevjernika i pobrinu se za svoju majku.

Vahšij se kretao sve brže. U mislima mu je bio Hamza. Od kada ga je ubio, njegov život je postao sama patnja. U misli mu je došao Hamzin lik. Fini, snažni, visoki gospodin. Onda je pogledao u Musejlimu. Kakva suprotnost. Ružan, žut, spljoštena nosa. Lice mu je bilo iskrivljeno od bijesa i mržnje, na usta mu je curila bezbojna pjena. Svo zlo iz te ljudske nakaze se ukazalo na njegovom licu.

1 Ibn Hišam, 2/72.

2 Isti izvor.

Iskusnim okom, Vahšij je odmjeravao udaljenost. Bila je savršena. Kad je Vahšij nanišanio i zamahnuo kopljem, ugledao je kako Ebu Dudžane stiže do Musejlime vitlajući sabljom. Vahšij je bacio koplje.

Koplje je pogodilo Musejlimu u stomak. Lažljivac pade, lice mu se iskrivi od bola, rukama zgrabi dršku koplja. U tom trenutku Ebu Dudžane je bio nad njim. Preciznim zamahom sablje, odvojio je šejtansku glavu od njenog tijela. Ebu Dudžane se uspravio da objavi radosnu vijest. U tom trenutku sijevnu odmetnička sablja i Ebu Dudžane leže pokošen. Jedan odmetnik, gledajući u Lažljivca, uzviknu:

- Crni rob ga je ubio.

Odmah se proširi glas kroz muslimanske i odmetničke redove:

- Musejlime je mrtav.[1]

Vahšij je kasnije ratovao u Halidovoj vojsci sve do osvajanja Sirije. Kad je Sirija uspostavljena kao muslimanska provincija, Vahšij se skrasio u Homsu i tu doživio duboku starost. U Homsu, godinama kasnije, Vahšij je postao poznata ličnost. Mnogi znatiželjnici su odlazili do njegove kuće i ispitivali ga o pojedinostima vezanim za ubijanje Hamze i Musejlime. Vahšij bi do u detalje ispričao ove događaje. Kad bi završio svoju priču, podigao bi svoje koplje i rekao:

- Ovim kopljem, u doba džahilijjeta sam ubio najboljeg čovjeka, a kad sam postao vjernik, ubio sam najgoreg.[2]

Glas o Musejliminoj smrti se brzo raširila među odmetnicima. Neki od njih su zapali u samoubilački očaj i još žešće se borili, ali su time samo produžili agoniju. Nisu mogli spasiti živote. Mnogi odmetnici su prekinuli borbu i u očaju čekali da im muslimanska sablja skrati muke. Sa zadnjim nadljudskim naporom, muslimani su uletjeli u zbunjenu i bespomoćnu masu nevjernika i svojim sabljama spustili Allahovu srdžbu na nevjernike. To više nije bila bitka. Bio je to pokolj.

U vrijeme zalaska sunca, mir se vratio u Vrt smrti. Muslimani su bili toliko umorni da nisu mogli podići sablje, a i nije više bilo nikoga za ubijanje. Kad je pala noć, muslimani su zaspali i pobjegli iz noćne more u slatki san pobjednika.

1 Ibn Hišam, 2/72.
2 Ibn Hišam, 2/72.

Slijedećeg jutra je Halid hodao po bojnom polju. Svugdje je vidio tragove bitke. Slomljena, uvrnuta tijela u užasnim oblicima bila su rasuta po oazi i ravnici Akrabe i po Vrtu smrti. Dok je hodao, jedva je pronalazio stopu prostora gdje nema krvi.

Sve vođe odmetnika su ubijeni. Spasio se jedino Mudžaa. Okovan u željezo, hodao je pored Halida i identifikovao poginule odmetničke komandante. Osim iz ovog razloga, Halid ga je proveo po bojnom polju da osjeti potpuni poraz Benu Hanife.

Stanje muslimanske vojske je također bilo užasno. Bitka je uzela težak danak. U tom trenutku muslimani nisu bili u stanju ni odbraniti se, a o borbi nije moglo biti ni govora. Halid je bio zadovojan ishodom bitke. Musejlime je ubijen, njegova vojska je potpuno uništena. Halidovo srce je treptalo u zadovoljstvu. Ali, Mudžaa je to uskoro pokvario.

- Pobijedio si Halide. Ali, borio si se sa malim dijelom Benu Hanife koji je Musejlime brzo sakupio. Glavnina vojske je još uvijek u tvrđavi Jemame.

- Allah te prokleo. Šta to pričaš? – buljio je u njega Halid.

- Da, tako je. Preporučujem ti da prihvatiš njihovu mirnu predaju. Postavi uslove i ja ću otići u tvrđavu i uvjeriti ih da polože oružje - nastavi Mudžaa.

Halid je znao da nema nikakvih šansi sa vojskom koja je u stanju u kakvom je bila njegova, pa je prihvatio ovaj prijedlog.

Uslovi predaje su utvrđeni. Muslimani će uzeti svo zlato, sablje, naoružanje i konje u Jemami i odvest će pola stanovništva u roblje. Mudžaa je oslobođen okova. Dajući riječ da će se vratiti, otišao je u utvrdu. Nakon nekog vremena, Mudžaa se vratio odmahujući glavom:

- Nisu pristali. Spremni su na borbu. Okrenuli su se protiv mene. Možeš ih sada napasti.

Zatim je Halid otišao da lično pogleda utvrdu. Ostavio je vojsku da pokopa poginule i pokupi plijen, a on se sa jednim odredom zaputio ka tvrđavi Jemame. S njim je bio i Mudžaa. Kad su stigli do sjevernih zidina tvrđave, Halid je zastao začuđen. Grudobrani na zidinama su bili načičkani ratnicima na kojima se presijevalo oružje i oprema. Ko bi mogao ratovati protiv odmorne vojske koja je ovako utvrđena? Njegovi ljudi sigurno nisu bili sposobni za tako nešto.

- Možda bi oni pristali na mir, ako im obećaš da nikog nećeš zarobiti. Zlato, oružje, opremu i konje možeš dobiti - predloži Mudžaa.

- Da li bi oni pristali na to? – upita Halid.

- Ja sam im to već predlagao, ali nisu ništa rekli na to.

Halid je popustio koliko je mogao i dalje nije htio.

- Dajem vam tri dana. Ako se vrata do tad ne otvore, ja ću napasti. A tada nema nikakvih uslova.

Mudžaa je ponovo otišao u tvrđavu. Ovoga puta se vratio nasmijan.

- Pristali su – reče radosni Mudžaa.[1]

Ugovor je sačinjen. Potpisao ga je Halid kao predstavnik muslimana i Mudžaa kao predstavnik Benu Hanife.[2] Mudžaa se vratio u tvrđavu i vrata su se uskoro otvorila. Halid sa svojim odredom odmah ujaha unutra. Pogled mu je lutao po tvrđavi u potrazi za naoružanim ratnicima. Ali gdje god bi pogledao, vidio je samo žene, djecu i starce. Pozvao je Mudžau i upitao:

- Gdje su ratnici koje sam vidio?

- To su ratnici koje si vidio. Kad sam ušao u tvrđavu, obukao sam ih u oklope, dao im oružje i postavio ih na zidine. Nema nikakvih ratnika – reče Mudžaa pokazujući na žene.

- Mudžaa, prevario si me – reče Halid ljutito.

- Ovo je moj narod. Nisam mogao drugačije postupiti – bio je Mudžain odgovor.

Da nije bilo ugovora, Halid bi Mudžau raskomadao golim rukama. Ali, ugovor je potpisan, a njegove odredbe se moraju poštovati. Svi pripadnici Benu Hanife koji su bili u gradu sada su bili sigurni. Ubrzo su izašli iz grada i slobodno se kretali.

Dan ili dva kasnije, stiglo je pismo od halife, koji nije znao sve detalje oko samog kraja bitke. U pismu je naredio Halidu da ubije sve odmetnike iz plemena Benu Hanife. Halid mu je uzvratio pismom u kome ga obavještava da naređenje ne može biti izvršeno zbog ugovora koji je potpisao. Ebu Bekr je obećao da će proučiti odredbe ugovora.

1 Taberi, 2/515-5177; El-Belazuri, 99-100.

2 Postoje određena neslaganja historičara u vezi sa odredbama ugovora. Radi se o nekoliko nevažnih detalja.

Ugovor je obuhvatao samo one koji su bili u tvrđavi. Ostatak ogromnog plemena Benu Hanife, desetine hiljada, živjelo je u regionu oko Jemame i nisu bili obuhvaćeni ugovorom. Najvažniji dio plemena su bili vojnici koji su preživjeli bitku i bilo ih je oko 20 000. Oni su nasumice lutali ravnicom Akrabe u većim ili manjim grupama. Nakon Musejlimine pogibije, oni nisu predstavljali naročitu opasnost za islam, ali bi se ipak mogli organizovati i izazivati neprilike. Oni moraju biti zdrobljeni. Prema običajima rata, oni nisu mogli biti abolirani dok se potpuno ne pokore.

Halid je odlučio ugasiti i posljednju mogućnost otpora u Benu Hanifi, tako da zavlada potpuni mir u regionu. Nakon nekoliko dana odmora, podijelio je vojsku u nekoliko odreda sa zadacima da pretresu cijeli region Jemame i da pokore ili ubiju svakog pojedinca. Odredi su krenuli u izvršenje zadatka.

Hiljade rasutih vojnika se nije htjelo predati, pa su zbrisani sa lica zemlje. Hiljade su se pokorile i bile pošteđene. Uglavnom, svi preživjeli su ponovo primili islam.

Halid je uspostavio komandno mjesto pored Jemame i tamo ostao oko dva mjeseca očekujući halifina dalja naređenja.

Uspjehom na Jemami, najveći dijelovi Arabije su sada očišćeni od odmetništva. Neke male grupe su još prkosile, ali nisu predstavljale nikakvu opasnost. Neke bitke sa odmetnicima će tek biti vođene, ali nijedna od njih neće biti tako važna kao ova na Jemami.

Bitka na Jemami je bila najžešća i najkrvavija bitka u dotadašnjoj historiji islama. Nikad do tada muslimani nisu bili na takvom iskušenju snage. Ali, muslimani su veličanstveno odgovorili ovom izazovu pod vođstvom Allahove Sablje. Pobijedivši daleko jačeg i nadmoćnijeg neprijatelja, predvođenog strašnim Musejlimom, muslimani su dokazali da su ljudi od čelika. Pola stoljeća kasnije, starci bi pričali svojim unucima o ovom događaju. Priču bi započinjali i završavali tako što bi rekli: „Bio sam na Jemami."

Broj poginulih je bio zapanjujući. Na strani odmetnika poginulo je 21 000 ratnika. Od toga je 7 000 poginulo u ravnici Akraba, 7 000 u Vrtu smrti, a 7 000 u završnim operacijama odreda.

U odnosu na odmetnike, muslimani su prošli vrlo dobro, ali u odnosu na ranije bitke, gubici su bili teški. Oko 1 200 muslimana je palo u ovoj bici.[1] Polovina palih muslimana su Muhadžiri i Ensarije – najbliži i najpoštovaniji ashabi Allahova Poslanika, alejhisselam. Među palim muslimanima je bilo 300 hafiza Kur'ana. U ovoj bici su pali neki od najvrednijih muslimana, kao što su: Ebu Dudžane, Ebu Huzejfe, Zejd - Omerov brat.

Kad se Abdullah, Omerov sin, vratio u Medinu, otišao je posjetiti oca. Omer ga je ovako dočekao:

- Zašto i ti nisi poginuo kao i Zejd. Zejd je mrtav, a ti si živ. Ne izlazi mi više na oči.

- Ali oče, moj amidža je tražio smrt i Allah ga je počastio smrću. I ja sam tražio, ali je nisam dobio – pravdao se Abdullah.[2]

U Bici na Jemami, Ebu Bekrova operacija protiv odmetnika je dosegla svoj vrhunac. Koristeći Halida kao svoju udarnu snagu protiv najjačeg neprijatelja, idući od bližeg ka daljem cilju, Ebu Bekr se pokazao kao briljantan strateg. Poslije Jemame sve će biti lakše.

1 Posjetioci današnje Džubejle mogu vidjeti dva groblja. Jedno sa južne strane oaze, gdje su pokopani muslimani, a drugo sa sjeverne strane, gdje su pokopani odmetnici.

2 Taberi, 2/512-513.

SLOM ODMETNIKA

Ono što je ostalo od odmetnika u manje važnim predjelima Arabije, muslimani su iskorijenili u dobro planiranim operacijama u roku od pet mjeseci.

Amr b. As je sa svojim korpusom otišao na sirijsku granicu da pokori odmetnike. Najjača odmetnička plemena u ovom području su bila Huza i Vadia. Pleme Vadia je bilo ogranak plemena Kalb. Dok se Halid borio u centralnoj Arabiji, Amr se borio na sjeveru, ali nije postigao potpun uspjeh. Nije uspio potčiniti plemena.

Kad je Bitka na Jemami završena, Šurahbil b. Hasene je, po halifinom naređenju, nastavio prema sjeveru s namjerom da se pridruži Amru. Glavnina odmetnika je bila koncentrisana u regionu Tebuka i Devmetul Džendela. Dva komandanta su združenim snagama napali i potčinili sva odmetnička plemena. Mir se vratio u sjevernu Arabiju.

U Omanu je najveće odmetničko pleme bilo Ezd, čiji starješina je bio Lekit b. Malik, poznatiji kao Zut-Tadž (Okrunisani). Ovo pleme je primilo islam još u doba Poslanika, alejhisselam, i pristalo na sve uslove koji su im postavljeni. Kad su čuli vijest o Poslanikovom, alejhisselam, preseljenju na ahiret, glavnina plemena Ezd pod vođstvom Zut-Tadža se odmetnula od islama. Nije pouzdano poznato da li se ovaj čovjek predstavljao kao poslanik. Prema Taberiju, ovaj poglavica je iznosio neke tvrdnje u vezi sa njegovim poslanstvom.[1] Dok je halifa Ebu Bekr bio zauzet odbranom Medine, Zut-Tadž se proglasio kraljem Omana sa prijestolnicom u Dibi (vidi kartu 7 na strani 229).

1 Taberi, 2/529.

Nakon što je Halid napustio Zul-Kissu i krenuo na Tulejhu, halifa je poslao Huzejfu b. Mihsana, jednog od komandanata korpusa, da pokori odmetnike u Omanu. Huzejfe je stigao u Oman, ali je procijenio da njegov korpus nije dovoljno snažan da bi se borio protiv Zut-Tadža. Pisao je halifi i zatražio pomoć, pa je halifa naredio Halidu da iz Jemame krene u pomoć Huzejfi. Kad je Halid stigao, muslimani su združenim korpusima izašli da se bore protiv Zut-Tadža u Dibi krajem novembra 632. godine (početkom ramazana 11. godine po Hidžri).

U početku bitke, stvari se nisu odvijale u korist muslimana, ali su se u kritičnom trenutku pojavili muslimani iz tih krajeva koji su ostali vjerni islamu. Pomogli su svojoj braći u vjeri i muslimani su pokorili odmetnike. Zut-Tadž je ubijen u bici.

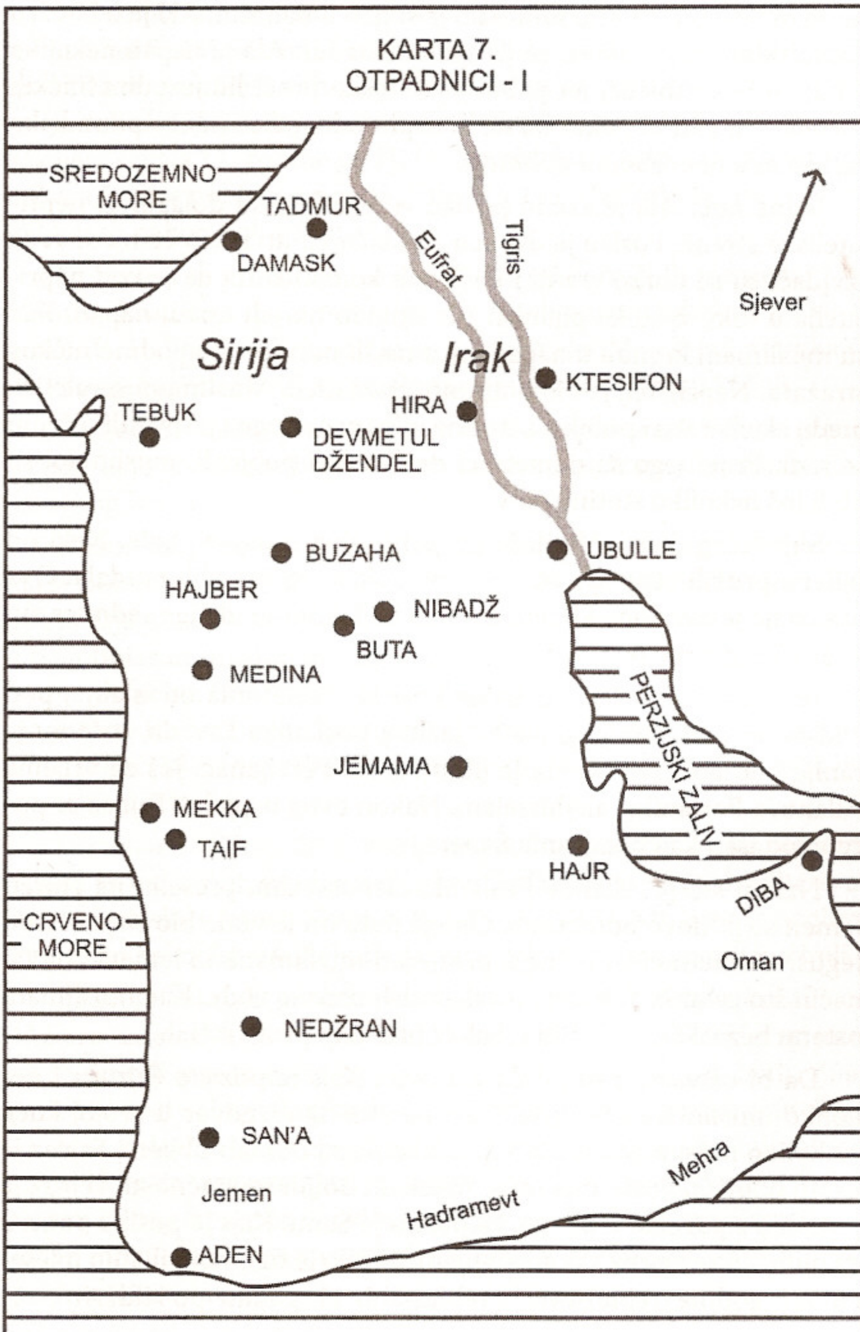
Huzejfa je postavljen za namjesnika Omana. Uskoro je uspostavio islamski poredak. Ikrime je sa svojim korpusom bio angažovan na potčinjavanju odmetnika u okolini Dibe. U nekoliko akcija manjih razmjera, uspio je pokoriti sve odmetnike, uključujući i dijelove plemena Ezd koji su i dalje prkosili islamskoj vojsci. Ezd je potpuno pokoren i više nisu predstavljali nikakav problem.

Ikrime je iz Omana, po naređenju Ebu Bekra otišao u Mehru. I ovdje je zaraza odmetništva zahvatila sve stanovnike, ali ne tako jako kao što je to bio slučaj u drugim pokrajinama. Mehra je zapravo bila cilj Erfedže b. Herseme, jednog od komandanata korpusa, pa je Ikrime zapravo pomagao Erfedži, ali pošto Erfedže još nije bio stigao, Ikrime je odlučio sam izvršiti zadatak.

Vojska lokalnih odmetnika se okupila u Džejrutu. U toj vojsci su postojale dvije struje. Ikrime je stigao u Džejrut početkom januara 633. godine (sredinom ševala 11. godine po Hidžri). Prije nego je napao, Ikrime je pozvao odmetnike da se pokaju i prime islam. Veća struja je odbila, dok je manja prihvatila i pridružila se Ikrimi. Tako pojačan, Ikrime je porazio i potčinio odmetnike. Njihov vođa je ubijen, a Ikrime je zaplijenio velike količine dobara.

Nakon što je uspostavio poredak u Mehri, Ikrime se povukao u Abjan i čekao dalje naredbe.

U Bahreinu je Ala b. Hadremi vodio potpuno samostalnu akciju protiv odmetnika, jer mu je halifa rekao da neće dobiti pomoć i da

KARTA 7.
OTPADNICI - I
SREDOZEMNO
MORE
TADMUR
DAMASK
Eufrat
Tigris
Sjever
Sirija
Irak
KTESIFON
HIRA
TEBUK
DEVMETUL
DŽENDEL
BUZAHA
UBULLE
HAJBER
NIBADŽ
BUTA
MEDINA
PERZIJSKI ZALIV
JEMAMA
MEKKA
TAIF
HAJR
DIBA
CRVENO
MORE
Oman
NEDŽRAN
SAN'A
Mehra
Jemen
Hadramevt
ADEN

mora djelovati potpuno sam. Kad je stigao u Bahrein, Ala je u Hidžru našao odmetnike koji su se ukopali i utvrdili. Ala je napao nekoliko puta, ali bez uspjeha, jer je bilo jako teško proći liniju odmetničkih rovova. Šta god bi pokušao, ne bi uspijevalo, pa se počeo pitati kako razbiti ovu neprobojnu odbranu.

Jedne noći Ala je začuo povike veselja koji su dolazili sa neprijateljske strane. Poslao je dvojicu izviđača da utvrde o čemu se radi. Izviđači su se ubrzo vratili i izvijestili komandanta da je kod neprijatelja u toku žestoka pijanka. Ala odmah naredi noćni napad. Kad su muslimani krenuli u napad, nisu naišli ni na jednog odmetničkog stražara. Neprijatelj je bio potpuno iznenađen. Muslimani su uletjeli među slavljenike i pobili na stotine njih, prije nego su shvatili o čemu se radi. Prije nego su odmetnici došli sebi i pobjegli, muslimani su ubili još nekoliko stotina njih.

Slijedećeg dana, Ala ih je progonio duž morske obale. Neki od njih su pružili otpor pa su pobijeni, dok se većina njih predala. Ova operacija je završena krajem januara 633. godine (druge sedmice zul kadea 11. godine po Hidžri).

Jemen je bio prva provincija koja se odmetnula od islama, pod vođstvom njihovog poglavice i lažnog poslanika Esveda, o čemu je ranije bilo govora. Esveda je ubio Fejruz Perzijanac, još za vrijeme Allahova Poslanika, alejhisselam. Nakon ovog uspjeha, Fejruz se počeo ponašati kao namjesnik Sane.

Nakon što je Allahov Poslanik, alejhisselam, preselio na ahiret, Jemen se ponovo odmetnuo. Ovoga puta im je vođa bio Kajs b. Abd Jegus. Odmetnici su odlučili protjerati muslimane iz Jemena, na taj način što će ubiti Fejruza i ostale muslimanske vođe. Kad muslimani ostanu bez vođa, neće biti nikakav problem protjerati ih.

Da bi ostvario ovu podlu zamisao, Kajs je pozvao Fejruza i nekoliko muslimanskih visokih službenika na razgovor u svojoj kući. Nekoliko muslimana je palo u zamku pa su odmah ubijeni. Fejruz je uspio pobjeći. Pošto nije imao nikakvih boljih mogućnosti, Fejruz je potražio sigurnost u bijegu. Napustio je Sanu. Kajs je poslao potjeru za njim, ali se Fejruz sklonio u planine. Bilo je to u junu ili julu mjesecu 632. godine (rebiul-evel ili rebiul-ahir 11. godine po Hidžri).

Narednih šest mjeseci Fejruz je proveo u planinama, gdje su mu se priključile hiljade muslimana raspoloženih da se bore protiv odmetnika Kajsa. Fejruz ih je organizovao u armiju. Kada su bili dovoljno snažni, krenuli su prema Sani. Sredinom januara 633. godine (krajem ševala 11. godine po Hidžri), muslimani su pobijedili odmetnike, a Kajs je pobjegao prema Abjanu gdje se Ikrimin korpus upravo odmarao nakon pobjede u Mehru.

U Abjanu se pridružio još nekolicini odmetničkih plemena. Međutim, shvatili su da je borba protiv muslimana uzaludna, pa su se pokorili. Halifa Ebu Bekr im je oprostio. Neki od ovih odmetnika će se kasnije hrabro boriti za muslimansku državu u Iraku i Siriji.

Posljednje veliko pleme koje je ostalo nepokoreno bilo je pleme Kinda koje je nastanjivalo područja oko Nedžrana, Hadramevta i istočnog Jemena.

Nakon što je Poslanik, alejhisselam, preselio na ahiret, pleme Kinda se pobunilo, ali se nije odmah odmetnulo. Namjesnik Hadramevta je bio Zijad b. Lubejd. Živio je u Zeferu, centru pokrajine. Kao pošten i bogobojazan musliman, Zijad je prikupljao zekat i ostale poreze u svom plemenu. Ovaj posao je obavljao izuzetno precizno i dosljedno, pa je time izazvao neke ljude protiv sebe. Pokušavali su na razne načine izbjeći plaćanje zekata u punom iznosu, ali Zijad bi ih redovno sprečavao u tome.

U januaru 633. godine, starješina jednog od ogranaka plemena Kinda je, kao zekat, predao jednu kamilu izuzetne sorte i kvalitete, ali se predomislio i zatražio kamilu nazad. Zijad je to odbio, pa je poglavica poslao nekoliko svojih ljudi da ukradu kamilu, što su oni i učinili.

Zijad je odmah poslao nekoliko vojnika da uhvate kradljivce. Uskoro su kradljivci i kamila uhvaćeni i dovedeni. Slijedećeg jutra su se skupili saplemenici kradljivaca i tražili da ih se oslobodi. Zijad je odbio ovaj zahtjev i objavio da će im biti suđeno po Šerijatu. Tada je stvar kulminirala. Veliki broj pripadnika plemena se odmetnuo. Objavili su da više neće plaćati nikakve poreze, da ne priznaju Šerijat i da su od tog trenutka neovisni od Medine. Onda im se pridružio još jedan dio plemena, pa su se digli na oružje, uspostavili vojne logore i pripremali se za rat.

Jedan od njihovoh logora je bio u Rijazu, nedaleko od Zefera. Zijad posla na njih jedan odred vojske, koji ih porazi. Neke od njih su ubili, neke zarobili, a ostatak se razbježao. Dok su zarobljenici sprovođeni, sreo ih je Ešas b. Kajs, jedan od uglednih poglavica. Zarobljenici su mu dovikivali:

- O Ešas! Mi smo iz plemena tvoje majke!

Ešas tad još nije bio odmetnik. Plemenska odanost je bila jača od Ešasove vjere i odanosti halifi. Uzeo je odred ratnika i oslobodio zarobljenike i tako se odmetnuo. Veliki broj ratnika iz plemena Kinda je stao pod njegovu zastavu. Sada su snage muslimana i odmetnika bile izjednačene. Nijedna strana se nije usuđivala napasti. Zijad je čekao pojačanje prije nego napadne odmetnike.

Pojačanje je bilo na putu. Muhadžir b. Ebi Umejje sa svojim korpusom je u to vrijeme pokoravao neka plemena u Nedžranu. Nakon toga se uputio za Jemen. Halifa je naredio Muhadžiru da se što prije zaputi u Hadramevt i pomogne Zijadu. Slično naređenje je dobio i Ikrime, koji je bio u Abjanu.

Muhadžirova i Zijadova vojska su se spojile u Nedžranu. Odmah su krenuli na odmetnike. Ešas b. Kajs je bio jedan od najistaknutijih ljudi toga vremena. Poticao je iz plemićke porodice Kinda. Bio je sposoban vojskovođa, iskusan poglavica i vješt govornik. Ali, imao je jednu veliku mahanu. Bio je izdajnik. Historičari bilježe da je njegova porodica bila jedina koja je imala četiri izdajnika u neprekinutom nizu. Izdajnik je bio Ešasov otac, zatim Ešas, pa njegov sin i konačno Ešasov unuk.

Ešas je hodao po tankoj liniji između vrlina i zloće, između vjere i nevjerovanja, ali nikada nije jasno prelazio liniju. Vršio je neke duhovne vježbe, poput meditacije, kako bi se doveo u duhovnu ravnotežu. Bio je dovoljno snalažljiv da se izvuče iz bilo kakve nevolje. Sada se, krajem januara 633. godine (druge sedmice zul-kadea 11. godine po Hidžri) našao u ratu protiv muslimana.

Bitka je bila kratka. Ešas je poražen, ali ne definitivno. Brzo se povukao sa bojnog polja i sklonio se sa vojskom u utvrdu Nudžeir. Tamo se pridružio još nekim odmetničkim plemenima i pripremao se za opsadu.

Tek što je bitka završena, Ikrime je stigao sa svojim korpusom. Tri muslimanska korpusa, pod vrhovnom komandom Muhadžira, zaputila su se prema Nudžeiru i započela opsadu tvrđave.

Opsada je trajala nekoliko dana. Poduzeto je nekoliko napada, ali bi svaki napad bio odbijen, a muslimani bi pretrpjeli gubitke. Pleme Kinda je bilo dobro zaštićeno u tvrđavi.

Sredinom februara 633. godine (sredinom zul-hidžea 11. godine po Hidžri), Ešas je shvatio da situacija postaje beznadna. Bilo je samo pitanje vremena kad će muslimani zauzeti tvrđavu, a onda će nastati krvoproliće i smrt. Onda je Ešas, tipično za ljude poput njega, odlučio prodati svoje pleme da bi se spasio.

Poručio je Ikrimi da je voljan razgovarati s njim. Ešas je vrlo dobro poznavao Ikrimu. U doba džahilijjeta su bili dobri prijatelji. Ikrime je pristao i Ešas se sa nekoliko ljudi tajno iskrao iz utvrde i došao pregovarati.

Pregovorima su prisustvovali Ikrime i Muhadžir sa muslimanske strane i Ešas sa svoje strane. Ešas je započeo:

- Otvoriću vam vrata tvrđave, ako se obavežete da ćete poštediti 10 ljudi i njihove porodice.

- Napiši nam ta imena, pa ćemo to potpisati – reče Muhadžir.

Ešas se povuče na stranu među svoje ljude i poče pisati. Napisao je devet imena svojih prijatelja i svoje ime kao deseto, ali nije vidio da je jedan njegov čovjek gledao u dokument i pročitao imena. Čovjek se zvao Džahdan, a njegovo ime nije bilo na spisku. Kad je napisao deveto ime, Džahdan mu reče da će ga ubiti ako i njegovo ime ne stavi na spisak. Ešas napisa Džahdana kao desetog, nadajući se da će se on već spasiti pameću i snalaženjem. Sporazum je sačinjen, potpisan i ovjeren.

Ešas se vratio u utvrdu. U dogovoreno vrijeme, otvorio je kapiju i muslimani su ušli u tvrđavu. Borba je trajala sve dok i posljednji odmetnik nije položio oružje. Ešas i grupa ljudi koji su bili na njegovom spisku, kao i njihove porodice, stajali su sa strane.

Utvrda Nudžeir je zauzeta. Kad je Muhadžir provjeravao spisak koji je Ešas napisao, vidio je da na njemu nema Ešasovog imena.

- O Allahov neprijatelju! Sad je prilika da budeš kažnjen – ushićeno reče Muhadžir.[1]

Ikrime se umiješao i spasio Ešasa. Dogovoreno je da ga pošalju u Medinu, pa neka mu halifa presudi. Tako zarobiše Ešasa i okovaše ga.

U tvrđavi je zarobljen veliki broj odmetnika. Svi će biti poslani u Medinu kao roblje. Među njima je bio veliki broj žena. Dok su okovanog Ešasa provodili pored njih, žene su mu dovikivale: „Izdajico! Izdajico!"[2] Ešas je priključen grupi zarobljenika i poslat u Medinu.

Ešas nije bio potpuni stranac u Medini. Bio je tu u godini izaslanstava kada je, skupa sa svojim plemenom Kinda, primio islam. Tokom te posjete, Ešas je oženio Umm Ferve, Ebu Bekrovu sestru. Kad je polazio iz Medine, nije je poveo sa sobom. Obećao je da će to učiniti kad slijedeći put dođe u Medinu. Taj slijedeći put je bio ovaj, ali pod sasvim drugačijim okolnostima.

Halifa mu je predočio sve zločine koje je počinio protiv islama i islamske države. Također mu je iznio i problem oko izdaje njegovog plemena. Da li je postojala ikakva mogućnost da mu se oprosti i da ne bude pogubljen?

Ali, Ešas je bio lukavi majstor govora. Ovaj put je nadmašio sam sebe. Ne samo da je uspio skinuti svu krivicu sa sebe, nego je čak uspio nagovoriti Ebu Bekra da povede svoju ženu sa sobom. Napustio je Medinu, ali se nije vratio u svoje pleme. Nekoliko godina je živio u Siriji, Iraku i Perziji. U vrijeme halife Osmana bio je namjesnik Azerbejdžana.

Međutim, njegova sklonost ka izdaji nikad ga nije napuštala. Mnogo ljudi, uključujući i Ebu Bekra, nije željelo da mu odmetništvo bude oprošteno. Kad je Ebu Bekr bio na umoru, govorio je nekim svojim prijateljima o stvarima koje nije učinio, a volio bi da jest.

- Sada bih volio da sam Ešasu odsjekao glavu – govorio je halifa.[3]

Porazom plemena Kinda u Nedžranu su završene ozbiljnije vojne akcije protiv odmetnika. Islam je spašen i sačuvan. Vatra nevjerovanja je ugašena.

1 Taberi, 2/548.
2 Isti izvor.
3 Taberi, 2/619, Mesudi, Murudž, 2/308; El-Belazuri, 112.

Operacija protiv odmetnika je vođena tokom jedanaeste godine po Hidžri. Slijedeće, dvanaeste godine po Hidžri (18. marta 633. godine) čitava Arabija je u potpunosti bila pod centralnom vlašću halife u Medini.[1]

Ova operacija je bila Ebu Bekrov politički i vojni trijumf. Iako će uspjesi u Iraku i Siriji biti mnogo veći od ovih, oni ne mogu nikako imati značaj kao što je imala ova operacija. Ugušivanje pobune odmetnika je temelj svih budućih uspjeha. Takođe smo mogli vidjeti i ulogu Halida, sina Velidovog, Allahove Sablje, u ovoj operaciji. Nije moguće zamisliti kako bi prošla bez njega.

1 Za objašnjenje hronologije zbivanja vezanih za operaciju protiv odmetništva od islama vidi bilješku 3. u dodatku B.

DIO 3.

INVAZIJA NA IRAK

RAT S PERZIJOM

Utvrda Nudžejr, posljednje uporište odmetnika, pripala je muslimanima sredinom februara 633. godine. Tada je halifa Ebu Bekr pisao Halidu, koji je još bio u Jemami:

„Nastavite prema Iraku. Počnite s operacijama u regionu Ubulle. Borite se protiv Perzijanaca i ljudi koji nastanjuju njihovu zemlju. Tvoj cilj je Hira."[1]

To je bilo značajno naređenje. Ebu Bekr je odlučio napasti najveće carstvo tog vremena, pred kojim je svijet drhtao više od hiljadu godina.

Perzijsko carstvo je bilo jedinstveno u mnogim pogledima. Bilo je prvo pravo veliko carstvo u historiji, proširivano u vrijeme ranih Ahemenida, od sjeverne Grčke na zapadu do Pendžaba na istoku. Bilo je jedinstveno i po dužini trajanja općeg procvata – od šestog stoljeća p.n.e. do sedmog stoljeća n.e., osim kratkog perioda grčkih osvajanja. Nijedno carstvo u historiji nije tako dugo trajalo u takvoj moći kao kulturna, civilizacijska i vojna sila. Periodično je bilo padova, nakon kojih se Perzijsko carstvo ponovo uzdizalo u svoj svojoj snazi i moći.

Posljednje zlatno doba Perzije je ono u šestom stoljeću n.e. kada je Anuširvan Pravedni vratio carstvu njegovu prijašnju slavu. Anuširvan je vladao 48 godina i živio je u vrijeme Justinijana. Osvojio je Siriju od Bizantijaca, Jemen od Abesinaca, veliki dio Centralne Azije i mnoga divlja stepska plemena. Ovaj veliki vladar je umro 579. godine, devet godina poslije rođenja Allahova Poslanika Muhameda, alejhisselam.

1 Taberi, 2/553-554.

Kako se inače često događa, kada veliki vladar umre, slava i prosperitet carstva počinju opadati. Tako je bilo nakon Anuširvana, poslije kojeg dolazi nekoliko mnogo manje sposobnih vladara. Građanski ratovi i dvorske spletke su oslabile moć carstva. Pad moći carstva nastupa za vrijeme vladavine Širuja, Anuširvanovog praunuka, koji je zatvorio, a potom ubio svoga oca Husreva Perveza. Nakon ovog groznog zločina počeo je raditi još gore stvari. Da niko ne bi mogao osporiti njegovo pravo na prijesto, pobio je sve muške članove svoje obitelji, osim svoga sina Erdeširа. Manijačkim bijesom poubijao je sve odrasle i svu djecu iz kuće Anuširvana. Širuja je vladao samo sedam mjeseci, nakon čega je umro.

Njegovom smrću nastaju još veće komplikacije. Postoje neslaganja ranih historičara oko toga ko je naslijedio Širuju i ko je koliko vladao. Međutim, historičari se slažu oko toga da je Jezdedžerd, sin Šahrjara sina Perveza, bio posljednji perzijski car iz dinastije Sasanida. Taj nesretnik je doživio raspad velike carevine Husreva.

Između vladavine Širuje i Jezdedžerda bilo je oko osam vladara u periodu od četiri do pet godina, uključujući i dvije žene, Buran i Azarmidukt, obje kćeri Husreva Perveza. Prva od njih, Buran, dokazala se kao mudra vladarica, međutim, nedovoljno čvrste ruke da bi vodila državne poslove. Bila je krunisana u doba Allahova Poslanika, alejhisselam, koji je čuvši za to izrekao poznati hadis: **„Narod koji državne poslove povjeri ženi nikada neće uspjeti."**

Nećemo ulaziti u stanje u svim perzijskim pokrajinama, nego ćemo se ograničiti samo na Irak, koji tada nije bio suverena država. Bio je perzijska pokrajina, ali ne sasvim obična. U Perzijskom carstvu značio je znatno više, bio je najbolji dio carstva. U njegovim zapadnim i južnim dijelovima živjeli su Arapi koji su tu bili prisutni još od Nabukodonosora, ali nisu imali nikakvu moć u zemlji. Arapi su u Irak došli iz Jemena, predvođeni Malik b. Fahnom, koji se proglasio kraljem i zavladao zapadnim dijelovima Iraka. Dvije generacije poslije njega, prijesto preuzima Amr b. Adi iz plemena Lahm, s kojim započinje dinastija Lahmida, poznatih i kao „kuća" Munzira. Kraljevi iz ove dinastije su bili vazali Perzijskog carstva.

Posljednji iz kuće Munzira bio je Nu'man b. Munzir, koji je zbog nelojalnosti Husrevu Pervezu osuđen na smrt. Kazna je izvršena u

perzijskom stilu tako što ga je slon izgazio do smrti. To je dovelo do ustanka Arapa u Iraku, koji je Husrev brzo ugušio. Ovaj neuspjeli ustanak je okončao kuću Munzira.

Izabran je i postavljen novi kralj, Ijas b. Kubejza iz plemena Taj, da vlada Irakom. Neko vrijeme kralj je imao umjerenu autonomiju, a onda mu je većina prinadležnosti oduzeta, dok su perzijski generali i upravnici preuzeli cijelu upravu nad zemljom. Ijas je postao marioneta.

Kao zemlja kulture, bogatstva i izobilja, Irak je bio najcjenjeniji dio Perzijskog carstva. Za Arape iz neplodne Arabije, Irak je bio zemlja u kojoj teče med i mlijeko. Njegove dvije rijeke, Eufrat i Tigris, bile su najveće poznate rijeke toga vremena – zapadno od rijeke Ind i sjeverno od Nila. Ove rijeke tada nisu tekle kuda sada teku, niti su tadašnji gradovi bili gdje su sada. Kufa i Basra tada nisu ni postojali (osnovane su 17. godine po Hidžri). Bagdad je bio mali, ali vrlo posjećivan trgovački grad na zapadnoj obali rijeke Tigris. Tada slavni gradovi Ktesifon i Hira sada su samo ruševine ili prašina. Ktesifon je bio prijestolnica, moćna metropola i sjedište Perzijskog carstva. Navodno, izgradio ga je Erdešir b. Babak (također poznat kao Erdešir Babakan, osnivač Sasanidske dinastije). Grad se proširio na obje obale rijeke Tigris. Muslimani su ga zvali Medain, što znači Gradovi, zbog toga što se sastojao iz više gradova. Hira je bila prijestolnica arapske dinastije Lahmida. Izgrađena na zapadnoj obali rijeke Eufrat, Hira je bila grad sa mnogo tvrđava. Tu je bio i grad Ubulle, glavna luka Perzijskog carstva kojeg su posjećivali brodovi iz Indije i Kine i drugih pomorskih država Istoka. Ubulle je također bio centar vojnog okruga Dast Meisan.[1]

Poznato je da su rijeke Eufrat i Tigris mijenjale tok više puta još od vremena Babilona. Karte u ovoj knjizi pokazuju pravac kojim su ove rijeke tekle u vrijeme ranog islama. Glavna razlika u odnosu na današnje stanje je pravac toka rijeke Tigris. U predislamsko doba ova rijeka je tekla kuda i danas teče, a poznata je kao Jednooki Tigris, a zatim je krenula drugim tokom, nizvodno od Kuta, dalje do Dudžejle (Mali Tigris) i Ahzara, da bi došla do predjela jezera i močvara koje se prostiru na oko 150 kvadratnih kilometara sjeverozapadno od Ubulle. Staro korito rijeke je postalo suho i pjeskovito. Močvare su se

1 Ubulle je danas dio Basre.

pružale mnogo sjevernije nego danas (područje na karti 10 prikazano kao močvarno zemljište nije potpuno precizno određeno); Tigris je tekao kroz močvare da bi se ponovo pridružio koritu Jednookog Tigrisa u području Mezara (današnji Azeir), odakle je tekao južno i jugoistočno u Perzijski zaljev. No, Tigris je ponovo promijenio pravac u 16. stoljeću i vratio se u svoje prijašnje korito, označen danas na svim kartama kao Tigris.

Eufrat je pratio čist kurs spuštajući se do današnjeg Hindija, kada se razdvaja na dva glavna kanala, kao što je i danas – oba prilično velike rijeke: rukavac Hilla i glavni tok Eufrata. Glavni rukavac (zapadni) ponovo se razdvaja, tekući prvenstveno u jednom velikom i nekoliko pomoćnih kanala, koji su tokom stoljeća više puta mijenjali pravac, iako ne tako drastično kao Tigris. Dva glavna rukavca ponovo se ujedinjuju u Semavi, kada Eufrat teče prema području jezera i močvara. Dok nešto vode ostaje u jezerima, jedan kanal, označen na današnjim kartama kao Eufrat, zadržavajući naziv Eufrat, teče istočno i uliva se u Tigris kod Kurna. Jezera su se izlivala velikom rijekom poznatom kao Makil, koja se ulijevala u Tigris malo sjevernije od Basre. Od ovog razvođa sve vode se ulijevaju u Perzijski zaljev kao jedna velika rijeka, danas poznata kao Šatul Arab.

Bilo je mnogo promjena prouzrokovanih preokretima tokova ove rijeke. Nisam prikazao ove detalje na kartama. Dakle, na kartama su prikazani samo glavni rukavci ovih rijeka i bez svih preokreta koji su, bez sumnje, postojali.

U vrijeme kad je halifa Ebu Bekr pokrenuo invaziju na Irak, moć Imperije je počela opadati, ali je vojska još uvijek bila vrlo snažna. Država može biti vojno vrlo jaka, uprkos političkim konfuzijama. Tako je bilo i sa Perzijom godine 633.

Perzijska vojska, uključujući arapske pomoćne snage, bila je snažna i najefikasnija vojna mašinerija toga vremena. Vođena je iskusnim i predanim veteranima, dobro obučena i moderno opremljena, ovjenčana slavom iz prošlosti i trenutnom moći. Perzijski vojnik je bio najbolje opremljen vojnik tadašnjeg vremena. Imali su najbolje oklope, a na glavama najbolje šljemove od kovanih metala. Podlaktice su im bile zaštićene oklopima, a noge također. Bili su naoružani kopljima, sabljama, metalnim sjekirama i buzdovanima, koji su im bili

naročito dragi. Takođe su nosili jedan ili dva luka sa 30 ili 60 strijela. Za to vrijeme bilo je to moćno oružje i oprema. Međutim, tako teška oprema uticala je na pokretljivost vojnika. Halidova lahka konjica je bila mnogo slabije naoružana, ali dosta pokretljivija.

Sve je počelo sa Musenna b. Harisom. Musenna je bio vođa plemena Benu Bekr, koje je nastanjivalo sjeveroistočni dio Arabljanskog poluostrva i južni Irak. Historičari ga opisuju kao neobično hrabrog vojskovođu. Kasnije je umro od zadobijenih rana u bitkama sa Perzijancima. Nije sigurno da je Musenna primio islam u doba Allahova Poslanika, alejhisselam, ali je vjerovatno, kao član izaslanstva plemena Benu Bekr, putovao u Medinu u godini izaslanstava i primio islam.

Nedugo poslije bitke na Jemami, Musenna je obratio pažnju na Irak. Ohrabren nestabilnom političkom situacijom na perzijskom dvoru, Musenna je poveo vojsku u napad na Irak. Iz početka se držao periferije pustinje, kako bi se mogao brzo povući nazad, a zatim su njegove akcije postajale sve smjelije. Prodirao je čas prema istoku, čas prema zapadu. Većina njegovih akcija je bila u području Ubulle, odakle se vraćao s bogatim plijenom, kojim je očaravao gladne Arape iz pustinje. Perzijske utvrde su bile nemoćne pred Musenninim jahačima, koji su nestajali jednako brzo kao što su se pojavljivali. Ohrabren ovim uspjesima, Musenna se obratio Ebu Bekru:

- Postavi me za komandanta jedinica i ja ću napasti Perziju. Tako ću zaštititi naše zemlje od njih.

Bilo je to početkom februara 633. godine (krajem zul- kadea, 11. godine po Hidžri). Opisao je Irak kao bogatu zemlju, koja je čekala da bude osvojena, sa dubokom političkom krizom na dvoru, nesposobnim posadama u utvrdama, koje se ne mogu nositi sa mobilnim, brzo pokretnim jedinicama.

Halifa je Musenni dao pismo kojim se potvrđuje njegova komanda nad svim jedinicama iz plemena Benu Bekr. S ovim pismom Musenna se vratio u sjeveroistočnu Arabiju. Preveo je dosta svojih saplemenika na islam, sakupio malu vojsku od 2 000 ljudi i sa još većom žestinom napadao Persiju.

Musenna je napustio Medinu, a njegove riječi su i dalje odzvanjale u ušima halife. Ebu Bekr je odlučio osvojiti Irak. Neće se boriti

protiv cijelog Perzijskog carstva, to bi bio preveliki cilj u odnosu na tadašnje resurse mlade islamske države. Odlučio je uzeti samo arapski dio Iraka. To je bilo područje zapadno od Tigrisa. Tako bi proširio granice islama i proširio vjeru koja je u tom trenutku bila stabilna na Arapskom poluostrvu.

Ebu Bekr je odlučio napasti Irak, ali je morao djelovati sa posebnom pažnjom zbog Arapa, koji su imali duboki, iracionalan strah od Perzijanaca. Imali su nacionalni kompleks, koji je bio rezultat višestoljetne perzijske slave i moći, dok su Perzijanci posmatrali Arape s prijezirom. Za Perzijance je bilo važno pobijediti, jer bi se potvrdio i osnažio ovaj arapski strah. Da bi bio siguran u pobjedu, Ebu Bekr se odlučio na dvije mjere opreznosti:

1. Formirati napadačku armiju dobrovoljaca
2. Halid će biti komandant armije.

Imajući to u vidu, Ebu Bekr je poslao Halidu naređenje da napadne Irak. Naredio mu je da pozove u vojsku one koji su se borili protiv odmetnika od islama i da ih podsjeti da budu čvrsti u vjeri i nakon smrti Poslanika, alejhisselam, a da u tu borbu ne vodi one koji su bili odmetnici od islama. Na kraju je dodao: „Ko želi da se vrati kući, neka to slobodno učini."

Kada je Halid objavio vojnicima halifinu dozvolu da se vrate kućama ako to žele, bio je šokiran rezultatom. Hiljade njegovih vojnika je napustilo vojsku i vratilo se u Medinu i ostala mjesta iz kojih su dolazili. U Bici na Jemami je komandovao vojskom od 13 000 vojnika, a sada mu je ostalo samo 2 000. Halid je hitno uputio pismo halifi, informišući ga o alarmantnom stanju u vojsci i zatražio pojačanje. Kada je stiglo pismo do Ebu Bekra, sjedio je sa prijateljima i savjetnicima. Pročitao je pismo naglas da bi svi prisutni čuli šta u njemu stoji. Tada je poslao po mladog odlučnog čovjeka po imenu Ka'ka b. Amr.

Mladi čovjek je stigao do halife, naoružan i opremljen za put. Halifa mu je naredio da ide prema Jemami kao pojačanje Halidovoj vojsci. Prijetelji su začuđeno zapitali halifu:

- Zar kao pojačanje armiji šalješ samo jednog čovjeka?

- Nijedna vojska neće biti poražena, ako ima ovakvog čovjeka – odvrati im halifa.

Tako je Ka'ka b. Amr otputovao da pojača Halidovu armiju. Ali to nje bilo jedino što je halifa Ebu Bekr učinio da bi osnažio Halida. Takođe je napisao pismo Musenni i Mazhuru b. Adiju, koji je bio namjesnik sjeveroistočne Arabije, u kojem im naređuje da mobilišu svoje vojske i stave se pod Halidovu komandu.

Kao početnu tačku u invaziji na Irak halifa je odredio region Ubulle, a krajnji cilj je bio grad Hira – prijestolnica Arapa u Iraku. Mobilisao je svu raspoloživu vojnu efektivu i dao je Halidu na raspolaganje. Više od toga nije mogao učiniti. Sada je bilo na Halidu da izvrši svoj zadatak. Tako je Halid, u 48. godini života, krenuo u pohod na Irak.[1]

1 Historičari navode dvije verzije napada na Irak: jedna od Ibn Ishaka i Vakidija, druga od Sejf b. Omera. Taberi je skloniji drugoj verziji, koje se i mi držimo. Takođe postoje dvije verzije Ebu Bekrovog plana zauzimanja Iraka. Za objašnjenje vidi tačku 4. u dodatku B.

BITKA LANACA
(ZATU SELASIL)

Kada je primio halifino naređenje, Halid je odmah započeo sa pripremama za podizanje nove armije. Njegovi jahači su odgalopirali u široki region Jemame, te centralne i sjeverne Arabije u potrazi za hrabrim ratnicima koji bi krenuli u pohod na Irak. Odazvale su se hiljade ratnika. Mnogi od njih su bili stari ratni drugovi iz operacije protiv odmetnika, koji su se odmorili kod svojih kuća i sada su bili željni novih akcija. Halidovo ime je postalo magnet koji je privlačio najbolje borce. Borba pod Halidovom zastavom nije značila samo pobjede, nego je obećavala i bogati ratni plijen, a to je značilo dobra i ovog i onog svijeta. Za nekoliko sedmica, Halid je skupio vojsku od 10 000 ratnika.[1]

Na sjeveroistoku Arabije su tad bila prisutna četiri važna muslimanska komandanta sa mnogo ratnika. Bili su to: Musenna b. Haris, Mazhur b. Adi, Harmala i Sulma. Halifa im je naredio da se sa svojim vojskama pretpočine Halidu. A onda im je i Halid pisao i naredio im da mu se priključe u regionu Ubulle. Musenna se nadao da će halifa njemu povjeriti komandovanje u operacijama u Iraku. Međutim, halifa je drugačije odlučio, pa se Musenna odazvao i potčinio Halidu.

Svaki od četiri muslimanska komandanta je sa sobom doveo po 2 000 ratnika, tako da je Halid sada komandovao vojskom od 18 000 ratnika.[2] Bila je to najveća armija koju su muslimani do tada skupili na jednom mjestu.

U trećoj sedmici marta 633. godine (početkom muharrema 12. godine po Hidžri), Halid je krenuo iz Jemame. Prije toga je pisao Hormuzu, namjesniku perzijske pokrajine Dast Meisan:

„Primi islam i bit ćeš siguran ili plati džizju pa ćete ti i tvoj narod biti pod našom zaštitom. U protivnom ćeš sam snositi krivicu za posljedice, jer ću dovesti ljude koji više vole smrt nego što ti voliš život."[3]

1 Taberi, 2/554.
2 Isti izvor.
3 Isti izvor.

Hormuz je čitao Halidovo pismo sa osjećajem ljutnje i prijezira. Izvijestio je cara o Halidovoj prijetnji, a zatim odlučio ovom drskom i bezobraznom Arapu dati lekciju koju nikad neće zaboraviti.

Halid je započeo marširanje iz Jemame tako što je armiju podijelio u tri dijela. Svaka grupa je marširala jedna za drugom sa jednim danom razlike. Na taj način je izbjegavao nepotrebne napore i gubljenje vremena. Ovaj način marširanja je obezbjeđivao mogućnost da, u slučaju potrebe, jedna grupa pritekne u pomoć drugoj, a osim toga, jedan dio vojske je uvijek bio odmoran. Dok bi jedan dio armije marširao, drugi bi se odmarali, a kad bi posljednja grupa sustigla odmakle grupe, ove bi se pokrenule, a pristigla grupa bi se odmarala. Halid je bio u trećoj grupi. Cijela armija će se sakupiti u Hufejru.[1]

Hormuz je bio namjesnik perzijske pokrajine Dast Meisan. Bio je iskusni veteran i vjerno je služio perzijskom dvoru. Dast Meisan je, kao pogranična pokrajina, imala veliku političku i ekonomsku važnost. Imala je velika prirodna bogatstva i razvijenu trgovinu. Sjedište pokrajine je bio grad Ubulle, najveća perzijska luka, od vitalne važnosti za cijelo carstvo. Takođe je bila i raskrsnica puteva za Bahrein, Arabiju, zapadni i centralni Irak. Zbog svega navedenog, Ubulle je bio grad od strateške važnosti za carstvo. Bila su to vrata Perzije, a Hormuzova dužnost je bila upravljati njima i zaštititi ih kada im je prijetila opasnost.

Perzijsko društvo toga vremena je bilo imperijalnog i aristokratskog karaktera. Kao neizbježnu pojavu u ovakvim društvima, Perzija je imala razrađen sistem poretka koji je određivao rang svakog građanina. Simbol po kome su raspoznavani rangovi službenika je bila kapa. Kako je osoba napredovala u službi, njegova kapa je bivala sve skuplja. Najvišeg ranga, osim cara naravno, bili su oni koji su nosili kape od 100 000 dirhema. Ove kape su bile ukrašene dijamantima i biserima, pa su stvarno vrijedile 100 000 dirhema.

Hormuz je bio službenik od 100 000 dirhema.[2] Kao tipični arogantni imperijalist, na lokalne Arape je gledao s neskrivenim prijezirom. Bio je izuzetno strog prema njima. Vladao je politikom „teške ruke“ koja je rezultirala strahom, ali i mržnjom prema njemu. Kada bi

1 Taberi, 2/554.
2 Taberi, 2/556.

Arap iz njegove pokrajine htio izraziti svoju mržnju prema nekome, onda bi rekao: „Mrži si mi od Hormuza."[1]

Nakon što je primio Halidovo pismo i izvijestio cara o njemu, Hormuz je započeo sa pripremama za doček muslimanske armije. Okupio je svoju armiju i izveo je van grada Ubulle. U sastavu Hormuzove armije su bile pješadija i konjica.

Put iz Jemame za Ubulle je prolazio kroz Kazimu, u koju je Hormuz došao očekujući da će Halid ići tim putem. Kad je stigao u Kazimu, Hormuz je rasporedio snage nasuprot pravcu jugozapada, sa centrom i dva krila. Naredio je da se vojnici međusobno povežu lancima. Tako raspoređen, Hormuz je čekao. Ali, nije bilo nikakvih naznaka o Halidovom dolasku. Slijedećeg jutra, Hormuz je izviješten da Halid ne dolazi očekivanim putem prema Kazimi, već da je otišao prema Hufejru.[2]

Prije nego je napustio Jemamu, Halid je imao zamisao kako će se sresti sa Hormuzom. Od Halife je dobio zadatak da se bori protiv Perzijanaca, a poraz perzijske armije je bio uslov zauzimanja Iraka i ostvarivanja halifine zamisli. Halifa je bio precizan u određivanju pravca napredovanja, a to je bio grad Ubulle. Halid je nastavio dalje, jer je znao da Hormuz neće dopustiti da Ubulle padne, pa će krenuti za njim.

Halid je poznavao sve kvalitete perzijske armije. Znao je za njihovu hrabrost, ratne vještine i vrhunsku opremljenost. Teško naoružan i oklopljen, perzijski vojnik je bio idealan za frontalne bitke u kojima su vojnici zauzimali borbeni poredak koji je podsjećao na šahovske figure na ploči. Jedini njegov nedostatak je bila slaba pokretljivost. Ako bi bio prisiljen na duže pokrete pod ratnom opremom, perzijski vojnik bi se brzo umorio. Halidova armija je bila lahko pokretljiva konjica. Jašući na brzim kamilama i konjima, Halidove trupe su bile idealne za iznenadne i brze napade. Ne samo da su bili hrabri i vješti borci, nego su bili i sposobni za brze pokrete na svakakvim terenima,

1 Taberi, 2/555.

2 Kazima je grad u Kuvajtskom zalivu, udaljen oko 20 kilometara od današnje moderne ceste Basra-Kuvajt. U to vrijeme je bio prilično veliki grad, oko 2 kilometra u prečniku, od koga nije ostalo ništa osim dijelova tvrđave koji zadiru u more. Tadašnjem Hufejru danas nema ni traga. Ibn Rusta (str. 180) navodi da je bio smješten oko 35 kilometara od Basre prema Medini. Neki historičari su ovaj Hufejr zamijenili za Hafar-ul-Batun u Arabiji, koji se nalazi oko 200 kilometara jugozapadno od Kazime.

posebno u pustinjama. Povrh svega, mnogi od Halidovih boraca su bili prekaljeni u borbama protiv odmetnika.

Halid je odlučio iskoristiti svoju pokretljivost protiv slabo pokretnih Perzijanaca. Namjeravao je prisiliti Hormuza na kontramarširanje koje će ga iscrpiti, a onda će ga napasti u trenutku kad njegova vojska bude najumornija. Od Jemame prema gradu Ubulle vodila su dva puta, jedan preko Kazime i drugi preko Hufejra.

Pošto je Halid pisao Hormuzu iz Jemame, znao je da će ga očekivati na glavnom putu iz Jemame, znači kod Kazime. Halid je odlučio izbjeći taj put. Shvatio je da je bolje prići gradu Ubulle sa jugozapada i otvoriti mogućnost prilaska gradu iz pravca Hufejra i iz pravca Kazime i tako napraviti teškoće slabo pokretnim Perzijancima. Sa ovakvom zamisli, Halid je marširao prema Nibadžu i podijelio armiju u tri grupe kako je to već objašnjeno. Iz Nibadža je nastavio dalje kad su mu se pridružili ostali komandanti o kojima smo ranije govorili.

Halida nije zabrinjavala prisutnost Hormuza u Kazimi. Znao je da se Hormuz neće usuditi krenuti kroz pustinju i presjeći mu put, jer je bio slabo pokretan. Halid nije namjeravao žuriti kroz Hufejr i stići do Ubulle, jer bi mu Hormuzova armija na bokovima mogla prirediti probleme. Hormuz bi mogao napasti njegovu pozadinu i odsjeći mu odstupnicu. Nijedan Arap ne bi prihvatio da mu nešto zapriječi put ka pustinji gdje ee on osjeća kao kod kuće. Halid je čekao pred Hufejrom, dok je mali odred njegove konjice držao Hormuza na oku. Znao je da će njegovo prisustvo kod Hufejra izazvati paniku kod Hormuza.

Upravo to se i dogodilo. Kad je Hormuz čuo za Halidov pokret prema Hufejru, shvatio je da je to opasnost za njega. Arapi i nisu tako jednostavni kako je on to mislio. Kao iskusan strateg Hormuz je znao da je njegova baza Ubulle u opasnosti. Naredio je da se odmah krene prema 90 kilometara udaljenom Hufejru. Njegova slabo pokretna vojska se vukla putem. Dvodnevni marš je bio izuzetno zamoran, ali disciplinovani perzijski vojnici su prihvatili naređenje bez prigovora. Kad je stigao u Hufejr, Hormuz nije našao ni traga Halidu. Očekujući da će se muslimani uskoro pojaviti, rasporedio je vojsku za borbu na isti način kao kod Kazime. Tek što je raspoređivanje vojske završeno, stigli su izviđači i izvijestili Hormuza da se Halid pokrenuo prema Kazimi.

Halid je zaista marširao prema Kazimi. Čekao je kod Hufejra sve dok nije čuo da Hormuz dolazi. Povukao se malo nazad i započeo kontramarširanje kroz pustinju prema Kazimi namjerno ne zalazeći duboko u pustinju da bi ostao vidljiv perzijskim izviđačima. Halid nije žurio. Njegovi ljudi su bili dobri jahači. Nije htio prvi stići u Kazimu i zauzeti poziciju za bitku, jer bi Hormuz tad bio u mogućnosti da menevriše. Prepustio je Hormuzu da stigne prvi, a on će zatim zauzeti poziciju tako da mu pustinja bude iza leđa.

Perzijanci su se spakovali i brzo krenuli nazad u Kazimu, jer put za Ubulle nisu smjeli ostaviti Halidu. Hormuz se mogao braniti na prilazima gradu Ubulle. Ali je imao loša iskustva sa Musenninim pustošenjima u njegovoj pokrajini. Zato se nije usudio pustiti Halidove jahače u predjele plodnih ravnica grada Ubulle. Zato se odlučio boriti dalje od pokrajine koju je bio dužan zaštititi i radovao se bici po njegovom izboru protiv pustinjskih Arapa. Armije se privlače kao magneti. Ponekad neko područje, koje inače nije od posebne strateške važnosti, postane važno zbog prisustva neprijatelja u njemu. Sada je Hormuz krenuo u Kazimu, ne zbog njene strateške važnosti, već zbog toga što je Halid bio tamo.

Hormuzova vojska ovoga puta nije tako lahko marširala. Vojnici su gunđali, a posebno Arapi koji su bili dio njegove vojske. Proklinjali su Hormuza za sve nevolje koje im je priredio. Stigli su u Kazimu potpuno iscrpljeni. Hormuz nije gubio vrijeme. Odmah je rasporedio vojsku u uobičajenu formaciju sa centrom i dva krila. Komandanti dva krila su bili Kubejz i Anušjan. Ponovo su vojnike povezali lancima (vidi grafički prikaz marša na karti 12 na strani 257).

Perzijska vojska je često koristila lance za vezivanje vojnika. Imali su četiri standardne dužine. Ovim lancima su vezana po tri, pet, sedam ili deset vojnika. Bila je to dodatna snaga za njihove vojnike. Nije korektno reći, kao što su to neki činili, da su lanci korišteni kako bi spriječili vojnike da pobjegnu. To nije tačno. Lanci su predstavljali samoubilačku hrabrost vojnika, dajući do znanja neprijatelju da će perzijski vojnik radije umrijeti na bojnom polju nego što će pobjeći. Također su ovi lanci smanjivali mogućnost prolaza neprijateljskoj konjici. Nije bilo lahko oboriti nekoliko vojnika i proći između njih. Perzijska armija je organizovana i uvježbavana za bitku u kojoj su ras-

poređivani kao šahovske figure na ploči. Ovakva taktika im je omogućavala da čvrsto stoje nasuprot neprijatelju. Ali, lanci su donosili i neke slabosti. U slučaju potrebe za povlačenjem ili bijegom, lanci su im bili kao okovi. Vojnici bi bili svezani za svoje poginule ili ranjene drugove i bili bespomoćna meta napadača. Ova bitka je nazvana Bitka Lanaca upravo zato što su ih Perzijanci koristili u uvoj bici.

Pomoćne arapske trupe nikada nisu dopuštale da budu vezane u lance. I ovaj put su to odbili govoreći:

- Vežući se lancima svezali ste se za neprijatelja.

- Odbijate se vezati kako biste mogli pobjeći kad zagusti – odgovarali su Perzijanci.[1]

Halid je izlazio iz pustinje i prilazio Perzijancima. Namjeravao je započeti bitku odmah tu, prije nego li Perzijanci predahnu i odmore se. Ali, muslimanska vojska nije imala vode, pa su se neki vojnici uzbunili. Kad je Halid čuo za to, naredio je:

- Sjašite i rasteretite kamile. Tako mi Allaha, voda će pripasti onoj vojsci koja je čvršća i koja je više zaslužuje.[2]

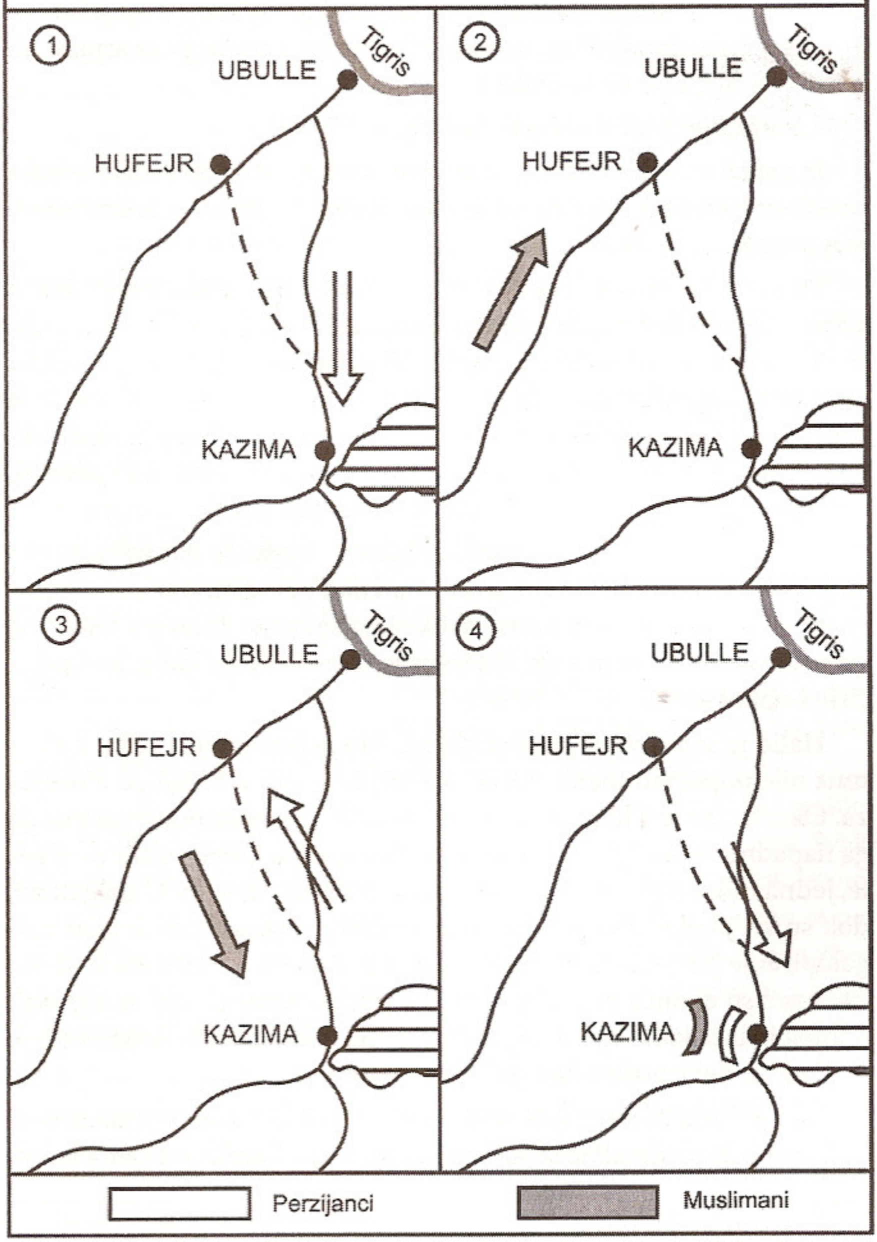
Muslimani su imali čvrsto i nepomućeno povjerenje u svog komandanta. Sjahali su i počeli se pripremati za bitku. Iznenada, počela je padati kiša tako snažno i dugo da su muslimani ugasili žeđ i da napunili posude za vodu.

Hormuz je rasporedio armiju ispred zapadnog ugla Kazime i tako zatvorio pristup gradu. Ispred Perzijanaca se prostirala pješčana, grmljem uokvirena ravnica, u dužini od oko 5 kilometara. Iza ravnice se pružao kompleks neplodnih niskih brda koja su se uzdizala oko 80 metara u visinu. Ovo gorje je bilo dio pustinje i pružalo se čak do Hufejra. Preko ovog gorja Halid je marširao do Kazime. Izbivši iza ovih brda, Halid je skrenuo u ravnicu i rasporedio armiju u uobičajeni borbeni poredak. Komandanti krila su bili Asim b. Amr, brat Ka'ka b. Amra, i Adij b. Hatim, kojeg smo spominjali kao visokog plemenskog starješinu plemena Tajj. U prvoj sedmici aprila 633. godine (trećoj sedmici muharrema 12. godine po Hidžri) počela je Bitka lanaca.

1 Taberi, 2/555.

2 Isti izvor.

KARTA 12.
GRAFIČKI PRIKAZ HALIDOVOG MARŠA NA KAZIMU

Bitka je počela u velikom stilu, dvobojem dvojice komandanata armija. Hormuz je bio izuzetan borac, poznat u cijelom carstvu. Malo ko bi se usuđivao izaći mu na dvoboj. U to viteško vrijeme, niko nije mogao biti komandant ako nije bio hrabar i izuzetno vješt borac. Potjerao je konja naprijed na otvoren prostor između dvije armije, ali bliže svojim trupama i povikao:

- Muškarac protiv muškarca! Gdje je Halid?[1]

Iz muslimanskih redova je izjahao Halid i stao nekoliko koraka od Hormuza. Dvije armije su gledale u tišini dok su se komandanti pripremali za dvoboj.

Hormuz je sjahao i potakao Halida da isto to učini, pa je i Halid sjahao. Ovo je bilo hrabro od Hormuza, jer se iz takvog dvoboja nije moglo pobjeći. Ali u ovom slučaju Hormuz neće pokazati viteštvo kako je to nagovještavao. Prije nego je izjahao na dvoboj, Hormuz je postavio nekoliko odabranih boraca u prve redove i dao im instrukcije. Kad se dohvati sa Halidom, u određenom trenutku će ih pozvati, a oni će ih opkoliti i ubiti Halida dok ga Hormuz drži.

Komandanti se počeše boriti sabljama. Svaki je napao nekoliko puta, ali bez uspjeha. Svaki je bio iznenađen vještinom protivnika. Hormuz je predložio da ostave sablje i da se hrvu. Tako je i bilo. Kad su se uhvatili u čvrst stisak, Hormuz je pozvao svoje ljude, koji potrčaše i opkoliše ih.

Halid je sad shvatio da je u klopci. Bio je bez sablje i štita, a Hormuz nije popuštao snažni stisak. Ali, Halid je bio snažniji od Hormuza. Okretao ga je u krug i tako onemogućio njegovim pomagačima da ga napadnu. Nastala je galama na bojnom polju. Dvije vojske su vikale, jedna radosnim povicima, a druga sa negodovanjem. U toj galami, dok su svi pogledi bili prikovani za hrvače, perzijske ubice nisu čule galopiranje jahača koji im se približavao. Nisu ni shvatili šta se dešava, a već su dvojica njih obezglavljeni pali na zemlju. Tad su ugledali jednog jahača kako zamahuje sabljom. Bio je to Ka'ka b. Amr, kojeg je halifa Ebu Bekr poslao kao pojačanje vojsci.

Kad je Ka'ka b. Amr vidio perzijske ubice kako žure prema dvojici komandanata, odmah je shvatio o kakvoj se podmuklosti radi i kakva

1 Taberi, 2/555.

je nevolja zadesila Halida. Nije bilo vremena za objašnjavanje i traženje pomoći. Podbo je konja i pojurio naprijed sa isukanom sabljom. U posljednjem trenutku se našao kod Perzijanaca i sve ih sasjekao. [1]

Sada se Halid mogao posvetiti Hormuzu. Nakon minut ili dva, Hormuz je ležao na zemlji, a Halid je ustao sa njegovih prsa. U ruci mu je bio bodež sa kojeg je kapala krv.

Halid je naredio opći napad. Razljućeni malopređašnjom podlošću Perzijanaca, muslimani navališe na njih u želji za osvetom. Centar i dva krila muslimana su pojurili naprijed. Borbeni moral Perzijanaca je u startu bio loš zbog pogibije komandanta, ali su bili brojniji od muslimana. Njihova čelična disciplina ih je držala na okupu. Čvrsto su se borili. Neko vrijeme je bitka bila uravnotežena. Teško pokretljivi i lancima vezani Perzijanci uspješno su odolijevali napadima lahko pokretljivih muslimana. Međutim, vještina i hrabrost muslimana i umor Perzijanaca počeli su davati rezultate. Perzijanski front je bio razbijen na nekoliko mjesta.

Osjećajući poraz, komandanti krila Perzijanaca narediše povlačenje. Muslimani su i dalje napadali pa se povlačenje pretvorilo u bijeg. Većina Perzijanaca koji nisu bili vezani uspjeli su pobjeći. Oni koji su bili vezani, bili su u smrtnoj zamci. Postali su lahak plijen muslimana. Prije nego je noć prekinula pokolj, muslimani su pobili na hiljade Perzijanaca. Preživjeli perzijski komandanti, Kubejz i Anušjan, uspjeli su izvući dobar dio vojske i spasiti je od potpunog uništenja. Prva bitka sa Perzijom je završena velikom pobjedom muslimana.

Idući dan je prošao u zbrinjavanju ranjenika i skupljanju zaplijenjenih dobara. Četiri petine je Halid podijelio učesnicima bitke. Svaki konjanik je dobio plijen u vrijednosti od 1 000 dirhema, dok je pješadinac dobio trećinu od toga. Ovakvo raspoređivanje plijena je naredio Allahov Poslanik, alejhisselam, a razlika u naknadi je bila zbog toga što je konjanik morao održavati konja, a bio je i korisniji u borbi zbog bolje pokretljivosti.

Jedna petina ukupnog plijena je poslata halifi kao dio koji je pripadao državi. U tom dijelu je bila i Hormuzova kapa koja je vrijedila 100 000 dirhema. Kapa je pripadala Halidu, jer je svo vlasništvo ubijenog

1 Nije zabilježen tačan broj Perzijanaca koje je Ka'ka ovom prilikom pobio.

pripadalo pobjedniku. Zato je halifa vratio kapu, koju je Halid odmah prodao jer je više volio gotovinu.

U ovoj bici su muslimani zarobili jednog slona. Poslali su ga u Medinu sa ostalim plijenom. Stanovnici Medine nikad prije nisu vidjeli slona, pa je to bila prava atrakcija, jer su se Medinelije čudile njegovoj veličini. Halifa nije vidio načina da iskoristi ovu životinju, pa ju je vratio Halidu.

Porodice Perzijanaca i iračkih Arapa koji su se borili na strani Perzijanaca uzete su kao roblje. Ostali stanovnici pokrajine nisu uznemiravani. Većina stanovnika ove pokrajine su bili poljoprivrednici i stočari. Pristali su plaćati džizju, i tako obezbijedili muslimansku zaštitu.

Narednih nekoliko dana Halid se bavio stvarima organizacione prirode. Dio vojske je poslao naprijed prema sjeveru. Naprijed je jahao Musenna sa 2 000 konjanika. Ova vojska je imala zadatak čišćenja terena i eliminisanja Perzijanaca koji su zaostali za pobjeglom armijom.

Musenna je stigao do male rijeke nešto sjeverno od današnjeg Zubejra, na strani gdje je bila tvrđava poznata kao Damina tvrđava. Dobila je ovo ime po tome što je tim područjem vladala jedna žena.[1] Musenna je naredio da se opsjedne tvrđava. Ostavio je svog brata Muannu da komanduje opsadom, a on je nastavio dalje.

Dva ili tri dana opsade je uvjerilo ženu u tvrđavi da je uzaludno opirati se. Muanna je ponudio mirnu predaju, bez prolivanja krv, i porobljavanja. Žena se složila, predala se i postala muslimanka. Muanna ju je oženio.

U međuvremenu, Halid je pokrenuo glavninu snaga i krenuo prema sjeveru.

1 Ova rječica je i danas poznata kao Damina rijeka, ali od tvrđave nema ni traga.

BITKA NA RIJECI

Kad je perzijski car primio vijest o Halidovom dolasku iz Jemame, mobilizirao je svježu armiju u Ktesifonu i stavio je pod komandu najviše rangiranog perzijskog generala. Bio je to Karin b. Karjana, službenik od 100 000 dirhema. Car mu je naredio da krene prema gradu Ubulle i da pomogne Hormuzu. Sa ovim zadatkom, Karin je krenuo iz Ktesifona.

Krećući se lijevom obalom Tigrisa, Karin je stigao do Mezara, prešao Tigris i nastavio desnom obalom sve do rijeke Makil. Prešao je Makil i još jednu veću rijeku malo južnije od Makila. Tek što je to obavio, primio je vijest o katastrofi kod Kazime. Ove vijesti je potvrdila izbjegla vojska koja je počela pristizati u Karinov logor predvođena dvojicom preživjelih komandanata. Među njima su bile hiljade Arapa. Kao što je to običaj, Arapi i Perzijanci su počeli optuživati jedni druge za poraz.

Kubejz i Anušjan, dvojica preživjelih komandanata, bili su žedni osvete. Ova dva komandanta i Karin nisu mogli vjerovati da je Imperijalna armija poražena od primitivnih i zaostalih Arapa iz pustinje. Nisu shvatali o čemu se radi. Izgubili su iz vida činjenicu da bitka nije vođena protiv primitivnih Arapa, nego protiv muslimanske vojske koju je islam pročistio i uzvisio. Karin je odlučio da se zaustavi. Borit će se upravo tu gdje je sada. Iza leđa mu je rijeka, pa mu je pozadina sigurna. Prisilit će Halida da se bori u frontalnoj bici za koju su Perzijanci obučavani i opremani.

Musenna je slijedio perzijske vojnike iz Ubulle. Uspostavio je borbeni dodir sa Perzijancima i tako omogućio drugim muslimanima da po okolini skupljaju zalihe hrane za vojsku. Onda je Musenna došao u blizinu Karinovog logora i odmah o tome izvijestio Halida. Historičari kažu da je ovaj perzijski logor bio kod Sinjja. Riječ Sinjj Arapi koriste da bi time označili rijeku. Pošto će se bitka dogoditi baš tu, bit će u budućnosti poznata kao Bitka na Rijeci.

Halid je marširao prema sjeveru sve dok nije stigao do ruševina u blizini današnjeg Zubejra, oko 20 kilometara jugozapadno od grada Ubulle. Halid nije namjeravao ulaziti u Ubullu. Sada je stigao glasnik koji ga je izvijestio o koncentraciji novih perzijskih trupa. Odjednom ga je zahvatilo nestrpljenje da uništi novu perzijsku vojsku dok je dojam iz Kazime još bio svjež. Poslao je Makala b. Mukarrina da pokupi ratni plijen u gradu Ubulli, a on se zaputio prema Rijeci. Spojio se sa Musennom u trećoj sedmici aprila (početkom sefera 12. godine po Hidžri).

Halid je lično izvidio položaje Perzijanaca. Pošto im je Rijeka bila iza leđa, nije postojala mogućnost obuhvata. Zato se odlučio boriti frontalno, u perzijskom stilu. Halid nije mogao preći Rijeku i ući dublje u Irak, niti je mogao nastaviti sjeverno prema Hiri.

Dvije vojske su se rasporedile za bitku. Kubejz i Anušjan su komandovali krilima, a Karin je komandovao centrom i isturio se malo ispred krila. Irački Arapi su razmješteni u oba krila i u centar. Karin je bio hrabar i mudar general. Iza leđa je imao Rijeku i čamce spremne za svaki slučaj. Halid je rasporedio vojsku kao i kod Kazime. Na krilima su opet komandovali Asim i Adi.

Bitka je počela sa tri dvoboja. Prvi je izašao Karin i pozvao na dvoboj. Makal b. Aši je bio prvi musliman koji je istupio protiv Karina. Pošto je bio poznat kao prvoklasni borac, Halid ga nije pozvao nazad. Makal je ubio Karina. Bio je to posljednji službenik od 100 000 dirhema koji se suočio sa muslimanima.

Nakon što je Karin pao, druga dva perzijska generala, Kubejz i Anušjan su istupili i izazvali Asima i Adija. Asim je ubio Anušjana. Adi je ubio Kubejza. Nakon što perzijski generali padoše, Halid naredi opći napad.

U to vrijeme je lična sposobnost komandanata bila važan faktor u borbi. Njihovi uspjesi u dvobojima su podizali borbeni moral, a njihova smrt je demoralisala i dezorganizovala trupe. Pošto su Perzijanci ostali bez tri generala, nisu se mogli dugo opirati. Ubrzo su popustili pod muslimanskim nasrtajima. Izgubili su čvrstinu, okrenuli se u bijeg i stigli do obale Rijeke.

Ovo neorganizovano povlačenje je dovelo do katastrofe. Lahko opremljeni muslimani su stizali teško pokretne Perzijance. Na obali

Rijeke je nastala sveopća gužva među vojnicima koji su nastojali ući u čamce i što prije pobjeći od sigurne smrti. Hiljade njih su pobijeni, ali hiljade su uspjele pobjeći čamcima. Preživjeli su dugovali zahvalnost poginulom generalu koji je ostavio čamce na obali. Da nije bilo čamaca, nijedan Perzijanac ne bi pobjegao. Muslimani nisu imali čamce i nisu ih mogli dalje goniti.

Prema Taberiju 30 000 Perzijanaca je poginulo.[1] Ratni plijen je mašio onaj u Kazimi i opet je raspoređen na isti način.

Sada se Halid mogao ozbiljnije posvetiti administraciji u pokrajini koja je upravo osvojena i podići je na viši nivo. Lokalno stanovništvo je pristalo plaćati džizju. Muslimani ih nisu uznemiravali. Halid je organizovao službenike koji će prikupljati poreze i postavio Suvejda b. Mukarrina za šefa sa sjedištem u Hufejru.

Dok se Halid bavio administrativnim pitanjima, njegovi izviđači su se kretali uz Eufrat prema Hiri i prikupljali podatke o kretanjima perzijske vojske.[2]

1 Taberi, 2/558.

2 Ovu bitku Taberi naziva Bitkom kod Mezara. Mislim da to nije tačno. Vidi objašnjenje u bilješci 5. u dodatku B.

BITKA KOD VELEDŽE

Vijesti o Bici kod Rijeke su raspalile žestoku ljutnju u Ktesifonu. Njihove dvije armije su savladane. Razbile su ih neočekivane snage koje su najednom izbile iz puste Arabije. Oba komandanta armija su bili najviše rangirani generali. Osim njih ubijena su još dva visoko pozicionirana generala. Nevjerovatno! Uzevši u obzir da ovaj novi neprijatelj iz pustinje nije znao ništa o modernom ratovanju, sve je izgledalo kao ružna noćna mora.

Imperator Erdešir je odlučio potpuno zdrobiti novog neprijatelja. Naredio je da se sakupe dvije moćne armije. Učinio je to tačno na dan kad se dogodio poraz na Rijeci. Možda će čitalac biti iznenađen. Ova bitka se odigrala oko 550 kilometara daleko od Ktesifona. Kako je perzijski car istog dana mogao čuti vijesti o porazu na Rijeci? Perzijanci su tada imali izvrstan sistem vojnih komunikacija. Prije nego bi počeli bitku, Perzijanci bi na brda rasporedili ljude sa izuzetno snažnim glasovima, na takva rastojanja da bi mogli doviknuti jedan drugom i razumjeti poruku. Taj lanac od nekoliko hiljada ljudi bi se protezao sve do Ktesifona. Svaki događaj bi se dovikivanjem prenosio od tačke A do B, od B do C, od C do D i tako dalje. Za nekoliko sati, perzijski car bi znao novosti.[1]

Slijedeći carevo naređenje, perzijski ratnici se počeše okupljati u prijestolnici. Dolazili su iz svih gradova i iz svih garnizona i utvrda, osim onih na zapadu gdje su Perzijanci graničili sa Bizantijskim carstvom. Za nekoliko dana prva armija je bila spremna.

Perzijski dvor je očekivao da će muslimani nastaviti uz Eufrat u pravcu sjeverozapada. Znali su kako Arapi razmišljaju. Nijedne arapske snage se ne bi upustile u teritoriju predaleko od pustinje. Ako bi to već morali učiniti, u blizini bi morao biti makar put za pustinju. Zato je car Erdešir odlučio dočekati Halida kod mjesta Veledže i tu ga uništiti[2] (vidi kartu 10 na stranici 271).

1 Taberi, 3/43.

2 Danas nema nikakvih tragova mjestu Veledže. Jakut navodi, 4/939., da se ovo mjesto nalazilo istočno od ceste Kufa-Mekka. Takođe navodi da je ovo područje bilo podvodno sve do Hire, koja je nedaleko na sjeverozapadu. Zbog skretanja tokova Eufrata, područje gdje je nekada bilo ovo mjesto je sada potpuno suho i neplodno, iako je nekada bilo plodno.

Prva perzijska armija je skupljena. Napustila je Ktesifon pod komandom Enderzagara koji je bio vojni namjesnik u pokrajuni Horosan. Ovog izuzetnog generala su podjednako poštovali i Perzijanci i irački Arapi. Bio je Perzijanac koji je rođen među Arapima. Odrastao je među Arapima i za razliku od mnogih Perzijanaca njegove klase, bio je vrlo omiljen među njima.

Enderzegar je pokrenuo armiju prema Veledži, gdje mu se uskoro trebala priključiti još jedna. Marširao je niz Tigris, njegovom lijevom obalom i pregazio ga u Kaskaru. Zatim je skrenuo jugozapadno prema Eufratu, pregazio ga kod mjesta Veledže i tu se ulogorio. Prije nego je krenuo iz Ktesifona, Enderzegar je poslao glasnike u mnoga arapska plemena koja je poznavao. Tako je, marširajući prema Veledži prikupio još nekoliko hiljada Arapa koji su bili voljni boriti se pod njegovom zastavom. Takođe je svojim snagama pridodao i ostatke Karinove armije. Kad je stigao u Veledže, sa ushićenjem je posmatrao mnogobrojnu armiju. Sada je mirno čekao da mu se pridruži Behmen sa svojom armijom.

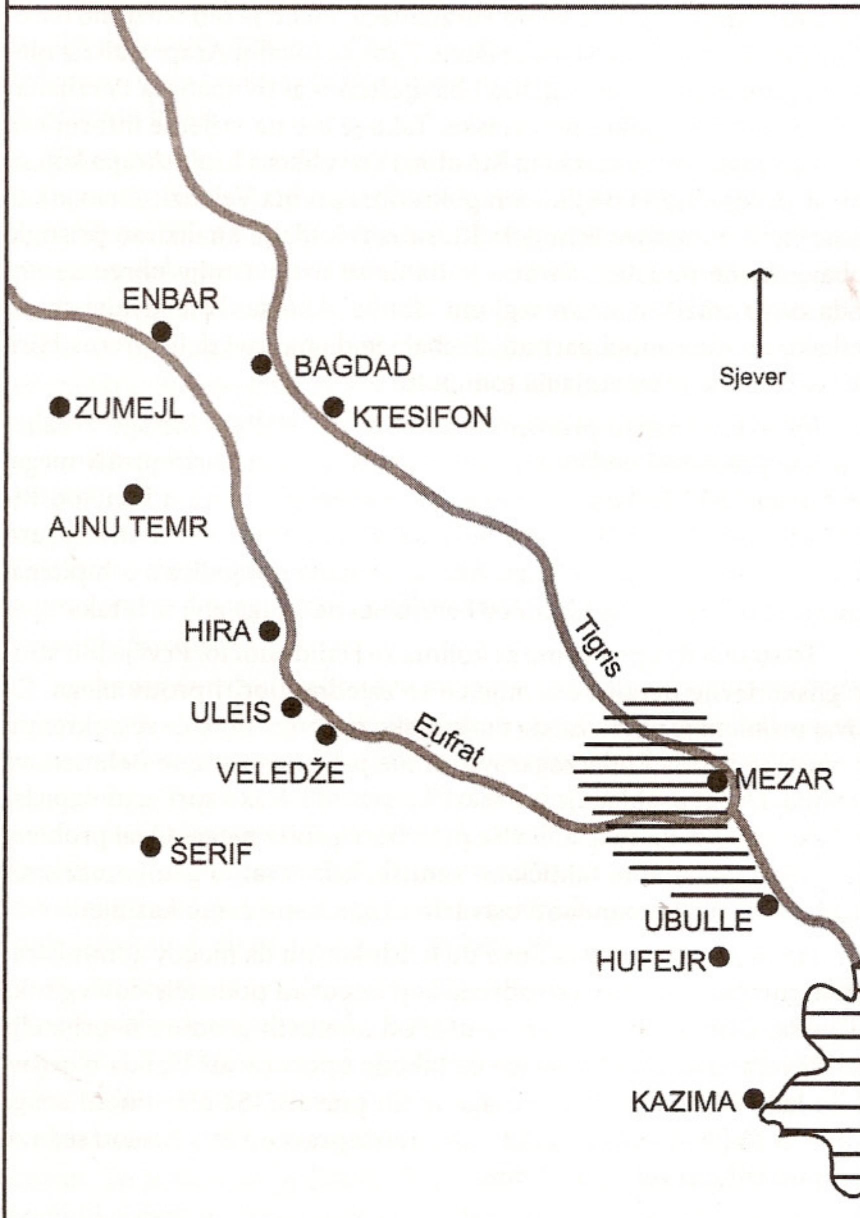
Behmen je bio komandant druge armije koju je car sakupio. Bio je službenik od 100 000 dirhema. Dobio je naređenje od cara da sakupi armiju i da se spoji sa Enderzegarom kod Veledže. Povjerena mu je komanda nad obje armije, koje trebaju potpuno uništiti muslimane.

Behmen je odabrao drugu rutu do Veledže. Marširao je između dvije rijeke. Napustio je Ktesifon nekoliko dana nakon Enderzegara i kretao se sporije.

Bitka kod Rijeke je bila velika pobjeda muslimana koji su imali svega nekoliko ranjenih. Zaplijenili su ogromne količine dobara. Ova bitka je Halida bacila u duboka razmišljanja. Tek sad je počeo shvatati razmjere resursa perzijske armije. Borio se protiv dvije armije u dvije krvave bitke i teško ih porazio. Ali ove armije su bile samo mali dio ukupne perzijske moći. Perzijsko carstvo je u stanju mobilisati mnogo armija poput onih protiv kojih se borio kod Kazime i na Rijeci.

Bilo je to trezveno razmišljanje. Bio je prvi muslimanski komandant koji osvaja strane teritorije. Ali, on nije bio samo vojni komandant. Bio je i političar. Morao je vladati u halifino ime na svim teritorijama koje je pripojio islamskoj državi. U njegovoj armiji nije bilo nikog ko je poznavao ovu problematiku, pa se nije imao s kim posa-

KARTA 10.
INVAZIJA NA IRAK

vjetovati u vezi s ovim problemima. Sada je njegova vojska bila umorna od dugog marširanja i borbe. Zato je odmorio nekoliko dana.

Halid je organizovao efikasnu mrežu obavještajaca sačinjenu od lokalnih Arapa. Za razliku od Perzijanaca, Halid je bio izuzetno darežljiv prema lokalnom stanovništvu. Zato su lokalni Arapi stali na njegovu stranu, pa je bio odlično obaviješten o aktivnostima Perzijanaca, a posebno o pokretima vojske. Tako je bio na vrijeme informisan o Enderzagarovom maršu iz Ktesifona i o velikom broju Arapa koji su im se priključivali i o njihovim pokretima prema Veledži. Znao je i za pokrete Behmenove armije iz Ktesifona. Kada je analizirao pristigle obavještajne podatke, shvatio je da će se dvije armije ubrzo spojiti i da će ga tražiti u širem regionu Ubulle. Ako se dvije armije spoje, nikako im neće moći parirati. Trebalo je da nastavi dalje prema Hiri, a Veledže mu je smetnja na tom putu.

Još jedan krupan problem je zabrinjavao Halida. Mnogo Perzijanaca je preživjelo nedavnu bitku i sada će se opet boriti protiv njega. Preživjeli iz bitke kod Kazime su se pridružili Karinu u Bici kod Rijeke. Preživjeli iz Bitke kod Rijeke su se sada pridružili Enderzagaru i marširali su prema Veledži. Ako želi i dalje pobjeđivati u bitkama, mora se pobrinuti da ubuduće Perzijanci ne izlaze živi iz bitaka.

To su bila dva problema sa kojima se Halid suočio. Prvi je bio strategijski. Dvije perzijske armije će se zajedno boriti protiv njega. Za ovaj problem je našao zaista majstorsko rješenje. Brzo će se pokrenuti i boriti se protiv Enderzagarove armije prije nego stigne Behmenova armija. Drugi problem je bio taktičke prirode. Kako spriječiti neprijateljske vojnike da se dva ili više puta bore protiv njega. Ovaj problem je riješio genijalnom taktičkom zamisli, kakvu samo genij može smisliti, a najbolji komandanti ostvariti. Ali, o tome ćemo kasnije.

Halid je dao uputstva Suvejdu b. Mukarinu da njegov administrativni tim postavi nekoliko odreda koji će čuvati područje donjeg toka Tigrisa. Oni će štititi ovo područje od mogućih prodora neprijatelja sa sjevera i istoka. Ove snage će takođe upozoravati Halida o pojavi bilo kakvih neprijateljskih snaga iz tih pravaca. Sa glavninom snaga od oko 15 000 vojnika, Halid je krenuo u pravcu Hire. Kretao se brzo južnim rubom velike močvare.

Da je Enderzagar mogao birati, svakako bi sačekao Behmenov dolazak prije bitke protiv muslimana. Ali, on neće imati izbora. Nekoliko dana prije Behmenovog dolaska muslimanska armija se pojavila na istočnom horizontu i ulogorila se u blizini Veledže. Enderzagar se nije zabrinuo. Imao je veliku vojsku i bio je siguran u pobjedu. Iza leđa mu je bila rijeka i obezbjeđivala mu pozadinu. Bezbrižno se pripremao za bitku.

Cijeli naredni dan dvije armije su ostale u logorima, a komandanti i oficiri su otišli u izviđanje terena. Slijedećeg jutra, armije su se rasporedile za bitku u uobičajenom borbenom poretku. Na krila muslimanske vojske su ponovo stali Asim b. Amr i Adi b. Hatim.

Bojno polje je bilo u ravnici koja se pružala između dva niska grebena, međusobno udaljeni oko 4 kilometra. Grebeni su bili visoki 6-10 metara. Sjeveroistočni dio ravnice je ulazio u pustinju. Na maloj udaljenosti iza sjeveroistočnog grebena je tekao rukavac Eufrata danas poznat kao Kasif. Perzijanci su se rasporedili tako da su gledali prema jugoistoku, sa zapadnim grebenom iza leđa. Halid je postavio vojsku nasuprot Perzijancima, malo ispred sjeveroistočnog grebena. Centar bojnog polja je bio na mjestu koje je udaljeno oko 4 kilometra jugoistočno od današnjeg Ajnul Muhari i oko 11 kilometara južno od današnje Šinafije.

Enderzagar je bio iznenađen snagom muslimanske armije. Vidio je samo oko 10 000 njih. Prema onom što je čuo, Halidova vojska je morala biti mnogo jača. Gdje je ta strašna muslimanska konjica? Mnogi muslimanski vojnici su bili pješaci. Možda su preživjeli sa Kazime i sa Rijeke preuveličavali muslimansku snagu, kao što to obično čine poraženi vojnici? Možda se konjanici ne bore na konjima? Muslimani su takođe bili iznenađeni perzijskom vojskom. Danas je izgledalo kao da ih ima manje nego juče, ali nisu bili zabrinuti.

Enderzagar je bio oduševljen. On će smrviti ovu beznačajnu silu i očistiti Irak od bezobraznika iz pustinje. Čekao je da muslimani prvi napadnu. Zadržat će napad, a kad se muslimani umore, on će krenuti u kontranapad i smrviti ih.

Kad su muslimani krenuli u opći napad, Enderzagar je bio obradovan. To je ono što je čekao. Dvije armije su se sudarile. Vojnici su izgubili pojam o vremenu dok su se dohvatali u oštrom sukobu.

Neko vrijeme je bitka žestoko bjesnila. Muslimani su snažno napadali, ali su Perzijanci bili čvrsti. Nakon jednog sata ili malo više, obje strane su bile umorne. Muslimani su bili umorniji jer ih je bilo daleko manje, pa se svaki musliman borio sa nekoliko Perzijanaca. Enderzagar je imao rezerve, pa je često zamjenjivao ljude na čelnim pozicijama. Halidov primjer je održavao borbeni moral muslimana. Borio se u prvim redovima.

Kao posebnost navest ćemo jedan događaj. Tokom prve faze bitke, Halid je izašao na dvoboj jednom Perzijancu koji se zvao Hazar Mard. Bio je ogroman čovjek i izuzetno vješt borac. Pričalo se da vrijedi kao hiljadu ratnika.[1] Ovaj gorostas je istupio naprijed i uputio izazov muslimanima. Halid je prihvatio. Nakon nekoliko minuta dvoboja, Halid je sasjekao gorostasa. Kad je Perzijanac pao, Halid je sjeo na njegova prsa i pozvao slugu da mu donese hranu. Sjedeći na ogromnom Perzijancu, Halid je mirno ručao.[2]

Prva faza bitke je bila gotova. Druga faza je počela kontranapadom Perzijanaca. Iskusno Enderzagarovo oko je vidjelo jasne znake umora na licima muslimana. Procijenio je da je pravo vrijeme za kontranapad. Na njegov znak Perzijanci su navalili. Muslimani su neko vrijeme uspijevali odolijevati kontranapadu. Ovim naporima su se doveli do krajnjih granica izdržljivosti. Polahko su se povlačili nazad, zadržavajući dobar borbeni poredak. Perzijanci su i dalje navaljivali, a muslimani su gledali u Halida tražeći na njemu bilo kakve naznake promjene plana ili bilo čega što bi olakšalo ovu neizdrživu situaciju. Ali, Halid se borio kao lav i pozivao vojsku da to isto čine.

Perzijanci su skupo plaćali svoje napade, ali su likovali zbog postignutih uspjeha. Enderzagar je sav radostan bio iza njih. Pobjeda je bila tu. On nije bio najviše rangirani perzijski službenik, ali njegovo unapređenje je bilo tu. Očekivao je kapu od 100 000 dirhema. Muslimani su i dalje odolijevali, kao što to čini očajnik koji nema više šta izgubiti. Dostigli su krajnju granicu ljudske izdržljivosti. Neki od muslimana su pomislili da se konačno našao neko ko je ravan Halidu. Još samo malo i muslimanski front će puknuti u komade.

1 Na perzijskom jeziku „Hazar Mard" znači „hiljadu ljudi". Ovaj naziv su Perzijanci davali posebno sposobnim ratnicima u znak priznavanja njihovih sposobnosti.

2 Taberi, 2/560.; Ebu Jusuf, 142.

- Jeste li vidjeli bogatstva Perzije? A sjećate li se siromaštva zemlje Arabije? Jeste li vidjeli usjeve ove zemlje? Sve da Allah nije naredio džihad, mi bismo morali doći i osvojiti ovu bogatu zemlju i tako glad naše pustinje pretvoriti u sitost u kojoj smo sada.[1]

Dan prije bitke kod Veledže, Halid je poslao dvojicu oficira, Busra b. Ebi Rahma i Saida b. Merra[2] sa po 2 000 konjanika sa slijedećim instrukcijama:

1. U najvećoj tišini povesti ljude iza leđa perzijskog logora.
2. Kada stignu na drugu stranu grebena koji je bio u pozadini logora Perzijanaca, maskirat će svoje ljude i čekati spremni.
3. Ujutro, kad bitka započne, neka ljudi, raspoređeni u dvije grupe, uzjašu i čekaju na Halidov signal.
4. Na Halidov signal oba ešalona će napasti s leđa, a zatim obuhvatiti neprijatelja sa bokova.

Za ovo naređenje su znali samo oni koji su to neophodno morali znati. Tako je i bilo. U kritičnom trenutku, tačno na Halidov znak, muslimanska konjica je izbila niotkuda.

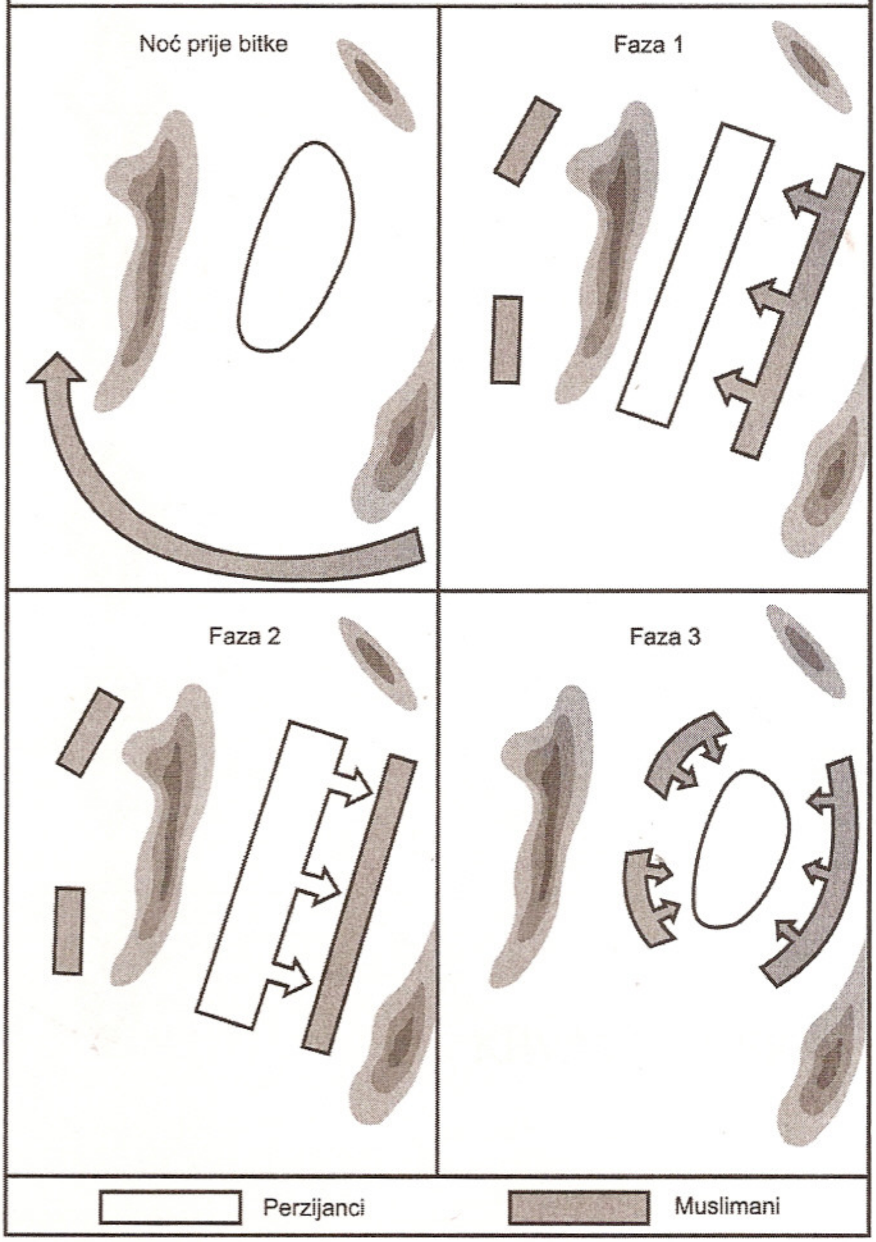
Ovo je bio plan za bitku kod Veledže. Bilo je to početkom maja 633. godine (treće sedmice sefera 12. godine po Hidžri). Bio je to frontalni napad kombinovan sa obostranim obuhvatom. Čitav plan je smislio i ostvario Halid. Ovako nešto planiraju i izvode samo najbolji generali.

Ovo nije prvi slučaj izvođenja ovako briljantnog manevra. Izveden je i prije. Najpoznatiji primjer ovakvog manevra je izveo Hanibal u bici protiv Rimljana. Razlika između ova dva primjera je samo u tome što je Hanibal pokrenuo snage sa obje strane i u toku bitke ih doveo u pozadinu Rimljana, a Halid je to učinio noć ranije i to sa jedne strane. Kasniji razvoj događaja je bio isti u obadva primjera.

Sasvim je sigurno da Halid nikad nije ni čuo za Hanibala, a kamoli da bi nešto učio iz njegovih primjera. Hanibal je bio vojni genij, ali je Halid bio još veći. Historija je to dokazala.

1 Taberi, 2/559.
2 Isti izvor.

KARTA 13.
GRAFIČKI PRIKAZ BITKE KOD VELEDŽE

KRVAVA RIJEKA

Treća bitka protiv Perzijanaca je izvojevana, a Halid je bio sve bliže Hiri koja mu je bila cilj. Ali, Halid nije gajio lažne nade. Bilo bi naivno povjerovati da će Perzijanci samo tako odustati. Bilo je to moćno carstvo. Bit će još prolivanja krvi.

Uprkos briljantnom manevru i njegovim izvrsnim rezultatima, nekoliko hiljada neprijateljskih vojnika su se uspjeli izvući iz bitke kod Veledže. Bili su to većinom kršćanski Arapi iz plemena Benu Bekr. Živjeli su u Iraku kao podanici Perzijskog carstva. Odazvali su se Enderzagarovom pozivu i borili se kod Veledže.

Ovi Arapi su pobjegli sa bojnog polja kod Veledže, prešli rijeku Kasif i krenuli između Kasifa i Eufrata. Zatim su otišli u Uleis, oko 20 kilometara od Veledže (vidi kartu 10 na strani 271). Ovdje su se s razlogom osjećali sigurnim. Uleis je smješten na desnoj obali Eufrata, a sa druge strane teče Kasif. Zapravo je Kasif ogranak Eufrata, od kojeg se odvaja malo prije Uleisa. Zbog ovakvog položaja Uleisu se moglo prići samo frontalno, sa jugoistoka.[1]

Nekoliko narednih dana, Halid je odmarao svoje umorne trupe, a on je bio zauzet raspodjelom plijena i pripremama za nastavljanje marša. Znao je za Behmenovu armiju i znao je da ga čeka još najmanje jedna krvava bitka prije negoli stigne u Hiru. Pošto se sada težište operacija u Iraku prebacilo sa Tigrisa na Eufrat, Halid je opozvao odrede koje je ostavio na Malom Tigrisu.

1 Prema Taberiju, 2/560., Uleis je smješten na račvanju Eufrata. Musil, 193., ga postavlja kod Eš Šasija, današnjeg El Asija, koji je udaljen oko 7 kilometara sjeverozapadno od Šinafije. Ove dvije lokacije su zaista slične. I jedna i druga su smještene između dvije rijeke i prilaz im je moguć jedino na način kako je već opisano.

Halid je preko obavještajne službe saznao za prisustvo neprijateljski raspoloženih Arapa u Uleisu, ali pošto su to bili samo oni koji su preživjeli Veledže, nisu predstavljali naročito ozbiljnu vojnu prijetnju, pa nije namjeravao premarati svoje ljude dok se ne odmore od krvave bitke. Ali, desetak dana kasnije, dobio je izvještaj o pristizanju još nekih arapskih snaga u Uleis. Postalo je jasno da se radi o okupljanju prave armije. Koncentracija neprijatelja je bila tolika da je obećavala ozbiljnu bitku. Kad su stigli odredi koje je opozvao sa Malog Tigrisa, Halid je ojačao armiju. Sada je opet imao 18 000 ljudi, kao kad je stupio na tlo Iraka.[1] Pošto nije bilo načina za prilaz Uleisu sa strana, Halid je morao pregaziti Kasif i prići cilju sa fronta.

Uništenje Enderzegarove armije, koje je uslijedilo nakon poraza u Kazimi i na Rijeci je iz temelja uzdrmalo Perzijsko carstvo. Islamska armija im je ličila na neku vanzemaljsku silu koja se iznenada pojavila iz pustinje. Svaka perzijska armija koja bi joj se suprotstavila bila je nemilosrdno sasječena. Za ponosni perzijski dvor, koji je ljude iz pustinje tretirao sa prezirom, ovo je bila gorka tableta koja se morala progutati. Nikad do sad, u dugoj i slavnoj perzijskoj historiji, jedna „šaka jada" nije porazila nijednu perzijsku armiju.

Prvi put u historiji, Perzijanci su shvatili da moraju drastično promijeniti svoj stav o Arapima. Postalo je kristalno jasno da ima nečega u toj vjeri islamu, što je ovu nazadnu, necivilizirnu, neposlušnu i neorganizovanu naciju pretvorilo u disciplinovanu osvajačku snagu. Također je bilo jasno da ima nečeg genijalnog u Halidu, čije se ime sada sa šapatom i strahom izgovaralo u svakom perzijskom domu.

Ali, Perzijsko carstvo je bilo staro dvanaest vijekova. Tri izgubljene bitke ga ne mogu srušiti. Perzijanci su bili nacija osvajača i pobjednika. Oni su gubili bitke i ranije, ali su se uvijek iznova vraćali kao pobjednici. Loše raspoloženje koje je zahvatilo Ktesifon nakon poraza kod Veledže pretvorilo se u čvrstu odluku da se što prije slome drski zavojevači i vrate nazad u pustinju iz koje su se pojavili. Perzija se osvijestila, pridigla se i počela se temeljito pripremati za slijedeću rundu.

1 Taberi, 2/562. Taberi ne bilježi odakle Halidu pojačanja. Mnogo ljudi je poginulo u dotadašnjim bitkama. Da bi ponovo imao 18 000 ljudi, odnekle je moralo doći pojačanje. Ono je došlo iz Arabije ili je muslimanskoj vojsci pristupilo lokalno stanovništvo.

U međuvremenu je u Ktesifon stigao glasnik kršćanskih Arapa iz plemena Benu Bekr i informisao cara o tamošnjoj situaciji. Hiljade Arapa koje su nastanjivale područje Uleisa i Hire sada su krenule ka Uleisu da pomognu plemenu Benu Bekr u odsudnoj bici protiv Halida. Zar car neće pomoći svojim podanicima? Zar im neće pridodati odrede perzijske vojske i spasiti carstvo?

Car je pristao. Poslao je naređenje Behmenu da sa svojom armijom ode u Uleis, da stavi sve tamošnje Arape pod svoju komandu i da se bori protiv Halida. Behmen je u tom trenutku čekao na mjestu gdje ga je zatekla vijest o porazu Enderzegara kod Veledže.

Ali, Behmen nije otišao u Uleis. Poslao je svoju armiju pod komandom njemu potčinjenog generala Džabana i prenio mu careva naređenja. Zatim mu je dodao:

- Izbjegavaj bitku dok ja ne dođem, osim ako budeš prisiljen.[1]

Kad je Džaban otišao sa armijom, Behmen se vratio u Ktesifon. Nisu poznati tačni razlozi njegovog odlaska, tek je poznato da je trebao raspraviti neka pitanja sa carem. Kad je stigao u prijestolnicu, Behmen je zatekao cara vrlo bolesnog, pa je tamo i ostao.

Kad je Džaban stigao u Uleis, tamo je zatekao mnogo plemena kršćanskih Arapa pristiglih iz područja Hire i Amgišije. Svi su sada shvatali da je Halidov cilj Hira, a to nije moglo proći bez prolivanja krvi i zarobljavanja. Kako bi to izbjegli, došli su ovdje boriti se i ako treba poginuti. Džaban je preuzeo komandu nad objema armijama, perzijskom i arapskom. Komandant arapske armije je bio Abdul Esved, koji je izgubio dva sina u bici kod Veledže i gorio od želje za osvetom. Perzijanci i Arapi su postavili logore na obalama rijeka. Preciznije, jedni su logorovali na desnoj obali Eufrata, a drugi na lijevoj obali Kasifa. Između njih je bilo mjesto gdje su se rijeke razdvajale.

Prema ranijim historičarima, rijeka Kasif će postati poznata samo radi toga što se tu održala bitka koju ćemo opisati. Ta rijeka je nekada vjerovatno bila samo kanal koji se odvajao od Eufrata u blizini Uleisa. U vrijeme kad se bitka odigrala, voda u kanalu je tekla ili skoro da je tekla, jer je kanal bio zagrađen branom. Muslimani su ovaj kanal jednostavno nazivali Rijeka. Mi nalazimo da je ova Rijeka zapravo da-

1 Taberi, 2/560.

našnji Kasif, jer oko Uleisa nema drugih rijeka ili kanala. U to vrijeme najvjerovatnije nije korišteno ime Kasif, nego je ono došlo kasnije. Tada je kanal nazivan jednostavno „Rijeka".

Prije nego je Džaban stigao u Uleis, Musenna je sa svojom lahkom konjicom već uspostavio kontakte sa tamošnjim kršćanskim Arapima. Informisao je Halida o neprijateljskim pozicijama, njihovoj snazi i riješenosti da se bore. Halid je ubrzao tempo kretanja nadajući se da će uhvatiti kršćanske Arape prije nego im se Perzijanci pridruže, ali Džaban ga je preduhitrio za svega nekoliko sati. Tako se Halid opet našao pred izuzetno snažnom armijom. Opet je odlučio pobiti što više neprijatelja, tako da ih se što manje pojavi u predstojećim bitkama. Takođe je odlučio boriti se istog dana i tako spriječiti neprijatelja da se bolje organizuje i pripremi. Bilo je to sredinom maja 633. godine (krajem sefera 12. godine po Hidžri).

Halid je zastao samo toliko da rasporedi armiju u borbeni poredak. Opet je postavio Asima i Adija kao komandante na krilima. Zatim je krenuo prema Uleisu. Nikakvi obuhvati nisu bili mogući, pa se Halid odlučio na brzi i snažni napad. Muslimani su krenuli u bitku prije nego Džaban shvati da će biti napadnut.

Džaban je dobio vijest o dolasku muslimanske armije tačno u podne, kad je u perzijskoj armiji bilo vrijeme za ručak. Kuhari su pripremali hranu, a perzijska vojska kao i svaka druga vojska u svim nacijama i u svim vremenima, više je cijenila toplu nego hladnu hranu. Kao i svaka druga vojska, odbijali su se boriti praznih stomaka. Arapski dio vojske je bio spreman za borbu. Džaban je gledao u vojnike pred kojima su bili kazani sa ukusnom hranom. Zatim je pogledao u pravac sa kojeg je žurno dolazila muslimanska vojska u borbenom rasporedu. Perzijski vojnici su to takođe vidjeli. Bili su to hrabri ljudi, ali su bili i gladni. Vojnici rekoše Džabanu:

- Pusti nas da sad jedemo, a borit ćemo se kasnije.

- Mislim da vas neprijatelj neće pustiti da u miru jedete – uvjeravao ih je Džaban.[1]

- Ne! Jest ćemo sad, a borit ćemo se kasnije! – bunili su se vojnici.

1 Taberi, 2/561.

Halid je bez sumnje bio najveći vojni genij kojeg historija bilježi. Imao je strateške vizije Džingis Kana i Napoleona i taktičku briljantnost Timura i Fridriha Velikog, ali i ličnu snagu i sposobnost legendarnog Rustema od Perzije. Osim Halida, nije zabilježen ni jedan čovjek koji objedinjuje sve ove vojne sposobnosti. Halid je bio jedan od dvojice generala koji nikada nisu izgubili nijednu bitku. Drugi je bio Džingis Kan, ali on nije bio borac kao Halid, a bio je i suviše nasilan i destruktivan u odnosu na Halida.

Halid je bio jedini čovjek koji je taktički pobijedio čak i Allahova Poslanika, alejhisselam, na Uhudu. Bio je prvi muslimanski komandant koji je osvajao strane zemlje. Bio je prvi musliman koji je ponizio dvije velike imperije i to jednu za drugom. Mnoge njegove bitke su proučavane na vojnim akademijama, posebno Uhud, Kazima, Veledže, Muzeja, Edžnadin i Jermuk. Njegova najbriljantnija bitka je bila ona kod Veledže, a najveća je svakako Jermuk.

Halidovo biće je bilo vojničko. Također se pokazao kao izvrstan namjesnik i administrator. Ipak, on je bio čisti, nerazblaženi i apsolutni vojnik. Njegova sudbina je bila bitka, napad, osvajanje. Od Bitke na Uhudu pa do penzionisanja, Halid je ratovao 15 godina. Borio se u četrdeset i jednoj bici (ne računajući sitne angažmane) od kojih je 35 bilo u posljednjih sedam godina. Nikada nije izgubio niti jednu od njih.

HALID IBN VELID

general A. I. Ekrem